

1840-ik évi

ORSZÁGGYÜLÉSI TÖRVÉNYCZIKKEK.

Negyedik kiadás.

PEST
KIADJA LAMPEL RÓBERT.
1869.

Magyarország
Tanszék

MI ELSŐ FERDINÁND,

ISTEN KEGYELMÉBŐL AUSZTRIA CSÁSZÁRJA, JERUZSÁLEM ÉS MAGYARORSZÁGNAK E NÉVEN Ö T Ö D I K, CSEH, DALMÁT, HORVÁT, TÓT, GALLICIA ÉS ŁODOMÉRIA, RÁMA, SZERBIA, KUN ÉS BOLGÁR ORSZÁGOK APOST. KIRÁLYA; AUSZTRIAI-FŐHERCZEG, LOTHARINGIA, SALZBURG, VÜRCZBURG ÉS FRANKÓNIA HERCZEGE, STEYER, KARRANTÁN ÉS KARNIOLIA HERCZEGE; KRAKÓI NAGYHERCZEG; ERDÉLY. NAGYFEJEDELME; MORVAI HATÁRGRÓF, FEL- ES AL-SLÉZIA, UNTINA,

PÁRMA PIACENZA ÉS QUASTALLA, OS-
 VECINIA, ZÁTORIA, TESCHEN ÉS FRI-
 AUL, RAGUZA ÉS ZÁRA stb. HERCZEGE ;
 HABSBURG, TYROL, KYBURG, GÖRCZ ÉS
 GRADISKA GRÓFJA ; TRIDENT ÉS
 BRIKEN sat. FEJEDELME, FEL- ÉS AL-
 LAUSICZ S ISTRIA HATÁRGRÓFJA ;
 HOCHEMS, VALZIRK, BREGENT, SON-
 NENBERG stb. GRÓFJA ; TRIEST, KAT-
 TARO ES A SZLÁV HATÁRGRÓFSÁG
 URA stb.

Emlékezetül adjuk ezennel jelentvén min-
 deneknek, kiket illet: hogy midőn mi azon
 buzgalmunknál fogva, melyet a törvények
 megtartása iránt lelkünk mélyében viselünk,
 a mult 1839. év szent Iván hava 2-dik nap-
 jára eső Pünkösd utáni második vasárnapra
 szab. kir. Pozsony városunkban köz-vagyis
 országos-gyűlést rendeltünk, hirdettünk, és
 azt a mindenható kedvezéséből személyesen
 vezérlettük volna a végett, hogy miként ki-
 rályi tisztségünk és a közboldogság mentül du-

sabb gyarapodásu-előmozdítása tőlünk megkivánná kedves Magyarországunk és a hozzá kapcsolt részek hű karaival és rendeivel azon módokról is tanácskoznánk, mik az 1830-ik VII-dik t. czikk által az ennek következtében állított katonai ujonczoknak tiz év lefolyta után okvetetlen elbocsátása felől adatott hitszó betöltésére és a magyar hadseregek oly állapotban tartására vezessenek, mely az ő hősi erejük hírének s a nemzet dicsőségének ezentul is megfelelően, befejeztetvén azután és elvégeztetvén az országgyűlési tanácskozások, említett Magyarországunk és a hozzá kapcsolt részekbeli azon egyházi főrendű, zászlós és országnagy urak, nemesek s az egyéb karok és rendek az általok azon országgyűlésen közértelemmel és szavazattal egyenlő és egybehangzó akarattal a mi jóváhagyásunk mellet alkotott következő törvényczikkeket nyújtották és mutatták be felségünknek, esedezvén alázatosan Felségünk előtt: miszerint mind azon törvénycikkelyeket és az azokban foglaltakat, összesen mint egyenkint, helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván s azokhoz királyi meg egyezésünket adván, királyi hatalmunkkal ke-

gyelmesen elfogadni, helybenhagyni s megerősíteni és Minmagunk megtartani, úgy, mint minden mások által is, kiket illetnek, megtartatni méltóztatnánk. Mely törvényczikelyek tartalma ez:

ELŐBESZÉD.

Miután ausztriai örökös császár és magyarországi apostoli király, felséges V-dik Ferdinánd a törvénynek megtartása, és a hiv magyar nemzet iránt viseltető atyai indulatából a végett, hogy azokról, miket tőle királyi tisztelte, s a közboldogságnak bővebb gyarapítása kíván, valamint azokról is, mikről az 1830-dik évi VII-dik t. czikk. által állított, és szolgálatbeli tiz éveiknek elteltükkal a nekik adott közszó szentül megtartása következtében mulhatatlanul elbocsátandó katonák, s a magyar ezredeknek oly állapotbani fenntartásuk tárgyában, mely a közbátorságnak, önhadi jeles erejüknek és a nemzet dicsőségének megfelelőhessen, rendelkezni kellett, tanácskozások és végzetek történjenek, az 1839-dik évi junius hónap 2-dik napjára esett Pünkösöd utáni 2-dik vasárnapra Pozson sza-

bad kir. városában az ország és ahoz csatolt részek karait és rendeit országgyűlésre egybehívta, s azt ön felséges személyében kinyitotta és vezérlette; miután továbbá az országosan egybegyülekezett rendek a katona ujonczokban tett ajánlatokon kívül, főképp az ország lakosai hitelét, s ebből következő jólétét érdeklő, úgy szinte némely oly tárgyak felett is tanácskoztak, melyek a nemzet kívánságára és a haza közjává nézve halasztást nem szenvedhetnek, — tanácskozásaik berekesztésével az általuk alkotott törvényczikkelyeket oly biztos reménnyel, hogy a törvény világos rendeletének betöltésével Ő Felsége a közboldogság gyarapítását tárgyazó törvények további alkotása végett az országgyűlést a törvényben kijelelt határidő alatt, sőt, ha az ország java és szüksége úgy kívánná, hamarább is összehívni fogja, Ő Felségének alázatosan eleibe terjesztették, esedezvén hogy azokat elfogadni, királyi hatalmával jóváhagyni, s mind maga megtartani, mind pedig mások által is sértetlenül megtartatni. méltóztassék.

1840.

TÖRVÉNYCZIKKEK.

I. TÖRVÉNYCZIKK.

Az ország sz. koronája örjének megválasztásáról.

Az ország szent koronájának az 1832^{2/3}-ik évi II. t. cz. szerint elválasztott egyik örje, néhai szilasi és pilisi idősb Szilassy József, sz. István apost. király jeles rendének vitéze, ő cs. kir. apost. Felségének belső titkos tanácsnoka, a hétszemélyes táblának bírája és Torna vármegyének főispánja elhunván — ennek halála után ő Felsége által koronaörré kegyelmesen helyettesített gróf Batthyányi Imre, Német-Ujvárnak örökös ura, és kir. aranykulcosos, belső titkos tanácsnok, a hétszemélyes táblának bírája és Zala vármegyének főispánja pedig időközben királyi főlovászmesteri méltóságra emeltetvén — az ő Felsége által előterjesztett mind római katho-

likus, mind evangelika vallást tartó személyek közül széki gróf Teleki József cs. k. aranykulcsost, belső titkos és kir. helytartótanácsi tanácsnokot, a magyar tudós társaság első elnökét és Szabolcs vármegyének főispánját, ki ő Felségének kegyelmes gondoskodásából a koronaöri hivatalt ideiglen eddig is viselte, a király és haza iránt szerzett jeles érdemeinek és hű szolgálatainak tekintetéből, az ország rendei koronaörnek közakarattal elválasztották, s megerősítették, — ki is, a királyi megerősítés után, a törvényszerinti esküvést ő Felsége és az ország rendei előtt letette.

E szerint fenemlitett néhai idősb Szilassy Józsefnek örökösei, valamint gróf Batthyányi Imre is a koronához tartozó kulcsoknak által lett adásukról ezennel megnyugtattatnak és feloldóztatnak.

II. TÖRVÉNYCZIKK.

A magyar ezredekhez ujonczokban tett segedelmi ajánlatról.

1. §. Ő Felségének az ujonczokban ajánlandó segedelem iránt tett kegyelmes előadására az ország rendei, miután a törvények értelmén sarkaló kívánatuk folytában a küldolgok fenforgó körülményeiről és a magyar ezredek jelen állapotjáról ő Felsége nevében értesítették, a szükség iránti felfedezés következésében ennek pótlására sege-

delemképen, s minden ebből vonható következés nélkül, és az 1741 : LXIII. t. cz. 2-ik, 1807 : I-ső t. cz. 5-ik, 1808 : VI-ik t. cz. I-ső és 1830 : VII-ik t. cz. szinte 1-ső §§-ikban foglalt óvások mellett a magyar ezredekhez önként 38,000 ujonczokat ajánlanak, következő feltételek alatt:

1. Hogy azok — az állítás módjára nézve készített országgyűlési utasítás 1-ső §-nak 7-ik pontjában kijelelt és szolgálni 12 évekig köteles ujonczoknak egyedüli kivételével — katonai szolgálatot tenni tíz évekig tartozzanak, ezen időnek elteltével pedig mindnyájan végkép és multhatlanul elbocsátassanak, s még kiütéssel fenyegető, vagy már kiütött háboru miatt se lehessen katonai további szolgálatban közülnök senkit is tartóztatni; az ezredektől elbocsátásuk alkalmával végre illendő ruhák és elegendő uti költségek adásával szállitassanak haza.

2. Sőt ezen idő alatt is ha valamelyiknek haza eresztése nélkülözhetlenül szükségessé válna, annak elbocsátását szolgálatának megállapított évei ne gátolhassák, tőle a katonai öltözet ára ne követeltessék, sem pedig az e miatt, vagy más bármely okból származható hiánynak pótlását kívánni ne lehessen. Ezen rendelet azokra is kiterjesztetik, kik katonákká önként lettek.

3. Hogy nem időszakonként, hanem ugyanazon egy s lehető legrövidebb idő alatt,

és pedig mindenhol sorshuzással állittassanak.

4. Ezen számba az izraeliták is kötelesek népességök arányához képest, egyedül ön felekezetükből, ujonczokat állítani; ugyanazért miután az illető köztörvényhatóság a reájok eső számot népességök szerint kivette, a sorshuzás alá tartozók összeírása a köztisztviselő közbenjöttével teljesítessék, a sorshuzás is annak jelenlétében vitessék véghez, és az akképen állított izraelita ujonczok az illető törvényhatóságok kebelében soroztatván be (assentáltatván), az ujonczok megajánlott számába betudasanak.

5. Az ujonczok elfogadásában a testnek nem formájára vagy mértékére, hanem alkotására legyen tekintet, úgy hogy az 5 láb magasságu ujoncz is, ha különben egészséges testű és izmos, s a katonai terhek viselésére alkalmas, elfogadtassék.

6. A besorozó (assentáló) tiszték és orvosok előtt szabályul a jelen országgyűlés alatt megállapított utasítás szolgáljon, és mind a katonatiszték, mind a politikai törvényhatóságok a szerint foglalatoskodjanak, s más ujonczok hiánya esetében olyak is elfogadtassanak, kikben a katonai szolgálatra alkalmatlanságot nem okozó, s az említett utasításban érdekelve nem lévő csekély fogyatkozások tapasztaltatnak.

7. Hogy mind azok, mik az állítástóli

kivétel, az állítás módja, és a kóborlók iránt a most megállapított utasításban rendelve vannak, megtartassanak.

8. Hogy az elaggot vagy hosszas szolgálat által törődött katonák tovább ne tartóztasannak, hanem, a katonaállitás végbementével, az 1807: 1-ső t. cz. 11-ik §-ában engedett kedvezményekben részesülő aggkatonák sorába essenek; ezenkívül azok, kik a mindenkori szoros vizsgálat mellett házi dolgaiknak folytatására odahaza elkerülhetlenül szükségeseeknek találtatnak, az 1830: VII-ik t. cz. 1-ső §-sa 8-ik pontjának rendelete szerint, a katonai öltözet árának megtérítése, és más legénynek maguk helyébe leendő állítása nélkül azonnal elbocsáttassanak.

9. A most ajánlott 38,000 ujonczok állításának ideje alatt a hadfogadás szűnjék meg, azontúl az 1807: 1-ső törvényczikkely rendelete szerint ismét folyamatba téessék; azok pedig, kik ezen törvény alkotásától számítva a katonaállitás bevégződéseig az állítás alá tartozó személyek közül az ezredeknel önként beállanának, vagy más akármi módon illető törvényhatóságuk kebelén kívül katonákká lennének, mindenkor az illető törvényhatóságokra kivetett ujonczok száma közé lesznek beszámítandók.

10. Hogy az ujonczok odahaza hagyott vagyonára illendő gond legyen, s javaik az illető köztisztviselők által, jelesen a várme-

gyékben a földesuraság befolyásával azonnal összeirassanak, singyen az árvák dolgaira rendelt polgári intézet felügyelése alatt tartassanak.

11. Az ujonczoknak a népesség számára való tekinteteli felosztása a jelen országgyűlésen meghiteltetett választmány által kidolgozandó kulcs szerint intéztessék el.

12. Mivel pedig a katonáskodásra legfőbb ösztönül az szolgálna, ha a katonai ére nyeket érdemlett előléptetések és jutalmak minél előbb követnék: Ő Felsége az 1830 : VII. t. cz. 1-ső §-sa 12-ik pontjában tett kegyelmes ígérete szerint, az a részben fenálló törvények, jelesen az 1792: IX. és az 1807: 1-ső t. cz. rendeletének szoros betöltésével, szíven fogja viselni azt, hogy a magyar sor és véghelyi ezredekben tisztek, következésképen tábornagyok és stabálisok is, született magyarok legyenek, a katonai kitünőbb érdemeket pedig nemesi czimer levelekkel, udvari telkekre és apróbb részekre osztandó jószágok adományaival fogja a törvény értelmében jutalmazni.

13. Az állítandó ujonczok egyedül magyar ezredekben szolgáljanak, s őket nem-magyar ezredekhez áttenni semmi szín alatt nem lehet.

A karok és rendeknek ezen ajánlását, u. m. a mely nemzeti buzgó hűségöknek s azon készségöknek, melylyel Ő Felsége szán-

dékaik elősegelésében öseikkel vetekednek, dicső bizonyságaul szolgál, ő Felsége kegyelmesen fogadja.

III. TÖRVÉNYCZIKK.

A katonai élelmezés és szállásolás tárgyában országos biztosság rendeltetik.

A katonai élelmezésből és szállásolásból származó terheknek megszüntetése végett — a mennyiben azok törvényesek — a királyi kincstárral eszközendő egyezkedésre az 1836: XI. törvény folytában országos biztosság neveztetik. —

1. §. Ezen biztosság az e végre ő Felsége által egyedül a szükséges adatok előmutatása végett kinevezendő kincstári és katonai személyekkel értekezésbe bocsátkozván, egyszersmind a katonai laktányákra nézve, a már fennálló hasonló épületek tekintetbe vételével, azoknak mekkorasága, minősége és az országban elhelyeztetése iránt tervet készítsen.

2. §. A biztosság ezen országgyűlésnek befejezése után minélelőbb összeülvén, készitendő kimerítő munkálatát az ország nádorának oly végre mutassa be, hogy ő cs. kir. főherczegségének a nádornak felügyelése alatt sajtó által elegendő példányban közönségesítettvén, az egész tárgy a legközelebbi országgyűlésen végképen elhatározassék.

3. §. A küldöttség tagjai ő Felsége kegyelmes megegyezésével, következők:

A főrendi tábla részéről.

Nádasdi gróf Nádasdy Ferencz. Fogarásföld örököse, váczai püspök, Komárom vármegye örökös főispánja és cs. kir. valóságos belső titkos tanácsos.

Vásáros-Náményi báró Eötvös Ignác, kir. főtárnokmester, cs. kir. valóságos belső titkos tanácsos, a magyar kir. helytartó tanácsnál tanácsos, valamint a hétszemélyes fő-törvényszék közbirója és Sáros vármegye főispánja.

Buzini gróf Keglevich Gábor, a magyar sz. korona örje, cs. kir. aranykulcsos, valóságos belső titkos, valamint a magyar királyi helytartótanácsnál tanácsos, a magyar királyi udvari kamara előlölője és Nógrád vármegye főispánja.

Kapos-mérei Mérey Sándor, cs. k. aranykulcsos, valóságos belső titkos, és a magyar királyi helytartó tanácsnál tanácsos, a tartománybeli biztosság főigazgatója és Somogy vármegye főispánja.

Zsadányi és török-szent-miklósi Almásy József, sz. István apost. kir. rend középkeresztese, s cs. kir. valóságos belső titkos tanácsos, a hétszemélyes fő-törvényszék táblabirója és Gömör vármegye főispánja.

Perényi báró Perényi Zsigmond, cs. kir.

tanácsos, a hétszemélyes főtörvényszék táblabírája és Ugocsa vármegye főispánja.

Gróf Sztáray Albert, cs. kir. aranykulcsos.

Báró Prónay Albert, Pest vármegyének főispáni helytartója.

A karok és rendek táblája részéről:

A királyi táblától.

Magyar-szögyéni Szögyényi László, cs. kir. aranykulcsos, tanácsos és a nádorispáni hivatal ítélőmestere.

Magyar-nagy-sombori Sombory Imre, királyi táblabíró és tanácsos.

Az egyházi rend részéről:

Farkas Imre, székes-fejérvári kanonok és káptalan követe.

A vármegyék részéről: dunán inneni kerületből: Szentiványi Anselm, Nógrád, Lipovniczky Vilmos, Bars, báró Prónay Gábor, Thuróczy, Szentiványi Ödön, Liptó vármegyék követei.

Dunántúli kerületből: Zarka János, Vas, Glyczy Ráfael, Komárom, Szegedy Sándor, Somogy, Jankovich László, Verőcze vármegyék követei.

Tiszáninneni kerületből: Piller László, Sáros, Bárczay Mihály, Abauj, Papszász Lajos, Heves, Szentiványi Károly, Gömör vármegyék követei.

Tiszántúli kerületből: Horváth
1840 t. ez.

Antal, Békés, Latzkovits János, Temes, Návay Tamás, Csanád, Markovits József, Krassó vármegyék követei.

A szabad kerületek részéről: Kálmán Sándor, Jász-Kún kerületek követe.

A jelen nem lévők részéről: Eckstein Adolf.

Aszabad királyi városok részéről: dunáninneni kerületből: Gyurikovits György, Pozsony, Tretter György, Pest városok követei.

Dunántúli kerületből: Nagy Károly, Kőszeg, Baur György, Székesfehérvár városok követei.

Tiszáninneni kerületből: Demeczky Lajos, Kassa városa követe.

Tiszántúli kerületből: Szilber Antal, Szeged városa követe.

4. §. Azon esetre, ha a választott tagok közül némelyek akadályozva lennének, Ő Felsége kegyelmes jóváhagyásával, előre helyettesíttetnek:

Dunáninneni kerületből: Sembery Imre, Honth, Fráter Pál, Nógrád vármegyék követei.

Dunántúli kerületből: Gróf Zchy Hermán, Mosony, Hunkár Antal, Veszprém vármegyék követei.

Tiszáninneni kerületből: Bernáth Zsigmond, Ungh, Fáy Ferencz, Zemplén vármegyék követei.

Tiszántúli kerületből: Kárász István, Csongrád, Bónis Sámuel, Szabolcs vármegyék követei.

A szabad királyi városok részéről: Schreiber Ferencz, Buda, Hauke Albert Zombor városok követei.

IV. TÖRVÉNYCZIKK.

A Duna s egyéb folyamok szabályozásáról.

1. §. A Duna s egyéb folyamok szabályozásának, valamint ezzel kapcsolatban állólag Buda s Pest városainak s ezek szomszéd vidékének az elemi viszontagságok elleni biztosításuknak előleges tárgyalatása végett, országos választmány rendeltetik.

2. §. Azon országos választmány feladása az leend, hogy az 1-ső §-ban kijelelt tárgyakat érdeklő adatoknak, rajzoknak és terveknek egész kiterjedésökben vele leendő közlésük után azoknak segedelmével és az országbeli építményi igazgatás segéd munkálkodásának is használásával azon elvekre s arányra nézve, melyekhez volnának célszerűleg alkalmaztatandók, az e részbeni további országos munkálkodások? továbbá arra nézve is, hogy micsoda módokkal és minő felügyelés alatt lehetne maga a szabályozás gyakorlatilag eszközözlendő? s hogy lehessen jelesen a magányos érdekeknek a közczélal előállható összeütközését törvénnyel elintézve megszüntetni? végre az ily

nagyszerű vállalatoknak létrehozásukra szükségkép megnyitandó azon források iránt is, melyek az ország alkotmánya és minden rendbeliek igazaiknak épségbeni tartása mellett a célra használtathatnának, a közelebbi országgyűlésig — melyen a tárgy mulhatlanul felvételni s elhatároztatni fog — kimerítő véleményes jelentést készítsen.

3. §. Az országos választmány készitendő munkáját az ország nádorának oly végre fogja bemutatni, hogy az, Ő cs. kir. Főherczegségének a nádornak felügyelése alatt, sajtó által elegendő példányokban közönségesítettván, az egész tárgy a legközelebbi országgyűlésen végképen elhatározassék.

4. §. Az országos választmány tagjai Ő Felségének kegyelmes megegyezésével következők lesznek:

A főrendi tábla részéről.

Vásonkeői gróf Zichy Ferencz, Leopold császári jeles rendnek nagy keresztese, cs. kir. kamarás, valós. bel. titkos tanácsos, királyi ajtónállók mestere, Bihar vármegye főispánja.

Szalai báró Barkóczy László, Székesfejérvári püspök.

Kesseleőkeői báró Majthényi Antal, cs. kir. kamarás, Liptó vármegye főispánja.

Galanthai, gróf Eszterházy Károly Fraknónak örökös ura, cs. kir. kamarás, Tolna vármegye főispánja.

Szolga-egyházi Marich Dávid István, cs. kir. kamarás, Torna vármegye főispánja.

Vajai gróf Vay Abrahám, cs. kir. kamarás, valós. belső titkos tanácsos, Mármaros vármegye főispánja.

Zsadányi és török-szent-miklósi gróf Almásy Móricz, cs. kir. kamarás, a magyar kir. helytartó-tanácsnál tanácsos.

Sárvári és felsővidéki gróf Széchenyi István, cs. kir. kamarás, több külföldi jeles rendek vitéze, a magyar tudós társaságnál elnöki helyettes.

Krasznahorkai gróf Andrássy György, cs. kir. kamarás, Gömör vármegye főispányi hivatal helytartója.

Gróf Batthyányi Lajos, Német-Ujvár örökös ura.

A karok és rendek táblája részéről: A királyi táblától: Csabai Dókus László, országbirói ítélőmester, Moysfalvi Gyurcsányi Gábor, Al-tárnok, királyi táblabíró és tanácsos.

A főtisztelendő egyházi rendből: Szathmáry Antal, a kalocsai fő-káptalan kanonokja és követe.

Horvátország részéről: Busán Hermán, Dalmát, Horvát és Tót országok követe.

A vármegyék részéről: Dunán innen ikerületből: Szentkirályi Móricz, Pest; Thuránszky Péter, Liptó; Fribeisz Imre, Esztergam; Petőcz György, Pozsony; helyet-

tesek: Odry József, Bács; Marczibányi Lőrincz, Nyitra vármegyék követei.

Dunántúli kerületből: Majláth György, Baranya; Szücs Antal, Győr; Pákozdy Zsigmond, Baranya; Hertelendy Károly, Zala; helyettesek: Bartha Antal, Vas; Hunkár Antal, Veszprém vármegyék követei.

Tiszáninneni kerületből: Báruczay József, Torna; Pogány József, Beregh; Gróf Péchy Emánuel, Abauj; Báró Vay Lajos, Borsod; helyettesek: Szentmiklósi Viktor, Gömör; Mattyasovsky Boldizsár, Szepes vármegyék követei.

Tiszántúli kerületből: Zoltán János, Szabolcs; Fodor Károly, Torontál; Kiss András, Krassó; Kárász István, Csongrád; helyettesek: Botka Imre, Szathmár; Várkonyi Ádám, Temes vármegyék követei.

A jelen nem lévők részéről: Gyöngyeli János.

A szab. kerületek részéről: Jozipovich Antal, turopolyai gróf.

A sz. kir. városok részéről: Dunáninneni kerületből: Szász Mátyás, Pest; Keller Ferencz, Buda városok követei.

Dunántúli kerületből: Czech János, Győr; Amtmann Ödön, Komárom városok követei.

Tiszáninneni kerületből: Dienes István, Eperjes városa követe.

Tiszántúli kerületből: Niamessny Ignác, Temes városa követe; helyettesek: Perneczky János, Trencsin; Hauke Sándor, Zombor városok követei.

V. TÖRVÉNYCZIKK.

A büntető- s javító- rendszer kidolgozására országos választmány küldetik ki.

A büntető törvénykönyvvel válhatatlan kapcsolatban lévő büntető- s javító-rendszer behozása iránt kimerítő véleményadás végett országos választmány neveztetik.

1. §. Ezen választmány, tekintetbe vévén a külföld jelesebb büntető s javító börtöneinek elrendezését, javaslatot készítsen az ország különös körülményeihez képest azon rendszernek legcélszerűsabb módon, mi alakban lehető alkalmazása — az e végből szükséges fogházaknak hol, mennyi számban s mi módoni felállítása — azoknak felállítására, belső igazgatására s fentartására megkívántató költségeknek a lehetőségig közelítő kiszámítása felől, s az iránt is, hogy azon költségek honnan fedeztessenek? egyszersmind pedig javaslatot készítsen a felől, hogy a most említett börtöni s javító-intézet mellett a büntetések törvényes céljának elérése végett gyakorlati alkalmaztatás tekintetében az 1827-ik évi országgyűlésről kiküldött országos választmány által javaslatképen bemutatott büntető törvénykönyvnek tökéletesítésére mik

kivántatnak? s mindezekről készítendő munkáját a legközelebbi országgyűlésnek okvetetlen bemutatni köteleztessék.

2. §. Ezen választmány tagjainak Ő Felsége kegyelmes jóváhagyásával, neveztetnek:

A főrendi tábla részéről:

Székhelyi Majláth György, szent István apost. király jeles rendének commendátora, Ő cs. kir. Felsége valós. belső titkos, és a magyar királyi helytartótanács tanácsosa, országbirája, a hétszemélyes tábla közbirája, és Hont vármegye főispánja.

Lonovics József, csanádi püspök, a nagyváradí tudom. kerületbeni tanulmányok és iskolák királyi főkormányzója.

Széki gróf Teleki József, Ő cs. kir. Felsége kamarása, valós. bels. titkos, és a magyar kir. helytartótanács tanácsosa, a magyar szent korona örje, a magyar tudós társaság elnöke, és Szabolcs vármegye főispánja.

Medgyesi báró Mednyánszky Alajos, Ő cs. kir. Felsége kamarása, val. belső titkos, és a magyar kir. helytartótanács tanácsosa, a középponti könyvvizsgáló kollegiummal egyesült tudományos commissio elnöke, és a magyar kir. udv. kamara alelnöke, Nyitra vármegye főispánja és Trencsin vármegye főispányi hivatal helytartója.

Gróf Nádasdy Leopold, Fogaras földe

örökös ura, a királyi tábla bárója, Ő cs. kir. Felsége kamarása, Komárom vármegye örökös és valóságos főispánja.

Lánczi Lánczy József, szent István apostoli király jeles rende commendátora, Ő cs. kir. Felsége val. belső titkos tanácsosa, a hétszemélyes tábla ülnöke, Békés vármegye főispánja.

Ebeczki Tihanyi Ferencz, temesi gróf, Temes vármegye főispánja.

Nagy-Károlyi gr. Károlyi György, Csongrád vármegye főispányi hivatal helytartója.

Brányicskai báró Jósika Sámuel, sz. István apostoli király jeles rende vitéze, Ő cs. k. Felsége kamarása és udvari tanácsosa.

Cserneki és tarkői gr. Dessewffy Aurél, a magyar kir. helytartótanács tanácsosa.

Báró Vay Miklós, Ő cs. kir. Felsége kamarása; a királyi tábla bárója, Borsod vármegye főispányi hivatal helytartója.

Ifjabb gróf Apponyi György, Ő cs. kir. Felsége kamarása és udvari titoknok.

Vásonykeői gr. Zichy Ödön.

Báró Eötvös József, a Tiszaninneneni kerületi tábla ülnöke.

Báró Kulmer Ferencz, Ő cs. kir. Felsége kamarása, a báni tábla ülnöke.

A karók és rendek táblája részéről :

A királyi táblától: Szigethi Sze-

melyeket a nemzeti nyelv gyarapítása eszköz-
lése végett a jelen országgyűlés alatt is adott,
a karok és rendek mélyen tisztelik, és

1. §. Annak kegyelmes megegyezésével
az országos felirások ő eleibe már e jelen or-
szággyűlésből egyedül magyar nyelven ter-
jesztetvén fel — valamint azt: ugy

2. §. Abbeli kívánságuknak kegyes el-
fogadását is, hogy ezentúl az ország határai-
bani köztörvényhatóságok is legfelsőbb helyre
teendő felirásaikat szinte egyedül magyar
nyelven szerkesztessék, hálás érzéssel tör-
vénybe iktatják, — egyszersmind pedig ha-
tározzák: hogy

3. §. A kir. helytartótanács nem csak
intéző, hanem körleveleit is az országbeli
minden törvényhatóságokhoz magyar nyelven
bocsássa.

4. §. Az egyházi törvényhatóságok a vi-
lági törvényhatóságokkal, és ezek egymással,
az ország határain belől levelezést egyedül
magyar nyelven folytatni tartoznak.

5. §. A magyar kir. udvari kamara a
hozzá magyar nyelven író törvényhatósá-
gokkal ugyan azon nyelven levelezzen.

6. §. A káptalani kiadásoknak kezdő és
befejező szakaszait, valamint a tárnoki szék-
nek ítélet-leveleit is magyar nyelven szer-
kesztetni kell.

7. §. Oly helyeken is, hol a gyülekezet-
hez szent beszédek magyar nyelven nem tar-

tatnak, a jelen országgyűlésnek berekesztésétől számítandó három évek múlva az anyakönyvek magyar nyelven irassanak.

8. §. Ezentul minden vallásbeli különbség nélkül plébánosoknak, egyházi szónokoknak, káplánoknak és segédeknek olyak alkalmaztassanak, kik a magyar nyelvet tudják.

9. §. Ő Felsége kegyelmesen rendelkezni fog, hogy a magyar nyelvnek tudása a katonai véghelyeken is gyarapíttassék, s a magyar ezredeknek kormányai a magyarországi törvényhatóságokkal magyar nyelven levelezzenek.

10. §. Az országos pénztárak kezeléséről számadások magyar nyelven folytatassanak.

11. §. Ő Felségének megegyező kegyelmes akarattal a Magyarországon és ahhoz kapcsolt részekben kinyomtatott minden munkából a magyar tudós társaságot egy példány illeti. —

VII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836-ik évi országgyűlésen alkotott s urbéri tárgyú törvényczikkelyek némely szakaszainak világosításukról s részint módosításukról.

Az ország rendei vizsgálat alá vévén az 1836-ik évi országgyűlésen alkotott urbéri törvényczikkelyeket, azokat, Ő Felsége ke-

gyelmes megegyezésének is hozzájárultával, a tapasztalás által sürgetett, s a szükségétől javasolt következő bővítésekkel és módosításokkal egészítették ki, ugymint:

1. §. Az 1836-ik évi V-ik törvényczikkely akkép változtatván: hogy a Verőcze vármegye diakovári járásabeli minden helységek határában, az eddigi szokás megtartásával, egy hold urbéri szántóföld 1620 — a kaszálló pedig 1296 □ ölelkel számíttassék.

2. §. Az 1836-ik évi VI-ik törvényczikkely 2-ik §-a 5-ik szakaszának rendelete akkép világosittatik: hogy a jobbágyoknak ott engedett pálinkafőzés a zsellérekre is nyilvánosan értetődik; különben pedig az említett szakaszhoz az tétetik, hogy a jobbágyoknak és zsellérekeknek, az általuk főzött pálinkát kimérniök, vagy a földesurat a részben illető pénz megadása nélkül pálinkát főzniök, a tiltott bormérésre szabott elkobozási büntetés terhe alatt szabad nem lészen, — minden esetre fenmaradván az olyatén kihágások eseteiben az illető földesuraság részére még az is, hogy szenvedett kárait és költségeire nézve is, urbéri uton magának teljes elégtelt szerezhessen.

3. §. Ugyanazon VI-ik törvényczikkely 3-ik §-sa 6-ik szakaszának rendelete akkép világosittatik: hogy azon egész telki járandóság alatt, mely az említett szakaszban

nyolcz urbéri zselléreknek kiadatni rendeltetett, egyedül a legelőbeli járandóság értetik.

4. §. Ugyan azon VI-ik törvényczikkely 7. §-sa 1-ső szakaszának kezdő sorai ekkép igazittatnak s részint bővittetnek:

Valamint a jobbágy bármiféle természetményeknek, és saját készitményeinek (egyedül azokat kivéven, miknek árulásától különös törvény által van eltiltva) akár kisebb, akár nagyobb mértékben s mennyiségben lehető eladását ezentul is minden taksa fizetés nélkül, teljes szabadsággal gyakorolhatja: úgy a bolt, és az ettől kívánható haszonbér megvehetés jussa a földes ur igazai közé tartozik; különben pedig a jobbágyok mind ott, hol földesurok engedelmével boltot nyitottak, s az attól járó taksát fizetik, és a só azon boltbani árulásának eddig gyakorlatában voltak, mind pedig oly helyeken is, hol a lakosok boltnyitás és valamely taksafizetés nélkül a sóvali kereskedésnek gyakorlatában vagynak, ezen gyakorlatban továbbá is meghagyatnak.

5. §. Az 1836-ik évi VII-ik törvényczikkely 2-ik §-sa 5-ik szakaszának rendelete akkép világositattik: hogy a jobbágy, azon 5-ik szakasz engedelménél fogva, a kender és lenföldektől a fonásbeli szolgálatot kívánná tenni, akkor ezen szolgálat egyedül azon földekre értetik, melyek vagy az urbéri tabellában mint olyanok kijelelve vagynak, vagy az eddigi szokás szerint azon fonásbeli szolgálá-

lattal voltak terhelve; magától értetődven, hogy az urbéri több földekben vetett bármely természetményekből a kilenczed, az említett VII-ik törvénycikkely rendelete szerint, járulandó a földes ur részére.

6. §. Ugyan azon VII-ik törvénycikkely 5-ik §-sa 1-ső szakaszának rendelete akkép világosittatik: hogy ott, hol egy egész ház-helyes jobbágy esztendő által 52 napi ígás, vagy — ha a földesur akarja — egy ígás napi munka helyett két napi gyalog munkát szolgálni köteleztetik, ezen mértékhez aránylag tartoznak a fél-, negyed- vagy nyolczad-rész telkeket használó jobbágyok a törvényben kijelelt móddal, nap felkeltétől fogva nap nyugotig dolgozva, az ígás vagy gyalog napi munkákat földesuraiknak megtenni.

7. §. Ugyanazon VII-ik törvénycikkely 5. §-sa 5-ik szakaszának rendelete következővel bővítettik:

A földesuri munkának teljesítését macacsságból elmulasztó jobbágy azonkívül, hogy az elmulasztott munkát pótolólag végzenie kelletik, esetről esetre minden egyegy gyalog napi munka elmulasztásáért, folyó ezüst pénzben egy — minden ígás napi munkának hasonló elmulasztásáért pedig két forintokkal büntetlenség; a dologbani eljárásra nézve, közönséges szabályul azon mód állapittatván meg, hogy a földesur, vagy megbizottja, — ki a részben rendes jegyző-

könyvet tartani és folytatni köteleztetik — az oly makacssági vád alá eső jobbágyot maga eleibe állitva, őt a helységbeli két előjárók, vagy legalább semmi kifogás alá nem eshető két tanuknak mindenkor jelenlétükben voltakép hallgassa ki, s ha mentségét és lehető próbáit — melyeknek előadhatása soha kinem zárathatik, — elégteleneknek találándja, az elmarasztaló ítéletet reá ugyan mondja ki, s azt szinte a helybeli előjárók vagy két más tanuk jelenlétükben rögtön hajtsa is végre, az eljárás módjáról szóló jegyzőkönyvi kivonatot és ítéletet azonban a megbüntetett jobbágyoknak — ha az ugy kívánná — egész kiterjedésében s ön vagy megbizottja aláírásával meghitelesítve, mindenkor is ingyen adja ki. Egyébiránt

A földesur vagy megbizottja végzetén meg nem nyugvo jobbágy részére, a birtokon kívüli felebbvitel, s ily czélból a kerületi szolgabíróhoz lehető folyamodás szabadon fenhagyatván, — a kerületi szolgabíró ily esetekben a megyétől kiküldetését sem várva, a felek meghallgatásával a szoros vizsgálatot tegye meg, s tudósítását, minden iratokkal és földesuri illető jegyzőkönyvi kivonattal együtt, a köz törvényhatóságához késedelem nélkül beadván, az egész dolog a megyének legelső alkalommal tartandó urbéri törvényszékén megvizgáltatva ítéltessék el.

8. §. Ugyan azon VII-ik törvényczik-

kely 8. §-sa 1-ső szakaszának rendelete, azon szavak után: „A házasszéllérek pedig fejenként fél öl fa összevágásával kötelesek” kezdve, következőkép változtatva módosittatik:

Egyébiránt a törvénynek ezen rendelete az ölfavágás és behordás tekintetében Pósega, Verőcze és Szerém vármegyékre nézve is kiterjesztetik; a mennyiben azonban az említett három megyébéli némely helységekben az ölfavágás és behordás eddig gyakorlatban nem volt; úgy Temes, Torontál és Krassó vármegyékben is, hol a czim alatt uriadózás addig sem divatozott, az e részben fenálló szokás jövődjére is fentartatik.

9. §. Az 1836-ik évi VIII-ik törvény-cikkely ekkép bővítettik:

Megengedettetik, hogy a földesur és jobbágy közti szabad egyesség által meghatározandó bizonyos általános somma fizetésével akár egyes jobbágyságok, akár egész községek, földesur tartozásait, szolgálataikat és adózásait, (az ur hatóság azonban sértetlen hagyatván) tökéletesen és örök időkre úgy megválthassák, hogy az oly szabad egyezkedésekből készült szerződések, mint urbéri örökös kötések; az 1836-dik évi VIII-dik t. cz. 3-dik §-ban előszámlált eseteken kívül, bármely tekintetből felbontásoknak többé helye nem leszen, a megváltás fejében lefizetett somma törvény előtt teljesen szazon természetű leendő, milyen a

megváltott urbéri telek vala; — és ennél fogva a törvény további rendelkezéseig határoztatik: hogy

Ily megváltások eseteiben a megváltási tőkesommák a törvények értelmében biztosított állapotban tartassanak, oly módon: hogy ha ezen megváltások koronai, egyházi vagy közalapítványi jószágokban történtek, a megváltási tőkesommák teljesen biztosított állapotbani fentartására a magyar kir. helytartó tanács, és illetőleg a királyi fiscus ügyeljen fel, és az, kit a megváltott urbéri javak jövedelme illetett, azon tőkesommától járó kamatokat szedje; ha pedig magános javakban történnek, a megváltási sommára nézve törvényes jogaikat minden illető felek biztosíthatják. Egyébiránt

Minden örök megváltási szerződések a szerződő feleknek szükséges példányokon felül még két példányban lesznek elkészítendőek, aláírandók s végrehajtás előtt az illető megye közgyűlésének bemutatandók; — a közgyűlés egyik példányt levéltárába eltévén, a másikat hasonlóképen végrehajtás előtt a kir. helytartó tanácsnak fogja haldék nélkül megküldeni a végétt, hogy Ő Felsége legfelsőbb felügyelési jusanál fogva a kir. helytartótanács által egyedül a közadó állandó fundusának épségben tartására, és a mennyire az örök megváltás koronai, egyházi, vagy közalapítványi javakban történnek, a

megváltási sommának biztosítására felügyel-
hessen, s ha netalán az említett tekintetek-
ből valamely észrevételek tétetnének, azokat
a kir. helytartó tanács mentül előbb, s a
mennyire lehet hat hónap alatt az illető
megyének megküldi, vagy ha ilyenén az ész-
revétel magát elő nem adná, arról is a me-
gyét ugyan azon idő alatt tudósítja; nem
tétetvén pedig az említett tekintetekből semmi
észrevétel, a szerződés a megyei közgyűlésen
kihirdettetik, és azonnal teljesezésbe vétetik.

10. §. Az 1836-dik évi IX-dik törvény-
czikkely 6-ik §-ához az tétetik: hogy miután
a jobbágyok árváik egész vagyonának tö-
kéletes összeírása megkészítettik, annak a
kerületi szolgabíró által bemutatandó egy pél-
dánya a köztörvényhatóságok levéltárukba
is mindenkor tétessék be.

11. §. Az 1836-ik évi X-ik törvényczikkely
4-ik §-ának rendelete oda is kiterjesztetik, hogy
ezenül a megyék urbéri törvényszékeik a kir.
helytartótanáccsal hivatalosan levelezhetve,
az urbéri tárgyú felebbvitt minden pereket
ön maguk, a kir. helytartótanácsához közvetet-
lenül felterjeszthetik.

12. §. Ugyanazon X-ik törvényczikkely
5-ik §-nak 1-ső szám alatti szakasza annyiban
szenved változtatást, hogy mind azok, mik a
földesuri munkára makacsságból meg nem
jelenő jobbágyoknak megítélésük és bünteté-
sük, s mind ezeknek módja tekintetében, fel-

jebb a 7-ik §-ban megállapittattak, a földesuri munkát resten vagy makaesságból épen a földesur kárával tevő jobbágyokra is egyiránt kiterjesztetnek.

13. §. Ugyan azon X-ik törvényczikkely 5. §-sa 3-ik szám alatti a) b) és c) pontjainak rendeletei akép világosittatnak s részint változtattatnak: hogy a károk megbecsülésére alkalmaztatandó helybeli előljárók, vagy egyéb a dologhoz értők mindenkor eskedtessenek meg: különben pedig, minden a szántóföldekben, rétekben, mezőkben, szőlőkben, erdőkben, kertekben s más akármely helyen és néven lehető mindennemű ültetményekben készakarva történő kártételek tolvajságoknak tekintetvén, az olyas kártévők — akár nem nemesek, akár nemesek legyenek azok, — mint egyenes tolvajok, valamint az erdők és más akármily féle ültetményekre való felvigyázás végett rendelt öröknek megtámadói és sértői is, a büntető törvényszékek által, az ország törvényeiben kiszabott s vétiségeik mivoltához mérséklendő büntetés alá vettessenek, s egyszersmind az általok okozott károkérti teljes elégtételre köteleztessenek.

14. §. Ugyanazon X-ik törvényczikkely 6-ik §-nak a) b) c) d) és e) pontjai alatt foglalt rendelkezésekhez köyetkezők tétetnek ugymint

1-ször. Mely közbirtokosságokban nincs még bohozva a törvényes arány, és ennek behozatala végett a közbirtokosoknak egyike

is az arányossági pert megindítani és folytatni nem akarná, a jobbágyoknak nagyobb része pedig az urbéri rendezést és öszvesítést kívánná, az oly közbirtokosok ellen a megyei tiszti ügyész, ő a felperessége alatt, az alispányi szék előtt az arányossági pert törvényesen indítsa meg és be is végeztesse.

2-or. Mely közbirtokosságban az urbéri rendezést a jobbágyoknak nagyobb része kívánja, a közösen tartandó uriszék költségei viselésének, az 1836-ik évi XII-ik törvény-cikkely 18-ik §-sa rendeletének ide is kiterjesztésével, a közbirtokosok közbirtokaik mivoltához mérsékelve, közösnek lennie kellettén, az oly közbirtokos, ki e részben önként eleget tenni nem akarna, tartozásának viselésére a megyék tiszti ügyészeinek felperessége alatt szóbeli per útján szorittassék; magában értetvén, hogy a nemesi udvar telkeket bíró azon közbirtokosok, kiknek semmi urbéri javaik és jobbágyaik nincsenek, az urbéri rendezési perek miatt tartani kellettő uriszékek költségeinek viselésében részt venni nem tartoznak.

3-szor. Ha az urbéri rendezési perek miatt tartatni kellettő közös uriszék határnapjának kijelelésére nézve a közbirtokosok magok között meg nem egyesülnének, az illető közbirtokosoknak bár melyike, vagy a jobbágyok a megye közönségéhez folyamodjanak, ez pedig az 1836-dik évi X-dik törvény-cikkely

2-dik §-ban megállapított szabályok teljesítésével, uriszék tartása végett határidőt rendeljen s azon, az uriszék valóságga és okvetetlenül még is tartassék.

15. §. Ugyanazon X-dik törvényczikkely 6. §-nak f) pont alatti rendelete akkép módosittatik: hogy ha a per kezdetén mind a földes uraság, mind a jobbágycok részéről egyiránt az nyilvánittatik, hogy nincs semmi dly törvényes vagy szerződési akadály, mely az törvény értelmében kívánt urbéri rendezés behozatalának ellentállana, és ezen kölesöfös és teljes megnyugvásnál fogva az uriszék a zurbéri rendezésnek behozatalát ítélteték megállapítja: ily esetben azon körülmény érdemében hozott uriszéki ítéletet a megyei törvényszék s illetőleg a királyi helytartótanács felsőbb megvizsgálásuk alá előlegesen feltételesen nem szükséges; ha mindazáltal erőszben bírói elítélet kívánt bármely kérdés vagy ellenzés fordult volna elő a perben, a törvénynek azon f) pont alatti rendelete szorosán megtartassék.

16. §. Ugyanazon X-dik törvényczikkely 6. §-nak h) pont alatti rendeletéhez azt tétetik: hogy a királyi helytartótanács a fellebbevitel után eleibe terjesztett urbéri rendezési perek okvetetlenül azon időszora szerint meggye tárgyalatás alá, a mint azok a megyéktől hozzá felérkeztek.

17. §. Azon készpénzbelfizetések, melyek

az 1836-dik évi urbéri törvényekben szám szerint kijelelve vagynak, folyó ezüst pénzben értetődnek.

VIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A jobbágyok örökösödéséről.

1. §. A jobbágyok az 1836-ik évi IX. törvényczikkely 9-dik §-nak rendelete szerint, minden ingó és ingatlan szerzeményeikről, megszorítás nélkül szabadon rendelkezhetnek.

2. §. A jobbágyoknak minden ősi javaikban, s végrendelet nélkül hátrahagyott szerzeményeikben törvényes házasságból származott fiu és leány maradékaik oly világos megjegyzéssel azonban, hogy mind az, mit a mind kétnemű magzatok kiházásításukkor vagy azután is szüleiktől kaptak, osztálybeli részükbe tudassék be — teljesen egyenlő mértékben örökösödnek; — s minden e részben eddig fenállott ellenkező szokások, szőlőhegyi vagy más helybeli szabályok, ezennel jövendőre megsemmisíttetnek.

3. §. Ha mindazáltal valamely földesur a maga valóságos udvartelki birtokát jobbágyoknak szőlők alá, vagy más használatra, magános szerződés mellet oly világos, és határozottan kikötött feltétel alatt adta ki, hogy azokban az örökösödés rende és magszakadás esete egyedül a fiu ágra szoríttassék, — a szerződés az örökösödés rendére nézve is megtartandó leend.

4. §. Az 1836-ik esztendei IV-dik törvény-czikkely 9-dik és az V-dik törvényczikkely 4-dik szakaszainak rendelete szerint, a jobbágy-telket természetben csak a földesur megegyezésével lehet felosztani; midőn pedig az osztozók a telket természetben fel nem oszthatják, vagy felosztani nem akarják, s e részben a közöttök előlegesen munkába venni kellető barátságos egyesség nem sikerül: szabadságukban áll azt maguk között tartandó árverés által a legtöbbet ígérő osztozónak — ha az a jobbágy telki terheknek viselésére alkalmas — általadni, ki azután a többi osztozókat kielégíteni köteles.

5. §. Ha azonban az osztozók a jobbágytelki terhek viselésére alkalmasak, nem volnának, vagy ha az osztozóknak legalább fele része a telekre nézve nyilvános árverést kívánna, azt meggátolni semmi esetben nem szabad.

Miután pedig, az osztozók között ezen esetben is előlegesen megpróbálandó barátságos egyességnek nem sikerülésével a nyilvános árverés meghatároztatik, az eladóvá tett teleknek ára a község előjárói által, a földesur befolyásával, mindenkor előre becsátandó igazságos becs szerint állapittassék meg, s a nyilvános árverésre közhirre is teendő egy hónapi határidő jeleltessék ki, és ha az árverés alkalmával tett ajánlás a becsárt fel nem érné, s abban az osztozók

meg nem nyugodnának, egy hónapi szinte kihirdetendő újabb határidő múlva, a telek még egyszer árverés alá bocsáttassék, s akkoron a legtöbbet ígérőnek, habár a becsű árnál kevesebbet ajánlana is, adassék által.

6. §. A szőlők felosztásánál azon legkisebb terjedésre nézve, melyen alól azokat természetben felosztani eddig sok helyütt szabad nem volt, a helybeli szokás jövődjére is zsinórmértékül fog szolgálni, csak hogy ily esetekben is, ha az osztozóknak legalább fele része kívánja, a nyilvános árverés általi eladásnak leendő helye. A nyilvános árverésre nézve pedig általánosan azon mód és szabályok tartassanak meg, melyek az 5-dik §-ban felebb megállapittattak.

7. §. A mag nélkül elhunyt jobbágnak még életben lévő szülei, annak ősi javaira, s végrendelet nélkül hátrahagyott szerzeményekre nézve az örökösödés rendében mind az oldalaslagi vérséget, mind a földesurat megelőzik.

8. §. A házasság alatti közszerzemények a jobbágyok között mindenik házastársat egyformán illetvén, azokról egyik úgy, mint másik, fele részben szabadon rendelkezhetik, s ezen fele részből a férj feleségét végrendelet által sem zárhatja ki. Ha pedig egyik házastárs mag nélkül, és végrendelet nélkül hal meg, minden közszerzemény az életben maradott házastársra száll.

9. §. A házastársaknak viszonyos örökösödése egyenes maradékoknak és végrendeletnek nem léteben, még azon szerzeményekre nézve is, melyek a házasság előtt szerezettek, minden egyéb örökösödés megelőz; az ősiekre azonban soha ki nem terjed.

10. §. Az oldalaslagi vérségnek örökösödése azon esetben, ha a törvényes maradék nélkül elhunyt jobbágy testvéreivel már meg volt osztotva, csak az ősi javakra terjed ki, a végrendelet nélkül hátrahagyott szerzemények pedig, ha az elhunytak sem özvegye nem maradott, sem szülői már életben nincsenek, a földesurat illetik.

11. §. De ha ily esetben a szerzemények között jobbágy telek is vagyon, azt az illető földesur az 1836-ik évi XI-dik törvényczikkely 9-dik §-a rendelethez képest, más alkalmas jobbágynak, a szokott terhek viselése mellett, általadni köteleztetik, s a telki haszonvételek átengedéséért semmi árt nem követelhet; azon jobbágy mindazáltal, ki az oly telket átvette, a telken lévő épületeket és javításokat a földesurnak becsü szerint kifizetni tartozik.

12. §. Midőn ellenben a mag nélkül elhalt jobbágy testvéreivel osztatlan állapotban hunyt el, nem csak ősi javaiban, hanem ha özvegye nem maradott, és szülői sem élnek, mindennemű szerzeményeiben, melyeket végrendelet nélkül hátrahagyott, a leg-

közelebbi oldalaslagi vérséget illeti az örökösödés.

13. §. A jobbágynak tökéletes magvaszakadtával, midőn oldalaslagi vérek sincsenek, kiket az ősiekre nézve az örökösödés illetne, az ősi javak minden különbség nélkül — a szerzemények pedig a feljebbi 10-dik §. értelmében, az illető földesurra szállanak.

14. §. Az asszonyi hozományra nézve az rendeltetik: hogy a mennyiben az természetben megvagyon, vagy pedig ha a jobbágynő hozománya készpénzből áll, ennek a meglévő javakba történt beruháztatása elegendőkép megpróbáltatik: minden örökösödésnél és osztálynál az özvegynek vagy törvényes örököseinek mindenek előtt azonnal kiadandó. A beruházásra nézve világosan megjegyeztetvén, hogy ott, hol az asszonyi hozományok egyedül csak marhákból és egyéb ingóságokból állanak, a következő 15. §. értelmében elegendő legyen annak bebizonyítása, hogy ezek a jobbágynők által valósággal férjeikhez vitettek. A mi pedig a jelen törvény alkotását megelőző időkbeli asszonyi hozományokat illeti, ezek tekintetében még a készpénzből álló hozományokra nézve sem kívántatván meg, azoknak a meglévő javakba történt beruháztatások megpróbálása, — reájok nézve a férj házá-

hoz lett vitelőket bebizonyítani elegendő leend.

15. §. Hogy pedig az asszonyi hozományra nézve a visszaélések és viszálykodások meggátoltassanak, jövőre minden asszonyi hozomány azonnal, midőn azt a feleség férje házához viszi, a földesurnak befolyásával, a község előljárói által, pontosan és hitelesen összeírva becsültessék meg, s az összeírás és megbecsülés egy példányban az asszonynak kiadatván, másik példányban a község leveles ládájába tétessék. Különben a mely asszony ezt elmulasztaná, az férje halála után természetben meglévő hozományain kívül, hozományából semmit egyebet ne követelhessen.

16. §. A mag nélkül elhalt jobbágynak özvegye míg él és férje nevét viseli, annak minden ősi javaiban benmarad, ha csak az elhunyt férj özvegyének illendő tartásáról végrendelet által nem gondoskodott. Ha pedig az ilyen ősi javak között jobbágysági telek is vagyon, s az özvegy annak miveltetésére és a jobbágysági terhek viselésére nem alkalmas, akkor azok, kiket a telekre nézve az örökösödés rende egyébként illetne, a telket és ahoz tartozó ősieket ugyan átválthatják, vagy alkalmas jobbágynak eladhatják, de az özvegynek sorsához mérsékelt özvegyi tartását teljesen biztosítani kötelesek. A tartásnak mennyiségét, ha iránta egyesség nem eszkö-

zöltetik, az özvegynek sorsára, a vagyonnak mennyiségére, és arra is, a mit az özvegy közszerzeménynek, és hitvestársi viszonyos örökösödésnek fejében mint tulajdonát megtartott, figyelmeztve, az illető bíróság határozza meg.

17. §. Midőn az elhunyt jobbágy özvegyet és gyermekeket hágy. maga után, a nélkül, hogy végrendelet által intézkedett volna özvegyének tartásáról, akkor, ha az özvegy minden hátrahagyott gyermeknek édes anyja, ezek az őket illető atyai javakban is csak úgy osztozhatnak, ha édes anyjoknak illető özvegyi tartását a felebbi 16-ik §. értelmében teljesen biztosítják.

18. §. Ha pedig a hátrahagyott gyermekek, vagy azoknak egy része, atyjoknak elébbi házasságából származtak, az özvegy férjének ősi javaiból, és azonszerzeményekből, melyek nem az utolsó házasság ideje alatt szereztetvén, közszerzeménynek nem tekintethetnek, özvegyi tartás fejében csak egy gyermekrészt követelhet, s azt is oly móddal: hogy azon gyermekrész tartására külön szakasztatván, annak egyedül évenkénti jövedelmét huzhassa, de a tőke folyvást az illető földesurnak, és községi előljáróságnak felügyelése alatt tartassék, s midőn az özvegy meghal, vagy férje nevét viselni megszűnik, az egész tőke az osztozókra szálljon vissza.

19. §. Ezen törvény rendelete minden

földesúri törvényhatóság alatt lévő, s akár urbéri, akár szerződési, vagy kiváltságos helyeken lakó nem nemes személyekre, s azoknak örökösödésére, sőt az ingatlan jobbagyi javak iránt, a nemesekre is egyformán kiterjed. ViSSzaható ereje azonban nem lévén, csak azon örökösödések és osztályok, melyek a jelen törvény kihirdetése után fognak keletkezni, lesznek tartalma szerint elítélendőek: az eddig megtörtént osztályok pedig, melyek más helybeli szokások és szabályok szerint rendesen intéztettek el, ezen törvény erejével fel nem bontathatnak.

IX. TÖRVÉNYCZIKK.

A mezei rendőrségről.

1. §. Ezen törvény rendelkezése alá esnek a kertekben, szőlőkben, mindennemű ültetésekben és erdőkben, vetésekben, növényeken, réteken, nádlásokban, legelőmezőkön, méhesekben, nem különben országos, dűlős vasutakon, és kőszénbányákon, turfa-téren, valamint a temetőkben is elkövetett károsítások, szóval a gazdálkodás s iparnak kívül fekvő tárgyait veszélyeztető cselekvések.

2. §. Jelen törvény rendelkezése alá eső károsítások, bár ha történetesenek látszatának is, de mégis olyasok, melyeket megelőzni az illető kártevőnek hatalmában volt,

ugy a merő gondatlanságból eredettek, ha az illető felek a kárpótlás mennyisége felett egymás között meg nem egyezhetnének, az okozott költségekkel egyetemben, de csak egyszeresen, rendeltetnek a kártévő által a károsított részére megtéríttetni; a vétkes gondatlanságból, vagy épen szántszándékos negédességből, és rossz akaratból eredett károsításokért pedig, a kártévők nem csak a költségeknek és károknak egyszeres megtérítésére köteleztessenek, hanem azon felül még a kár becsüjének másodszori megtérítésével, és a gondatlanság vétsége, vagy szántszándékosság fokozataihoz képest, még a következő szakaszokban megállapítandó testi büntetéssel is fenyíttessenek.

Midőn a cselédek, béresek, urbéri munkások, vagy szülőkkel egy kenyéren lévő gyermekek, gazdáik s illetőleg szüleik tudtán kívül, és nem feladott köteleességek teljesítése következtében önnönszemélyükben követték el a kárt, azt saját vagyonáiból vagy szolgálatuk béréből megtéríteni tartozzanak; azon károk azonban, melyeket a cselédek, béresek, urbéri munkások, vagy szülőkkel egy kenyéren lévő gyermekek, gazdáik s illetőleg szüleik barmai s apró marhái által okoznak — fenmaradván a kártévőn való viszont követelési joguk — a gazdák, s illetőleg szülők által lesznek megtérítendőek, valamint azon károk is, — még pedig minden viszonykövetelhetés nélkül — melyek a

fogadott, vagy parancsolt munka természetéből önként következnek.

Midőn azonban az okozott kártétel, büntetékép, annak másodszori megtérítésével is fenyítettik, ezen másodszori megtérítés, valamint általán a következő egyébkénti testi vagy pénzbeli büntetés, csak az egyenes kárt okozóra mondathatik ki. A betudás mérlegének, és a büntető súly ahoz arányzott fokozatának elhatározásában pedig a bíró, a kár mennyiségén s egyéb általános szabályokon kívül, különösen figyelembe fogja venni:

a) A gondatlanságnak, negédességnek vagy szántszándékos rossz akaratnak fokozatát, különösen pedig a vétségnek ismételését;

b) Az ipart és szorgalmat, melyet a tulajdonos a károsított tárgyra s helyre fordított;

c) A védelemnek biztosságát, melylyel a birtokos tulajdonát oltalmazhatni vélte;

d) Terhesebb betudás mérlege találja az éjjel, mint nappal elkövetett kártételt.

3. §. A mezei rendőrségre való felügyelés és biráskodás a megyékben ugyan a járásbeli és kerületi szolgabiráknak, a szabad királyi és kiváltságos mezővárosokban pedig a városi kapitányoknak tisztí kötelességökben fog állani; és ha némely megyékben és városokban a mostani tisztviselőknek munkái a mezei rendőrségi foglalatosságokkal oly annyira megszapornának, hogy azoknak pontos teljesítése erejüket felülhaladná, az

illető törvényhatóságok tisztviselőjük számának szaporítását a helytartó magyar tanács útján feljelentendő szükséghez képest szorgalmazhatják s ez tőlök a szükség valósága esetében megtagadtatni nem fog.

4. §. A káres panaszát a kárnak szokott törvényes módon végbevitt becsűjével együtt, bár mennyire rugjon is a kárnak becsűje, az illető, ezen törvényben kijelelt bíró eleibe terjesztvén, ez megtartván az előtte függőben lévő panaszokra nézve a beadásnak sorát, a szóbeli perekről szóló 1836. XX. dik törvényczikkelyben elrendelt sommás uton jár el, a netalán még szükséges tiszti vizsgálatot s a tanuknak hit alatti kihallgatását teljesíti, ítéletet mond, és ha a marasztalási somma 200 folyó ezüst frtot meg nem halad, ítéletét a panasz beadásától számítandó legfőlebb 15 nap alatt végre is hajtja; hogy ha pedig a bírói foglалás a marasztaltnak fekvő vagyonaira is kiterjesztetnék, akkor a pénzbeli marasztalást magokban foglaló bírói ítéletek végrehajtásáról szóló honi törvények rendeletét köteleztetik az általa hozott ítéletnek végrehajtására nézve követni. Továbbá a megítélt s megvett sommára nézve a marasztalt félnek rendes nyugtatványt szolgáltat, és a törvény által rendelt kárpótlást a károsnak kezeibe, a pénzbeli birságokat pedig a megyei vagy városi pénztárba szolgáltatja. Hogy ha pedig a pénzbeli marasztaláson kívül a törvény

még testi büntetést is szabna, akkor a bíró a történt vétséget, az illető vizsgálati irományokkal egyetemben, a legközelebbi törvényszéki vagy városi tanácsülésre bejelenti, mely a jelen törvény ellen elkövetett vétségért szabott testi büntetést a törvényszéki szokott eljárás útján mondja ki, kivéven ha a feladott vétség öntermészete szerint a honi büntető törvények súlya alá tartoznék, mely esetben azoknak rendelete és a bevett törvényes szokás mind a nemésekre, mind a nem-nemesekre nézve tovább is megtartatni rendeltetik.

5. §. A pénzbeli marasztalásokra nézve a felebbvitel, ha a marasztalási somma 200 folyó ezüst frtot meg nem halad, csak birtokon kívül a törvényszékig vagy városi tanácsig, és nem felebb engedtetik meg; ha pedig a marasztalási somma 200 frtot felülhaladna, a felebbvitel az illető törvényszékre vagy városi tanácshoz birtokon belől és felebb is történhetik, úgy mindazonáltal, hogy a törvényszéknek vagy városi tanácsnak ítéletét, bármennyire rugjon is az elmarasztalási somma, az elmarasztalt fél mindenkor csak birtokon kívül vihesse felebb; — a testi büntetésekről szóló bírói ítéleteknek felebbvitele iránt a fennálló honi törvények rendelete továbbá is fennmaradván.

6. §. A helységekben és nem kiváltságos városokban, a helybeli illető előljáróság ti-

zenkét igaz törvényes értékűforintnál többre nem becsült kártételről, mind a kárnak megtérítésére, mind a kártételre szabott pénzbeli büntetésekre nézve bíraskodni köteles, ugy azonban: hogy megtartván a panaszok beadásának sorozatát, birói eljárását három nap alatt befejezze, és a kezéhez vett büntetésbeli bíróságokat az illető szolgabírónak kezeibe szolgáltassa. A felebbvitel birtokon kívül az illető szolgabíróhoz és onnét a megyei törvényszékre, de nem tovább, engedtetik meg; hogyha pedig a helybeli illető előjáróság három nap alatt elégtételt nem szolgáltatna, vagy nem szolgáltatathatna, akkor, a károsodott panaszára az illető szolgabíró 15 nap alatt köteles igazságot szolgáltatni. Kivételnek a földesurak és nemes személyek, kik ellen nem a helybeli előjáróság, hanem egyedül az illető szolgabíró járhat el.

Nemesi községekben vagy közbirtokosságokban lévő olyan helybeli rendezett tanács vagy hadnagy, a mellette levő eskütekkel, kik az 1836. XX-ik törvényczikkely erejénél fogva nagyobb sommákról bíraskodás hatóságával felruházva vannak, a határban történt kártételekről, ha azoknak becsüje 24 igaz törvényes értékű forintoknál többre nem rug, szintén mind a kárnak megtérítésére, mind arra szabott pénzbeli büntetésekre nézve, a fentebb idézett 1836: XX. törvényczikkelyben elrendezett sommás el-

járás útján fognak biráskodni; kötelesek azonban mind a panaszok beadatásának sorozatára ügyelni, mind pedig birói eljárásukat 15 nap alatt befejezni, és a kezükhöz vett büntetésbeli bírságokat az illető szolgabírónak kezeibe szolgáltatni; a felebbvitel birtokon kívül a megyei törvényszékre, de nem tovább, történik.

Ha a jobbágyok egymás között, vagy tulajdon földes uraiknak, ugy szinte ha más földes uraknak tesznek kárt, oly esetekben, midőn a kár nem szántszándékos vagy nem tetemes hibából eredett, hanem a 2. dik §. értelmében a kár egyszeri megtérítésének büntetés és bírságolás nélkül van helye; az illető földesúr maga vagy képviselője által biráskodhatik, ha a kár 60 folyó ezüst forint értéket nem halad meg, — ha azonban 8 nap alatt a panasz beadása után elégtételt nem szolgáltatna, a károsodottnak szabadságában áll az illető szolgabíróhoz folyamodni.

7 §. Minden ilyen bíró köteles, az 1836. XX-dik törvényczikkely 10. §. értelmében, birói eljárásáról rendes jegyzőkönyvet vezetni; abba az ön maga által megítélt és beszédett sommákon felül a falusi bírák, és nemes községekben a hadnagyok által megítélve beszédett, és ezektől kezéhez vett büntetésbeli pénzeket is iktatni, és ezen jegyzőkönyvet évnegyedenként az illető közgyű-

lésnek vagy városi tanácsnak bemutatni; a honnan megyei vagy városi pénztárba betendő pénzbeli birságokra nézve, kivonatban az alispánnak, pénztárnoknak, és a pénztár kezelésére felülgyelőtisztviselőknek kiadassék.

8. §. Általában más földjének, kinek abban birtoka vagy egyéb használati joga nincsen, bár legyen az csak gyepmező, mind télen, mind nyáron marhákkal legeltetése, csapásolása, földszint vagy föld gyomrában lévő növények és gyökerek kedveérti ásása, az okozott kárnak és költségeknek megtérítése, — a pusztá legelőből behajtott, de semmi látható kárt nem tett marháktól pedig a hajtópénznek megfizetése mellett pénzbeli büntetésnek — mely azonban a kárnak és kajtópénznek megtérítése összes sommájánál többre nem rughat — sőt ismétlés esetében fogsági büntetés terhe alatt is tiltatik; ha pedig nem csupa gondatlanságból, hanem önként, szántszándékkal vitetnék véghez a kártételnek bármely neme, akkor az okozott költségeknek egyszeres, a kárnak és illetőleg hajtópénznek kétszeres megtérítésén felül, azon erőszakoskodó a vétség fokozatához képest szokott törvényszéki eljárás útján fogsággal is fenytessék.

9. §. A rétekben, mindennemű ültetvényekben, vetésekben, kertekben, szőlőkben, kisebb s nagyobb faültetésekben, erdőkben, vékony vagy vastag, magánosan álló vagy

erdőben lévő fákon, akármely módon, de gondatlanságból végbe vitt kártétel a kárnak, költségeknek, s illetőleg hajtópénznek egyszeres megtérítésén felül, még a gondatlanságnak feljebb a 2-dik §-ban felszámított fokozataihoz mérséklendő pénzbeli büntetéssel is — mely azonban a kárnak, költségeknek, és illetőleg hajtópénznek másodszori megtérítése összes mennyiségén túl soha nem ruhghat — sőt vétkes gondatlanság vagy ismételés esetében, fogsággal is fennyitessék. Ugyan azon letartoztatásnak lévén a 42. §. értelmében helye akkor is, ha a kártevő a pénzbeli megmarasztalás erejéig-eleget nem tehetne. Az erdőknek, sűrű vagy ritkább faültetéseknek biztosabb oltalmára rendeltetik, hogy olyasokban történt kárteleknek megbecsülésére a bíró ahhoz értő embereket alkalmaztasson, kik a kárnak megbecsülésében, az elpusztított vagy megrongált fának nem csak a helybeli körülmények által szabályozott folyó árát, hanem egyszersmind az ipart és szorgalmat, úgy költségeket, melyeket a tulajdonos annak nevelésére fordítani kénytelenített, figyelembe köteleztetnek venni.

Erdei vágásokból behajtott szarvasmarhától, lótól, kecskétől, a kárnak megtérítésén felül, minden darabtól 30 kr. folyó ezüst pénzben, sertéstől és birkától 10 kr. szinte folyó ezüst pénzben fog büntetésül

annyiszor a mennyiszer fizettetni; a pásztor pedig, kinek gondatlanságából történt az erdő- vagy fabeli károsodás, a kárnak, költségeknek, és hajtópénznek a fentebbi pont értelmében kellő megtérítésén felül, testi büntetéssel is fenytessék.

Ha pedig a fent előszámláltaknak sérteése vagy rombolása elszánt akaratból vagy épen hatalmaskodással vitetik véghez, ugyanint csöszöknek és vadászoknak ellentállva, vagy zálogot adni vonakodva, vagy a marhákat pagonyokba hatalmasan erőszakkal behajtva: akkor a költségeknek egyszeres, a kárnak és illetőleg hajtópénznek kétszeres megtérítésén felül, ily nemű, a büntető törvénykezés alá eső cselekvések, a vétség fokozatához arányzólag, a büntető törvények szabályai szerint fenytessenek.

10. §. A ki a tanyákon szabadon összerakott asztagokat, kazalokat, akár lábon akár levágva, kérékben vagy boglyákban lévő gabonát, takarmányt meglóp, mint nyilvános tolvaj a rendes törvényszéki eljárás útján a költségeknek egyszeres, a kárnak kétszeres megtérítésén felül, a hazai büntető törvények értelmében a vétség fokozatához képest büntetessék.

11. §. Közös legelőre, vagy olyas erdőkbe, ugarokra, tarlókra, avagy már lekaszált rétekre, melyeken másoknak köz legel-

tetési joga vagyon, ragadós nyavalyában vagy fekélyben sinlődő marhát vagy egyéb kisebb nagyobb barmot hajtani, és ott legeltetni, tilalmaztatik; ha pedig ezen tilalomnak ellenére azt mégis valaki merészlené, a mint az ily nemű közös legeltetésben talált beteg marha nyavalyájának ragadóssága az illető baromvornak szemlájéből bebizonyosodik, azon beteg marha, a mennyiben nyavalyája orvosolható nem lenne, az illető szolgabírónak, kapitánynak, vagy helység előljáróinak rendelkezéséből azonnal agyonszurattassék, az orvoslásnak lehetősége esetében pedig, ennek megtörténte, úgy az egészséges marháknak megoltalmazása tekintetéből, azonnal az egészségesektől elkülönöztessék, és e végre minden határ közlegelőjéből a beteg marhák számára kihasítandó illő terjedésű külön legelőre rekesztessék: sőt ez utóbbi esetben a beteg marhának tulajdonosa, ha a kijelelt legelőn kívül marháját máshová hajtani merészlené, szántszándékos mulasztásának fenyegetésül, minden beteg darabtól annyiszor a mennyiszer fizetendő egy igaz törvényes értékű forintnyi bírsággal büntetessék.

12. §. A ki az erdőben, kivált szárazság idején tüzet gerjeszt, s azt el nem oltja, annyival inkább, ha gondatlanságból, vagy önként szántszándékkal az erdőt, nádlást, turjányokat és zsombékokat, turfát vagy gabonát, sőt a tarlót, kivált még midőn a képek

is rajta vagynak, vagy közel az épületekhez felgyújtja: az okozott kár és gondatlanság fokozatához képest, a kárnak és költségeknek megtérítésén felül, még fogságra is, sőt illetőleg mint gyújtogató, a honi törvények értelmében súlyosabb büntetésre is ítéltessék.

13. §. A ki földesura, vagy erdésze hire nélkül vagy épen tilalmának ellenére, noha urbéri faizásnak örve alatt, az erdőben fát vág, rongál, vagy onnan hord, mint szántszándékos erdőpusztító, sőt tolvaj, a költségeknek egyszeres, a kárnak kétszeres megtérítésén felül, a vétség fokozatához képest fogsággal is büntetessék.

14 §. A ki a mezőkről, rétekről, szántóföldekről, kertekből, szőlőkből valamely természetményt, gyülmölcsöt, vagy ott hagyott gazdasági eszközt, tilos táblát vagy annakoszlopát, méhesből kast vagy mézet, mezei kaput, kerítést, kutakról a vedret, vagy rovásokat, vagy bármely egyéb ilyenemű mezei tulajdonnak tárgyait ellop, vagy megront: a költségeknek egyszeres, a kárnak kétszeres megtérítésén felül, mint tolvaj, a vétség fokozatához képest fenyíttessék.

15. §. A vadászatról alkotott 1802: 24-dik törvényczikkely rendelete továbbá is megmaradván — annak értelmében vetéseken az aratás végeig, kaszálókon és réteken, míg a széna, sőt sarju is be nem takarított, szőlőkben februarius 1-ső napjától szüret vé-

géig, úgy a vadászattól a törvény értelmében rendesen tilalomba vett, és kitáblázott helyeken, sőt gyenge fa-ültetésekben is, míg azok az óvhatatlan károsítások ellen elegendőleg megerősödtek, a vadászat a tulajdonoson kívül, más bár kinek is általán tilalmaztatik. Ahoz képest tehát a vadászat által akár tilosban, akár azon kívül elkövetett károsítások a szántszándékosok sorába számittatván, a költségeknek egyszeres, a kárnak pedig kétszeres megtérítésével rendeltetnek fenytetni; fenmaradván azon felül a vadászat tulajdonosának azon joga, hogy a tilalomnak megtörését a tilalmat törő ellen, az 1802: 24-ik törvényczikkely értelmében a törvény rendes útján követelje.

A vadász- és más ebek által történt kártételekért azoknak tulajdonosa mindenkor felelős; az ily módon történt károsítások a költségekkel egyetemben egyszeresen rendeltetnek megtérítettetni.

16 §. A károsítottnak szabadságában áll, oly határban, mely nem tilos, a kártévő vadakat, habár tilosból vagy vadas kertből jöttek is azok, a kárhelyén megfogni, elejteni, vagy agyon löni, a tilosban pedig a vadak által tett kárt az okozott költségekkel együtt, az 1802-ik: 24. törvényczikkely 10-dik §-ának értelmében, a károsodottnak a vadászat tulajdonosa jelen törvényben rendelt szóbeli

per utján megtéríteni köteleztetik, ily vadaknak elejtése azonban megengedve lészen.

17. §. Oly nemes, a kinek saját lakóháza nincsen, vagy ennél egyebe alig van, mihelyt az ellene végbevitt tisztí vizsgálat meghitelesítéséből szántszándékos kártétele, annyival inkább hatalmaskodása kiviláglik, vagy hasonló önkéntes kártételért már büntetve volt, és kezességet nem állithat, a II. rész 68-dík czimének rendelete szerint azonnal letartóztassék, és oly mód legyen kénytelen az ellene hozandó büntetést bevárni. Urbéri telkeken lakó akár nemes, akár nemnemes szántszándékos vagy épenerőszakos kártételekbeni bűnös, ha ismételés esete forogna fen, ezen tette által elegendő okot szolgáltat törvényt szabta uton urbéri telkérőli elmozdítására.

18. §. A fentebbi szakaszok rendelete mind a kárnak és költségeknek megtérítése, mind a vétség fokozatához arányzólag szabott pénzbeli, sőt fogsági büntetésre nézve kiterjed azon kártévőre is, a ki noha maga vagy marhája a kárban nem éretett, hanem észrevétetvén, mind addig, míg be nem érethetett, nyomban üldöztetett és akkor elegendő zálogot adni vonakodott; ha pedig a kártévő sem a kártételben nem éretett, sem nyomban nem üldöztethetett, a károsodott azonban azt bebizonyíthatja, hogy ki s kinek cselédje vagy marhája által és mikor történt a kártétel, akkor a károsodottnak

szintén joga vagyon, a fentebbi szakaszok értelmében kárának és költségeinek megtérítését rövid uton, úgy a kártétel nemére szabott egyébkénti büntetést is, illető bíróság előtt a kártevő ellen követelni.

19. §. A ki a kárban talált marhát behajtani nem engedi, vagy a behajtott akár saját, akár más marháját lopva vagy erőszakkal ki ereszti: a költségeknek egyszeres, a kárnak kétszeres-megtérítésén felül, mint erőszakoskodó, a kártétel minőségéhez és vétség fokozatához arányzott büntetéssel, a 9 §. 3-ik pontja értelmében fenyíttessék; hasonlóul büntetessék az is, a ki akármiféle kártételben találtatván, zálogot adni vonakodik, vagy az adott zálogot lopva, vagy erőszakkal vissza veszi.

20. §. Ugyanazon erőszakoskodás fenytéke allá esik az is, ki a csősznek, vagy a kárban levő marhát behajtani, vagy a kártékony embert megzálogolni akarónak ellentáll, marhát behajtani nem engedi, vagy zálogot adni nem akar, a vérengzés esetében a büntető törvények rendeletének lévén helye.

21. §. A mezei vagy erdei csősznek ámbár magános, de határozott, világos kétségbe nem vonható hit alatti tanubizonysága a kárnak ki, vagy hány, s mely marhák által, úgy kinek tulajdonában történt? igazolására nézve, midőn azt a kárnak, vagy erőszakoskodásnak valósága gyámolítja, és

semmi más ellenkező körülmény kétségesse nem teszi, oly erővel bir, hogy a bevádolt az ötet terhelő vád ellen magát igazolni köteleztetik; különben nem csak a kárnak és költségeknek megtérítésében, de a kártételre szabott fenyítékben is elmarasztaltatik; ellenben a bevádolttnak oltalmára rendeltetik, hogy a bevádolt által előállított egy tanunak is szintén egyes, de nem merő tagadó, hanem a tanuzott esett közvetlen tudomásán épült, s határozottan tett hit alatti vallása is elegendő arra, hogy a vádló csősz, egyéb terhelő adatok fogytában a hitnek letételére ne bocsáttassék. Ilyes csőszöknek és felvigyázóknak tehát csak hiteles, jó erkölcsű és még büntetéssel meg nem rovott emberek és mindenkor csak az illető szolgabíró vagy kapitány jóváhagyása mellett, melyet azonban ez csak fontos, s az illető féllel előre közlendő okoknál fogva tagadhat meg, fogadtathatnak, kik mielőtt szolgálatjukba beállittatnának, a szolgabíró vagy kapitány előtt az alább foglalt hitet fogják letenni, különben tanuzásuk jelen szakaszban tulajdonított teljes próba erejével birni nem fog; a mi önként még inkább értetődik azokról is, kik már egyszer hamis tanúság tételben tapasztaltattak.

22. §. A kártételen kapott vagy onnan üldözőbe vett embert, habár nemes legyen is, más határban is, a hol t. i. üldözés köz-

ben eléretik, megzálogolni vagy addig, míg zálogot nem ad, letartóztatni, — a kárban talált, vagy onnan üldözőbe vett marhát pedig, habár nemeseké legyen is, behajtani lehet.

23. §. A vásárookra vagy máshova igyekező utasok, a kik rendes utakról letérve a gyepeket vagy vetéseket gyalog, lóháton, kocsin, vagy marhákat hajtva gázolják, gázoltatják, lecsapásolják, úgy az ut mellett fekvő földeknek termését s a fűvet leétetik, lekaszálják, elorozzák, mind addig üldöztethetnek, míg be nem éretnek, a midőn ha zálogot adni nem akarnak, a legközelebbi helység birája által mindaddig letartóztatásnak, míg az általok okozott költségért, úgy a történetes vagy gondatlanságból történt kártételért egyszeresen a vétkes gondatlanságból, vagy épen szántszándékból eredt károkért pedig kétszeresen, pénzben vagy zálogban eleget nem tesznek — szerfeletti rovatás esetében a 34. §-ban alább rendelt orvoslásnak lévén helye; sőt szántszándékos kártétel súlyosabb fokozatának esetében a kártevő a kár másodszori megterítésén kívül, egyéb a tethhez arányzott büntetéssel is lévén fenytendő, ily esetben a büntetést a károsítónak törvényhatósága, mihelyt a terhelő próba-iratok mellett felszóllittatják, rendes törvényszéki eljárás után végrehajtani köteles. Ha a kárt cseléd

tette és az ura jelen volt, azért a kárra és költségekre nézve jót állani tartozik; a büntetést pedig, a mennyire tettleges részt vett a kártételben, annyiban a vétkes részvevőnek fokozatához képest hasonlóan szenvedendi. — Ha pedig a kárttevő utas el nem éretett, az ellene szolgáló bizonyító iratok saját törvény hatóságával közöltetvén, az által akár nemes akár nem nemes, az okozott költségeknek egyszeres, s a kárnak, annak gondatlanságból vagy szántszándékból eredett minéműségéhez képest, egyszeres vagy kétszeres megtérítésében, szóbeli rövid per útján megmarasztaltassék; sőt súlyosabb betudás esetében, annak fokozata szerint kimondandó egyébkénti fenytékének elvétele, végett rendes büntető perbe idéztessék. Midőn azonban a bűn olyanoknak társaságában vitetett véghez, a kik ugyan azon megyében laknak, melyben a kártétel történt: ezen megye eleibe, és ugyan azon egy perbe leszen az idegen megyebeli bűnös is idézendő, és ítélendő.

24. §. A költségek közé számittatik: a becsüsök napibére, tartása, és alájok szükséges fogatoknak ára; a becsüsök utáni járás és egyéb fáradság díja, a midőn pedig az illető szolgabíró vagy kapitány közbejövetele szükséges leend, ennek, ugy a vizsgálatokra és bizonyságokra szükséges tanunak járandósága, fuvar költsége, és végre a kár-

ban lévő s behajtott marhák tartása, valamint azoktól járó hajtópénz, mely minden darab szarvas marhától, vagy lótól 6 krajczárban, sertéstől és kecskétől 3 krajczárban, egy juh-tól akár apró, akár nagy legyen, egy krajczárban, mind igaz törvényes értéküben értvén ezeket, általában határoztatik meg; a szárnyas állatok, ha behajtathatnak, darabjától szinte 3 igaz törvényes értékű krajczárokból leszzen fizetendő, ha pedig agyon lövetnek, a tulajdonosnak ott hagyandók; mely hajtópénz az ellentállás, vagy behajtás meg nem engedése esetében mindenkor kétszeresen leszzen megveendő.

25. §. Valamint a nemes, úgy a nem-nemes tartozik a fenirt költségeket, megbecsült károkat, s hajtópénzt, minekelőtte a behajtott marháját vagy zálogát visszavehetné, a fenirt szabályok szerint előre lefizetni.

26. §. Azon esetben, ha a tetten rajta ért, vagy üldözés közben elfogott kártevőt, a káros, vagy annak megbizottja, csösze, az illető bíróságnak közbejötté nélkül ön maga zálogolta meg, és ezen törvény ellenére, vagy kelletinél nagyobb fizetéssel terhelné: a kártevő zálogának visszaváltását vagy a szerfelett megvett pénznek visszaitélését az illető bíróság előtt ugyan azon szóbeli per útján követelheti; a felebbvitel is szintén azon módon a szolgabirótól a törvényszékre, királyi vagy kiváltságos városokban a városi

tanácsához, az 5-ik §-ban megállapított mód szerint engedtetvén meg.

27. §. Midőn peres földről hajtának be a marhák, az azokra nézve fenálló törvényeknek rendeletei továbbá is fentartatnak.

28. §. Azon esetben, midőn a behajtott marhák iránt három napok alatt magát senki sem jelenti, rendeltetik:

a) A károsodott vagy behajtó tartozik az ilynemű kártevő bitangmarhákat az illető szolgabíró vagy kapitánynak bejelenteni, beküldvén egyszersmind az okozott károknak és költségeknek jegyzékét, ugy szintén arról tudósítását, valjon gondatlanságból, vagy szántszándékkal történt-e a kérdéses kártétel?

b) Eltelvén a törvényes 15 napok, ha ezen idő alatt sem jelentené magát a behajtott marhák tulajdonosa, akkor azon marháknak leírása országszerte közhirrre tétessék.

c) Hogyha pedig a behajtott kártevő marhák tulajdonosa bár honnan kitudatnék, akkor ő a törvényes 15 napok elteltével törvényesen intessék meg marháinak kiváltására, — mit ha újabb 15 napok alatt teljesíteni elmulasztana, vagy ha az országszerte történt híresztelés után, három hónapok lefolyása alatt a marhák tulajdonosának személye ki nem tapogattathatnék, akkor az illető szolgabíró vagy kapitány azon behaj-

tott marhákat kótyavetye útján adja el, és lehuzván a bejött árukból a kárvallottnak illetőségét, úgy mindennemű, még a marhák tartására fordított költségeket is, a fennmaradandó pénzt szolgáltatassa a marhák tulajdonosának kezébe, vagy a mennyiben annak személye tudomásul nem lenne, mint bitangok árát az illető megyei vagy városi pénztárba.

d) Azon esetben, ha a károk és költségek felülmulnák az eladott barmok árát, akkor a hiányzó somma erejéig keletkező követelését a kárvallott szóbeli per útján veheti meg a marháknak kivilágosítható tulajdonosán; sőt a mennyiben a kártétel minémiségéhez képest, a pénzbeli birságokon kívül egyéb büntetés is lenne jelen törvény által rendelve, köteles a tiszti ügyész azt a kártevő ellen szokott törvényszéki eljárás útján követelni.

e) Egyébként a kártevő bitang marhának behajtása vagy birói kézhez átaladása, vagy legalább feljelentésének elmulasztása, nemkülönben abból eredő kölcsönös keresetekre nézve, továbbá is fenmarad a hármaskönyv III-dik részének 33-dik czime, úgy az 1729: 42-dik törvénycikkelynek rendelete.

29. §. Közös birtokban a közös csősznek szegődött bérét minden közbirtokos, birtokához aránylag tartozik fizetni: mely bér

az illető szolgabíró előtt mind a köz-, mind a magános birtokosokon, szóbeli per útján megvehető.

30. §. A ki a birtok őrzésével megbizva nem volt, és mégis a kártevőt a károsodottnak feladja, vagy a kárban levő marhát behajtja, nem csak a behajtó pénzzel, hanem azon felül a kártételért jelen törvény értelmében fizetendő pénzbeli birsággal is megjutalmaztassék.

31. §. A ki az erdei-, mezei-, szőlőbeli vagy tócsószt hivatalos kötelességében eljárása közben vagy azért boszut állva, megveri, mint közfenyíték alá tartozó, a rendszertíri bíróság, által nem csak a gyógyítási költségeknek megtérítésében, ugy a mennyire a megsértetett élelmének keresésére ideiglen, vagy orvosolhatlan csonkítás esetében örökre alkalmatlanná lett, ebből eredő károsodásának pótlásában, és 24-től—100 forintokig, folyó ezüst pénzt értve, terjedhető fájdalom díjnak megadásában marasztaltassék, hanem azon felül vétsége fokozatához képest, a büntető-köz-törvény rendelete szerint is fenyittessék meg.

32. §. A mely csősz, pásztor, vagy, szolga az urának vagy tisztjének, ennek nem léte esetében pedig a helységbeli előljárónak, ez pedig a károsottnak s illetőleg az illető szolgabírónak vagy kapitánynak azelőtte tudva lévő mezei, ker-
ti, szőlőbeli, vagy erdei kárt harmad nap

alatt be nem jelenti, a költségeknek egyszeres, úgy a kárnak, annak mineműségéhez képest, egyszeres vagy kétszeres, a kivilágosítható kártevővel egyetemeni megtérítésén felül a vétség fokozatához aránylag fenytessék.

33. §. Másnak álló, vagy folyó vizében, s csatornáiban halászó, csikászó vagy piochát szedő a költségeknek egyszeres, a kárnak kétszeres megtérítésével fenytessék.

34. §. A ki az általa okozott károk becsűjét magára nézve szerfeletti nagynak és súlyosnak tartaná, szabadságában áll, azon becsűt az illető szolgabíróval vagy kapitánnyal megvizsgáltatni, sőt úgy hozván magával a körülmények, mind a két fél által egyenlő számmal állítandó becsűsök és ahhoz értők által, a mezei, kerti és szőlőbeli károkat ugyan az első becsű után harmadnap alatt — az erdei károkat pedig legfeljebb 15 nap alatt, még egyszer megbecsültetni, és ekkor ezen új becsű a szolgabíró vagy kapitány által is megvizsgáltatván, fogja a kielégítés alapjául szolgálni.

35. §. A nagyobb és kisebb — közor szágos — avagy póstautakat, sugy újakat, melyek az egész község által a mezei gazdaság, avagy a szomszéd helyek közti közlekedés végett mint közösök kihagyattak, és használtatnak, helyeikből kiszorítani, önkényleg más vonalra által vinni, készakarván vagy gondatlanságból felszántani, elfoglalni, folyó

árokka, vagy sűrű s ritkábban ásott gödrökkel, kelleténél, vagy a kiszabott szélességre nem ügyelve, összeszorítani, azoknak mellékén lévő élő sor, vagy karfákat és védczövekeket nem különben azokon épült fa-vagy kőhidakat, kirakott csatornákat, utmutató oszlopokat rongálni, vagy éppen azoknak alkotó részeit fészegetni, ellopni, az okozott kárnak kétszeres, a vizsgálatra fordított költségeknek pedig egyszeres megtérítésén felül, a vétség és szántszándékos rossz akarat fokozatához mért fogházi büntetés alatt tiltatik; az okozott kárnak vagy foglalásnak azonnali helyrehozatása az illető szolgabíróra vagy kapitányra tartozván.

36. §. A határban lévő dülő és mezei utak, melyek a földmivelés tekintetéből a helység lakosainak nagy része által használtatnak, azon helység lakosai — legyenek azok nemesek vagy nem-nemesek — valamint a határbeli birtokosok által, kik t. i. azon ut közös használatában részt vesznek, tulajdonuknak kiterjedéséhez mért arány szerint, mindenkor járható állapotban tartassannak; mit ha az illető szolgabíró vagy kapitány felszólítására, és az általa rendelt időre nem teljesítenének, ennek kötelességében álland, azon rossz utat vagy hidat a vonakodó helység, vagy közbirtokosság költségére helyrehozatni, és egyszersmind a költségeket a vonakodón rövid szóbeli per útján meg is venni.

37. §. Aratók, nyomtatók vagy cséplők, úgy más bármely mezei munkát általában szerződésképen felvállalt munkások nem ritkán, nem ügyelvén szerződésökben foglalt lekötelezésükre, ennek a maga idejében vagy éppen nem tesznek eleget, vagy bízván abban, hogy nyomban más munkást helyettük állítani nem lehet, szerfeletti kívánataiknak teljesülésére a földbirtokosát kényük szerint új alku-kötésre kényszerítik; az ilyesek által gyakorlott visszaéléseknek zabolázására rendeltetik, hogy az aratót, nyomtatót vagy cséplőt rendes utlevél nélkül, a munkásnak lakhelyén kívül, bár ki is felfogadni ne merészelje. — Az elvállalt munka teljesítésétől vonakadó vagy megszőkött aratók, nyomtatók, cséplők pedig vagy más bár minemű mezei munkások, bár ha időközben már más gazdánál be is állottak volna, nem csak az elsőbb elvállalt, de nem teljesített munkának a kötött alku szerinti megtérítésére az illető szolgabíró vagy kapitány által helyreálltassanak, hanem azon felül az okozott kárnak és költségek pótlása díjában, az elmulasztott és mezei munkára alkalmas napszámok helybeli folyó árának kétszeres megtérítésével büntetessenek. — Azon bérlő pedig, a kitől az ilykép csalfalkodó munkások elsőbbi kötelezésüknek teljesítésére az illető szolgabíró vagy kapitány által visszaálltattak, ugyanazon kárpótlást követelheti; hogy ha azonban az ily bérlő aratót, nyomtatót vagy cséplőt

rendcs uti levél nélkül fogadott volna fel, a kétszeres vállalkozás miatt történhető visszaállításukból eredett kárát a törvények önmagá részéről lett megszegésének tudjadonitsa, a kárpótlást a munkásokon nem követelhet,— sőt részéről történt csábitgatás esetében még a 38. §. rendeletének is leendő helye.

Azon esetben pedig, midőn jégeső, vagy más elemi viharok által az aratásra, nyomtatásra, vagy cséplésre felfogadott gabonában oly tetemes kár okoztatott, hogy a beállott munkások, a kötött szerződéshez képest, bérüket ki nem kereshetik, az eredetileg kötött szerződés a munkásokra nézve kötelező erővel bírónak nem, tekintetik, hanem új szerződésnek van helye úgy mindazonáltal: hogy ha ez iránt a munkást fogadó a munkásokkal meg nem egyezhetne, azon kérdés felett, ha az előbbeni szerződés megálljon-e? mindenkor az illető szolgabíró vagy kapitány, még pedig a legrövidebb idő alatt, tartozik ítéletet hozni, és addig, míg ítélet által a kérdés eldöntve nincsen, sem a munkásoknak új munkát vállalni, sem pedig a munkást fogadónak más munkásokat felfogadni szabad nem léssen.

Ugy szintén akár a munka bérének vagy élelmezésnek nem a szerződés szerinti kiszolgáltatása, akár a bérlett munkának egészben vagy részben más munkások javára juttatása, vagy más bármely, a tett szerződés megszegéséből eredett kérdéseknek rövid uti elintézése

s bírálása szintén az illető szolgabíró vagy kapitányt illetendi, sőt ha a munkát tétető, akár a bérlett munka ellátalásából reménylett haszonnak megszorításával, akár a tett alku-
nak bármiképeni megszegésével szántszándé-
kosan okozott volna kárt, a bérlett munkások
ezen kárunknak részeikre kétszeres pótlását
szintén sommás uton követelhetik; a feljebb-
vitelnek itt is az 5. §. értelmében lévén helye.

38. §. Más által alku szerint már felfo-
gadott aratót, cséplőt vagy nyomtatót élcsalni
általában tilalmas lévén, ha azt mégis valaki
tudva merészlené, és az elsőbbi bérlő által tör-
vényesen megintetve, az oly nemű munkáso-
kat elbocsátani vonakodnék, a költségeknek
egyszeres, és okozott kárnak a 37-dik §. ér-
telmében azon megszökött munkásokkal egye-
temes megtérítésén felül, annyiszor a mennyi-
szer az illető szolgabíró vagy kapitány által
rövid uton a megyei vagy városi illető péztár-
részére megveendő 20-tól 100-ig terjedhető
folyó ezüst forintokkal büntettetik.

39. §. A mennyire ezen mezői, kerti, sző-
lőbeli, erdei vagy közutakon s hidakon elkö-
vetett károsításokat illető törvények az eddigi-
ekkel összeütköznének, azok annyiban erőnél-
külieknek és eltörülteknek nyilvánítottak.

40. §. Jelen törvényben szabott főegységi
büntetések, jelesen a 8, 9, 18, 19, 23 és 35-dik
§§. alattiak; a mennyiben ezen szakaszok
alatt foglalt vétségek a becsstelenség bélyegét

már önmagából a tett miséjéből is, a vétkesre nem háritának, t. i. a mennyiben azok lopást, rablást és a személynek erőszakos megtámadását, mint már általán a fenytő törvények által tiltott vétségeket, magokban nem foglalnának, az ítéletben kimondott marasztalás erején túl becsstelenséget, következőleg polgári jogainak ha bár ideigleni megszorítását is, a marasztaltra nem vonják.

41. §. Midőn a marasztalt fél, avagy az egyetemes megmarasztalás esetében, ő helyette társai, a marasztalási kárpótlást vagy bírságot meg nem téríthetnék, ne hogy a vagyontalanság vagy a vagyonnak eltitkolása a bűnre ösztönző büntetlenségnek forrásává válhassék: a meg nem térített pénzbeli mennyiségért igaz törvényes értékű 2 ezüst forintért egy napot számítván, fogsággal, mely azonban félévnél hosszabb időre semmi esetben nem terjedhet, tegyen eleget. Egyébként a fogság minéműségére rendeltetik: hogy fentebb a 8, 9, 18, 19, 23 és 35-dik szakaszokban rendelt fogsági büntetés, mely különben a 41-dik §. értelmében, a kimondott marasztalás erején túl, becsstelenséget magában nem foglal, vagy a mely a marasztalási mennyiség meg nem téríthetése végett mondatik a marasztaltra tisztességes letartóztatásnál súlyosabbá nem tétethetik.

42. §. Kendert vagy lent áztatni még magának a földesurnak is csak oly vizekben

szabad, melyek a földesur, s illetőleg városi vagy szabad községi tanács által e czélra kijellettetnek; ha valaki ez ellen cselekednék, és kenderét vagy lenét más vizekben áztatná, azon felül, hogy a beáztatott kender vagy lent a csösznek bejelentése következtében azonnal elhordatni köteles, ha pedig azt tenni nem akarná, a helybeli városi vagy községbeli előljáróság által a kender vagy len az ő költségén fog elhordatni, minden beáztatott kévére számítandó és egészen a megyei vagy városi pénztárba behozandó egy kr. folyó ezüst pénzbeni birságban, különösen a földesur az illető szolgabíró által marasztaltassék.

43. §. Az okozott költségeknek és károknak egyszeres pótlása mindenkor a kározt illeti; a hol azonban a kártétel, a költségeknek egyszeres megtérítésén felül a kárnak kétszeres pótlásával rendeltetik fenyittetni, a kárnak ily módoni másodszori megtérítése, ugy szintén a hajtópénznek másodszori megfizetése, valamint egyéb, jelen törvényszakaszokban szabott pénzbeli birságok — ide nem értvén a 30, 31, 37-ik §§-nak kivételképeni rendeletét — a megyei vagy városi pénztárt fogják illetni.

44. §. Mindazon esetekben, midőn a kártétel a már is fennálló törvények értelme szerint hatalmasságbeli büntetést maga után vonó cselekedetből ered, a kárnak e jelen törvényszerinti megtérítésén és a birságokbani,

ugy egyéb elmarasztalásokon kívül a hatalmaskodási közönséges törvényes per és birói eljárás a sértett félnek fennmarad.

Csősz hitformája.

„Én N. N. esküszöm az élő Istenre stb., hogy ezen gondviselésem alá bizott N. N. háttarra (vagy tagra), abban találtató minden nemű árkokra, kerítésekre, garádokra, gazdasági épületekre, kutakra, edényekre és szerszámokra, erdőkre, ültetvényekre, veteményekre és ezekből gyűjtött csomókra, keresztekre, boglyákra, ugy szintén az abban találtató közönséges utakra, azokra épült hidakra, karfákra, védfalakra, tilalom- és utmutató-oszlopokra, minden tölemkitelhető szorgalommal és hűséggel fel fogok vigyázni, és azokat bárminémű károktól óltalmazni; a kártevőket személyválogatás nélkül vagy megzálogolom, vagy nyomban lelkiismeretem szerint feljelentem és bevallom, más ártatlanra hamisan reá nem fogom, a felvigyázatot időközben hir nélkül el nem hagyom, s a mik gondviselésem alá bizatnak, mindazokról számot adok. Isten engem ugy segéljen stb.“

X. TÖRVÉNYCZIKK.

A vizekről és csatornákról.

1. §. A vizeknek természetes lefolyását

és lefolyhatását másnak kárával akármely módon és alakban gátolni s akadályozni tiltatik, ugyanazért:

Ha e részben panasz tétetik, az illető megye, városi vagy kerületi tanács a hely színére küldöttséget rendel, melyhez a tiszti földmérőkön a vízépítő mestereken kívül, a felek is alkalmazhatnak más, önnön bizodal-mukat bíró, vízi építést értő mestereket, a küldöttség mindnyáját kihallgatván, és minden e panaszba vágó körülményeket megvizsgálván, ha szükséges, rajzokat és egyéb terveket is készítettétván, nevezetesen figyelembe vévén az 1751:14. törvényczikkelyben foglalt azon esetet is, vajjon lehetne-e és mikép azon viz szabad lefolyását akadályozó akármely névvel nevezendő mesterséges építményt úgy megigazítani, hogy ezen igazítással a víznek szabad lefolyása kinyitvatván, más szomszéd birtokosoknak kára megelőztessék? mindezekről véleményes tudósítását a közelebbi közgyűlésbe, vagy városi s kerületi tanácsnak a küldöttség beadja, s az illető törvényhatóság a kérdéses panasz iránt határozatot hozand; és pedig ha a kérdéses viz lefolyhatását akadályozó gátot, vagy akármely építményt oly módon megigazítani lehet, mely által a szomszéd birtokosoknak kára megelőztetik, és ha ezen igazítási javaslatot a viz szabad lefolyását gátoló tulajdonos elfogadja, ez azt egy esztendő lefolyása alatt

végbevenni és befejezni köteleztetik,— ezen megyei végzéstől fogva eredendő károsításokért minden esetre jót állani tartozván; ha pedig egy esztendő lefolyása alatt a javasolt igazítást véghez nem vinné, vagy a küldöttség és vízépítő mesterek jelentése szerint a kérdéses víz lefolyását gátoló mesterséges építményt akkép megigazítani, hogy a szomszéd birtokosok kára elháríttassék, nem lehetne: ezen esetekben a megyei közgyűlés vagy városi s kerületi tanács az érdekllett mesterséges építmények által akadályozott vizek lefolyásának szabad utat nyittatni rendel.

2. §. Mely megyei közgyűlés végzetével, ha valamelyik földesur meg nem elégednék, és a törvény rendes útjára hivatkoznék, ez neki a megyei végzet végrehajtása előtt birtokon belől csak azon esetben engedtetik meg, ha az eltörlení rendelt vizi építmény kormányzéki vagy törvényhatósági határozattal nyert helybenhagyás mellet állíttatott fel, vagy pedig ha az legalább tizenöt esztendeig panasz nélkül fenállván, a viznek időközben célzott szabályozása, vagy más, nem egyenesen az építmény által okoztatott körülmények miatt lett káros; ellenkező esetben a víz lefolyásának az építmény tulajdonosa költségén szabad ut nyittatni és a mi ennek útjában leend, az minden kárpótlás nélkül félre mozdíttatni fog, — semminemű kifogásoknak és ellentállásnak hely nem engedtetvén, hanem

egyedül, a rendszerinti törvény útjának birtokon kívüli követése állván a lerontott vízi építmény tulajdonosának, különösen a kárpótlásra nézve is szabadságában — azon esetekben, melyek birtokon belől rendes per útján elítélendők, nem csak az épületbe fektetett beruházás, hanem a megszűnő rendes hasznóért is tökéletes kárpótlás kívántathatik.

3. §. Azon esetben, ha a tulajdonos a fennirt törvény útjára hivatkoznék, a tiszti ügyész felperessége és az 1751 : 14. törvény-cikk mellett, a törvényszék előtt sommás perbe fogatván, ebben védelmét négy törvényszaki idő alatt befejezni, és az ellene hozott megyei végzéstől kezdve minden károkat és költségeket, ezen perre fordítottakat is ide értvén, kétszeresen megtéríteni tartozik, egyedül a birtokon kívüli felelbbvitel engedtetvén meg.

4. §. Hogy pedig ezen ekkép orvoslott panasz évenként elő ne fordulhasson, a megyei végzéstől kezdve, s illetőleg a közelebbi 3. §-ban leirt tiszti ügyészi perben hozott ítélet s végrehajtás után, az illető szolgabírónak sommás eljárása mellett, a viznek szabad lefolyását gátoló akadályok a panaszolkodónak folyamodására minden további küldöttség általi vizsgálat vagy perlekedés nélkül elmozdítani fognak, — az okozott károk és költségek kétszeres megtérítésének is helye lévén ;

birtokon kívüli felelvitel csak a törvényszékre engedtetvén meg.

5. §. Jövendőre pedig másoknak akár-mely módon kárt okozható akármiféle vízi munkálatokat az illető törvényhatóság hire, s ennek előre bocsátandó hasonló küldöttség általi vizsgálata és jóváhagyása nélkül véghez vinni tilalmaztatik. Mely alkalommal az érdekelt felek a maguk nyilatkozásaiknak 30 napok alatt leendő beadására törvényesen lesznek a küldöttség által felszólítandók, kik is, ha ezen időszak alatt védelmüket be nem adnák, kihallgatottaknak lesznek tekintendők; ha pedig ezen előző bejelentés elmulasztatnék, akkor a károsodottnak folyamodására, az illető törvényhatóság által a megvizsgálandó körülmények megvizsgálására jelesül az 1751: 14. törvénycikkelynek azon rendeletéhez képest, valljon s mikép lehetne, a kérdésbe vett vízi építményt a panaszolkodók kára nélkül megtartani vagy megigazítani? kirendelt küldöttség a feleket tökéletesen kihallgatván, véleményével együtt a közelebbi megyei közgyűlésre városi vagy kerületi tanácsnak jelentését beadja, mely azon vízi építmény további sorsáról végső határozatot hozand; az eddig okozott károkat s költségeket is megítélvén.

Ha az ily előző bejelentés mellett felállítatni czélzott vízi építményre az illető törvényhatóság az engedelmet azon oknál fogva, mivel az előleges vizsgálatok után károsnak találta-

tott, megtagadná: az építményt tenni szándékozó mindenestre, az építés munkába vétele előtt, birtokon kívül a kir. helytartó tanácshoz folyamodhatik, s tervének a hely színén is leendő megvizsgálását, s az építményre engedelmet kérhet, mit ha a helytartótanács útján kinyerne, az építményt oly lekötelezéssel azonban végrehajtani is szabadságában álland, hogy ha ily akár a törvényhatóság határozata, akár a helytartó tanács engedelmevel felállított bár minemű vizi művek idővel károsok lennének, ez iránt az 1-ső §-ban tett rendelet fenmaradjon.

6. §. Közbirtokosságban, mihelyt annak gyobb része, vagy ezeknek folyamodására a megyei közgyűlés valamely tónak, mocsárnak vagy folyóviznek rendezését vagy leeresztését elhatározza, annak végbevételét senkinek a közbirtokosok közül, az okozott kárnak s költségeknek az illető szolgabíró által rövid uton megveendő kétszeres megtérítésén felül, 100 forint vagy egy hónapig terjedhető árestom büntetése alatt, akadályozni nem szabad.

7. §. Az akképen elrendelt vizi-munkálatokra szükséges költségeket a közbirtokosok közül kiki, birtokához és a nyerendő haszonhoz aránylag fizetni tartozván — hahogy azt teljesíteni vonakodnék, az 1836-ki XXXVI. törvényczikkely szerint szóbeli per útján léssen rajta megveendő.

Midőn pedig az ilyetén közhasznu munkálatok

kák egészen befejeztetvén, jótékony hatásukat és következtetéseiket már egészen kifejtették, azok, kik az illetén munkálatokból reájok háramlott jobblét, vagy haszonhoz aránylag, az eleve megállapított kulcs szerint illetőségükön felül fizettek volna, azt, a mi reájok a valódi haszon arányán túl vettetett ki az ezen szakaszban kijelelt bíróság előtt vissza követelhetik.

8. §. Midőn több törvényhatóságok határain keresztül folyó vizek rendezése vétetik célba, vagy pedig több törvényhatóságok valamely viz szabályozását közös erővel eszközölni, és határaikat a keresztül folyó viznek károsításai ellen oltalmazni kívánják, ily esetben, ha a szabályozás tervére nézve egymás között nem egyezhetnének meg, a meg nem elégedő félnek szabadságában állandó a helytartó tanácshoz folyamodni, és a létre hozni célzott terveknek vízmérnöki tekintetben leendő megvizsgálását a munkálat megkezdése előtt eszközölni. Ha pedig valamely törvényhatóság a célzott vízi-munkálatot azon oknál fogva, mert azt magára nézve károsnak tartja, akadályozni kívánná, vagy pedig a reá háramlandó haszon arányában a munkálatra szükséges terhek viselésében részt venni volna kéreznék, ily esetekben a nádorispányi bíróság ruháztatik fel, hogy minden ilynemű kölcsönös követelésekre, és a munkálatban leendő részvétel iránti kulcsra nézve fenfo-

rogható kérdéseket, az illető törvényhatóságoknak a több viz építő mestereknek tökéletes kihallgatása után, megpróbálván, a felek között a barátságos egyességet, ítélje el, és az előlegesen megállapított terveket végre is hajthassa; a szükséges költségeket az illető birtokosok birtokukhoz s a nyerendő haszonhoz aránylag viselni tartozván, és semminemű ellenmondásnak helye nem lévén.

9. §. A folyók szabályozásának könnyítésére határoztatik: hogy azon esetben, midőn a szabályozás vagy általmetszések miatt a folyó ágya változik, mind azon birtokosok, kiknek birtoka az általmetszések, vagy más vizi-munkálatok eszközlésére valamely részben megkívántató lenne, a szabályozás céljára elvágott földre nézve, — úgy szinte azok is, kiknek birtoka a célba vett munkálat következtében a folyóra nem dülne, a folyón eddig gyakorlott hasznokra nézve az 1836: XXV-ik törvényczikkely 3-dik §. rendelete szerint tökéletesen kármentesitessenek. Ezen most említett 3-ik §. rendelete azon esetekre is világosan kiterjesztetvén, midőn az ország közhaszna, kereskedés vagy hajókázás előmozdítása végett a kormányshoz által folyami szabályozások vétetnek munkába.

10. §. Valamint a mocsárok és vizek kiszáritására, úgy az erre szükséges csatornák építésbeni megtartása elkerülhetetlenül szükséges lévén, azon kiszáritandó földnek az illető

birtokosok közötti tagos felosztása, ezt az illető alispán az 1807: 20. törvényczikkely példájára sommás uton vigye véghez.

11 §. Ha a vizek rendezése vagy csatornázása által a csatorna valamelyik közbirtokosnak földjét úgy hasítja végig, hogy az birtokához aránylag a többi felett károsodnék, kárának a többi közbirtokosok általi megtérítését az illető alispán, ha lehet egyeztetés — ha pedig ez nem sikerülne, sommás visszahelyeztetés után eszközölje.

12 §. A vizeknek mind természeti ágyát, mind a csatornákat leginkább rontja azoknak széleiről a vizi fünek és vizi fabokroknek márhávali legeltése, — ez tehát a víz és csatornák ágyainak kitisztzására szükséges költségeknek az illető szolgabíró által rövid uton megveendő kétszeres megtérítésén felül, 100 forintig, vagy egy hónapig terjedhető árestom alatt tiltatik.

13 §. A folyó vizek és csatornák ágyait legnagyobb veszedelemmel fenyegetvén az azokra dülő meredek hegy oldalán levő erdőknek gyökerestül kipusztítása, — ez, mint az erdő pusztítását tiltó törvények elleni cselekvény, a folyó vizek és csatornák tulajdonosainak feladására, az illető megye, városi vagy kerületi tanács által hathatósan akadályoztassék.

14 §. A vizek vagy csatornák ágyaiba szemetet, földet, vagy trágyát hordani, ken-

dert áztatni, a halászoknak oly rekesztékeket állítani, melyek a folyó hordalékot felfogyák, annyiszor a mennyiszer az illető törvényszék által szóbeli per útján megveendő 100 frt. vagy egy hónapi árestom büntetés alatt tiltatik.

15. §. A csatornák partjainak és a folyóvizek mellett felállított töltéseknek akármilyen módoni rongálása, szinte a törvényszék által szóbeli per útján hasonló bírság és büntetés alatt tiltatik.

XI. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836-dik XX-dik törvényczikkelyben elrendezett szóbeli perek bíróságának hatósága kiterjesztetik.

Az 1836-dik XX-dik törvényczikk 2-dik szakaszában kijelölt eseteken kívül, azon törvényczikkelyben elrendezett bíróság előtt és eljárás szerint, még szóbeli sommás per útján megvehetőek lesznek:

1. §. Az 1836-dik XX-dik törvényczikkely 2. szakaszában kijelölt esetekben egész 200 igaz törvényes értékű forintok erejéig terjedő követelések járulásaikkal együtt.

2. §. A világos adósságok, valamint azoknak kamataik határozatlan somma erejéig, midőn az adós magát a szóbeli perek bírósága alá veti.

3. §. Világos adósságok kamatai szinte

200 forintig, midőn a tőkét a hitelező felmondani nem kívánja.

XII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836-dik évi XVI-dik törvény rendelete kiterjesztetik.

Az 1836-diki XVI-dik törvényczikkelynek a polgári perek iránti azon rendelete, hogy az ítéletek minden bíróságok által okokkal támogatassanak, a büntető perekre is ezennel világosan kiterjesztetik.

XIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836-ik XIV-dik törvényczikkely olykép módosittatik:

1. §. Az osztálynak megtételeért folyamodó fél mindjárt a folyamodás benyújtása alkalmával két bírót, a másik fél legfelebb 15 napok alatt szinte kettőt, a bírák pedig együtt egy ötödiket elnöknek választanak, mindnyájukat az 1836-ki XIV-dik törvényczikkely értelmében küldöttség gyanánt értendők. Ha azonban a felek vagy bírák ezen kötelességöknek eleget nem tennének, az elmulasztók helyett az illető törvényhatóság nevezendi ki ezen választmányt vagy illetőleg az elnököt.

2. §. A választmány eljárására és egyebekre nézve az említett XIV-dik törvényczikkely rendelete tovább is fenmarad.

XIV. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1715. XXVII.-dik törvényczikkely 7-dik §-sa módosittatik.

Az 1715: 27. törv. czikkely 7-dik § nak azon rendelete, hogy a polgári végintézetek az illető tanuk által a polgári végintézők előtt felolvastassanak; olykép módosítatik, hogy:

1. §. Azon polgári személyek, kik végintézetüket saját kezükkel írják, és aláírják, azt a hitelesítő tanuk által felolvastatni kötelesek ne legyenek.

2. §. Egyébiránt a szab. kir. városok a végintézetek hitelesítése tekintetében fenálló szokásaik gyakorlatában tovább is meghagyatnak.

XV. TÖRVÉNYCZIKK.

A váltó-törvénykönyv behozatik.

1792-dik esztendei 17-dik törvényczikkely — a mennyiben annak ideigleni rendelete az ausztriai örökös tartományok váltó-törvényszékeinek ítéleteit s azok végrehajtását tárgyalja — az 1841-dik esztendei január 1-ső napjától fogva megszüntetik, s e helyett ugyan-azon időtől kezdve a jelen váltó-törvénykönyvben megállapított szabályok fognak zsinór-mértékül szolgálni.

Váltó-törvénykönyv.

I. RÉSZ.

Anyagi váltó-jog.

1-ső F e j e z e t.

A váltó fogalmáról általában, a váltónak lényeges felosztásáról, és a váltó törvényekre alkalmazásáról.

1. §. A váltó oly oklevél, mely által kibocsátója magát a köz-törvényieknél szigorubb feltételek alatt kötelezi, hogy valamely meghatározott somma pénzt, bizonyos helyen és időben vagy maga fizetend, vagy annak más általi kifizetését eszközli.

2. §. A váltó vagy idegen (fremder, förmlicher, gezogener, trassirter, eine Tratte), midőn tudniillik a kibocsátó (Aussteller) a fizetést valamely más tőle jogszerűleg különböző, és egyébként nem az ő nevében cselekvő személy által igéri teljesíteni; vagy saját (eigener, unförmlicher, trocken), midőn a kibocsátó arra kötelezi magát, hogy a fizetést önmaga teljesíti, vagy valamely tőle jogszerűleg nem különböző, és egyébként is az ő nevében cselekvő személy által fogja teljesíttetni.

3. §. A magyar váltó-törvényszékek előtti törvénykezésben a váltóképesség magyarországi alattvalókra nézve mindenkor ezen törvények szerint lesz megítélendő, még akkor is, ha általuk a váltók külföldön adattak ki, idegenekre nézve pedig a váltó-képességet saját honi törvényeik szerint kell elhatározni.

4. §. Minden egyéb váltói kérdések, melyek a váltó formáját, tartalmát és jogbeli következéseit tárgyazzák, a kötelező cselekvény helyén fenálló váltótörvények szerint itélendők. Midőn azonban valamely külföldön véghezvitt cselekvénynek törvényes következései a magyar váltó-törvényszékek előtt forognak fenn, a külföldi törvény különböző rendelkezésére hivatkozó fél köteles azt az illető külföldi váltó-törvényszéknek hiteles bizonyítványa által igazolni, különben az itteni törvények szerint nyerend ítéletet.

5. §. Ha pedig ott, hol a kérdés alá vett cselekvény végbe ment, váltó törvény nincsen, az itteni Váltó-törvényszékek eljárásának csak úgy leendő helye, ha a kérdéses cselekvény az itteni törvények határozatától legalább lényegesen el nem tér.

6. §. Ha a váltóbeli kötelezés e honban történt ígéreten, és kül-országban történt elfogadáson alapszik, vagy megfordítva: azon ország törvényei szerint lesz el-

ítélendő, melyben a kötelezést kötelezettségre emelő megegyezésnek kijelentése teljesített.

2-dik Fejezet.

A váltó-képességéről.

7. §. A cselekvő váltó-képesség, azaz képesség, váltóbeli jogokat szerezni mindenki tulajdona, kinek a köztörvény szerint jogokat szerezni lehet,

8. §. A szenvedő váltó-képesség, azaz képesség, magát váltóilag másnak lekötelezni, az idegen és saját váltók szerint különbözik.

9. §. Idegen váltók által, azoknak kihocsátásában, forgatásában (Giriren) elfogadásában (Acceptiren), vagy azokérti kezeskedésben (Verbürgen) magát minden teljeskorú kötelezheti, ki terhes szerződést törvényesen tehet. Az asszonyok és hajadonok azonban, ha csak mint kereskedők a törvény értelmében bejegyezve nincsenek, idegen váltókra nézve sem bírnak szenvedő váltóképességgel.

10. §. Kereskedők, gyárosok és kézművesek, kik teljeskorúságokat elérték, s magukat a váltótörvénytől a II. rész. 3. fejezete szerint bejegyeztették, saját váltókat minden megszorítás nélkül adhatnak ki; más hazai polgárok által kiadott saját váltó-levelek váltói erővel nem bírnak.

11. §. Váltóbeli kötelezést vállalni semmi

tekintetben nem képesek: a) Bármely vallásbeli papi személyek; b) A szerzetesek; c) Valóságos szolgálatban lévő katonai személyek.

12. §. Közkereset végett összeállott társaságok váltóbeli szenvedő képességgel csak úgy birnak, ha a társasági kötés az illető váltó-törvényszéknél letétetvén, a társaság czimzete (Firma) bejegyezve (inprotocollirt) vagyon.

13. §. A szenvedő váltóképesség hiánya kizárja a nem képes elleni váltójogi követelést; de azért ellene a kötelezéséből származható köztörvény szerinti kereset fenmarad.

3-dik Fejezet.

Azokról, mik a váltókban általán, és különösen az idegen és saját váltókban megkivántatnak.

14. §. Általán minden váltóban mulhatlan megkivántatik:

a) Keltének, azaz a helynek, napnak, hónapnak és esztendőnek, melyben kiadatott, kitétele;

b) Hogy nyilván váltónak megneveztessék;

c) Hogy a fizetés ideje kitétessék;

d) Hogy készpénzbeli meghatározott som-máról szóljon;

e) Az intézvényesnek (Remittent), azaz annak neve, kinek részére a fizetés köteleztetik, továbbá:

f) A váltóbeli adós, ki a fizetést tenni fogja, —

g) A hely, hol a fizetés történendik, kitétessenek;

h) A kibocsátó aláírása, mely aláírásban a vezeték-név egész kiterjedésében, és a keresztnév vagyis mellék-névnek (Vorname) legalább első betűje, a kereskedési házakat és társaságokat illetőleg pedig a czimzet (Firma) foglaltassék. — Ha a kibocsátó írást nem tud, jegye és nevének más kézzeli aláírása törvényes erővel csak akkor bír, ha a váltó levél az illető törvényhatóság, vagy törvényes bizonyság, vagy rendezett tanács által a magát lekötelezni szándékozó előtt felolvastatván s magyaráztatván, a szokott mód szerint hitelesítve vagyon; három esztendővel azonban jelen törvény kihirdetése után csak az vállalhat magára törvényes erővel bíró váltói kötelezéseket, ki írást tud; — a fentebbi rendelet csak azokra maradván fel, kik testi tehetetlenség következtében nevüket magok alá nem írhatják.

15. §. Különösen pedig:

a) a váltókat, hogy váltójogilag forgathatók legyenek (girirbar), rendelkezni, vagyis az intézvényes (Remittent) nevéhez ezen szavakat: „vagy rendeletére“ „rendelményesének“ (oder Ordre) hozzáadni szükséges; ellenkező esetben, ha

a váltó másra átiratnék, az ily átirás csak köztörvényi foganatú leend.

b) A saját váltóban a kibocsátónak magát kell mint fizetőt megnevezni.

c) Az idegen váltóban egy harmadik személyt, a kibocsátótól törvényesen különbözöt, kell mint fizetőt kijelelni, és ez intézvényszerzettnek neveztetik.

16. §. Váltólevelekben az ezekért kapott értéket (Valuta), a 10. §. által meghatározott eseten és módon kívül, megemlíteni nem szükséges; ha azonban a kibocsátó ezt, valamint egyebeket is, mik a 14. és 15. szakaszokban kitéve nincsenek, például: az intézvényszerzetre nézve a kölcsönös számvetést, megemlíteni akarja, az ugyan szabadságában áll, de mind ezek a váltónak törvényes erejét nem érdeklik, sőt a váltónak ereje ellen azon kifogással is, hogy a váltónak értéke által nem adatott (exceptionon numeratae pecuniae), élni nem lehet.

17. §. Idegen váltó-levélben a kibocsátó magát vagy rendelményesét is nevezheti ki intézvényszerzesnek, vagy is a váltó-levelet úgy adhatja ki, hogy az intézvényszerzett a váltóbeli sommát neki magának vagy rendelményesének fizesse.

18. §. Ha a váltó kifizetésére több helyek lennének kijelelve, fizetési helynek csupán az tekintetik, mely nevezve legelőbb vagyon.

19. §. Ha a 14. szakaszban foglalt kívántatóságok közül csak egy is hiányzanék, ily oklevél váltójogi viszonyok alapjául nem szolgálhat, hanem köztörvényi tekintet alá esik.

20. §. A váltóbeli szerződés végbementnek akkor tekintetik, midőn az intézvényesnek a váltó általadatott. Váltó kiadása fölötti előleges egyezkedések váltójogot nem alapítanak.

21. §. Ha ugyanazon váltó több példányban adatik, ki, mindenikre feljegyeztessék, hogy: első (prima), vagy második (secunda) s így tovább. Ellenkezőleg minden egyes példány külön váltónak tekintetik.

22. §. Idegen váltót mindenkor mint első (prima) kell kiadni, ha csak ellenkező egyezés nem történt.

23. §. Ha a váltónak egyik példánya az elfogadás eszközlése végett elküldetik, a tulajdonos megkivánhatja, hogy annak másik példányára az elküldő feljegyezze, az elküldetett példány kinél található?

24. §. Ha valamely váltónak és a rajta lévő hátiratoknak (Indossament) mása vétetik, világosan megjegyeztessék: az ekkép készült oklevél meddig másolat? hogy látható legyen, hol kezdődnek az ezen másolatokra netalán utóbb következő eredeti hátiratok.

25. §. Az, a ki váltót kibocsát (Aussteller), forгат (girirt), elfogad (acceptirt), vagy azért kez eskedik (verbürgt), ha csak valamely megszorítást abban határozottan ki nem köt, az egész váltóbeli sommára nézve kötelezve vagyon, még akkor is, ha ezt másokkal közösen cselekedte.

26. §. Ha kétséges volna is, minő tulajdonságban írta valaki nevét a váltóra, a bíróság a körülmények szerint fogja elhatározni, minemű tulajdonságban terheli őtet a kötelezés; de köteleztetése minden esetben az egész sommára nézve kiterjed.

27. §. Ha tehát az, ki nevét a váltóra írja, nem kötelezést vállalni, hanem csak képviselőnek, megbízottnak vagy tanúnak kíván tekintetni, szükséges, hogy ezt a váltón világosan kitegye.

4-dik Fejezet.

A hátiratról és kezességről.

28. §. A váltó hátára vagy másolatára irott átruházás hátiratnak (Indossament) neveztetik; és háromféle, ugymind: forгатmány (Giro), meghatalmazás (Procura), és engedmény (Cessio).

29. §. A forгатmány írásbeli kijelentése annak, hogy a váltó másra átruháztatott; fogamatja pedig az, hogy a forгатmányos (Giratar) a forгатónak (Girant) minden jussaiba és váltókiváltságaiba lép, sőt ellene

oly kifogással élni nem lehet, mely a panasz-lottnak egy harmadik személylyeli viszonyaiból eredt.

30. §. A forgathatásra szükséges megkívántatóságok, a mennyiben magát a váltót érdeklik, a 14. és 15. szakaszokban foglaltatnak.

Magánál a forgatmánynál pedig következők kívántatnak meg:

a) A forgatmányosnak (Giratar), azaz annak neve, kire a váltó átruháztatik;

b) Az átruházás kelte;

c) A forgatónak (Girant), azaz annak, ki a váltót átruházza, neve aláírása a 14. szakaszban a b) alatt a váltóra nézve megá-lapított szabály szerint.

31. §. A váltó e forgatmányos által tovább csak úgy forgattathatik, ha a forgat-mány maga is a 15. §. a) alatti szabálya szerint rendelményezve vagon.

32. §. A váltó a forgatmányos tulajdo-nává akkor válik, midőn a váltó a forgat-mánynyal együtt nékie általadatik.

33. §. A forgatmányos azon kívül, hogy a forgatónak minden jogaiban részesül, maga a forgató ellen is váltójogbeli keresettel bír: hacsak a forgatmányban ez iránt világos kivétel nem tétetett.

34. §. Oly hátírat, mely a 30-dik sza-kaszban kitett két első forgatmánybeli kíván-tatóságok nélkül szükölködik (üres forgat-

mány, Giro in bianco), ha csak abban közönséges engedmény (Cessio) nincsen kifejezve, meghatalmazásnak (Procura) tekintetik, melynél fogva a váltó birtokosa a váltót tovább forgathatja, vagy más módon eladhatja, birói vagy barátságos uton beszédheti, és ezen eljárásában hitletételt kívánhat, ajánlhat, vagy visszautasíthat; továbbá egyezhet, vagy bírákat (arbiter) választhat.

35. §. Ha azonban az üres hátírat későbbben kitöltetett, azon kifogásnak, hogy eredetileg üresen volt kiadva, törvényes ereje nincsen.

36. §. Ha a hátírat egyenesen meghatalmazást foglalt magában, annak határa a hátírat tartalmától függ.

37. §. A váltónak meghatalmazásbeli birtokosa, ha a váltót tovább forgatná, a forgatmányban nyilván kitegye, hogy ezt meghatalmazásból (per Procura) cselekedte; ellenkezőleg a váltóbeli sommaért minden utána következő tulajdonosnak kötelezve vagyon.

38. §. Az, ki a váltót közönséges engedmény (Cessio) mellett másra átruházza, engedményesének és azt követőknek váltójogilag lekötelve nincsen, hanem az engedmény mind formájára, mind az abból ellene vonható következtetésekre nézve, a köztörvény alá tartozik; az engedményes

azonban a váltót tovább forgathatja, és mind ő, mind forgatmányosai az elfoglaló ellen szintugy, mint maguk között, és az általengedőt megelőző forgatók és kibocsátó ellen a forgatmányból származó váltó-jogokkal élhetnek.

39. §. A hátiratoknak jogszerű erejük akkor is megvagyon, ha a váltó egészen hamis; ha pedig valamely magában igaz váltó hamisíttatnék meg, a jogszerű hatás oly hátírok (Indossanten) ellen, kik a hátírást (Indossament) a hamisítás előtt tették, a váltóbeli kötelezésnek csak azon mértékeig terjed, mely a váltóban a meghamisítás előtt foglaltatott, a meghamisítás utáni hátírókat pedig a hamisított váltóban lévő kötelezésnek teljes mértékeig terheli.

40. §. A váltó hamisítása esetében a hátiratok hamisítás előttieknek tekintendők, hacsak ellenkező nem bizonyíttatik.

41. §. Azon forgatók, kik valamely hamisított hátírat előtt állanak, az utána következő váltótulajdonosok iránt is váltójagilag vagynak lekötelezve.

42. §. Az, kinek hátírata meghamisíttatott, az ily hátírat által annak csak eredeti tartalma szerint van lekötelezve.

43. Ha a váltónak kibocsátója váltóbeli képességgel nem bírna is, ez által a hátíratok váltó-jogszerű ereje nem gyengíttetik.

44. §. Hasonlóul ha valamelyik hát-

író váltóképesseggel nem bírna is, ez a többi hátiratok erejét nem sérti.

45. §. Ha a hátírok sorában h é z a g (Lücke) volna, ez által a h é z a g előtt álló forgatók, a h é z a g után következő h á t i r a t o s o k (Indossator) iránti váltójogbeli kötelezéstől nem mentesek.

46. §. Ha a váltó a hátiratok folytatása miatt megtoldatik, a toldat (Alonge) a váltó kiegészítő részének csak akkor tekintendő, ha a történt toldás az eredeti váltón megjegyezve, a toldaton a váltó egész kiterjedésében lemásolva, és maga a toldat a váltóhoz pecsételve vagyon.

47. §. A forgatón kívül a váltóban kezes is fordulhat elő, a kezességnek azonban a váltóra írva, és a 14-ik szakaszban h) alatt meghatározott módon aláírva kell lenni, különben váltójogi kötelezést nem szül.

48. §. A váltóbeli kezesség (Bürgschaft) egyszersmind készfizetési kötelezésnek tekintetik (Expromissio, Bürge und Zahler) és a kezes a váltótörvény szigorúsága alá tartozik.

49. §. Ha világosan kitéve nincsen, a kezesség kiért vállaltatott? az ily kezesség saját váltóknál a kibocsátóért, idegen váltóknál pedig az elfogadóért vállaltnak tekintetik.

50. §. Ha a kezes a váltóért eleget tett, kármentesítését váltójogilag csak azon adós

ellen, kiért megfizetett, a többi váltó-kötelezettek közül pedig csak azok ellen követelheti, kik ellen magának az adósnak, ha a váltót ő fizette volna ki, váltójogi keresete lett volna.

5-dik Fejezet.

Az elfogadásról (Acceptation) általában, és a névbecsülésről (Honoration) különösen.

51. §. Elfogadás végetti bemutatásnak (Praesentation) csak idegen váltóknál vagyon helye, és abból áll, hogy a váltó az intézvénnyel (Trassat) azon kérdés mellett közöltetik, valjon az intézőnek megbizását elfogadja-e?

52. §. Látra (a vista) kelt váltókat, és olyakat, melyeknek lejáratí idejök (Verfallszeit) nem a bemutatástól számittatik, elfogadás végett bemutatni nem szükséges; az utóbbiakat azonban szabad e végett is a lejáratig (Verfallszeit) akármikor bemutatni, s el nem fogadás esetében ez iránt óvást tenni (Protest erheben).

53. §. Azon váltókat, melyek lát után bizonyos időre szólnak, és Magyarországbán vagy a hozzácsatolt részekben fizetendők, legfeljebb a következő határidők elforgása alatt, melyek mindenkor a váltó keltétől számítandók, kell elfogadás végett bemutatni, nevezetesen:

- a) A fizetés helyén kelteket 8 nap alatt
- b) Más helyeken pedig, de mégis Magyarországon és a hozzákapcsolt részekben, ugy szinte Erdélyben, vagy az ausztriai birodalom örökös tartományaiban kelteket, két hónap alatt ;
- c) Az ausztriai birodalom határán kívül az európai szárazon vagy szigetekben kelteket hat hónap alatt ;
- d) Azsiának és Afrikának, fekete és közép tengermelléki vidékein és szigetein kelteket, nyolcz hónap alatt ;
- e) Egyéb itt világosan nem érdeklett tartományokban kelteket egy és fél év alatt.

54. §. A keresztények a keresztény ünnep- és vasárnapokon, az izraeliták pedig szombaton és a következő szakaszban foglalt ünnepeiken, a váltót sem bemutatni, sem pedig az elfogadás iránt nyilatkozni nem tartoznak ; ha tehát az előbbi szakaszbeli határidőnek utolsó napja ily napra esik, a bemutatás vagy elfogadás iránti nyilatkozást a következő első köznapra (Werktag) lehet használni.

55. §. A hetenkénti szabbathon kívül az izraeliták ünnepei következők :

- a) Pessach : Húsvét, vagyis a kovásztalan kenyér ünnepe, Nison havának 15, 16, 21 és 22-ik napjain rendszerint szent György havában ; a közben lévő 17, 18, 19 és 20-ik napok félünnepek, melyeken mind bemutatni, mind

az elfogadás iránt nyilatkozni nem csak lehet, hanem kötelesség.

b) Schebuos: Pünkösd, vagyis az elsőszülöttek ünnepe, Sivon havának 6, és 7-ik napjain, rendszerint Pünkösd havában.

c) Rosch-haschana: Ujesztendő ünnepe; Tischri havának 1-ső és 2-dik napjain, közönségesen szent Mihály havában.

d) Jom-kipur: A kibékülés ünnepe, tíz nappal az ujesztendő ünnep után.

e) Sukes (Lauberhütten): a sátoros ünnepek Tischri havának 15-ik és 16-dik napjain Mindszent havában.

f) Schmini-Azeres: a tíz parancsolat ünnepe, Tischri hava 22-én.

g) Simchas-Tora: Az örömnép, ugyanazon hó 23-dik napján.

56. §. A szombatot vagy az elébbi szakaszban kitett ünnepeket megelőző napokon az izraelita az elfogadás iránt nyilatkozni csak délutáni három óráig köteles.

57. §. A hazai vásárookra szóló váltók iránt, az elfogadás végetti bemutatástilletőleg a vásárok időszakához képest következők határozottnak; nevezetesen:

a) Azokat, melyek egy napnál tovább nem tartó vásárookra szólnak, bemutatni nem szükséges.

b) Azokat, melyek tovább egész 8 napig tartó vásárookra szólnak, a vásár első napján kell bemutatni.

c) Azokat, melyek 8 napnál tovább tartó vásárookra szólnak, a vásár első hetében kell bemutatni, de ez berekesztőleg szombatig akár mikor történhetik.

58. §. Az, ki a váltólevelet elfogadás végett az intézvényszerzetnek bemutatja: bemutatónak (Praesentant) nevezetik. A váltótulajdonos a bemutatással akárkit megbizhat, és a bemutatáskor bebizonyítani nem szükséges, hogy a váltó a bemutatónak tulajdona, vagy hogy ő a tulajdonosnak megbizottja.

59. §. A váltót elfogadása végett magánál az intézvényszerzetnél, vagy az elfogadásra meghatalmazott képviselőjénél, milyenek a bejegyzett társaságokban a címvezető tekintetik, és pedig a váltóban kitett lakóhelyén kell bemutatni, még akkor is, ha a váltó más helyben fizetendő; azonban a bemutató, ha elfogadásra meghatalmazott áll elő, a meghatalmazás igazolását megkivánni köteles.

60. §. Ha a váltónak bemutatásánál az elfogadás világosan ki nem jelentetik, vagy nem úgy ajánltatik, miképen azt a bemutatónak elfogadni kötelessége, ily esetben a VIII.-dik fejezetben meghatározott módon óvást kell tenni, és azt ugyanazon fejezet rendelete szerint az előzőknek megküldeni.

61. §. Ha az intézvényszerzet a váltót az intézőre bár csak névbecsületsből is elfogadta, további bemutatásnak szükség-

beli utalványozottaknál (Noth-Addressaten), ha netalán lennének, helye nincsen.

62. §. Ha több intézvényezett ezen szócskával „és“ köttetik össze, a váltót elfogadás végett mindeniknél be kell mutatni, és ha közülök csak egyik is az elfogadást megtagadná, szükségbeli utalványozottak pedig nem lennének, a bemutató azonnal óvást tehet, és az előzőkkel közölheti.

63. §. Ha pedig több intézvényezett ezen szócskával „vagy“ köttetik össze, intézvényezettnek tulajdonkép csak az, a ki nevezve legelől vagyon, a többi pedig szükségbeli utalványozottnak tekintetik, bár erről a váltóban világos említés nem lenne is.

64. §. Ha az intézvényezett a váltót az intézőre névbe csülséből (ad honorem, zur Ehre) sem fogadná el: az óvás a 60-ik szakasz értelmében tüstént megteendő, és az előzőkkel közlendő, azon kívül a bemutató köteles a váltót, óvástétel után a helyben lévő szükségbeli utalványozottnak legfelebb következő napon ugyan e végből bemutatni.

65. §. Több szükségbeli utalványozottak közül a váltót annál kell elébb bemutatni, ki korábbi kötelezettnek utalványozottja; ha pedig ezen elsőbbség a váltóból ki nem tetszenék, a bemutató sort tetszése szerint tarthat.

66. §. Azon esetben, midőn a bemutató, az előbbieket szerint bizonyos sort tartani

köteles, a bemutatást csak az elfogadni nem akaró utalványozott ellen tett óvás után folytathatja, az óvásokat pedig előzőivel (Vormärner) a megszabott módszerint közleni, s ekképen említett kötelességnek teljesítését igazolni tartozik.

67. §. Ha az elfogadás végetti bemutatásban, vagy az óvásnak kitételében, avagy közlés végetti megindításában késedelem történt, annak, ki által a késedelem történt, minden előzőire váltójogi viszkeresete teljesen elenyészett; sőt a forgatók ellen még közjogi keresete sincsen, a kibocsátó ellen azonban közönséges elévülés ideje alatti közjogi viszkeresete csak annyiban enyészik el, a mennyiben ez be tudja bizonyítani, hogy a váltó lejártakor (Verfallszeit) az intézvényszerzett ellen kétségtelen követelése volt, s annak kielégítésére az intézvényszerzett akkor még elegendő értékekkel birt; de ily esetben ezen követelését a váltó erejéig a váltótulajdonosnak általengedni tartozik.

68. §. Tulajdon váltókat, melyek lát után bizonyos időre, vagy felmondásra szólnak, az első forgatmány keltétől számítandó azon idő alatt, mely az idegen váltókra nézve meghatározottat, a kibocsátónál be kell mutatni; különben a forgatók elleni törvényes jogok elenyésznek. Ezen bemutatás a végett szükséges, hogy a kibocsátó a váltóra ezen szót „láttam“ (geschen) s a felmondás

napját aláírásával együtt feljegyezze, mit, ha teljesíteni nem akarna, a bemutató a törvényes idő alatt ez iránt óvással éljen. Azonban ezen óvásnál fogva, mely egyedül a lejárat (Verfallszeit) kiszámítására szolgál, viszkrescet nem támaszthat.

69. §. Az elfogadást csak egyszer kell teljesíteni; mert ha ugyanazon váltónak több példányai elfogadtatnak, mindenik külön váltónak tekintetik, ha csak magából az elfogadásból az ellenkező nem világos.

70. §. Az elfogadásban megkívántatik:

- a) Hogy írásba tétessék;
- b) Hogy az eredeti váltóra, vagy másolatára jegyeztessék;
- c) Hogy azon világos nyilatkozást, miszerint az elfogadó a váltó kifizetését igéri, vagy ezen kifejezést: „e l f o g a d o m” (acceptirt) magában foglalja;
- d) Hogy az elfogadó vagy meghatalmazottja által a 14-dik §-ban a h) alatt kiszabott módon aláírassék. Ha ezen megkívánatóságok közül csak egy is hiányzanék, az elfogadás erőnélküli.

71. §. Ha a váltó lejáratí ideje a bemutatástól számítandó, az elfogadás napja is kitétessék, különben a fizetést a rendes lejárat előtt is akármikor meg lehet kívánni.

72. §. Azonban a bemutató, ha az elfogadás napja ki nem tétetett, viszkereseti jogainak sérelme nélkül a fizetés végetti be-

mutatást mind addig halaszthatja, míg azon idő, mely akkor járna, ha az elfogadás a bemutatásra kiszabott határidő utolsó napján történt volna, el nem telik, s ha ekkor a fizetés nem teljesítették, az iránt óvást tehet.

73. §. Ha a váltó nem az elfogadónak a váltóban kijelelt lakhelyén, hanem egy harmadik helyben fizetendő, az elfogadásban a telep (domicilum) is, úgy mint neve azon személynek, kinél a fizetést az intézvény helyén felvehetni, kitétessék. Ha ez nem teljesítettik, a bemutató épen úgy, mintha az elfogadás megtagadtatott volna, óvást tehet, és viszkeresetet támaszthat.

74. §. Ha az intézvényezett ellen az óvás megtétezt, ezután a váltót akárki, s még maga az intézvényezett vagy bemutató is, névbecsülésből akár az intézőre, akár valamely előzőre (Vormann) elfogadhatja, s a bemutató az ily névbecsülésbeli elfogadást (Ehren-Acceptation) nem ellenezheti.

75. §. Ha az intézvényezett vagy utalványozott elleni óvás megtételekor közbenjárók (Intervenienten) jelentkeznének, kik a váltót valamelyik előzőre névbecsülésből elfogadni készek, a közbenjárók által megajánlott névbecsülésbeli elfogadások között elsőbbsége annak vagyon; mely által ha a fizetés teljesítettik, legtöbb kötelezett leend felmentve kötelezésétől.

76. §. Ha többen az elfogadást névbecsü-

lésből ugyanazon előzőre ajánlanák, elsőbbséggel az bir, ki a váltóbeli sommát biztosítani kész. Ezen feltétel nélkül első az utalványozott, a közbenjárók között pedig a bemutató tetszése szerint választhat.

77. §. Ha a bemutatásnál késedelem (Versäumniss) történt, a váltót elfogadni joga egyedül az intézvényszerzettnek vagyon.

78. §. Ha sem a váltóból, sem az óvásból, sem az elfogadásból nem világos, a névbecsülő a váltót kire fogadta el: úgy tekintetik, mintha azt nyilván és világosan az intéző nevére cselekedte volna.

79. §. A szükségbeli utalványozott általi elfogadás törvényes foganatára nézve a névbecsülési elfogadással egyenlő.

80. §. Az elfogadás a váltó-jog szerinti fizetés köteleességét vonja maga után, még pedig a kibocsátó iránt is, ha a váltót tulajdon rendelményére adta ki.

81. §. Ha többen világos megszorítás nélkül tettek elfogadást, a váltóbeli sommára nézve egymásért egészben (in solidum) kötelezettek.

Ha pedig valamely bejegyzett társaság czíme alatt történt az elfogadás, mindnyájan, kik a bejegyzett társasági szerződést aláírták, az elfogadott sommára nézve egész értékkel szinte egymásért (in solidum) köteleztetnek.

82. §. Ha az intézvényszerzett a váltót az

intézőre névbecsülésből fogadja el, sem biztosításnak, sem viszkeresetnek helye nincsen; ellenben ha az elfogadást más előző becsületére ajánlaná, vagy pedig ha valamely szükségbeli utalványozott vagy közbenjáró ajánlana névbecsülésbeli elfogadást, és a bemutató biztosságbeli viszkeresetét fentartani kívánja, ezt névbecsülésbeli elfogadásnál azonnal kijelenteni, és az óvási oklevélbe iktattatni köteles, különben elmulasztása lemondásnak tekintetik; ezen elmulasztás által azonban, ha a névbecsülő annak idejében nem fizet, a bemutatónak fizetés iránti viszkeresete el nem enyészik.

83. §. Ha a névbecsülő az elfogadáskor a váltóbeli sommát biztosította, minden viszkereset elenyészik:

84. §. A névbecsülő, ha és a mennyiben az elfogadásra jogosítva volt, a megbecsültre (Honorat) és előzőire nézve a váltó kifizetése által mind azon viszkereseti jogokba lép, melyek ellenök a váltó-tulajdonost illeték azon esetre, ha a váltó ki nem fizettetett volna.

Ezen jogaival azonban fizetés ideje előtt még akkor sem élhet, ha a váltót hamarább fizette ki, vagy ha ő maga volt is a bemutató.

Ha az elfogadásra joga nem volt, sem a hátírókra, sem a kibocsátó ellen viszkeresete nincsen.

85. §. Az elfogadó feltételes elfogadás által is váltóilag köteleztetik; a bemutató azonban ily elfogadással megelégedni nem

tartozik, és ha teszi, viszkereseti jogai elenyésznek.

86. §. A bemutató az intézvényszerű által kisebb sommára szorított elfogadásban (Theil-Acceptation) megegyezni nem tartozik; ha pedig abban megegyezne, a váltó summának el nem fogadott részére nézve óvást tenni, és azt az előzőkkel közleni köteles.

Névbecsülőtől ajánlott részbeni elfogadásban a bemutató tetszése szerint megegyezhet, vagy azt félre vetheti, s ha abban megegyezett, csak biztosítási, ha pedig félre vetette, fizetési viszkeresete vagyon előzői ellen.

87. §. Az elfogadónak, a névbecsülés esetét kivéve, a kibocsátó váltójogilag nem kötelezettje.

88. §. Ha valaki a nélkül, hogy joga lenne, valamely váltót elfogad, ő ugyan a váltó-tulajdonosnak váltójogilag kötelezve vagyon, a kibocsátóra nézve azonban megbízás nélkül eljár ügyviselőnek tekintetik.

6-dik Fejezet.

A lejáratról, azaz fizetés idejéről.

89. §. A lejáratot, vagy is azon időt, melyben a váltót kifizetni kell (Verfallszeit) kitűzni lehet:

- a) Látra (a vista).
- b) Tetszésre (a piacere).
- c) Kelet (a dato) vagy lát után (nach Sicht) bizonyos időre.

d) Bizonyos napra.

e) Szokásra (a uso) a szokás felére (mezzo uso), vagy többszörös szokásra.

f) Vásárokra.

90. §. Látra és tetszésre kelt váltókat a bemutatáskor azonnal ki kell fizetni.

91. §. Lát után bizonyos időre kelt váltók lejárta az elfogadás után következő első naptól.

92. §. Kelet utáni bizonyos időre szólóknál pedig a lejárat a kibocsátást követő első naptól számíttatik.

93. §. Ha a lejárat fél hónapra szól, utolsó napnak mindenkor a hónap 15-ik napja vétetik.

94. §. Ha a váltóban kitűzött fizetési határidő több hónapokra terjed, a fizetés a kitűzött utolsó hónapnak ugyanazon napján teljesítendő, melyen a kelet utánra szóló váltó kiadatott, vagy a lát után bizonyos időre szóló elfogadtatott; ha pedig az utolsó hónapban a napok száma kevesebb, minden esetre annak utolsó napján.

95. §. Ugyanez áll oly váltókra is, melyek több évekre szólnak.

96. §. A szokás: 14 nap lát után.

97. §. A vásárookra kelt váltók lejárta különbözik, nevezetesen:

a) Egy napi vásárookra szóló váltók a vásár napján;

b) Egy napnál tovább nyolcz napig terjedő vásárookra szólnak a vásár utolsó napjáig ;

c) Nyolcz napnál hosszabb vásárokra szólnak a vásár második hetében szerdáig lejárnak.

98. §. A váltót a lejárat napján (am Verfallstage) a fizetés végetti bemutatókor azonnal ki kell fizetni, kiméleti napoknak (Respecttage) helyök nincsen.

99. §. Ha valamely váltó csak részben, vagy éppen nem fogadtatik el: az előzőkre nézve, a mennyiben elfogadva nincsen, az óvástétellel azonnal lejárt.

7-dik Fejezet.

A fizetésről.

100. §. Minden váltót fizetés végett az abban kitűzött fizetési helyen be kell mutatni, és a fizetés felvétele végett a fizető-hez elmenni.

101. §. A váltót kifizetés végett legelőbb az elfogadónál kell bemutatni, legyen az bár tulajdonképi elfogadó, vagy csak névbecsülő (Honorant); ha pedig ez a fizetést megtagadja, és a bemutató, nem csak ellene, hanem az előzők ellen is akarná intézni keresetét a nem fizetés miatt, a törvényes idő alatt ez iránt óvást teend, s óvás után azonnal a váltót fizetés végett a többi utalványozottaknak is, és pedig mindeniknek külön 24 óra alatt, azon sorban,

melyben az elfogadás végetti bemutatás történt, vagy történt volna, ha az intézvényszerzett a váltót el nem fogadta volna, be fogja mutatni, és a fizetés megtagadásának esetében mindenik ellen hasonlóul óvást teend, fizetési viszkeresetet pedig csak akkor támaszthat, ha valamennyi utalványozott a fizetést megtagadván, közbenjárók sem jelenkeznek.

102. §. Ha az, kinek fizetni kellene, meghalt, vagy csődület (Concursus) alá esett, a váltót a fizetés helyén jelen lévő azon személynek kell fizetés végett bemutatni, ki az adós értékének gondját viseli.

103. §. Látra kelt váltókat fizetés végett minél előbb, legfeljebb azonban az 53-dik szakaszban az elfogadás végetti bemutatásra kiszabott határidő elforgása alatt be kell mutatni. Tetszésre kelt váltóknak bemutatása semmi határidőhöz kötve nincsen.

104. §. Egyéb e honban fizetendő váltók a kiszabott fizetési határnapon lesznek fizetés végett bemutatandók.

105. §. Ha a fizetés egészen, vagy csak egy részben is megtagadtatik, vagy ha nem oly módon teljesítettik, mint azt a bemutató elfogadni köteles volna, ez iránt a bemutatás után a törvényes idő alatt óvást kell tenni.

106. §. Ha az intézvényszerzett a váltót általában fogadta el, de a fizetést az intézőre csak névbecsülésből ajánlja, a fizetés végetti további bemutatásnak helye nincsen. Az in-

térvényezett azonban viszkeresetét ily esetben óvás által tartja fenn.

107. §. Ha a váltónak fizetés végetti bemutatásában, vagy az ez iránti óvástételben késedelem történt, a 67. szakaszban kitett következményeknek van helyök. Azonban az intézvényezettnek az elfogadásból származott kötelezései ez által változást nem szenvednek.

108. §. Ellenben az utalványozott vagy közbenjáró az általa elfogadott váltót, ha a fizetés végetti bemutatásban késedelem történt, kifizetni többé nem köteles.

109. §. A fizetés napján rendszerint déli 12 óráig kell a fizetést teljesíteni, ezen szabály alól az egy napi vásárookra szóló váltók kivételnek, melyeknek ideje délutáni 4 óráig tart.

110. §. Ha a fizetés napja valamely ünnepre vagy vasárnapra esik, a keresztény a fizetést sem tenni, sem kívánni ezen napon nem köteles, hanem a legközelebbi köznapig várakozhatik. Ellenben az izraelita, ha a fizetés napja szabbathra vagy az 55-ik szakaszban kitett ünnepekre esik, a szabbathot vagy ünnepet megelőző köznapon délután 3 óráig tartozik megfizetni; a hitelező azonban minden mulasztási következés nélkül engedhet az izraelitának időt a következő köznapig.

111. §. Fizetni és a fizetést felvenni, ha a felek egymás között megegyeznek, a lejárát

eltelte előtt is lehet; ez azonban egyedül a fizető veszedelmére történhetik.

112. §. A váltóbeli sommát a váltóban kitett pénznemében kell kifizetni; ha ez iránt a váltóban említés nincsen, 20 frtos convenziós pénzláb értetik.

113. §. Ha a fizetést a fennemlitett szabályok szerint sem az intézvényszerző, sem pedig a szükségbeli utalványozottak teljesíteni nem akarnák, a váltót akárki, bár a váltóban megnevezve nem lenne, maga a bemutató is, akár az intézőre, akár valamely előzőre, névbecsülésből óvás után kifizetheti; mindazáltal az elfogadástillettleg a névbecsülőkre nézve kiszabott rendet az ily fizetésnél is meg kell tartani.

114. §. A szükségbeli utalványozott által tett fizetés foganatjára nézve, a névbecsülő által tett fizetés tulajdonságával bir.

115. §. A névbecsülő a váltó kifizetése által mindazon jogokba lép, melyekkel a váltó-tulajdonos élhetne az elfogadó, a megbecsült és az előzők ellen, ha a fizetés meg nem történt volna, feltéve: hogy az óvás-tétel és annak közlése körül mindent, mit a törvény megkíván, pontosan teljesített.

116. §. A váltóbeli sommának felén alól ajánlott részfizetést felvenni a bemutató az intézvényszerzőtől sem tartozik, a névbecsültől pedig megkivánhatja, hogy az egész sommát fizessék le. Minden esetre ha viszkeresetét

fenntartani kívánja, a ki nem fizetett sommára nézve óvást tenni köteles.

117. §. A késedelmi kamatok (Verzugszinsen) száztól hatra számíttatnak, és ha az adós volt a fizetésben késedelmes, a lejárat utolsó napjától (Verfallstag) — ha pedig a bemutató késedelmes, azon naptól járnak, melyen a fizetés általa kívántatott.

118. §. A fizető a váltó-tulajdonosnak a késedelem idejére kiszámított kamatokon kívül mindazon költségeit is tartozik megtéríteni, melyeket az elfogadás vagy fizetés megtagadásának következtében tenni kénytelenített.

119. §. A felvett sommáról a váltó-tulajdonos a fizetőnek, ha az kívánja, a váltóra nyugtatványt irni tartozik.

120. §. Ha a váltó egészen kifizettetik, a fizetőnek következő okleveleket kell általadni:

a) Az eredeti váltót, és ha az eredeti elfogadás és minden hátiratok nem egy példányon lennének feljegyezve, a többi példányokat vagy másolatokat is, melyeken az elfogadás vagy eredeti hátiratok vannak egész végig.

b) Egyéb okleveleket, melyek a fizetést felvevő jogainak igazolására netalán szükségesek.

c) Az óvási okleveleket, ha és a mennyiben a fizetést csak azoknak kivétele után lehetett behajtani.

121. §. Ha a bemutató az előbbi sza-

kaszban a) és c) alatt említett okleveleket adná csak elő, a b) alattiakat pedig előadni nem tudná, az adóstól amazoknak általadása mellett megkivánhatja, hogy a váltóbeli sommát bírói kézhez tegye le.

122. §. Ha a váltó-tulajdonos nem egészben elégítettetett ki, a kifizetett summáról a váltó másolatára írjon nyugtatványt, és ezen másolatot a fizetőnek adja ki, egyzersmind a történt fizetést a váltónak azon eredeti példányain, melyek a 120-dik szakasz szerint a fizető számára kiadandók lennének, neve alairása mellett jegyezze fel.

123. §. Ha az egész váltóbeli somma kifizettetik a nélkül, hogy a fizető a 120-dik szakaszban említett váltópéldányokat magához venné, vagy részfizetés tétetik a nélkül, hogy a 122-ik szakasz rendeletéhez képest a váltóra feljegyeztetnék, ily fizetések a váltónak harmadik törvényes és jólelkű birtokosára nézve nem történtenek tekintendők.

124. §. A kölcsönös követelések beszámításának (compensatio) váltókereset ellen váltójogilag semmi esetben, még akkor sincs helye, ha az intéző a váltót önmagára vagy rendelményére adta volna ki, és az elfogadó ellen ugyanő maga támasztana keresetet.

125. §. Mind azon esetekben, melyekre nézve a törvény azt rendeli, hogy a váltóbeli somma bírói kézhez tétessék le, mind

a birói személyekre nézve, kiknél a somma letétethetik, mind a letétel módjára a II-ik rész 5-ik fejezetének rendelete lészen megtartandó.

8-ik Fejezet.

Az óvásról.

126. §. Az óvás (Protest) oly közhi-telességű oklevél, melyben a viszkeresetnek alapul szolgáló történtdolgokról tanubizony-ság tétetik; ugyan azért minden oly történt dolgok iránt, melyeknek bizonyításától a viszkereset függ, óvástételnek van helye.

127. §. Az óvást oly helyeken, hol váltótörvényszék vagyon, az e végett kine-vezett váltójegyző által, egyéb szabad királyi városokban és oly mezővárosokban, melyeknek első bírósági hatósággal felruházott rendes tanácsuk vagyon, nemesek és nem nemesek ellen különbség nélkül a ta-tanácsbeli jegyző által, más helyeken pedig megyékben, bárki ellen is az egyik megyei szolgabíró által kell megtenni.

Váltó-törvényszéki helyeken, és a fen-tebb említett városokban legfelebb 24 óra — egyéb megyei helyeken pedig legfelebb 8 nap alatt meg kell az óvást tenni, külön-ben az törvényes erő nélkül leend.

Ezen határidő mindenkor a bemutatás napjától déli 12 órától számittatik.

128. §. Az óvás kivétele végett felszó-

litott jegyző vagy törvényes személy tartozik halasztás nélkül személyesen azon helyre, hol fizetés vagy elfogadás végett a váltót bemutatni kellett, elmenni.

129. §. Ott a váltónak elfogadás vagy fizetés végetti bemutatását az illetőnél ismétli, és ha tagadó választ nyer, ennek okát megtudakolja.

130. § Ha azt, kinél a bemutatásnak történni kell, otthon nem találná, holléte iránt a házbeliectől kérdezősködik, és feleletöket felírja; ha pedig a keresett személy azon háznál nem laknék, lakását keresse fel, s ha feltalálni nem tudná, ezt is óvási oklevélben jegyezze fel.

131. §. Az óvási oklevélbe következők jegyeztessenek fel:

a) Neveik azon személyeknek, a ki részére és a ki ellen az óvás tétetett.

b) Azon felszólítás, melyet az eljáró törvényes személy hivatalosan intézett ahhoz, ki ellen óvást tétetett, — annak válasza, a mennyire lehet, szórul szóra, vagy megjegyzése annak, hogy nem válaszolt, vagy hogy a váltóban kitett, vagy tudva lévő szokott lakóhelyén, a körülményekhez képest szükséges nyomozás után nem találtatott.

c) A hely, nap, hónap és esztendő, a hol és mikor az óvás tétetett.

d) A váltónak az elfogadások, hátira-

tok, kezességek és egyéb minden reá írott megjegyzésekkel másolata.

e) Az óvást kivevő törvényes személy nevének és hivatalának aláírása, hivatalbeli vagy illetőleg tulajdon pecsétje mellett.

f) Ha a váltót valamely névbecsülő elfogadná, ennek neve és a történt elfogadás kitétessék.

132. §. Az óvási oklevél az óvástétele után időhaladék nélkül az óvást tevő számára eredetiben adassék ki, ezenkívül pedig egy különös e célra szolgáló jegyzőkönyvbe iktattassék, és abban folyó számmal jeleltessék meg.

Maga ezen jegyzőkönyv selyemszállal, melynek végei az illető hatósági pecsét alá vétessenek, varrassék össze, és lapjai folyó számokkal különböztessenek el.

Ily óvási jegyzőkönyvek fognak tartatni a váltótörvénytörvényeknél, hová a váltótörvényeszeki jegyző, — a rendezett tanácsoknál, hová a tanácsbeli jegyző — és a vármegyék-nél, hová a megyei tisztviselők által kivett óvások szórul szóra beiktatandók; mi végre ezen legutóbb említett törvényes személyek az általok kiszolgáltató óvási oklevelek egyik eredeti példányát, minden egyes esetben, az óvás-tétel után legfeljebb 8 nap alatt az illető megyének bemutatni kötelesek.

133. §. Ezen jegyzőkönyvből a kivett

óvások másaik későbbben is bármikor, ha kívántatik, hiteles formában kiadassanak.

134. §. Ha ugyanazon egy helyben több személyek ellen ugyanazon egy váltó miatt tétetnék óvás, az egymás után kivett óvások ugyanazon oklevélbe iktattassanak: azt azonban, a mi az első óvásban már benfoglaltatik, például: a bemutatott váltó másolatát — a következő óvásokban ismételni nem szükséges; ezen esetben az aláírás és pecsét is az oklevél végén csak egyszer tétessék fel.

135. §. Minden óvásnak különösen, habár ugyanazon egy oklevelen több foglaltatnék is, dija 2 pengő forint; ezenkívül a netalán megkívánt fuvarozási bér megtérítendő.

136. §. Ha kívántatnék, az óvási oklevelen feljegyeztessék mind azon nap, melyen az óvás kivételére az illető törvényes személy felszólítva volt, mind pedig azon nap is, melyen az oklevél az óvástevőnek (Protestwerber) kezéhez adatott.

9-dik Fejezet.

A viszkeresetről (Regress).

137. §. A viszkereset a váltó-tulajdonosának azon joga, melynél fogva a forgatóktól és intézőtől a váltóbeli sommának és járulékinak (accessoria) kifizetését vagy biztosítását váltójogilag kívánhatja.

138. §. A viszkereset következő feltételeken alapul:

ha pedig a gondviselés helyére nézve lenne közöttök különbözés, az adott fedezet (Deckung) birói kézhez tétessék le, vagy ha a letételre alkalmas nem lenne, törvényesen rendeltessék annak gondviselő.

148. §. A biztosítás végett letett, vagy törvényesen lezárt értékre a hitelezőnek váltói zálogjoga vagy, habár ez nekie nyilván kötelezve nem lenne is, és pedig a forgató ellen a forgatmánynak, az intéző ellen a váltónak keltétől.

149. §. A biztosítás végett megkeresett előzőnek szabadságában áll a váltót járulkaival együtt vagy kifizetni s magához váltani, vagy pedig a kívánt biztosításnak tenni eleget.

150. §. Ily fizetés által a fizetőnek következői (Nachmänner) a kötelezéstől felmentetnek.

151. §. Azon előző, ki a váltót ily képen magához váltotta, köteles azt lejáratkor az elfogadónál fizetés végett a törvényes idő alatt bemutatni.

152. §. A fizetés végetti bemutatás törvényes kötelességétől a váltótulajdonost az adott biztosítás sem menti fel.

153. §. Ha a váltónak fizetés végetti bemutatásában késedelem történt, mind a névbeesülő, ki a váltót elfogadta, mind pedig a bemutatónak valamennyi előzői a fizetés terhétől feloldoztatnak, még azon esetben is,

ha valamely előző a váltó sommára nézve biztosítást adott.

154. §. Készfizetésre indítandó viszkeresetnek következő esetekben van helye:

a) Ha sem az intézvényszerző, sem az utalványozott a váltót el nem fogadta, névbe-csülő pedig nem találkozott;

b) Ha a fizetés egészen vagy valamely részben megtagadtatott; ezen szabály alól azonban a 188-ik szakasz esete kivétetik.

c) Ha a váltó csak részben fogadtatott el, de ezen esetben a viszkereset csak az el nem fogadott részre terjed.

155. §. A váltó-hitelezőnek szabadságában áll a váltó kibocsátóját, a forgatókat és elfogadót, mindnyáját, vagy közülök többeket ugyan azon egy kereset alá venni, vagy pedig keresetét mindenik ellen különösen indítani.

156. §. A fizetési viszkereset az ezen törvények alatt álló kötelezettek ellen, a következő szakaszban meghatározott idő alatt, indíttassék meg; ellenkező esetben elenyészett.

157. §. Ezen idő a távolsághoz képest különbözik; a távolságot pedig:

a) A váltó tulajdonosra nézve, a ki által, vagy a kinek nevében a váltó bemutatva volt, annak lakhelyétől azon előzőnek lakhelyéig, ki ellen viszkeresetet támaszt —

b) Azon forgatókra nézve, kik a váltót

előbb váltották be, hogysen a velök vagy képviselőikkel közlött határozat ítél t d o l g g á' vált, a beváltás helyétől azon előzőnek lakhelyéig, ki ellen viszkeresetet támasztani kívánnak —

c) Azon forgatókra nézve, kik a váltót később váltották be, az eljáró első bíróság helyétől azon előző lakhelyéig, ki ellen a viszkeresetet folytatni kívánják — kell számitani.

158. §. A viszkereset-levél az illető törvényszéknek benyujtassék legfelebb:

a) Hét nap alatt, ha a viszkereset ugyan azon egy helyben lakók közt támad;

b) Tizenöt nap alatt, ha az a megyének egyik helyéből ugyan azon megyének másik helyére;

c) Harmincz nap alatt, ha egyik megyéből a másik szomszéd megyébe intéztetik;

d) Negyvenöt nap alatt, ha az országnak s hozzá csatolt részeknek bármely távolabb megyéjéből vagy törvényhatóságából, vagy Erdélyből származik;

e) Hatvan nap alatt, ha Magyarország s a hozzá csatolt részek határain kívül, de az ausztriai birodalom határain belől fekvő tartományokból származik;

f) Három hónap alatt, ha Spanyol, Portugal, Svéd, Görög, európai Török és Orosz országokból, vagy a közép és ádriai tenger szigeteiből származik;

g) Két hónap alatt, ha ezeken kívül az ausztriai birodalomhoz nem tartozó európai egyéb tartományokból származik;

h) Hat hónap alatt, ha Ázsiának és Afrikának, a közép és fekete tenger melléki vidékeiről és szigeteiből származik;

i) Egy és fél év alatt, ha ezeken kívül a földnek egyéb részeiből származik.

159. §. Ha a váltó-tulajdonos, ki által vagy kinek nevében a bemutatás történt, nem ugyanott laknék, hol az óvás tétetett, a viszkereset levél beadására kettős határidőt számíthat; ugymint azon helytől, hol az óvás tétetett, lakóhelyéig, és ismét lakóhelyétől azon előzőnek lakhelyéig ki ellen viszkeresetet támasztani kíván.

160. A viszkereset megindítására nézve fen kitett határidők:

a) Az óvástevőre nézve, ha az óvást postán közlötte, az óvástétel napjától; ha pedig a hivatalos utat választotta, az óvásnak valóságos kézhezadásától;

b) A forgatóra nézve, ki a váltót a viszkereseti határidő alatt, a viszkereset-levél vétele előtt, vagy a viszkereset-levél vétele után ugyan, mielőtt azonban az ellene hozatott és vele vagy képviselőjével közölt határozat ítélt dologgá vált volna, váltotta magához, a kifizetés után következő első naptól;

c) A forgatóra nézve, ki a váltót későbbben váltotta be, azon nap után, melyen az

ellene hozatott határozat ítelt dologgá vált, következő első naptól kezdve számíttatnak.

161. §. Azon határidő, mely a fentebbi 158, 159. és 160. szakaszokban a forgatókra és kibocsátóra nézve kiszabott, mindenikre, ki közölők kereset alá vétetik, megtartandó még akkor is, ha ugyanazon egy keresetben többen foglaltatnak.

162. §. Mindenik a kereset alá vettek közül a fizetés teljesítése után megkivánhatja, hogy részére a 120. szakasz rendelkezéséhez képest a váltó és egyéb oklevelek kiadassanak.

163. §. Ha pedig közülök a fizetést többen ajánlanák, elsőbbség azt illeti, ki által több előzők mentesülnek.

164. §. A fizetési viszkereset útján a viszkereseti költségek (Retour-Rechnung) és a váltófolyam (Wechsel-Cours) is megtérítendő, ha a panaszló az elsőt eredeti számvetéssel, az utóbbit pedig folyam-jegyzékkel (Cours-Zettel), vagy két kereskedő bizonyítványával igazolni képes.

165. §. Azon váltóbeli sommán felül, mely miatt az óvás tétetett, s mely minden lerovás nélkül kifizetendő, a viszkereseti számvetésbe (Retour-Rechnung) még következők tartoznak:

- a) Az óvás kivételének költségei;
- b) A kamatok a lejárat idejétől számítva, postadij, váltódijs (Wechsel-Provision), mely

ezennel száztól egy harmadra határoztatik, és a külföldi netalán közbejött bélyegdíjak (Stempeltaxe);

c) A váltófolyam.

166. §. Azon viszkereseti költségeket, melyeket valamely előző megfizetett, az a kezéhez jutott eredeti viszkereseti számvetés által igazolja.

167. §. A bemutató csak azon váltófolyamnak megtérítését követelheti, mely a váltóban kitett fizetés helyén fenáll; az előzőt pedig azon váltófolyam (Wechsel-Cours) illeti, mely a váltó beváltásának helyétől azon helyre, hol az előzőnek a fizetést törvény szerint teljesíteni kell, divatban vagyon.

Ha pedig az említett helyek között váltóbeli közvetlen közlekedés nem lenne, a váltófolyam a legközelebbi váltó-piacz szerint számítandó.

168. §. Ha a váltótulajdonos viszkeresetét a kibocsátóra vagy valamely előzőjére intézendő viszváltó (Rück-Wechsel) által kívánná eszközölni, ezen viszváltó törvényes fogamatjára nézve, egyéb váltóktól teljességgel nem különbözik.

169. §. Névbecsülők, kik a váltót kifizették, az irántok váltóilag lekötelezett személyek ellen viszkeresetök eszközlésében ugyanazon törvények alatt állanak, melyeket a váltónak utolsó tulajdonosa követni köteles lett volna.

10-dik F e j e z e t.

A váltóbeli szabálytalanságokról (Unregelmäßigkeiten) általában, és az elveszett váltókról különösen.

170. §. Ha a h á t í r a t o k sorában h é z a g (Lücke) találtatik, az intézvényszerzőnek a váltót azok részére, kik azt a h é z a g után következő hátiratok által szerzették, kifizetni nem szabad, hanem ha a váltó-birtokos a váltót akár előbb, akár a kifizetés alkalmával a törvényszéknek által adja, az intézvényszerző a váltóbeli sommát birói kéznél, vagy pedig más közmegegyezéssel választandó magány személynél letenni tartozik; különben ha a váltót kifizeti, a h é z a g o t megelőző utolsó hátiratosnak (Indossator) azzal együtt, ki a váltóbeli somma megtérítésében megmarasztatik, köztörvény szerint egészben (in solidum) felelős.

171. §. Ezen szabály még akkor is megtartandó, ha oly váltó, melynek hátiratai sorában az elfogadáskor már volt h é z a g a, feltétlenül fogadtatott volna el.

172. §. Ha az adós a 170-dik szakasz rendelethez képest a váltóbeli sommát letette, azt a bíróság vagy törvényes személy, ki előtt a letétel történt, a váltóra feljegyzi, s a letevőnek arról a 181. szakasz szerint hivataltal bizonyítványt ad, a bemutatónak pedig a váltót visszaadja, de előbb azon, vagy an-

nak toldatján megjegyzi a tapasztalt hézagot, s mindezeket aláírásával s pecsétével megerősíti.

173. §. A bemutató ezen esetben, ugy szinte akkor is, ha mind a letétel, mind a fizetés megtagadtatik, a hézagig való előzők ellen viszkeresettel élhet.

174. §. Ha a bemutató a 170-ik szakasz rendeleléhez képest történt letétel után viszkeresetileg a hézag előtti forgatók ellen fordulna, ezek mind a fizetést, mind a letételt tagadják meg, különben tulajdon viszkereseti jogait veszti el.

175. §. Ellenben ha az intézvényszerzett sem a fizetést, sem a letételt nem teljesíténé, a hézag előtti forgatók egészben, és egymásért kötelesek a viszkereset útján megtérítendő sommát, ha a váltó is letéttetik, birói kéznél, vagy valamely közmegegyezéssel választott magányszemélynél letenni, a viszkereső pedig ezen letételt fizetés gyanánt tartozik elismerni. Az illető törvényszék vagy birói személy a somma letételét a 181-ik szakaszban meghatározott mód szerint a váltóra feljegyzí, s a váltót annak, ki a váltóért ekképen eleget tett, viszkeresetének eszközlése végett áttaladja.

Mihelyest az illető utón bebizonyittatik, hogy a váltó-somma kinek tulajdona, a letett somma azon tulajdonosnak tüstént kiadandó.

Ha a hézag előtti forgató ezen rendszar-

bás ellen a váltót kifizetné, az utolsó hátiratnak azon személylyel együtt, ki a váltóbeli sommára nézve megmarasztaltatik, köztörvényileg egészben (in solidum) kötelezettje leend.

176. §. Ha valamely hátirat hamis, vagy meghamisított, vagy oly személytől vette eredetét, ki arra jogosítva nem volt, hogy hátiratot tegyen, például a ki csődület alatt áll — a váltó kifizetése vagy elfogadása ellen letiltásnak (Einspruch) van helye, tudniillik az intézvényezett vagy utalványozott, vagy fizető a fenforgó oknak közlése mellett intetik, hogy annál fogva a váltót el ne fogadja, vagy ki ne fizesse.

177. §. Ha a letiltás következtében a váltó el nem fogadtatik, az el nem fogadásnak ezen oka az óvási oklevélben különösen megjegyeztessék, és az óvás minden előzőkkel közöltessék; viszkeresetet azonban a váltó kifizetésére legközelebb, egyenesen a letiltó ellen kell támasztani, hogy ez a váltó-perben ellenvetését bebizonyítsa; a váltó per kimeneteléig a letiltó biztosítást adni köteles lévén.

178. §. Ha a váltó elfogadása után történik a 176-dik szakasz értelmében letiltás, s a kérdés alá vett hátiratnak megtekintéséből vagy egyéb bizonyítványokból a letiltás alapján valószínűsége kitetszik, mind azok megtartandók, mik a hézag esetére határozottak.

179. §. Ha azonban a kérdés alá vett hát-

iratból vagy egyéb bizonyítványokból a támasztott kétségnek alapja nem valószínű a váltót ki kell fizetni, kivéven ha a bemutató ösmeretlen vagy épen gyanus személy volna, mely esetben a házagra nézve megszabott eljárást kell követni.

180. §. A saját váltókra nézve a kibocsátót kell letiltatni; ezen letiltásnak a váltó kifizetésére nézve fogamatja ugyanaz, mely az idegen váltóknál.

181. §. Akár a hátiratok sorában tapasztalt hénag miatt, akár letiltás következtében történt legyen a letétel, azon törvényszék vagy bírói személy, mely azt általvette, vagy melynek körében a letétel történt, ez iránt pecsét és aláírás alatt oklevelet készíttessen, melyben következők jegyeztessenek fel:

a) A váltónak és a rajta lévő szükségbeli utalványoknak, elfogadásoknak, kezességeknek hátiratoknak és minden reá irt jegyzékeknek másolata;

b) A bemutátónak, letévőnek; és ha lenne, a letiltónak neve;

c) A nap, melyen a fizetés kívántatott;

d) Az ok, melynél fogva a fizetés megtagadtatott, és ha ez netalán letiltás miatt történt, az eredeti letiltó levél másolata, — ha pedig hénag miatt, a hénagnak körülményes leírása;

e) A letett somma pénznemének megnevezése;

f) Ha a letétel hézag miatt történt, meg kell jegyezni, hogy ezen birói oklevél egyszerűsrimind óvás helyett szolgál;

g) Ha a letétel magánszemély kezéhez történt, ennek nyilatkozása, hogy a letétel nála vagyon.

182. §. Ezen oklevél két eredeti egyenlő párban adassék ki, ugy mint a bemutatónak egy, és a letevőnek szinte egy példányban.

A birói és egyéb díjakra nézve ezen oklevél az óvási oklevéllel egyforma tekintetbe jő.

183. §. Ezenkívül a váltóbeli somma letételét, ha a letétel hézag miatt történt, a hézagot közvetlen megelőző hátiratospnak; — ha pedig letiltás következtében történt, a letiltónak a letételt tárgyazó folyamodás egyik példányra írott végzés által kell tudtára adni.

184. §. Ha a letiltás következtében a váltó és váltóbeli somma, akár birói kéznél, akár valamely magány személynél letétetett, a letiltó tartozik a letiltás igazolására intézett keresetét a bemutató ellen, az illető váltótörvényszék előtt, a letétel napjától számítandó legfeljebb 14 nap alatt megindítani; ellenkezőleg a letiltás ereje megszűnik, a pénz a bemutatónak, a nyugtatványozott váltó pedig a letevőnek adatik által.

185. §. Azon váltót, mely egyszer elfogadtatott, kifizetni az elfogadó még akkor is tartozik, ha a váltó egészen hamis lenne;

azonban a csalárdsággal élők ellen minden jogai fenmaradnak.

186. §. Ha valamely magában igaz váltó meghamisított, az elfogadó a váltónak csak elfogadáskori tartalma szerint köteleztetik, és ha a hitelező nem bizonyítaná, hogy az elfogadás a hamisítás után történt, az a hamisítás előtt történtnek tekintetik.

187. §. Ha a váltó kifizetése valamely polgári vagy büntető bíróság által tiltatott volna meg, a váltótulajdonos mind e mellett is a váltót bemutatni, és óvást tenni, az elfogadó pedig a pénzt birói kézhez letenni köteles.

188. §. Ugyanez tartassék azon esetben is, ha valamely váltó a bíróságok által attól, kinek kezénél vagyon, térítvény mellett elvétetik.

189. §. Az előbbi, úgy mint 188. szakasz esetében készfizetési viszkeresetnek helye nincsen; mindazonáltal ha a váltóbeli somma birói kézhez le nem tétetett, a bemutató a forgatóktól vagy kibocsátótól biztosítást kívánhat.

Ugyanazon joga vagyon minden forgatónak is, ki biztosítást adott.

190. §. Ha a váltó elveszett, annak, a ki elvesztette, joga van a váltó megsemmisítését azon váltótörvényszék által eszközölni, melynek körében a fizetés történendő lett volna.

A törvényszék e végből 45 napi határidőt rendel, mely azonban nem előbb, mint a lejárati utolsó napját követő napon kezdődik, bár a megsemmisítést tárgyazó folyamodás a törvényszéknél előbb benyújtatott volna is.

191. §. Ha az elveszett váltó már elfogadva lett volna, és az, ki elvesztette, az elfogadást egyéb próbák által bebizonyítani képes lenne: az elfogadótól a váltóbeli sommának birói kézbe való letételét megkívánhatja ugyan, köteles azonban a váltó megsemmisítése végett az illető váltótörvényszéknél keresetét, a letételtől számítandó 8 nap alatt megindítani; ellenkező esetben a letett somma a letevőnek visszaadatik.

Ugyanez határoztatik a tulajdon váltókat illetőleg, a kibocsátóra nézve is; a forgatók azonban e kötelességtől mentesek.

192. §. A 190. és 191. szakaszok eseteiben az eljárásnak a váltó-törvényszék előtt ugyan, de nem a váltójogi szokott rend szerint van helye.

11-dik Fejezet.

A zálogról és megtátrási jogról (Pfand- und Retentions-Recht).

193. §. Ha a váltó-tulajdonos valamely ingó javakra zálogjogot nyert; ezen joga még akkor is megszorítás nélkül fenmarad, ha időközben a zálogoló ellen csődület (Concurs) támadott,

Mindazonáltal ha a váltó-hitelezőnek végrehajtás általi tökéletes kielégítése után a zálog árából valami marad, a felesleg a csődület alatti tömeghez csatolandó.

194. §. Ugyanazért ha a zálog valamely elfogadott váltóból áll, azt lejártával a zálogtartó, habár időközben a tulajdonos ellen csődület támadott volna is, behajthatja, és a váltóbeli sommából magát kielégítheti.

Ha azonban követelését a lezálogolt váltó felül haladja, a felesleget a tulajdonosnak vagy csődület alatti tömegnek kiadni tartozik.

195. §. E czéből zálogképen a váltót hátírat által is lehet a hitelezőre átalruházni, a zálogbirtokos pedig azt mint a alzálogot (Afterpfand) tovább adhatja; mindazonáltal ily esetben azon somma, melynek bátorságára a váltó zálogba adatott, a hátíratban kitéssék.

196. §. A zálog-birtokos az elzálogolt váltónak elfogadás vagy fizetés végetti bemutatása, az óvástétel és az óvásnak az illetőkel közlése körül minden szükséges lépéseket épen úgy, mintha e részben különösen meghatalmazva lenne, nem csak megtehet, hanem megtennie szoros kötelességében is áll annyira, hogy ha valamely a váltóbeli követelés vesztét következtethető késedelmet okozna, nem csak a váltóbeli felesleget köteles a 149. szakasz értelmében a zálogolónak ki-

adni, hanem ezenfelül követelésére nézve, melynek biztosítása végett a zálog adatott, voltaképen kielégítettnek tekintetik.

197. §. Ha a váltóbeli adósság biztosítására a hitelezőnek zálogkint státus-papirosok adatnak által, szabadságában áll, a zálog ideje eltelve, ezen papirosokat minden birói közbenjárás nélkül a fizetés napján volt bécsi folyam szerint vagy megtartani vagy eladni; a felesleget azonban a tulajdonosnak, vagy csődület esetében a tömegnek azonnal kiadni tartozik.

198. §. A váltóbeli adós pénzére vagy egyéb holmijére nézve, melyek a váltóbeli hitelezőnek kezéhez törvényesen, nem tiltott uton jutottak, ezen utóbbi megtartási (Retentions) joggal bir, bár időközben az adós ellen csődület támadott.

Ennélfogva a pénzből követelése erejéig magát kielégitheti, a felesleget azonban a tulajdonosnak vagy a csődületi tömegnek kiadni tartozik; egyéb holmik pedig váltózálogkint tekintendők, és azokkal a 193—197. szakaszok rendelete szerint bánhat.

199. §. Ezen 193—198. szakaszokban kitett jogokkal a váltó kibocsátója az intévényezett ellen, ki a váltóbeli sommára nézve fedezve volt (Deckung), és mégis a váltó kifizetését megtagadná, — és viszont az intévényezett az intéző ellen, ha a váltó kifizetése által ennek hitelezője lett, egyenlően élhetnek.

200. §. Ilyen zálogbeli jogokat nem csak szerződés, vagy végrendelet, és ezekkel összekapcsolt általadás útján lehet szerezni, hanem a II. rész 11 dik fejezetében meghatározott biztosítási vagy végrehajtási összeírásból ez birói lezárásból is hasonló zálogjog származik.

12-dik F e j e z e t.

A váltójog megszűntéről általában, és az elévülésről (Praescriptio) különösen.

201. §. A váltójog általában mind azon okoknál fogva megszűnik, melyeknél fogva a köz polgári törvény szerint más jogok is elenyésznek; ide nem értve azon eseteket, melyekre nézve a váltó törvény kivételt tesz.

202. §. A viszkereset részint a bemutatásnál, részint az óvás közlésében történt késedelem, részint a kereset megindításának elmulasztása által miként enyészik el, a fentebbi fejezetekben foglaltatik. Ugyanez áll az illető előzőnek jogaira nézve is, ha a forgatmány hézag miatt vagy egyéb okból kétségbe vésztetik.

203. §. Azon eseteken kívül, melyekre nézve rövidebb határidő vagyon szabva, a váltójog elévülés által azon naptól számítandó két év alatt elenyészik, mely napon eszközésbe veendő lett volna.

204. §. Ennélfogva az elévülés ideje következőleg számítandó:

a) A tulajdon váltót kibocsátóra, vagy az idegen váltót elfogadóra nézve, afizetés napjától fogva.

b) A kezesre nézve azon naptól fogva, melyben a fizetést attól, kiért kezességet vállalt, törvényesen megkivánni lehetett.

c) A korábbi előzőre nézve egy, magánál későbbi, de a váltó hitelezőt megelőző forgatónak ellenében azon naptól, melyen a váltót ezen forgató beváltotta, vagy pedig fizetés végett megidéztetett.

205. §. Az elévülés ideje csak törvényes kereset indítás által szakasztathatik félbe, azaz ily cselekvés által az előbbi idő, melyben a váltójog nem használtatott, elévülési erejét elveszti.

206. §. Az elévülés csak azon esetben és addig akad meg, midőn az igazság kiszolgáltatása teljesen megszűnik, például: háboru vagy pestis idejében; de a megakadás előtti idő a megakadás-utáni időhez hozzászámítandó.

207. §. A váltóilag érdeklött személyeknek hollétök, vagy személyes viszonyaik váltójogi elévülésre nézve befolyással nincsenek.

208. §. Az elévülés idejét semmi magány egyezkedés által rövidíteni vagy hosszabbítani nem lehet.

209. §. Ha az elévülés ideje, mely szinte ugy, valamint minden egyéb e tör-

vényekben kitett határidők, a Gergely kalendáriom szerint számítandó — eltelt, ez által csak a váltótörvénykezési jog enyészett el; azon szerződések mindazáltal, melyekből a váltójog származott, a köztörvény előtt, mint magán álló jogczimek tovább is fenállanak, ennélfogva valamint egyéb tekintetben, úgy elenyésztekre nézve is a köztörvény szerint ítélendők.

II. RÉSZ.

Váltói törvénykezés.

1. Fejezet.

A váltótörvényszékek felállításáról és tagjairól.

1. §. Váltóügyek elintézésére Pesten, Pozsonyban, Sopronyban, Károlyvárott, Aradon, Debreczenben és Eperjesen első bíróságu váltótörvényszékek állittatnak fel; a fumei váltókereskedési és tengeri törvényszék pedig meg fog tartatni.

2. §. Ezen váltó-törvényszékek hatósága (Jurisdictio) következőképen határoztatik meg :

A pesti váltó-törvényszékhez tartoznak : Pest, Hont, Zólyom, Liptó, Thuróc, Nógrád, Esztergom, Komárom, Fejér, Somogy, Tolna, Baranya, Bács, Csongrád, Temes, Torontál, Heves, Borsod, és Gömör vármegyék, az

ezekben fekvő szabad királyi városok, és a Jász-Kún kerületek;

b) A pozsonyi váltó-törvényszék alá: Pozsony, Győr, Mosony, Nyitra, Trentsin, Bars, és Árva vármegyék, minden ezekben helyheztesített királyi városokkal együtt;

c) A sopronyi alá: Soprony, Zala, Vas és Veszprém vármegyék, s azokban lévő királyi városok.

d) A károlyvári alá: Pozsega, Verőcze és Szerém vármegyék. Horvátország, Turo-polya mezeje, a bánsági, károlyvári és slavo-niai határőrsegek, minden az előszámláltak-ban keblezett királyi városok, és a varasdi generalatus;

e) Az aradi váltó törvényszék alá tartoz-nak: Krassó, Arad, Zaránd, Békés és Csanád vármegyék királyi városaikkal, az oláh, illyr és német bánsági határőrség;

f) A debreczeni alá: Bihar, Szabolcs, Beregh, Szathmár, Ungh, Ugocsa, Mármaros, Kraszna és Szolnok vármegyék, a körükben fekvő királyi városokkal; Kővárvidéke és a Hajdúvárosok;

g) Az eperjesi alá: Sáros, Zemplén, Abauj, Torna és Szepes vármegyék, s hatá-raik közt lévő királyi városok;

h) A fumei alá: a magyar tengermellék.

3. §. A fellebbvitel (appellata) mind ezen váltótörvényszékektől — a fumeinek kivéte-lével, mely továbbá is a magyar tengermel-

léki kormányhoz viszi fel ügyeit — a Pesten felállítandó váltó-feltörvényszékhez (Forum appellatorium cambiale) történendik.

4. §. Minden váltótörvényszék Ő Felségétől külön pecsétet nyer, mely alatt egymás közt s a többi törvényhatóságokkal közvetlen levelez.

5. §. Az elsőbiróságu váltó-törvényszékek egy törvénytudó s váltójogban járatos elnökből, két szintén törvénytudó s a váltójogban járatos bírákból, s az előbbiekkal egyenlő szavazatu két kereskedői ülnökökből álland; a pesti váltótörvényszékhez azonban, vidékének szélesebb terjedelmé miatt, az elnökön kívül négy kereskedői tag s hat törvénytudó bíró fog választatni, hogy két, sőt szükség esetében három tanácsban is bíraskodhassanak. Ítélelhozásra minden váltó-törvényszéknél legalább három tag szükséges; magától értetődven, hogy az ítélelhozás teljességére kívántató tagok számában mindig több számu bírának kell lenni mint a kereskedők közül választott ülnököknek.

6. §. A váltó-feltörvényszék (Forum appellatorium cambiale) a királyi curiának külön önállásu osztályát fogja képezni, s egy elnökből és hat bírákból álland; hogy ha pedig a felebbvitt perek száma idővel a bírák számának megsaporítását szükségessé tenné, az igazság serényebb kiszolgáltatása végett Ő Felsége a bírának számát megsaporit-

hatja. Ítélethozásra az elnökkel együtt öt tag szükséges.

7. §. Ezen főszemélyeken kívül minden váltótörvényszéknél következő mellék-személyek lesznek: egy jegyző (Actuarius), beiktató (Protocollista), kiadó (Expeditor), több váltó-jegyzők (Wechselnotäre) az óvások felvételére (Protesterhebung), és egyéb az eljáráshoz szükséges személyek. A pesti váltótörvényszékhez három jegyző fog kineveztetni.

8. §. A birói hivatalra különben is megkivántatott tulajdonokon kívül, a váltótörvényszékhez kinevezendő törvénytudó biráknál s elnöknel még különösen megkivántatik, hogy a váltótörvényekből vizsgálatot a váltófeltörvényszék előtt álljanak ki.

9. §. Az első bíróságu váltótörvényszékhez Ő Felsége az elnököt, a rendes birákat és a jegyzőt — méltó tekintettel az illető törvényszékhez tartozó törvényhatóságokra s az igazságos arányra, egy részről a megyék, másikról a városok és kerületek közt — oly férfiakból fogja kinevezni, kik váltótörvénytudók és ezen tudományok iránt a 8-dik §. szerint megvizsgáltattak. Ezen hivatalokra történendő alkalmazásnál a születésre tekintet nem lesz.

10. §. Az elnök és törvénytudó birák örökösök, s azért csak bűn vagy hivatalbeli visszaélések miatt, az 1805. 5-dik törv. czík.

6-ik §-a szerint rendes ítélet által fosztathatnak meg hivatalaiktól.

11. §. Az illető város kereskedői, melyben a váltó-törvényszék fennáll, ehez két tagot választanak magok közül ülnököknek, kik minden harmadik évben új választás alá kerülnek.

12. §. A magyar tengeremléki váltó-kereskedési törvényszéknek maga pecsétje alatt gyakorlott eddigi levelezésköre és birói kinevezésének módja tovább is megtartatik.

13. §. Váltó-ügyekben is legfelsőbb ítélőszék a hétszemélyes tábla leendő, melyhez azonban Ő Felsége két előadó ülnököt a királyi városokból s kerületekből, habár nem nemeseket is, hozzá adand, kik azonban csak a váltóügyekre nézve fognak üléssel és szavazattal birni. A tábla egyik osztálya váltó-ügyekben törvényszünet nélkül folytonos üléseket tartand; mely ügyekben az ítélethez az elnökkel együtt hét tag szükséges. A váltó-ügyek e legfelsőbb ítélőszékén, a rendes elnök távollété vagy gátoltatása esetén, helyét a hivatalkorra nézve idősb ülnök töltendi be, azok helye pótlását illetőleg pedig, kik bármi okokból a törvényszék ülésében nem lehetnek jelen, az 1723. 24-dik törvényczikk 1-ső §-ának rendelete, tekintettel mindazáltal mindenkor a megkivántató váltójogtudásra, tartás-sék szabályul.

14. §. A váltótörvényszékek tagjai a
1840. t. cz.

kereskedői ülnökökön kívül — kik fizetéstelenek — a királyi kincstárból fizettetnek, mely a díjakat (Taxa) a megállapított díj-szabás szerint huzandja.

15. §. Minden váltó-törvényszék hetenkint legalább kétszer, hétfőn és csütörtökön, ha pedig ezen napokra ünnep esnék, a legközelebbi köznapon tartandja üléseit; sürgetős esetekben az elnöknek kötelességében állván rendkívüli ülést tartani.

16. §. Ezen törvényszékek minden tagjaitól, a kereskedői hitel fentartása tekintetéből, teljes titoktartás és az eljárás gyorsasága kívántatik.

17. §. A váltótörvényszékek kötelesek lesznek egy közönséges eljárási jegyzőkönyvet (protocollum gestionis) tartani, melyben minden előttök fenforgott tárgyak röviden, ülésről ülésre, idő és sor szám szerint feljegyzendők.

2-dik F e j e z e t.

A váltótörvényszékek illetőségéről.

18. §. Azon helyeken, hol váltótörvényszékek léteznek, az óvásnak (Protest) az előzőkkel (Vormänner) történendő közlése és a kérdések váltó-sommáknak az 52. §. értelmébeni letétele a váltótörvényszék köréhez tartozik. Ugyanehez tartozik az aláírási czim (Firma) és közkereseti-társaságok (Erwerbs-gesellschaften) szerződéseinek bejegyeztetése,

nem különben minden váltóperek, továbbá a váltótörvényszéknél bejegyzett kereskedők és gyártók egymás közti olyan perei, melyek eldöntésére a kereskedői könyvek megmutatása szükséges; végre minden áruszerzési ügyek (Lieferungsgeschäfte) elintézése.

19. §. Ha a beperlendő fél közönséges lakhelyén kívül valamelyik váltótörvényszék helyén ideiglen tartózkodnék, a követelőnek szabadságában áll, őt akár azon váltótörvényszéknél megkeresni, melynek kerületében lakhelye fekszik, akár annál, melynek helyén tartózkodik.

20. §. A fizetéshelynek váltó-levélben történt megnevezése mind az elfogadó s kibocsátó (Acceptant und Aussteller), mind minden előző és váltókezes (Vormann und Wechselbürge) ellen, azon következtetéseket vonja maga után, mintha a fizetéshely lakhelyök lenne, akár egyenként, akár egyetemben kerestessenek meg a felperes által.

21. §. Hogyha váltó-kereset következtében valami ingó vagyon zálogként a kereső félnek általadatott, azon váltótörvényszék, melynek kerületében a zálog létezik, felhatalmaztatik az ez iránti később váltókereset elintézésére.

22. §. Betábláztatván (intabuláltatván) a váltólevél (Wechsel) az elfogadó, kibocsátó, forgató, vagy váltókezes (Acceptant, Aussteller, Girant oder Bürge) ingatlan vagyonaira,

az ebből eredő váltókereset azon váltótörvényszék ítélete alá tartozik, melynek területében az ingatlan vagyon fekszik.

23. §. A mely törvényszéknél a váltó-felperes keresetlevelét (*libellus actionalis*) beadta, ugyan ahoz tartozik a váltó viszonzkereset (*Wechsel-Wieder-Klage*) elintézése is.

24. §. Ingó zálog által biztosított váltó hitelező a csődület (*Concurs*) bíróságához kötve nincsen, ha a zálogot keresetének fedezésére elégségesnek tartja.

25. §. A váltótörvényszék egyéb, ezen czikkelyben nem említett ügyek felett, habár a felek magokat ítéletének alávetették volna, nem ítéltet.

26. §. A fumei váltótörvényszék illetősége továbbá is jelen állapotjában marad, s ezen törvényczikkely által nem korlátoztatik; mire nézve az nem csak váltó, hanem kereskedési és tenger ügyelési törvényszék is lévén, magyarázólag megjegyeztetik és rendeltetik:

a) Azon egyes czimzettek (*Dittales*) és többi nagykereskedők és gyártók vagy társaságok, melyek az ottani váltótörvényszéknél már az eddig ott fenállott mód szerint be vannak jegyezve, s melyek ezentul magokat annál olyképen jegyeztetik be, hogy egyszersmind kereskedésükre s gyártásukra szánt elegendő tőkéjüket is kimutatják, s a szerződést előadják, azoknak egyes személyei, — továbbá a kereskedelemre ügyelő, s magyar tenger-

melléken lakó idegen követek (Consules, Viceconsules, Agentes, Consulares) — nem különben a görög nem egyesült hitű fiumei lakosok, s az alkuszok (Proxenetae, Sensale) nem csak váltó s minden a kereskedés köréhez tartozó, sőt személyes és polgári, mint örökösödési, végrendeleti, adóssági stb. [pereikre nézve is (a fenytő-perek, kivételével) a fiumei kereskedési törvényszék alá tartoznak, melynél hagyomány és csődület esetében található vagyonuk is kezeltetik, s gyámi érdekeire ügyeltetik.

b) Azok pedig, kik csak aláírási czimöket jegyeztetik be, s könyveiket a 106-dik §. szerint viszik, de a fiumei váltótörvényszéknél eddig gyakorlatban volt értékkimutatást teljesíteni nem kívánják, a fenemlitett kiváltsággal nem birnak, hanem csak olyan kereskedési perek fognak a váltótörvényszék elébe tartozni, melyeknek elítélésére a kereskedői könyvek előmutatása szükséges.

c) A váltótörvényszék elébe tartoznak továbbá a tengeri hajókázásból eredő perek is, s ezeknél ama közönséges szabálytól, hogy a felperesnek az alperes törvényhatóságát kell követni, azon kivétel uralkodik, hogy az alperes, ha állása vagy lakhelye tekintetéből a fiumei váltótörvényszékhez nem tartoznék is, ítéletét ennél kapja meg.

3-dik Fejezet.

Az aláírási czim és közkeresetre összeállott társaságok szerződéseinek bejegyeztetéséről.

27. §. Minden kereskedő, ki könyveinek váltótörvényszék előtt maga mellett is próbát tevő hitelességet kíván tulajdoníttatni, azon aláírási czimet (Firma) mely alatt kereskedését folytatja, az illető váltó-törvényszéknél köteles bejegyezni. Ezeken kívül pedig, ki az I. rész 2-ik fejezete szerint váltójogi kötelezéseket magára vállalhat, azon aláírási czimet, mely alatt jövődöben váltóleveleit kiadni kívánja, a váltó-törvényszéknél bejegyeztetheti. A bejegyzés módja bedig következő:

28. §. A bejegyeztetésérti esedezés írásban, vagy szóval is történhetik, s annak a váltótörvényszék haladék nélkül eleget tenni köteles; e végett az esedezőt, ha tagjai előtt ismeretes, egyedül — ellenkező esetben két, a váltótörvényszéknél ismert, s az esedező személyét szintén ismerő tanu kíséretében maga elébe rendelendi.

29. §. Bejegyeztetésekre, a váltótörvényszék különös lapszámokkal jegyzett, és selyem zsinórral, melynek két vége a törvényszék pecsétjével megerősítettett, k ö r ü l v o n t (paraphirt) könyvet tartand.

30. §. Ezen könyvben a váltótörvény-

szék, miután az esedezőnek teljeskorúságáról meggyőződött, a sorszám mellé bejegyezvén a kérelmet s annak teljesítését, az esedezővel tulajdon nevét beiratandja, ezen kézvonat valóságát közvetlenül alatta megismerendi és megjegyzi azt, miképen az esedezőt oda intette, hogy váltóleveleket csak így irjon alá, mihez, ha a váltótörvényszék előtt ismeretlen személy, két ismert tanuk kíséretében, a 28. §. értelmében jelent volna meg, még a tanuk neveinek s lakásának bejegyeztetése mellékel-
tetik.

31. §. Mind, a mi ezen könyvben bejegyeztetett, egyszersmind annyi egyes levelekre feljegyeztetik, hogy minden váltótörvényszék számára egy példány, a bejegyző törvényszékére pedig kettő maradjon; magában értetvén, hogy a bejegyzett aláírási czimet ezen példányokra is az esedező maga írja reá. Mind ezen a váltótörvényszék pecsétjével megerősítendő példányokra a jegyzőkönyvi sor- s lapszám feliratandó.

32. §. A bejegyző váltótörvényszéknél megtartandó példányok a levéltárban külön csomókban összerakotnak, melyeknek száma az aláírási czimkönyvbe (Firma-Protokoll) bejegyeztetik. Ezen jegyzőkönyv a bejegyzett személyeknek betürendszerinti névsorával, aláírásuk sor- és lapszámával, nemkülönben a csomó levéltári számával ellátandó.

33. §. A többi példányok haladék nél-

kül az ország minden váltótörvényszékeihez hivatalosan megküldetnek, melyek ezeket külön csomókban összetéven, felettök a 32-ik §. rendelete szerint betűrendszerinti névjegyzékeket tartandanak.

34. §. Ha a bejegyeztetésért esedező aláírási bejegyeztetésének ily hiteles példányaait tulajdon számára kívánná, ezek neki a kívánt számban kiadatandók.

35. §. Mind azon személyek, kik akár termesztés, akár ipar vagy kereskedés útján nyerendő közös kereset végett társasági szerződéseket kötnek, ezeket, úgy mint a társasági aláírás czimét, a váltótörvényszéknél bejegyeztethetik, sőt, ha könyveiknek váltótörvényszék előtt a fentebbiek szerint bizonyító erőt tulajdoníttatni kívánnak, bejegyeztetni kötelesek.

36. §. Hogyha közkereseti társaságok alapszerződésüket is bejegyeztetni kívánnák, akkor minden egyes tagjaik s azok különösen, kik a váltótörvényszék előtt ismeretlenek, két, a váltótörvényszék által ismert tanuk kíséretében előtte személyesen megjelenendek, az eredeti szerződést magokkal hozván. A részvénytársaságoknál azonban csak a választmány jelenend meg, mely a társaság gyűléséből kiadott bejegyeztetési felhatalmazást előmutatandja.

37. §. Meggyőződván a váltótörvényszék a szerződők teljeskorúságáról, az előttök fel-

olvasott szerződést általok egyenkint aláírandja: vagy ha már az aláírás elébb megtörtént volna, ennek valóságát általok megismerteti, s kézvonásaik valóságát, azon megjegyzés mellett, hogy a szerződés előttök felolvasatott, aláírásával s pecsétjével hitelesítendi. Ha azonban valamely szerződő tag, betegsége vagy lakásának nagyobb távolsága miatt személyesen meg nem jelenhetne, a váltótörvényszék vagy két tagot küld ki kebeléből, vagy a meg nem jelenőnek illető hatóságát, szolítja fel a végett, hogy a szerződés és aláírás a meg nem jelenővel hivatalosan közöltessék, s azoknak valósága hitelesen elismertessék.

38. §. Az aláírási czimkönyvbe (Firma-Protokoll) az egész eljárás és a közkereseti társaság aláírási czimének bejegyeztetése beiktatandó, a szerződés egyik eredeti példánya pedig, az aláírási czimmal együtt, a levéltárba leteendő.

39. §. Ha a szerződés több ivekből állna, ezek selyem zsinórral körülvonandók, melynek végei a váltótörvényszék s a szerződők egyikének pecsétjeivel megerősítendők.

40. §. Ha a társaság egy vagy több személynek a jogot által akarná adni, aláírásaik által a társaságot közönséges vagy váltójog szerint lekötelezni, azaz a jogot a társaság nevében aláírhatni, ezt a szerződésben különösen említeni szükséges. Ily esetben az alá-

ság a tudósítás kézhez juttatásáról szóló bizonyítványt, melyben az átadás napja megjegyezve legyen, a megkereső törvényhatóságnak azonnal viszaküldendi, mely ezt az esedezőnek hiteles párban kiadandja.

49. §. Ha pedig a tudositandó előzők a folyamodó által megkért váltótörvényszék helyén vagy a megkért városnak vagy megyének kebelében laknak, a folyamodásnak s óvás-másolatnak átadását ezen hatságok elnökileg rövid uton eszközöndik.

50. §. Átküldetvén, vagy a 49. dik §. szerintrövid uton kézhez szolgáltatván a megkért hatságok által az esedezések, a fenmaradott példányon megjegyeztetik a kérelemnek mikor és hogy történt teljesítése, s az eredeti óvás vizsacsatoltatása mellet az esedezőnek kiadatik.

51. §. Hogy az efféle tudositások minden halasztás nélkül megtörténhessenek, azon mezővárosok, melyeknek elrendezett tanácsa első bírósági hatósággal fel van ruházva, felhatalmaztatnak, hogy azokat minden törvényhatóságoknak közvetlenül megküldhessék.

5-dik Fejezet.

A váltó-sommák letételéről (Deponirung).

52. §. Midőn valamely fél, az I. részben kifejtett körülmények miatt, a kérdéses váltó-sommát biztosítás végett kész pénzben vagy

annyit erőben letenni köteles, ezt oly városokban, hol váltótörvényszék létezik, egyedül ez előtt — szabad királyi városokban s oly mezővárosokban, melyeknek elrendezett tanácsa első bírósági hatósággal van felruházva, a tanács előtt — egyébütt pedig az alispánnál vagy szolgabiráknál, — magyar tengeremelléken végre csak a fiumei váltótörvényszéknél teheti.

53. §. Hogyha az illető felek megegyeznek, a kérdéses váltó-somma magány-személynél is letétethetik, a letevő azonban ezt mindig a fentebbi 52-dik §-ban előszámlált illetőségnek bejelenteni, s magának erről bizonyítványt kikérni köteles.

54. §. A letétel (Deponirung) következőképen történik :

A ki valamely kérdéses váltó-sommát letenni kíván, ezt a fenemlitett hatóságnál vagy birói személynél írásban bejelenteni köteles. Ezen írott jelentésben a letétel okát világosan kiteszi, s ezt három példányban beadja.

55. §. Midőn a váltó-sommának biztosítás végetti letétele azért történik, mert a váltóra vezetett (superinducált) forgatvány hamisnak vagy meghamisítottnak, hézagosnak (lückenhaft) vagy váltó-kötelezéstől eltiltott személy által kiadottnak tapasztaltatott, akkor a váltói bemutató is tartozik a kérdéses váltót ugyanazon birói hatóság előtt, hol a somma

letétetett, szintén letenni. Ugyanazért ha a sommának letétetlekor ez nem történt volna, azon hatóság vagy birói személy, melynél a letétel történt, a bemutatónak megjelenésére s a váltó letételére legfelebb három napra terjedő határidőtszaband; hogyha pedig ezen határidőre meg nem jelenne s a váltót le nem tenné, a letett somma a letevőnek bizonyítvány mellett visszaadatik, ki ez által a letevésnek bejelentett okából származható minden károsítás iránt ment leendő a felelet terhétől.

56. §. Megjelenvén pedig a mondott esetekben mindenik fél, azon hatóság vagy birói személy, melynél a letétel történik, az I. rész 176. §-ában körülírt forma szerint bizonyítványt készítend, s ezt a letételi bejelentés példányaira jegyzendi, melyeknek egyikét megtartandja, a másik kettőt a letevőnek s bemutatónak (Praesentant) visszaadandja.

57. §. A letételnek egyéb, az 55-dik §-ban nem említett eseteiben, a beadott jelentési példányokra a történt letételről bizonyítvány iratik, s azokból az egyik a letevőnek visszaadatik, a második azon személynek, kinek számára a letétel történt, kézhez szolgáltatik, a harmadik a letétel mellett megtartatik.

58. §. A letétel ezen bizonyítványban körülállásosan leirandó, és ha kész pénzből vagy könnyen lepecsételtethető tárgyakból áll, birói pecsét alá veendő.

59. §. Mind a váltótörvényszék, mind

az illető városi s mezővárosi tanácsok, mind a megyei alispán és szolgabírák a letételekről különös jegyzőkönyvet következő r o v a t o k - k a l (rubrica) tartani kötelesek:

a) Sor-szám;

b) A l e t e v ő (Deponent) neve;

c) Azon személy neve, kinek számára a letétel történt;

d) A letétel oka;

e) A letett vagyon vagy pénz minőségének leírása;

f) Az idő, melyben megtörtént;

g) Megjegyzések.

60. §. A váltótörvényszék tagjai közül kettőt választ, kik a letét-pénztárt (Depositum-Cassa) ellenzár (constraseratura) alatt tartják. A letételekről az egész váltótörvényszék vagy tanács felel. A letét-díj (Depositum-Taxe), mely a letételt őrzőnek és értefelelőnek jár, váltó-ügyekben mindenütt a somma $\frac{1}{60}$ részében állapittatik meg.

6-dik F e j e z e t.

A sommás eljárásról váltó-perekben.

61. §. A sommás eljárás váltó-perekben következő esetekre szorittatik:

1. Ha a felperes zálogképen ingó javakat az alperestől már bír, ezeket előszámlálja, és sommás keresetét ezeken túl nem terjeszti.

2. Ha a felperes jogát mindjárt k e r e -

set levélben (actionalis libellus) tökéletesen bebizonyítja, mihez azonban szükséges:

a) Hogy a bepanaszlott kibocsátó (Aussteller), forgató (Girant), kezes (Bürge), vagy elfogadó (Acceptant) aláírásának valóságát akár a váltó levélre magára írt törvényszéki hitelesítés, akár a váltótörvényszéknél látható bejegyzés által minden kétség felett emelje;

b) Viszkereset (Regress) esetében ezen kívül az óvásnak (Protest) törvényszerű felvételét is az eredeti óvás előmutatásával — az óvásnak annak idejében történt tudományul adását pedig hiteles bizonyítvány általkimutassa;

c) Midőn az intézvény (Tratte), elfogadás (Acceptation), forgatvány (Giro) vagy kezeskedés (Bürgschaft) társasági czim alatt keletkezett, és a társaság tagjai egyetemben vagy egyenként, biztosítás (Sicherstellung) vagy fizetés végett megkeresetnek, — szükséges az is, hogy a bepanaszlottak társasági összeköttetése a váltótörvényszéknél bejegyzett és letett társasági szerződés vagy ennek hiteles másolata által igazoltassék;

d) A követelt költségek pedig mind ezen esetekben bebizonyítandók.

62. §. A sommás eljárás váltóügyekben abból áll, hogy a bíróság a panaszlottnak, idézés és kihallgatás előtt, különben következő

birói foglalássali fenyegetése alatt végzés által meghagyja, miszerint a váltósommát, kamatokkal és egyéb költségekkel együtt, azon időtől, melyben a végzésről tudósított, számítandó 24 óra alatt, vagy teljesen biztosítsa, vagy kifizesse. Sőt midőn a hitelező bebizonyítja, hogy még ezen rövid halasztás is veszélyeztetné követelését, a biztosításnak minden haladék és új folyamodás nélkül biróiképen is leendő eszközzése azonnal az első végzésben megrendeltetik, a fizetésre azonban ekkor is 24 órai idő adatik.

63. §. A keresetlevél (*libellus actionalis*) annyi példányban beadatandó, hogy minden alperesnek egyegy példány jutván, a felperes számára is egy megmaradjon, — a példányok egyike a 61-ik §-ban említett eredeti oklevelekkel, a többi pedig másolatokkal ellátatván.

64. §. A váltótörvényszék mindenek előtt megvizsgálandja, valjon a kereset a 25-dik §. szerint illetőségén túl nem terjed-e? mely esetben a felperesnek okokkal ellátott végzésben tudományul adandja, hogy a kereset bírósága alá nem tartozik.

65. §. Ha azonban a kereset illetősége alá tartozik s a bizonyítványok a 61 §. meghagyása szerint rendben vannak haladék nélkül a keresetlevél értelmében határozatot (*Erkenntniss*) hoz, s a keresetsommának 24 óra alatti biztosítását, vagy a hol a törvény úgy rendeli, kifizetését, különben következő

foglalással fenyegetés alatt, az alperesnek végzésben meghagyandja.

66. §. Ezen végzésben a költségek, a váltótörvényszék által méltányosság szerint mérsékelve, és szorosan meghatározva, világosan kiteendők.

67. §. Ezen végzésben ki kell jelenteni azt is, hogy a fenemlitett oklevelek eredetiben a váltótörvényszék mellett megtartandók, másolatban pedig a panaszlottnak kézhez szolgáltatandók. Midőn a panaszlott fél nem helyben lakik, a végzésben megemlítendő az is, hogy az átküldő levél melyik törvényhatósághoz intéztessék.

68. §. A váltótörvényszék helyén lakó vádlottaknak a váltótörvényszék bites szolgája ön kezeikhez szolgáltatandja a végzést, miről az év, hó és nap megjegyzésével a felpereshez visszakerülő keresetpéldányon aláírásával megerősített bizonyítványt adand. Távol lakó vádlottakkal a végzés átküldő levél mellett közöltetik, a végzésnek közlés végett átküldött példányra pedig az átküldő levélnek kelte feljegyeztetik. A felszólított törvényhatóság a közlöttek haladék nélkül 24 óra alatt köteles az illetőknek kezéhez szolgáltatni, s erről bizonyítványát a felszólító törvényszékhez tüstént átküldeni, mely ezt megérkezéssel szintén legfeljebb 24 óra alatt hiteles másolatban a felperesnek kiadandja.

69. §. A végzésnek kézhez szolgáltatá-

sáról szóló bizonyítványt vévén a vádló s el-
mulván 24 óra a nélkül, hogy az elégséges
biztosítás, vagy fizetés megtörtént volna, a vál-
tótörvényszéknél mindjárt a vádlott ingó ja-
vainak bírói zár alá vételéért s végrehajtásá-
ért esedezhetik, ez a II-dik rész 11-dik feje-
zetének rendelete szerint.

70. §. Ha a vádlottnak ezen sommás vég-
zés ellen kifogásai lennének, ezeket 24 óra
alatt, melyekhez a kifogásoknak postán törté-
nendő megküldetésére szükséges idő hozzá-
számittatik, kettőspéldányban, minden szüksé-
ges bizonyítványokkal s azon kéressel bea-
dandja, hogy költségei s mindennemű kárai
iránt neki a vádló részéről teljes elégtétel
adassék.

71. §. Ki kellyén hallgattatnia ezen kifo-
gások iránt a vádlónak is, e célból neki rövid,
legfelebb harmadnapra terjedő hatánap
adandó, s az ügy ez által rendes perfolyamra
utasítandó.

72. §. Ezen kifogások azonban nem há-
tráltatják, hogy

a) Ha a vádlott fél szükséges biztosítást
ingó zálog által nem adott, ingó vagyona bi-
róilag leírassék s zár alá vétessék, hogy

b) ha a vádló fél már keresetlevelének
beadása előtt követelését biztosító ingó zálog
birtokában volt, ezt mindjárt bírói felügyelése
alatt árverés útján, sőt az I. rész 192-dik §.
eseteiben a nélkül is eladhasssa.

kivül minden egyes perre külön jegyzőkönyvet készít, az ítélszék, és abba az eljárás az alábbi §§-ok értelmében feljegyeztetik, és a perhez tartozó irományok hozzá mellékeltetnek.

78. §. Rendes perfolyamnak következő esetekben van helye: a) Rendes perfolyam (actionalis (libellus)) a 61. §-ban megkívánt oklevelekkel ellátva, nincsen, vagy hátsómás úton hozott végzés ellen a törvényes idő alatt kifogások adtak be.

b) Váltótörvényszéknél bejegyzett kereskedők, vagy gyártók egymás közötti kereseteiben, hol könyveik vizsgálata szükséges; c) Kereseteknél, melyek áruszerzési szerződésekből (Lieferungs-Geschäfte) erednek.

79. §. Váltó-törvényszéki rendes pereknél az eljárás mindig szóbeli, és azért a váltótörvényszék minden rendes perfolyamra tartozó keresetlevélnek, vagy sommás úton hozott végzés elleni kifogásoknak következtében a határnapot szaband ki, a feleknek vagy ügyviselőiknek személyes megjelenésére, ha csak a keresetlevél kitételeiből világosan ki nem tűnnék, hogy az ügy a bíróság illetősége (competentia) alá nem tartozik, mely esetben a váltótörvényszék a felett a végzése által illető bírójához utasítandja.

80. §. A felpóros köteles minden okleveleit, melyek követelésének bebizonyítására szükségesek, a keresetlevélhez mellékelni, és

ezt mellékleteinek másolatával együtt annyi példányban beadni, hogy neki s minden alperesnek egyeg példány juss; a mit, ha nem tenne, a megjelenési határidő ugyan végzés által megszabandó; a keresetlevél szükséges példányai azonban a felperes által tüstént kipótolandók.

81. §. Keresetlevél következtében kiszabandó törvényes megjelenési határidő legfeljebb harmad napra terjed, ha a panaszlott fél a törvényszék helyén, vagy egy mértföldnyi körületében lakik; ha azonban távolabb laknék, a váltótörvényszék által neki annyi idő engedendő, mennyi szükséges, hogy személyesen vagy meghatalmazottja által megjelenhessen. Ezen biróiképen megrendelt határrapról az alperes a keresetlevélnek s mellékleteinek közlése mellett fog mindenkor szintén biróiképen értesíttetni s illetőleg idéztetni, oly módon, mint ez a II. rész 14-dik fejezetében körülíratik.

82. §. Midőn a rendes per a sommás uton hozott végzés elleni kifogás miatt folytatatik, a tárgyaltatási határidő (Tagsatzung) mindig harmad napra szabatik ki; a kifogást tevő ugyanazért köteles azon iratban, melyben kifogásait a váltótörvényszékhez beadja, ha maga személyesen megjelenni nem akar, ügyviselőjét is megnevezni, miről az ellenfél birói végzés által tudósítandó.

83. §. Megjelenvén mind a két fél vagy

meghatalmazottjai a rendelt határidőre, a bíróság kötelességében állandó, a per valószínű kimenetelének megemlítése nélkül iparkodni, hogy köztök megegyezés eszközöltessék. Sikerület esetében, az egyesség jegyzőkönyvbe iktatandó s a feleknek kereset- vagy kifogás — levelükön végzés alakban kiadandó.

84. §. Váltótörvényszék előtt kötött ily megegyezés minden törvényes következtetéseiben váltólevél gyanánt tekintetik, sőt ha a felek az ellenkezőt nyilvánosan ki nem kötötték, a biztosítási végrehajtás mindjárt a II-dik rész 11-ik fejezetének rendelete szerint bírósággal megtörténhetik, a teljes végrehajtás azonban csak akkor következik, midőn a megegyezésnek akármelyik feltétele elmulasztatik.

85. §. Nem sikerülván a felek közti egyeztetés — ha a rendes per keresetlevélből eredt, a bíróság ezt az eredeti oklevelekkel együtt a felperestől általveszi, s azt, hogy ezek kezeihez adattak, azon jegyzőkönyvbe, mely minden egyes perre nézve külön vitetik, iktatandja.

Felolvastatván ezután a keresetlevél, annak minden kitételei (expositio) és állításai, és így az oklevelek és aláírások iránt is a bíróság az alperest pontonként kihallgatandja, és megismerését vagy ellenmondását minden

egyes-pont iránt a perbeli jegyzőkönyvbe bejegyeztetendi.

86. §. Ha az alperes ezeken kívül védelmére még egyéb, az eseten tárgyazó észrevételeket kívánna felhozni, ezt azonnal szóbeli előadással teendő, mit a bíróság szintén azon jegyzőkönyvbe fog iktatni. Az alperes állításait azonnal bebizonyítani köteles, s azért eredeti oklevelelt előmutatni vagy tanuinak nevét s lakását kijelölni tartozik. Ezen bizonyítványok ugyanazon jegyzőkönyvbe iktatandók.

87. §. Ha pedig a kérdéses esetnek a törvényre leendő alkalmaztatásáról is észrevételei lennének, ezeket szóval adandja elő, a bíróság pedig fel fog ügyelni, hogy ezek, a mennyire a szükséges rövidség engedi, az ő tulajdon szavaiyal iktattassanak be a jegyzőkönyvbe. Valamint a felperesnek keresetleveleiben keresetét világosan kifejtteni, úgy az alperesnek kötelességében áll, a kereset első beszéde végén tisztán előadni.

88. §. A felperes az alperes állításait szintén pontonként igazoknak vagy nem igazoknak azonnal kijelenteni köteles, s ha ez iránt előbb fel nem hozott tetteit (Facta) állitana, ezeket jegyzőkönyvbe adandja, hozzájuk csatolván a bizonyítványokat, és ha szükségesnek tartaná, törvényből emerített észrevételeit is.

89. §. Erre a felperesnek új állításait az alperes viszont pontonként elismerendi, vagy

tagadandja, és szükséges új állításait bizonyítványokkal, vagy törvényből meritett, de minden esetre rövid szerkezetű okokkal támogatandja. A perköltségeket mind a két fél utolsó beszédében előadni, vagy különös költségjegyzéket beadni tartozik. Így a perbeli jegyzőkönyv, mielőtt a bíróság ítélne, mind a két fél előtt felolvastatik, s azoknak a szerkesztetés iránti észrevételei hasonlóul feljegyeztetvén, az egész átalok aláíratik.

§ 90. És ezen kétszeri viszonos perbeszédek által fejeztetik be rendesen váltótörvényszék előtti perekben a vitatkozás.

Továbbá vitatásnak vagy elhalasztásnak (*Erstreckung der Tagsatzung*) csak akkor leendő helye:

a) Ha a felek az iránt magok között meg egyeznek; vagy

b) Ha valamelyik fél az ellenfél által utolsó beszédében felhozott okleveleknek, tanuknak vagy tett dolgoknak czáfolására oly bizonyításokkal akarna élni, melyeket azonnal elő nem állithat, s e miatt magának időt engedtetni kíván. Ily esetben mindazonáltal a kívánt halasztás megengedése, ha a másik fél meg nem egyez, csak igen fontos okoknál fogva történhetik, s azt az ítélőszék a perbeli körülmények szerint intézendí el; ugyanazért a fél, habár a fentemlitett okok miatt elhalasztást kért volna is, köteles a per érdemét, is egyuttal tárgyalni, mert ha az ítélőszék, az

elhalasztásra elegendő okot nem látna, s azt megtagadná, minden további késedelem nélkül, a kereset érdemében is hozand véghatározatot.

91. §. Ha a per sommás uton hozott végzés ellen tett kifogások miatt folytattatik, a rendes tárgyalásra kitűzött határnapon a sommás uton elmarasztalt alperes által beadott kifogások s azoknak eredeti oklevelei, melyek szintén a perbeli jegyzőkönyvhöz melléklendők, a felperes előtt felolvastatnak, s ez a kifogások minden pontjai iránt a fentebbi szakaszok szerint kihallgattatik; észrevételeire pedig az alperes végjegyzéseit szintén a megszabott módon teendi, s ezentúl további viszonos perbeszédeknek rendesen helye nem leendő. Többnyire a fentebbi szakaszoknak rendelete ezen esetben is megtartandó.

92. §. Ha a bíróság a váltótörvényszéknél bejegyzett kereskedők vagy gyártók egymásközi kereskedési pereiben azt találná, hogy a panaszos ügy terjedelmesebb és nagyobb tömege miatt más perek nyilvános késleltetése nélkül szóbeli uton nem végezethetnék, a perbeli feleknek végzése által meghagyja, hogy mindenik fél egyegy választott bírót nevezzen ki; az ilyformán kinevezett választott bírák pedig egy elnököt fognak magoknak választani. Ezen választott bíróság előtt a per a váltóügyekre nézve meghatározott rendes eljárás szerint, habár írásban

is, folytattatik, és ítélet által befejeztetvén, a váltótörvényszékhez végrehajtás végett intéztetik. Ha valamelyik fél a választott bíróság ítéletével meg nem elégednék, a fellebbezést a következő 10-ik fejezet rendelkezéséhez képest a váltófeltörvényszékhez fog eszközöztetni.

8-dik Fejezet.

A bizonyítványokról (Beweismittel).

93. §. Minden az előadásokban felhozott tetteket, melyeknek bebizonyítása szükséges, tüstént bizonyítványokkal kellvén támogatni, ezek haladék nélkül azon állításhoz csatolandók, melynek támogatására szolgálnak.

94. §. Ha mindazonáltal valószínűnek nem tartotta a fél, hogy első beszédében felhozott valamely állítását az ellenfél tagadandja, s ez mégis megtörtént, akkor szabadságában áll annak, bizonyítványait második beszédéhez csatolni.

A második beszédben előhozott tetteket (Facta) minden féllel azonnal bizonyítványokkal ellátni köteles.

95. §. Minden állítás, mely a fél által a váltótörvényszék előtt, vagy a bíróságon kívül elismertetett, bebizonyítottnak tartandó, de a bíróságon kívüli elismerést különösen be kell bizonyítani.

96. §. Minden állítás vagy tett, dolog,

mely az ellenfél által közvetlen követhető beszédében nem tagadtatik, törvényszék előtt elismertnek tekintetik. A megjelenési határnapnak elmulasztása törvényszék előtti elismerésnek tartatik, mely azonban csak az ellenfél állításait bizonyítja be, a nélkül, hogy kereset-jogát is megállapítaná, melyet a bíró csak az állításnak és tettei dolognak a törvényre alkalmaztatása után határozhat el.

97. §. Közoklevél (documentum publicum) tartalma stőkéletesen bebizonyított-nak tekintetik, mindaddig, míg az ellenfél hamisságát be nem bizonyítja.

98. §. Magánoklevél (documentum privatum) azon személy ellen mindig bizonyít, ki azt aláírta.

99. §. Ha az aláírás tagadtatik, annak valósága követhető bizonyítványok által igazoltatik.

100. §. Közoklevél, magánoklevél, két tanu megegyező vallomása, vagy egy tanu vallomása, által, ha az állító félnek pótló esküje (iuramentum supplatorium) hozzájárul, igazol, mellesleg a törvényszék előtt.

d.) Ha a kérdéses aláírás ugyanazon aláírónak a váltótörvényszéknél bejegyzett, vagy különben kétségbe nem hozott más aláírásával összehasonlítottván, azzal megegyez, igazol.

e.) Ha az aláírást tagadó fél a váltótörvényszék által neki odaítélt az iránti esküt, hogy tudtára és meggyőződése szerint (nach

seinem Wissen und Dafürhalten) az aláírás hamis, letenni vonakodik, akkor az aláírás bebizonyítotttnak tekintetik; végre f) Ha a bizonyító (Beweisführer) bírói végzés következtében megesküszik, hogy az aláírás tudtára s meggyőződése szerint valódi.

100. §. A tanúk általi bizonyításnak módjára nézvé következő szabályok állapíthatnak meg.

Midőn a felperes keresetlevelének kitételeit, vagy a sommásbáton hozott végzés ellen kifogást tevő alperes azon kifogásának állításait tanukkal kívánja bebizonyítani, tanúinak nevét, lakását és címét, a keresetlevelének vagy kifogásainak bemutatásakor az ítélőszéknek bejelenteni, azoknak bizonyítványait és a kérdőpontokat (puncta deutri, Weissartikel), melyekre tanuit az ítélőszék által kihallgattatni kívánja, egyszersmind bemutatni köteles. Mindezek az ítélőszék által, végzés mellett haladékon kívül az ellenféllel közlendők, kinek szabadságában áll, maga részéről a tanúk elleni kifogásait és az ellenkérdéseket (Fragestücke) bemutatni, melyekre a másik fél tanuit szintén megkérdezteni kívánja. Ezek után az ítélőszék, ha szükségesnek látja, a tanúknak törvényszék előtti kihallgatását végzés által megrendeli, s arra rövid határidőt szab. Ezen határidő akkor, ha a tanúk a váltótörvény-

szék helyén, vagy egy mértföldnyi területében laknak, harmad napon túl nem terjedhet. A kitüzött határnapon a fél tanuit az ítélőszék elébe állítja, ez pedig őket a kérdéspontok (Weissartikel) és ellenkérdések szerint kihallgatja, s vallomásaikat a perbeli jegyzőkönyvbe vezeti.

Midőn pedig a fél előre nem látott, s csak az eljárás folytában ellenfelének előadásából kifejllett körülmény miatt, valamely újabban felhozott, tettdolognak bebizonyítására, vagy megczáfolására kíván tanukat használni, ha ezen tanuk tüstént elő nem állíttathatnak, vagy tőlök bizonyítvány azonnal nem vétethetik, azok neveinek, lakásának és czimének, s a kérdőpontoknak bemutatásával, a szükséges bizonyítványok megszerzése végett, halasztást és időhatárt kér. Ezen halasztást azonban, ha csak abban a másik fél meg nem egyez, az ítélőszék a 90-dik §-szerint csak akkor engedheti meg, ha az ilysbefizonyítandó kérdés eldöntőleg a pernek érdemébe vágy, s tanuk nélkül ki nem világosítható, és ha a tanuk az ítélőszék elébe tüstént nem állíttathatnak, s tőlök a bizonyítványt azonnal nem vehető.

Megadatulván azonban ilymődön a halasztást köteles a fél a kitüzött határidőre tanuik bizonyítványait beinutátni, sőt, ha csak az első bíróság ítélete szerint fontos akadályok nem gátolják, magokat a tanukat is a tör-

vényszék elébe állítani, hol azok a fentebbiek értelmében a kérdőpontok és ellenkérdések szerint kihallgattatnak. — Ha ezt a fél teljesíteni elmulasztja, a per minden további haladék nélkül elintéztetik.

Midőn végre az ítélőszék a fél által felhozott okokból meggyőztetik arról, hogy a per eldöntésére elkerülhetetlenül szükséges tanui a kitűzött napra az ítélőszék elébe kihallgatás végett nem állíttathatnak, hatalmában áll, a kérdőpontok és ellenkérdések megküldése mellett, kihallgatandó tanuinak illető törvényhatóságát, és pedig ott, ahol a tanu lakhelyén váltótörvénytörvényű vagy azon törvénytörvénytörvényűket — megyebüti szabad királyi városokban s oly mezővárosokban, melyek első bírósági hatósággal felruházott rendes tanácssal bírnak, az illető tanácsot nemésekre úgy mint nem-nemesekre — megyékben pedig a megyei alispánt, a tanukébirtelessé vagy a más a in a ki (authenticam fassio) kivételére felszólítani.

Az így felszólított hatóság vagy alispán köteles leendő ezen felszólítást haladék nélkül teljesíteni, s a kivett vállomásokat hiteles formában a felszólító váltótörvénytörvényűnek azonnal elküldeni. Hogy pedig a tanuk kihallgatása váltóügyekben haladék nélkül történhessék, ezzel kijelentetik, hogy a váltótörvénytörvényűnek a tanuk általi bizonyítást rendelő végzése, vagy azoknak hiteles kihallgatása

végett más hatósághoz intézett felszólítása, az ezekben megnevezettekre nézve mindenben az eskető parancsnoknak teljes erejével birand.

101. §. Szükségesnek tartván a váltótörvényszék a műértők bizonyosságát (Zeugniss der Kunstverständigen) a választott műértőknek neveit a vélemény-adásuknak határidejét mind a két félnek tudtára adatja.

102. A tanúk vagy műértők kihallgatása után a váltótörvényszék rövid határnapot szaband a feleknek, melyen felolvassván a vallomásokat s illetőleg véleményeket, mind a két fél észrevételeit kihallgatandja, a perbeli jegyzőkönyvbe iktatandja s ezt berekesztendi.

103. §. Váltótörvényszék előtti perekben, midőn valamelyik fél állításának bizonyítására csak fél próbát tudott felhozni, s azt az ellenfél semmiképen meg nem czáfolta, annak kiegészítésére a fél próbát felhozónak pótoló hitletelét ítéltessék meg.

104. §. Ha pedig ugyanazon tetteleget felett mindenik fél a maga állítása mellett csak fél próbát tudna felhozni, vagy az egyik félnek állítása támogatására felhozott fél próbáját a másik szintén fél próbával gyengíteni, az ítélőszék fogja megítélni, melyik félnek kelljen a pótló esküt letenni.

105. §. Végre midőn valamely állítás mellett semmi bizonyítás fel nem hozatik, a fél által ajánlott eldöntő hitnek (Haupteid) csak akkor lesz helye, ha az ellenfél abban megegyez.

106. §. Váltó-törvényszék előtt csak azon kereskedők és gyártók könyvei fognak fél próbát tevő hitelességgel birni, kik aláírási czimöket (Firma) a II. rész 2-dik fejezetének értelmében a váltó-törvényszéknek bejegyeztették. De könyveiknek hitelességére szükséges az is, hogy:

a) Könyveiket selyem zsinórral vonassák körül a váltó-törvényszéknél, mely ennek két végét pecsétjével erősíteni, a lapok számát pedig feljegyzendi;

b) Minden a mi kereskedésök vagy gyártásuk köréhez tartozik, legyen ez adás-vevés vagy egyéb kereskedői és váltói ügy (Handels und Wechselgeschäft), időrend és folyó szám szerint egy a fentebbi módon hitelesített első feljegyzési könyvbe (Strazza, Journal, Primanota, cassakönyv stb.) jegyeztesék fel;

c) Ezen első feljegyzési könyv mellett a számviteli könyv (Conto-Buch) szintén egy hiteles formában (paraphirt) vezetendő, hol minden egyes személynek, kívül a könyvviselő kereskedési összeköttetésben áll, külön számviteli lap (Conto) tartozásával és követelésével adatik. Ezen számvitel tartozik és

követel" (Credit, Debet, Soll und Haben) szóval megjegyzett rovatába minden ezen személyt illető tétel (Posten) az első feljegyzési könyvből, annak lap és sorszámával átviteltetendő ;

d) Mind a két könyvben a kereskedői vagy váltói ügynek, esztendőjének, havának és napjának megjegyzése mellett, a jog-czim (Rechtstitel) is, például adás, vevés, csere, provisio sat., melyből a kereskedői ügy eredett, megneveztessék ;

e) Közbenjárók által eszközölt fontosabb kereskedői ügyekben, ezeknek neve is az első feljegyzési könyvbe beiktatandó ;

f) Mind a két könyv vagy maga a kereskedő és gyártó, vagy pedig egy arra rendelt segéde által vitetendő, s ugyanazon időben többek által felváltva nem írathatik ;

g) Egyes levelek kivágása vagy beraasztása, minden kivakarás, egyes tételek (Posten), lényeges szavak későbbi beiktatása és szokatlan hézag-hagyása a könyvek hitelességét elenyészteti ;

h) Zsidó nyelven írt kereskedői könyvek váltó-törvényszék előtt nem bizonyítanak.

i) Nemkülönben, ha a könyvvivő bukás (Falliment), fizetés-szünet (Zahlünger) és a hitelezők követeléseinek lealkudása (Behandlung der Gläubiger) vagy csalási vétkek miatt bizodalmat nem érdemel, jövőre bizonyító-könyveket nem vezethet.

107. §. Kereskedőkön és gyártókon kívül, még gyógyszerárosoknak, mesterembereknek és közkereseti társaságoknak is, ha magokat a váltó-törvényszéknél bejegyeztették, van joguk, tulajdon keresetök ágát illető ügyek iránt, a fentebbi §. rendeletének szoros megtartása mellett, váltó-törvényszék előtt bizonyító erővel bíró könyveket vihetni.

108. §. Azok, kik csak vásárokon sátorokban vagy házalva üzik egyedül a kereskedést, váltó-törvényszék előtt hiteles próba erejű könyveket nem vezethetnek.

109. §. Ezen könyvek bizonyító erejüket megtámadásra használtatva egy esztendő és hat hónapig tartják meg, védelemre azonban mindig teljes erejűek. Ha a számvitel azonban az adós által aláíratik, vagy a 111-dik §. szerint hitelesítettik, vagy a keresetlevél a fentebb meghatározott idő alatt törvényszékhez beadatik, a könyvek megtámadásra is bizonyító erejüket tovább megtartják.

110. §. Ha könyvek általi bizonyítás szükséges, a számvitel (Conto) ugyan az alperessel a keresetlevélben mellékvény gyanánt közlendő, a felperes azonban köteles, a könyveket a megjelenési határidőre a váltó-törvényszék elébe adni, hol a törvényszék a könyvek rendes vitelét, az alperes pedig az őt illető tételeket megvizsgálhatja. Az illető fél észrevételei a könyvek hitelessége ellen a perbeli jegyzőkönyvbe iktatandók, sőt a fél

kivánatára a könyvek a végitéletig a törvényszéknél megtartandók ; ha azonban semmi hiány azokban nem találtatnék, a tulajdonosnak visszaadatnak.

111. §. Ha a könyvvivő könyveit hosszabb időre nélkülözni nem akarná, akkor keresetlevélének benyújtása előtt az illető számvitelt váltó-törvényszéknél, szabad királyi városokban a rendes tanácsossal ellátott mezővárosokban két törvényszéki tag, megyékben a törvényes bizonyság által könyveivel összehasonlittatja. Ha a megkeresett hiteles személyek megvizsgálván a könyveket, azt találják, hogy ezek a 106-dik §. értelmében vitettek, a számvitel pedig azoknak hű kivonatja, aláírásukkal bizonyítandják, hogy a számvitel a törvény rendelete szerint vitett könyvekkel megegyez.

Ezen törvényesen hitelesített számvitel másolata a kereset-levéelhez mellékeltetik, a megjelenési határnapon pedig az eredeti mutattatik be.

112. §. Ha az alperesnek az ily hitelesített kivonat mellett is a könyvek törvényszerű vitele iránt kétségei lennének, akkor a könyveknek a váltó-törvényszéknél leendő előmutatását kívánhatja. — Ezen kérelemnek teljesítésére a bíróság egy rövid határidőt rendel, melyre a fél könyveit eredetiben bemutatni köteles. Bemutatattván ezek, a törvényszék a könyvek rendes vitelét tekinti meg, a

fél pedig az öket illető tételeket megvizsgálhatja, s a hitelesített kivonattal összehasonlíthatja.

113. §. Váltó-törvényszéknél a bemutatott könyveket egész kiterjedésökben csak az elnök s törvénytudó közbirák fogják vizsgálni, s a kereskedői ülnököknek azokat a bemutató megegyezése nélkül vizsgálgatni nem szabad.

114. §. A könyvek a könyvvivők ellen teljesen bizonyítanak, más személyek ellen félpróbaul szolgálnak, mely a könyv tulajdonosának vagy könyvvezetőnek (Buchhalter) hozzájáruló pótló esküje által teljes bizonyítás erejére emeltetik.

115. §. Ezen pótló eskü a bebizonyítani szándékozó vagy könyvvezetője által úgy tétetik le, hogy tudtára a számvitelben megjelenő tételek (Posten) mind jogczimökre (Rechtstitel), mind mennyiségökre nézve helyesek.

116. §. Külföldiek magyar váltó-törvényszékeknél csak akkor bizonyíthatnak könyveikkel, ha hitelesen megmutathatják, hogy hazájok törvényei szerint bizonyító erejű könyveket vihetnek, hogy ezek az ottani rendeletek értelmében szerkesztetvék, végre, hogy hazájokban e részben magyar kereskedők iránt viszonzóság diyatoz, mire kétséges esetben a külföldi váltó-törvényszékek írott elismerései szükségesek. Minthogy azon-

ban ezen viszonyosság a többi ausztriai örökös tartományokban törvényesen megállapított, ezek iránt ily elismerések szükségtelenek.

9-dik Fejezet.

A bírói határozatokról.

117. §. A váltó-törvényszékek minden előttök folyó perekben, vagy végzés (Bescheid) vagy ítélet (Urtheil) által határoznak.

118. §. Végzés által a váltó törvényszék a per érdemét csak következő esetekben intézi el:

a) Sommás perbeli eljárásnál a 6-dik fejezet értelmében;

b) Ha a panaszlott fél a megjelenési határidőt elmulasztja;

c) Ha a panaszlott az idézési határidőre ugyan megjelen, de a felperes állításait, melyekre ez keresetét építi, akár egyenesen, akár hallgatva elismeri, s vagy semmi, vagy törvényes erő nélküli kifogásokat tesz.

119. §. Váltó-törvényszék előtti rendes perekben minden mellékes kérdés felett közbenszólólag nem ítélet, hanem végzés hozatik.

120. §. Az ügyek ellenben ítélet által elintézendők:

a) Rendes perfolyamban, ha a sommás per utján hozott fizetési végzés ellen a 70-dik §. értelmében az alperes által kifogások tétettek;

b) Valahányszor a felek állításai vagy kifogásai oklevelek, tanúk, műértők vagy eskületételek általi bizonyítást szükségessé tesznek, s a határozás (Erkenntniss) a kereset érdemében hozatandó.

121. §. Midőn a végzés sommás perben hozatik, az csak a fél által bemutatott folyamodás háttára iratik. Midőn a végzés rendes perekben közbeszólólag hozatik, ez nem csak a fél által beadott folyamodó levélre iratik rá, hanem a perről külön vezetett jegyzőkönyvbe is beiktattatik.

122. §. A végzésekben az esedéznek megnevezése, és kérésének megemlítése nem szükséges.

123. §. Az ítéletek a szóbeli eljárás berekesztésével külön szerkesztessenek; azok bevezetésében a felek s ügyviselőiknek nevei, a per címe és tárgya, és a szóbeli eljárás berekesztésének napja világosan kitetessenek, s az egész ítélet egyszersmind a perről vezetett külön jegyzőkönyvbe beiktattassék.

124. §. Mind az ítéleteket, mind pedig a per érdemét elintéző végzéseket okokkal kell támogatni, és pedig oly formában, hogy kimondatván azokban elébb a bírói határozat, utána tüstént azon okok, melyekből a bíró ítelt, pontonként számláltassanak el.

125. §. Mind a végzések, mind az ítéletek azon közönséges eljárási jegyzőkönyvbe,

melyet a törvényszék a 17-dik §. értelmében dolgainak vezetéséről tart, szintén beirandók.

126. § Mind a perdöntő végzések, mind az ítéletek, ha azok a felek vagy ügyviselőik jelenlétében hozatnak, nekik azonnal kihirdettetnek, ha pedig azok hozatalakor jelen nincsenek, a törvényszék őket egy rövid és 24 órát meg nem haladható időre maga eléibe rendeli, s akkor ha meg nem jelennének is, a kihirdetés minden esetre megtörténik. Oly eseteknél azonban, melyeknél a törvény azt rendeli, hogy a végzés a feleknek kiadassék, úgy szintén akkor, midőn a felek magoknak a végzést vagy ítéletet kiadatni kívánják, ezek nekik kiadandók.

127. § A váltótörvényszék határozata, legyen ez végzés vagy ítélet, tovább nem terjedhet, mint a felek kérelme; habár a törvény nekik több jogot engedett volna is.

128. § A pertvesztő fél a per költségeiben mindig elmarasztalandó; ha ezek a per folyta alatt beadattak.

129. § A felek által fel nem jegyzett s nem kért költséget viszonyosan eltöröltetteknek tekintetnek.

130. § Az elmarasztaló végzésben vagy ítéletben a pert vesztettek, végrehajtással fenyegetése alatt, a kérdéses sommának; minden hozzátartozandó mellékköltségekkel együtt, 24 óra alatt leendő megfizettetése kötelességebe tétessék.

131. §. Ha a fizetés kötelessége eskü-
leteltől függ, ezen feltétel az ítéletben villa-
gosan megemlítendő, a hitformája határozottan
megállapítandó, s letételére rövid, három nap-
nál tovább nem terjedhető határidő engedendő,
mely alatt az illető fél készségét a hitletételre
kijelentheti, s a letételre különös időhatárt
szabhatni kérhet. Végre az eskü-letelt meg-
hagyó ítéletben a következőzés is megemlítendő,
melyet mind az eskü-megtágadása, mind le-
tétel-maga után vonhat, minden következtetés
szabadsága nélkül, s ebből s egyenlő helyen
megfogalmazottak alapján, továbbá a bíróság vagy
a bírósági elnök által megállapítottak alapján a

10-dik Fejezet.

A perorvoslatokról.

132. §. A váltótörvényszéki határozat-
tal meg nem elégedő fél a váltó-feltörvény-
széknél kereshet orvoslást. Ha a végzés ellen
akar orvoslást nyerni, azt a 70-ik szakaszban
meghatározott esethez kivül a folyamodás útján
az alább következő módon teheresheti. Ítélet
ellen azonban azt csak rendes felebbvitel útján
teheti, melyre az azonnali legfőbb bíróság

133. §. A végzés ellen folyamodást (Re-
kurs) a végzés kihirdetése vagy a félékkel lett
közlése után legfeljebb 24 óra alatt kell azon
váltótörvényszékhez, mely a végzést hozta,
beadni, a törvényszék pedig a beadott folya-
modást, saját észrevételeivel s az illető író-
mányokkal együtt, az ellenfél kihallgatása nél-

kül a váltó-feltörvényszékhez tüstént felküldeni köteles,

134. §. Folyamodásnak helye nincsen:

a) Ha a határidő kiterjesztése a bíróság által megtagadtatott (*Erstreckung der Tag-satzung*);

b) Végzések ellen, melyekben a váltó-törvényszék tanuk vagy műértők kihallgattatását szükségesnek vélte;

c) Nemkülönb, ha a végzés a perdöntő tett dolog elismerésének következtében, vagy a megjelenés elmulasztása miatt hozatott;

d) Végre azon végzés ellen, mely a per-ujítást megengedte.

135. §. Ha mindazonáltal a 134-ik szakaszban megnevezett esetekben is folyamodások beadatnának, ezek végzés által az oknak megjegyzése mellett visszautasítandók.

136. §. A folyamodás soha meg nem akadályoztatja azon törvényes lépéseket, melyek a hitelező biztosítására sürgősen szükségesek.

137. §. Midőn ítélet ellen kerestetik, a váltó-feltörvényszéknél orvoslás, a felebbvitel 24 óra alatt az ítélet kihirdetése után az első bíróságnál bejelentendő, írásban három példányban elébe terjesztendő.

Ezen bejelentésben a fél a felebbvitel okait is előadhatja, de ha olyan tett dolgokat, miket a per folytában nem említett, vagy új okleveleket hozna fel abban, azok a feltörvényszék előtt tekintetbe nem vétetnek.

Huszonnégy óra elmultával az ítélet kihirdetése után, a felebbvitel el nem fogadtatik.

138. §. A felebbviteli jelentést a váltó-törvényszék végzés által az ellenfélnek tudtára adja, s neki a felebbvitel iránti ellenészrevételeire szintén 24 órát enged. Ezen végzés mind a három példányra feljegyzendő, melyeknek egyike a váltó-törvényszéknél marad, a második a felebbvivőnek visszaadatik, a harmadik az ellenfélnek kezébe szolgáltatik.

139. §. Ezen kitett háttaridőnek elmultával a váltó-törvényszék a felebbvitt pernek eredeti jegyzőkönyvét s okleveleit s a felebbvivőnek hozzá beadott felebbviteli jelentését végzés mellett, melyet azon felebbviteli jelentésre irand, a feltörvényszékhez minden esetre haladék nélkül felküldi, s ha a felebbvitt fél (Appellatus) a törvényes idő alatt ellenészrevételeit beadta, azokat is a felküldendő perbeli iratokhoz csatolja; ha pedig ez a törvényes idő után akarna ellenészrevételeit benyújtani, azok többé el nem fogadtatnak.

140. §. Ha a felebbvivő hinne, hogy a váltó-törvényszék a törvényes formákat meg nem tartotta, s ez által az igazságos ítélet hozatala lehetetlenné lett, akkorokozan ok megjegyzése mellett a felebbvitelben az ítélet megsemmisítését (Cassatio) kérheti.

Valónak találván a váltó-feltörvényszék a kitételt, az első bírósági váltó-törvényszéket

törvényszerű eljárásra és ítéletre azon ponttól kezdve, hol a hiba történt, utasítja. Ily esetben a váltó-törvényszék a feleknek a feltörvényszék által meghatározandó kárpótlással tartozik.

141. §. Ha felebbvitelnél az eljárási forma ellen kifogás nem tétetett, vagy a tett kifogás a feltörvényszék által alaposnak nem találtatott; a váltó-feltörvényszék az ügy érdemében haladék nélkül ítélend, s ítéletét a perbeli irományokkal együtt az első bíróságu váltó-törvényszékhez visszaküldi.

142. §. Ha azonban a feltörvényszék az első törvényszéktől különbözően ítelt volna, s valamelyik fél azzal meg nem elégedvén, ügyét a legfelsőbb ítélőszéknél is kívánna megvizsgáltatni, azt szintén az első bíróságu törvényszéknél tartozik bejelenteni, mely ismét mindenben az első felebbvitelre nézve meghatározott szabályokat követve, a pernek eredeti jegyzőkönyvét s okloveleit a feltörvényszéknek hozzáküldött ítéletét, a felebbviteli jelentéssel s a felebvitt félnek netalán beadott ellenészrevételeivel, a hétszemélyes táblához küldi fel, hol ez haladék nélkül, sorkívülileg (Extraserialiter), sőt törvényszünetek alatt is, azonnal meg fog vizsgáltatni, a hozott legfelsőbb ítélet pedig a perrel együtt, az első törvényszékhez visszaküldetni.

143. §. Ezen felebbvitelen s a II. rész 12. fejezetében körülírt perujtáson kívül, semmi

egyéb, bármi néven nevezendő perorvoslatnak, minő az ügyvédi visszahívás (Revocatio procuratoris), ellentállás (Oppositio) és visszafoglalás (Reoccupatio), sem bírói parancsolatoknak a váltó törvényszékek eljárásánál helyenincs, s ha valaki a váltó törvényszék eljárását, vagy határozatainak végrehajtását erőszakkal gátolná, az ellen a váltó-törvényszék felszólítására az illető polgári hatóság a szükséges hatalomkart azonnal ki-rendelni köteles.

11-dik Fejezet.

A határozatok végrehajtásáról.

144. §. Váltótörvényszék előtti ügyekben a végrehajtás vagy biztosítási, midőn az elmarasztaltnak ingó javai a követelés biztosítására összeiratnak, s bírói zár alá tétetnek, vagy kielégítési, midőn a zár alá vett javak árverés útján eladatnak, s a bejött sommából a megítélt tartozás kifizettetik.

145. §. A végrehajtás véghatározat következtében egyedül intéztetik :

a) Midőn sommás eljárásnál a végzés ellen a 70-ik §. értelmében kifogások tétettek ;

b) Midőn a rendes perben hozott ítéletek törvényes idő alatt rendesen felebbvitettek ;

c) Váltótörvényszék előtt történt megegyezéseknél a fizetés napja előtt is, ha az egyesben az ellenkező kikötve nincsen.

146. §. Rendes perfolyamban véghatározat előtt is birói biztosítást kell a félnek folyamodására rendelni:

- a) Midőn a fél megmutatja, hogy követelése azon idő alatt is, míg a véghatározat hozathatik, veszélyeztetve van;
- b) Midőn a panaszlott kötelezését ugyan elismeri, de oly kifogásokat hoz fel, melyeket a panaszló fél tagad;
- c) Midőn a panaszlott aláírását tagadja, de az iránt, hogy az aláírás tudtára s meggyőződése szerint hamis, az ellenfele által neki ajánlott esküt letenni nem akarja;
- d) Oly kereseteknél, melyek kereskedési könyvek által bebizonyítandók, ha mind a mellett, hogy a bizonyító könyvek vagy azoknak törvényesített kivonatai bemutatottak, s törvényszerűeknek találtattak, a kereset ellen mégis kifogás tétetett.

147. §. Kielegítési végrehajtás pedig történik, ha nem más egyéb felelősség van.

- a) Midőn a másodmás eljárásnál hozott végzés ellen a törvényes idő alatt kifogás nem tétetett;
- b) Midőn a rendes folyamatu perben hozott végzés ellen a törvényes idő alatt felelviteli folyamodás be nem adott, vagy a feltörvényszék a végzést helybenhagyta;
- c) Ítéleteknél, ha annak idejében felelvitel nem vitettek, vagy a feltörvényszék által helybenhagyattak;

d) Midőn a hétszemélyes tábla elmarasztalólag ítelt;

e) Midőn a végzést vagy ítéletet felebbvivő fél kijelenti, hogy a felebbviteltől eláll;

f) Ha a váltótörvényszék előtt kötött egyezéseknél a feltételek meg nem tartattak.

148. §. A végrehajtást kívánó fél annak megrendelése végett, legyen az a végzésnek vagy ítéletnek következtében biztosításra vagy kielégítésre intézendő, az első bíróságu váltótörvényszékhez köteles különösen folyamodni. Folyamodásában, az ítélet vagy végzés hozzámellékeltevel előadandja azoni törvényes okot, melynek fogva végrehajtást kér, s megnevezendi azon személyt, s kit maga helyett megbízott, hogy a végrehajtás teljesítésének érdekeire felügyeljen, s folyamodását három egyenlő példányban nyújtsa be. A

149. §. Az ítéltőszéki törvényesnek találván a kérelmet, a kívánt végrehajtást új végzés által megrendeli, végzésében megnevezi azt, kit a folyamodomán végrehajtáshoz maga helyett megbízott, s ha a foglalás alá veendő vagyon a törvényszék helyén létezik, a végrehajtás teljesítését egyik törvényszéki törvénytudó tagra bizza; ha pedig a végrehajtási foglalás alá veendő érték más helyen, vagy on, akkor a végrehajtás iránt a 43. 100. és 167-ik §§-okban kijelölt illető hatóságot az ítélet közlésével átküldő levél mellett tüstént megkeresendi, s ezen végzését a folyamodásnak

mind három példányaira felírja. A folyamodás egyik példányát a törvényszéki jegyzőkönyv mellett megtartja; a másikat a végrehajtást kérő félnek visszaadja, a harmadikat a kiküldött törvényszéki tagnak adja ki, vagy midőn a végrehajtás átküldő-level mellett történik, a megkeresett törvényhatóságnak megküldi.

150. §. Váltótörvényszék előtti perekben a végrehajtási foglalás mindenek előtt az elmarasztaltnak ingó vagyonaira intéztetik; az ingatlanokra pedig csak akkor terjed ki, ha a követelés biztosítására vagy kielégítésére az ingó javak nem elegendők, s akkor is az ingatlanok birói foglalását nem a váltótörvényszék maga teljesíti, hanem az mindenkor átküldő level mellett a fenemlitett illető bíróságok által véghez viendő.

Ellentállásnak vagy visszafoglalásnak semmi olyan végrehajtásnál, mely váltótörvényszéki ítélet következtében történik, bármily illető bíróságok által teljesíttessék, helye nem leend.

151. §. A biztosításra intézett végrehajtási foglalás, midőn az a váltótörvényszék helyén, a fentebbiek szerint kiküldött törvényszéki tag által történik, következőképen teljesítendő:

A végrehajtó félnek felszólítására az e végett kirendelt törvényszéki személy a helyszínére minden előre tett bejelentés nélkül,

rögtön kimenvén, a foglalás alá került félnek vagy háza népének a végrehajtást megrendelő végzés egyik példányát adja, s azonnal, semmi ellenmondásra nem figyelmezve, az elmarasztalt fél ingó vagyonainak birói összeírásához fog, s az összeírást mindaddig folytatja, míg a nyertes fél vagy annak megbízott ügyviselője a már összeírt vagyont, követelésének minden esetre lehető teljes biztosítására elegendőnek nem találja.

Ugyanazért, ha a nyertes fél vagy megbízottja kívánják, becsüsök is használtatnak.

152. §. Az ekképen összeírt javakat azonnal birói zár alá vetteknek nyitakoztatja, s ha azok között kész pénzt, aranyat, ezüstöt vagy egyéb drágaságokat talál, ezeket nyugtatvány mellett birói őrizet alá magához veszi, azon ingó javakat, melyek zár s pecsét alá vehetők, azonnal elzárja s lepecsétli, végre azokat, melyeknél ez nem történhetik, a foglalás alá került adósnál hagyja. Ha azonban a végrehajtó fél az adósban épen meg nem biznék, s más, a birónak ítélete szerint is bizodalmat érdemlő személyt nevezne meg, kinek a fentebbiek szerint zár alá vett javak gondviselése alá adathatnak, ezt a bíró megrendelendi.

153. §. Ilyen tárgyak mind foglalás alá került adósnál, mind a megbízott személynél oly letételnek tekintetnek, melynek szántszándékos rontása vagy elidegenítése legsúlyosabb

beszámításu tolvajság büntetésével megfenyítendő. Minden a fentebbiek szerint összeirt s birói zár alá vett javakra a végrehajtó félnek váltó-törvényi, zálog és elsőbbségi joga van.

154. §. Birói összeírás és zár alá sohasem vétethetnek:

a) Az ereklyék, foglalásuk azonban összeirathatik;

b) A hivatalhoz tartozó tárgyak, a hivatalos pecsét, irományok vagy jegyzőkönyvek;

c) A legszükségesebb öltözet s ágynemű;

d) A nemesnél, kardja;

e) Mesterembereknek s napszámosoknak legszükségesebb eszközei és szerszámai;

f) Nemzeti arczképek, de nem foglalásaik;

g) Ha egyedül a férj ellen történik a végrehajtás, vele lakó feleségére s gyermekeire szabott ruhák, annak vagy gyermekeinek nevével megjegyzett fehérnemű és házi butorok, ugymind az ágy és mi különben kizárólag általa s gyermekei által használtatik;

h) Ha egyedül a feleség ellen történik a végrehajtás, kihagyandó mindaz, a mi az asszony tulajdonának lenni be nem bizonyittatik.

155. §. Az összeírásnál a törvényszéki személy a végrehajtás alá került adós szobáinak, pinczéinek, boltjáinak, tárainak, szekrényeinek, istállóinak felnyittatását kíván-

hatja, sőt ezeket az adós benlévő vagyonának összeírása végett szükségesetben felistoretheti.

156. §. Ha a végrehajtás alá került félnek összeírás alá veendő javai között oly vagyon találtatik, melyre nézve ő maga vagy más valaki azon észrevételt teszi, hogy az másnak tulajdona lévén, birói zár alá nem vétethetik, az ilyen vagyon csak akkor leszen az összeírásba vezetendő, ha a nyertes fél vagy jelenlévő megbizottja az elmarasztaltnak egyéb, helyben lévő vagyonaiban, melyek iránt hasonló ellenvetés nem tétetett, követelésére nézve teljes biztosítást nem talál. De ily esetben is az összeírást teljesítő törvényszéki tag az efféle vagyon feljegyzésénél azonnal megemlitendi az összeírásban az iránta tett észrevételt, megnevezendi azon személyt, kinek állítólag arra igényei vagynak, s azt oda utasítja, hogy igényeit haladék nélkül a váltó-törvényszéknél bizonyítsa be.

157. §. Ha ugyanazon időre többen jöttek össze, kik ugyanazon elmarasztalt ellen végrehajtási foglalást kívánnak, akkor a kiküldött törvényszéki tag minden egyes végrehajtási végzés bemutatását pontosan bejegyzendi, s ha a felek kívánják, a végrehajtás alá került félnek minden ingó javait azonnal összeírja. Ezen összeírás valamennyiek biztosítására fog szolgálni, de a kielégítésnél a végrehajtás végzés bemutatásának ideje fogja a kielégítési elsőbbséget elhatározni.

158. §. A birói összeírás a törvényszéki személy s a végrehajtó fél által aláírva, jelentésként a kiküldő törvényszékhez beadandó; a 150-dik §. értelmében birói őrizet alá vett tárgyak pedig ugyanottan leteendők. A törvényszék a birói összeírást (Beschreibung) megvizsgálja, s ha az összeírásban oly tárgyak foglaltatnának, melyeket a fennebbi 156-dik §. értelmében más valaki tulajdonának állit, ezen állításokat a követelők beadott bizonyításai után tüstént elítéli, s ha a követelést valóságosnak találja, azokat az összeírásból kitörölve, birói zár alul felmenti.

159. §. Ha pedig az illető fél birtok jogát világosan bizonyítani képes nem volt, a kérdéses tárgy ugyan a leírásból ki nem töröltetik, azon megjegyzés azonban hozzátéteik, hogy csak akkor kerülhet árverés alá, midőn a követelés kielégítésére az adósnak egyéb ingó vagyona nincsen.

160. §. Bejegyzett közkereseti társaságok a közös tárgyakból semmit sem követelhetnek.

161. §. Más egyéb, a végrehajtás alá került adóssal közönségben lévő, vagy együtt lakó személyek követelhetik, hogy az, mi egyenesen csak önhasználatukra szolgál, továbbá a közös tárgyak árából a számok szerinti arányban reájok eső rész nekik kiadásék.

162. §. Mindezeket a váltótörvényszék

végzésbe foglalja, végzését pedig az összeírás mássával, melynek eredetije a váltótörvénytörvényszék jegyzőkönyve mellett megtartandó, a feleknek kiadja.

163. §. Ki a végzéssel meg nem elég-szik, az ellene a váltó-feltörvénytörvényszékhez folya-modhatik ; de ezen folyamodás a kielégítési végrehajtást, hol annak helye vagyon, nem akadályoztatja.

164. §. Ha azonban a végrehajtás alá került fél a biztosítási összeírást s ingó javai-nak birói zár alá vételét magától elhárítani kívánván, az ellenfél követelésének teljes biz-tosítására kezes állitana, s a kezességet s állított kezes a biztosítást kívánó fél is el-fogadná, akkor összeírás nem történik, hanem a kezességi kötés a végrehajtási összeírás vé-gett kiküldött törvénytörvényszéki tag előtt három példányban írásba foglaltassék, kettő a fe-leknek kiadatván, harmadik a kiküldő tör-vényszéknek bemutatassék. Az ily kezes állításának pusztá ajánlgatása azonban a meg-rendelt biztosítási összeírás és birói zár alá vétel elhalasztásának soha ürügyül ne szol-gáljon.

165. §. Midőn a végrehajtásnak átküldő levél mellett más hatóság által kell eszkö-taltetni, következő szabályok lesznek megtar-tandók :

166. §. A váltótörvénytörvényszék a végrehaj-tási folyamodást a feutebbi szabályok szerint

tárgyalás alá vévén, s a végrehajtást megrendelvén, az esedezésre írott végzést mellékleteivel együtt, a végzés hozatala után legfeljebb 24 óra alatt két példányban, átküldő levél mellett az illető hatósághoz elküldeni, s a megtörtént átküldés napját az esedezésnek harmadik példányára, mely a folyamodónak visszaadandó, feljegyezni köteles.

167. §. Midőn a végrehajtási foglalás alá veendő érték szabad királyi vagy első bírósági hatósággal ellátott rendes tanácsu mezővárosokban vagyon, nemesek ellen szintugy mint nem-nemesek ellen a városi tanácshoz — egyebütt pedig, még a földesuri hatóság alatt lévőkre nézve is, az első alispánhoz történik az átküldés.

168. §. Az ekkép megkeresett tanács tartozik a kívánt végrehajtás teljesítése végett a megkereső-levél vételétől számítandó 24 óra alatt, a szükség ugy hozván magával, elnökileg is egy tanácsbeli tagot kiküldeni, s egyuttal azon személyt, ki a váltó törvényszéki végzésben mint a végrehajtást kívánónak megbizottja megneveztetett, h a l a d é k nélkül tudósítani.

169. §. A kiküldött tanácsbeli, mihelyest a végrehajtást kívánó vagy annak megbizottja által fetszólittatik, köteles szintén 24 óra alatt, minden előre teendő tudósítás nélkül a hely színére kimenni, s a birói foglalt, legyen bár a végrehajtás alá kerülő

érték nemesé vagy nem nemesé elkezdni és szakadatlanul folytatni.

170. §. A megkeresett alispán hasonlóul köteles a megkereső-levélnek vételétől számlálendő 24 óra alatt, még a földesuri hatóság alatt lévők ellen is, a megyei szolgabírák egyikét szintén a felebbi módon a kívánt végrehajtás teljesítésével megbízni, s arról a végrehajtást kívánónak a váltótörvényszéki végzésben megnevezett megbizottját haladék nélkül tudósítani.

Ezek után a kiküldött szolgabíró, a végrehajtást kívánó fél vagy megbizottja által felszólítva legfeljebb négy nap alatt minden egyéb dolgainak félretételével, tartozik a hely színére szintén kimenni, s a végrehajtást azonnal elkezdve, szakadatlanul folytatni.

171. §. A biztosítási összeírásra és birói zár alá vételre nézve mind a kiküldött tanácsbeli tag, mind a szolgabíró szorosan megtartják azon szabályokat, melyek az ez iránt követendő eljárásra nézve a fentebbi §§-ban a váltótörvényszéki tagra nézve körülíratlak, oly különbséggel mindazonáltal, hogy

172. §. A teljesített összeírást és birói zár alá vételt a tanácsbeliek az őket kiküldő tanácsnak mutatják és jelentik be, s a netalán birói őrizet végett átvett készpénzt s drágaságokat ugyanannál teszik le, s azokat, kik az összeírt vagyonnak valamelyikére a 156-dik §. értelmében tulajdonosi követeléseket

formálnak, az ötet kiküldő tanácshoz utasítja, mely azt a 158-dik §. szerint szinte a legrövidebb uton azonnal elintézi, s mind ezekről az összeírás megküldése mellett a megkereső váltótörvényszéknek haladék nélkül jelentést teend, s az összeírás egyik példányát a feleknek, ha kívánják, kiadja — a kiküldött szolgabíró pedig az ilyen követeléseket azonnal maga elintézi, a netalán általvett pénzt s drágaságokat a kiküldő alispánnak nyugtatvány mellett beadandja, s ez a váltótörvényszéket mindenekről tudósítja, az összeírást a váltótörvényszéknek megküldi, sőt a feleknek is, ha kívánják, hiteles példányban kiadja.

173. §. Mind a megkeresett városi tanácsok és alispánok, mind a kiküldött tanácsbeliek és szolgabírák kötelesek a legsúlyosabb felelet terhe alatt a fentebb kitett rövid határidőket szorosan megtartani, s a megbízásban pontosan eljárni, ellenkező esetben minden mulasztás vagy halasztás által okozott kárt vagy hátramaradást a károsított félnek megtéríteni kötelesek.

174. §. Midőn a követelését biztosítani akaró fél, az ellenfélnek ingó javaiban elegendő biztosítást nem találván, annak ingatlan javai által kívánja követelését biztosítani, azaz, az ingatlanokra nézve a XXI-dik törvényczikkelyben mind formájára, mind következeire nézve körülírt betábláztatás által eszközölhető.

175. §. A kielégítési végrehajtás rendesen az adósnak összeirt s birói zár alá vett ingó vagyonból árverés útján történik, s annak teljesítése ugyanazon birói hatóságokat illeti, melyek a fentebbi szakaszokban a biztosítási végrehajtásnak teljesítésére kijelöltettek.

176. §. A kielégítési végrehajtást kívánó fél, ha neki ahoz a 147. §. értelmében joga vagyon, oly esetben, midőn követelésére nézve a biztosítási végrehajtás már előbb megtörtént, folyamodását azon birói hatósághoz nyújtja be, melynél előbb a biztosítási végrehajtásnak teljesítését eszközölte; folyamodásához melléklí azon váltótörvényszéki határozatot, melynek erejével kielégítési végrehajtást kér, megnevezi azon személyt, kit megbizott, hogy érdekeire a végrehajtásnál felügyeljen, s az összeírást és arra következő végzést is bemutatván, kéri az összeirt javaknak árverés általi eladását.

177. §. Az ekképen megkért birói hatóság, ha bizonyítva látja azt, hogy a félnek a kért végrehajtáshoz törvényes joga vagyon, az árverést azonnal megrendelni, s annak teljesítésével a fentebbiek értelmében egy birói személyt kiküldeni tartozik.

178. §. Midőn pedig a félnek a nélkül, hogy előbb már biztosítási végrehajtás történt volna, egyenesen kielégítési végrehajtáshoz vagyon joga, folyamodását, melyben kérelmének törvényes alapját is bebizonyítani, s

megbizottját hasonlóul megnevezni tartozik, a váltótörvényszékhez adja be, ez pedig a végrehajtást végzés által megrendelvén, azt a fentebbiek szerint vagy maga teljesíti, vagy teljesítését átküldő levél által az illető birói hatóságnál eszközli. Ily esetekben, minthogy az adósnak foglalás alá veendő ingó javai még összeirva s birói zár alá téve nincsenek, mindenek előtt az összeírás és birói zár lesznek eszközözendők, azon módon, mint a biztosítási végrehajtásnál körülíratott. Megvizsgáltatván pedig ugyanazon birói hatóságnál az összeírás, és elintéztetvén azon követelések, melyek az összeírásba foglaltak iránt netalán mások által felhozattak, az árverés minden újabb folyamodás nélkül azonnal megrendelendő, s annak teljesítésére egy birói személy kiküldendő.

179. §. Az árverés teljesítésére kiküldött birói személy az árverési határnapot kitüzi, mely azonban szabad királyi városokban és első bírósági hatósággal bíró rendes tanácsu mezővárosokban 8 napnál, falun pedig 15 napnál későbbre, a felek megegyezése nélkül, nem határozthatatik — ezen határnapról a feleket, vagy azoknak helyben lévő ügyviselőjét tudósítja s az árverést szokott módon közhirré teszi.

180. §. Az árverésre kitüzött napnak eljöttével mindenek előtt azon készpénzt vagy drágaságokat, mik az összeírásakor ta-

láltattak, s a kiküldő törvényszéknél, tanácsnál vagy alispánnál letétettek, ismét kezéhez veszi s a helyszínére kimenvén, ott a megmarasztási sommához az összeírási költségeket is hozzáadván, a kielégítési sommát a felek előtt összeszámolja; magában értendővén, hogy a még következő árverésnek előre ki nem számítható költségei az árverésnek berekesztésével fognak felszámíttatni, s az árverés által bejött sommából kifizettetni.

Ezek után azon készpénzt, mely az összeíráskor találtatott, s birói őrizet alá vétetett, a nyertes félnek azonnal átadja, s a mennyiben ez az egész tartozást fel nem üti, az árverést elkezdi.

181. §. A végrehajtást szenvedő félnek szabadságában áll, kijelelni azon sort, melylyel összeírts birói zár alá vett ingó javai egymás után árverésnek kitétessenek, sőt ha valamely az összeírásban foglalt tárgyat különösen megkívánna az eladástól menteni, helyette más olyan ingó javakat ereszthet árverés alá, mikről szabadon rendelkezhetik, habár azok még összeírva nem voltak is, csak hogy a követelési somma minden járulékaival együtt teljesen kikerüljön. Midőn pedig a végrehajtást szenvedő ezen jogával élni nem akar, az eladás az összeírás sora szerint történik.

182. §. Árverésnél minden tárgy készpénzzel kifizetendő, a végrehajtó félnek jogá-

ban állván, mind azt, a mit veszen, követelésébe számítani.

183. §. Az árverés alá kitett tárgyak a legtöbbet ígérőnek minden esetre oda fognak adatni; ugyanazért, ha az első kikiáltási árt sem akarja senki azokért megadni, a kikiáltási ár alább szállítandó.

184. §. Az árverés addig folytatandó, míg a bejött pénzből a követelésnek s minden járulékinak, és az árverési költségeknek fedezése ki nem telik.

185. §. A végrehajtó fél nem köteles, adósának követeléseit, vagy activ kereseteit által venni, mindaddig, míg más javakat talál.

186. §. Az árverést teljesítő birói személy az árverésről pontos jegyzőkönyvet tartozik vezetni, melyben következő rovatok legyenek:

- a) A tárgynak megnevezése;
- b) A vevő neve;
- c) Az eladási ár.

187. §. Az árverés bevégezése után a birói személy a bejött pénzből az árverési költségeket kifizetvén, a nyertes félnek egész követelését kielégíti, s a mi ezenfelül megmarad, a végrehajtást szenvedőnek általadja; azon javakat, melyek az összeírásban és birói zár alatt voltak, de el nem adattak, tilalom, zár és pecsét alól felszabadítja, s a birói őrizet alatt volt, de el nem adott drágasá-

gokat neki visszaadja, mindenekről pedig az ötet kiküldő törvényszéknek, tanácának vagy alispánnak jelentést tesz.

188. §. Az átküldő levél mellett történt kielégítési végrehajtásokról a megkért tanács vagy alispán a megkereső váltó-törvényszéket minden iratok megküldésével tudósítja.

189. §. Azon esetben, ha a megmarasztalt fél az árverés előtt, vagy annak folytatában az egész megmarasztalási sommát és járulékit kész pénzül letenné, minden további lépések azonnal megszűnnek.

190. §. Ha netalán az összeirt javaknak árverési árából a követelés ki nem kerülne, s a megmarasztaltnak még egyéb ingó javai is volnának, melyek még biztosítási összeírás és birói zár alá másnak valakinek részére nem vétetvén, teljesen szabadok, hatalmában áll a követelőnek, ugyanazon birói hatóságnál a még meglévő javaknak folytatólagi összeírását s árverését kívánni, a mi is azonnal minden újabb folyamodás nélkül teljesítendő.

191. §. Ha pedig a végrehajtást szenvedőnek több ingó javai nem volnának, akkor az ingatlan javakra is kiterjesztetik ugyan a foglalás, de ilyen esetben soha nem a váltó-törvényszék, hanem ennek felszólítására, átküldő levél mellett, mindenkor az illető bíróság teljesíteni a végrehajtást, s

mind a foglalás módjára, mind annak következeire nézve a polgári törvények általános rendelete áll fen. Ellentállásnak vagy visszafoglalásnak azonban helye akkor sem lesz.

192. §. Külföldi váltótörvényszékek ítéletei csak akkor hajtathatnak végre Magyarországon váltó-törvény szerint, átküldő levél mellett, ha

a) Oly keresetek iránt hozattak, melyekhez hasonlók itt is váltó-törvényszék elébe tartoznak ;

b) Ha azon kültartomány a magyar váltótörvényszékek ítéleteinek végrehajtásában viszonzosságot tart.

193. §. Külföldi váltó-törvényszékek ítéletei, melyek Magyarországon végrehajthatók, mindenkor a váltó-feltörvényszékhez fognak utasíttatni, mely a végrehajtásnak a fentebbi szakasz értelmében helyét látván, azt az illető birói hatóságnál annak rendeszerint eszközli.

Az itteni váltó-törvényszékek ítéleteinek külföldön leendő végrehajtását pedig az illető váltó-törvényszékek a magyar udvari cancellária útján eszközölni.

12-dik F e j e z e t.

A perujtásról.

194. §. A váltó-törvényszék előtt lefolyt perek megujtathatnak :

a) Ha az elmarasztalás a megjelenési határidőnek vétlen elmulasztása miatt történt;

b) Ha új bizonyítványok találtak, melyek az előbbi perben nem használtattak.

195. §. Midőn makacssági elmarasztalás által eldöntött per ujíttatik meg, a perujításnak azon időtől, melyben a megjelenést gátló akadály megszűnt, legfeljebb tizenötöd napra kell megtörténni, mert később annak helye nem leendő.

196. §. Új bizonyítványok következtében a per váltó-törvényszék előtt csak a váltójogi elévülés (*praescriptio*) ideje alatt, mely az I. rész 12-ik fejezete szerint a végítélet hozatalától számítandó két esztendő alatt telik be, leszen megújitható.

197. §. Olyan fél ellen, melynek, elmarasztalás esetében, előzői ellen viszkeresete (*Regress*) lenne, perujítás nem engedtetethetik, ha a viszkereseti jog időhaladtával azonközben elenyészett, vagy időrövidség miatt többé nem használtathatnék.

198. §. A pert újítani kívánó fél kérelemlevelet ad be a váltótörvényszékhez, mely arra szintén úgy mint más váltó-keresetek felvételére határidőt tűz ki, a feleket ugyanazon módon kihallgatja, s a perujításnak megengedése vagy megtagadása felett végzéssel határoz. Ha végzése megtagadó, ez a fel-törvényszékhez felvitethetik; ha pedig a

perujítás megengedte, az ujitott per mindenekben a rendes törvénykezési eljárás szerint tárgyalatik.

199. §. Perujítás nem gátolja a kielégítési végrehajtást.

200. §. Kétszeres perujításnak semmi esetben váltótörvényszék előtt helye nincs.

13-ik F e j e z e t.

A szünnapokról.

201. §. Váltótörvényszékeknél más szünnapok nincsenek, mint a vasárnapok s a keresztény latin szertartás ünnepei.

202. §. Senki vallásának ünnepein megjelenésre nem idéztethetik; ily idézés váltótörvényszék előtt erőtelen.

203. §. Ezen szünnapok azonban minden határidőkbe beszámítandók; ha pedig a határnap ünnepre esnék, az ezen nap használatandó perorvoslat következő nap törvényesen megtétethetik.

204. §. Senki ellen vallása által parancsolt ünnepein végrehajtás nem teljesíthetetik, szükség esetében azonban biztosítási végrehajtás ünnepnapon is történhetik.

14-ik F e j e z e t.

A kézhez szolgáltatásokról.

205. §. Váltótörvényszék előtti perekben

az idézés és a sommás uton hozott elmarasztaló végzés az alperesnek, ha az rendes lakása helyén tartózkodik, személyesen kézhez szolgáltatandó.

206. §. Ezen idézésnek vagy végzésnek kézhez szolgáltatását, ha az alperes a váltó-törvényszék helyén lakik, annak hites szolgálja teljesíti, ha pedig egyébütt laknék, akkor a kézhez szolgáltatást, legyen az idézendő nemes vagy nem nemes, a váltótörvényszék az illető királyi vagy rendes tanácsu mezővárosokban a tanácsnál — egyébütt az alispáni hivatalnál átküldőlevél mellett eszközölni, ezek pedig elnökileg is egy, az idézések átadására törvény szerint meghatalmazott hiteles személyt annak teljesítésével haladék nélkül megbiznak.

A kézhez szolgáltatás a magyar tenger-melléken, legyen az idézendő nemes vagy nem nemes, (a vinodoli uradalom kivételével, a hol az a kormányzéki biztos vagy kastélynagyi hivatal által, az erre nézve a végzésben tett érintés mellett, átküldő levél nélkül is rövid uton történendő) a váltó-törvényszéki szolgák által teljesítettik.

207. §. Ha az ekképen megbizott hiteles személy az alperest rendes lakásán nem találná, írást hagy nála. melyben tudósítja, hogy következő napon egy kitüzött órában a kézhez szolgáltatás végett nála megjelenend, és ha az alperest akkor sem találná otthon,

az idéző levelet két tanu jelenlétében annak ajtajára szegezi.

208. §. Ugyan ez leszen teljesítendő akkor is, ha az idéző hiteles személy hivatalos foglalatosságának teljesítésekor arról értesítették, hogy az alperes hazulról hosszabb időre távozott el, csak hogy ekkor ennek családját vagy ügyviselőjét vagy cselédjeit, kiket helyben talál, a megtörtént idézésről szóval tudósítja.

209. §. A kézhez szolgáltatásnak miképen történt teljesítéséről hivatalos jelentését az ötet kiküldőnek haladék nélkül bemutatja, s midőn ez átküldő levél következtében történt, a megkeresett tanács vagy alispáni hivatal ezen jelentést a megkereső váltó-törvényszéknek azonnal megküldi.

210. §. Midőn a váltó-törvényszék a kézhez-szolgáltatásról készült jelentésből azt látja, hogy az alperes akkor, midőn az idézés történt, rendes lakása helyéről elutazván távol volt, s így az idézésnek átadása személyesen meg nem történhetett, annak védelmére, ha csak váltó-törvényszék előtt neki rendes ügyviselője nincsen, kit ezen esetben a megtörtént idézésről a váltó-törvényszék maga tudósít, egy gondnokot (Curator absentis) fog kinevezni.

211. §. Ennek kötelessége leendő az alperes igazaira felvigyázni, s mind azt, mit annak védelmére szükségesnek lát, előadni;

a tett dolgok ellen felhozott pusztá tagadása azonban a per folytát nem hátráltatja.

212. §. Szabadságában álland a gondnoknak, ha bebizonyíthatja, hogy védencze jó lélekkel s nem a pernek kikerülése végett távozott el hosszabb időre, s ugyanazért igazának védelmére fel nem ügyelhetett, a pernek törvényszéki tárgyalására halasztást kérni, mit, ha a törvényszék az okot alaposnak találja, végzés által meg is fog rendelni, s a szükséges halasztási időt a bebizonyított körülményekhez szabja, de ilyen halasztás, ugyanezen perben nem ismételtető, s ha az egyszer kitűzött halasztási idő elfolyt, a per minden esetre birói tárgyaltatás alá veendő.

213. §. Külföldön lakó panaszlottnak az idézési végzés azon külföldi hatóság által, mely alatt lakik, fog kézhez szolgáltatni, ezt pedig a váltó-törvényszék a magyar udvari cancellária útján s a magyar tengeremelléken a kormányshoz által fogja eszközölni.

Ily esetben a végzésben egyuttal arról is értesítendő lesz az alperes, hogy ha bizonyos, a távolsághoz mért határidőre válasz nem érkezendik, az idézés háromszor a váltó-törvényszék által kijelelendő hazai hirlapokba fog iktattatni, s ezután kézhez szolgáltatottnak tekintetni.

214. §. Ha pedig az idézendőnek tartózkodása nem tudatik, vagy elszökése méltán gyaníttatik, az idézés a váltó-törvény-

szék kapuira fog szegeztetni, s a hazai hírlapokban szintén háromszor kihirdettetni; mire, ha ez meg nem jelenne, vagy ügyviselőt nem rendelne, a váltó-törvényszék neki a fentebbiek értelmében gondnokot rendel.

215. §. Ha több személyek egyetemben egy kereset-levélben kerestetnének, az idéző határozat minden egyesnek a végzésben érintett azon megjegyzéssel kézhez szolgáltatandó, hogy míg ügyvédek ki nem nevezendik, minden többi perbeli határozatok az első panaszlotthoz, vagy távollétében hivatalból kinevezett gondnokához fognak intéztetni. A megjelenési határidő kiszabásánál a váltó-törvényszék ily esetben mindig a legtávolabb lakót veendi tekintetbe.

216. §. Minden egyéb végzések és határozatok kézhez szolgáltatása szintén azon személyek által teljesítettik ugyan, de azok a tudositandó káznépének vagy ügyviselőjének is átadathatnak.

15-dik Fejezet.

A váltó ügyvédekéről.

217. §. A ki váltó-törvényszék előtt ügyét személyesen vagy meghatalmazottja által vinni nem akarja, ügyvédet rendelni köteles.

Ily ügyvédi rendelés magán pecsét alatt is történhetik, de kinek aláírási czime a

váltó - törvényszéknél bejegyezve nincsen, aláírását két tanu által hitelesíteni tartozik.

218. §. Váltó-törvényszéki ügyvéd csak az lehet, ki a szokott ügyvédi vizsgálaton kívül a váltójogból is váltó-feltörvényszék által megvizsgáltatott.

219. §. E végett magát a váltó-feltörvényszéknél rendes ügyvédi oklevelének előmutatása mellett bejelentheti, a váltó-feltörvényszék pedig a bejelentetteknek váltó-törvényekbeni tudományát szóval s írásban szoros vizsgálat alá veendi, s arról a járatosoknak bizonyság-levelet adand ki. Uj eskü tőlük nem kívántatik.

220. § Ily bizonyság-levelekkel ellátottak a váltó - törvényszéknél bejelentik magokat, s mihelyt számuk a váltó-törvényszék helyén a négyet meghaladja, azon kiváltsággal birnak, hogy távollévők gondnokainak (Curatores absentium) kizárólag csak ők neveztessenek ki.

221. §. Ha ily ügyvédek váltó-ügyekben három esztendeig szolgáltak, a váltótörvényszék ajánlatára a váltó-feltörvényszék által váltó-jegyzökké kineveztethetnek, és különös felhatalmazó levél által jogot nyernek, váltó-óvásokat (Proteste) felvehetni.

222. §. Minden ilyes váltójegyző pecsétje nevenek s hivatalának körülírásával, a felhatalmazó levélbe beiktattatik, melylyel a váltó-óvásokat megerősíteni.

223. §. Váltó-ügyvéd szolgálatát felének csak váltó-törvényszék előtt mondhatja fel, mi minden esetre maga után vonja a kötelességet, a felet a felmondás után is három hónapig védeni, ha ez előbb más ügyvédről nem gondoskodott.

224. §. Az ügyvéd ugyanazon perben mind a két félnek sem egyszerre, sem egymásután nem szolgálhat.

225. §. Az ügyvéd munkadíja minden perben, nyerte vagy vesztette legyen bár azt, a váltótörvényszék által a végítéletben mindig elhatározandó.

226. §. Az ítélet, mely által az ügyvédnek munkadíja meghatároztatik, váltó levél gyanánt váltó-keresetre alkalmas.

227. §. Meghatalmazások (*literae plenipotenciales*), melyek nem általánosak, hanem csak egyes váltó-törvényszék előtti ügyekre terjednek, a szokott módokon kívül magán pecsét alatt is történhetnek, de azok vagy két váltó-törvényszéki bírák, vagy szabad királyi városokban, a bíró és jegyző, megyékben pedig a törvényes bizonyság által hitelesítendők.

228. §. A fumei kormányzók, mint a magyar tenger-melléki kereskedési feltörvényszék, továbbá is veend ügyvédeket vizsgálat alá, sőt ha olyanok, kik a pesti váltó-feltörvényszék által vizsgáltattak, a magyar tenger-melléken ügyészkedni akarnának, a

kereskedési s tengerügyelési törvények s törvényes szokásokbani jártasságukról magokat a kormányshók vizsgálátának alávetni kötelesek.

16-dik F e j e z e t.

Váltó-törvényshéki dijszabás.

1. §. Azon munkálatokért, miket törvénykezés esetén kívül hivatalosan teljesítenek a váltótörvényshékek, következő díjak fizetendők.

Rf. kr.

1. Aláírási czim bejegyeztetéséért:
 - a) Ha egyes személy jegyezteti be
 czimét, a díj 2—
 - b) Társasági czim bejegyeztetéséért
 akár a társaság két, akár több
 tagból álljon, összesen 6—
 - c) A czimvezetőnek bejegyezteté-
 séért külön 2—
2. Közkereseti társaság szerződésének
 bejegyeztetéséért 6—
3. Lemásolásért, az ív minden lapjától,
 mely legalább 28 rendesen írott
 sort foglaljon magában, jár — 4
 Ha a másolat hitelesítendő, ezenkívül
 a hitelesítésnek (vidimatio) alább
 következő díja fizetendő.
4. Minden másolat hitelesítéséért —30
 Ha több ívekből állana a hitelesítendő

Rf. kr.

- másolat, a fentebbi díjon felül minden lapért jár — 3
5. Az aláírás törvényesítéséért, azaz valahányszor az aláírás valódisága a törvényszék aláírása és pecsétje alatt, elismertetik, fizetendő . . . —30
6. A kereskedőkönyveknek hitelesítéséért (Paraphirung) minden 100 laptól 3—
7. Ha a kereskedő vagy gyártó felesége hozományát, hitbérét és jegyajándékát bejegyezteti, fizet 6—
8. A számvitel (Conto) kivonatának és törvényes hitelesítésének díja . . . 2—
9. Az óvás közlését megrendelő végzésért jár —12
10. Az óvásnak az előzőkkel történnendő közlése érdekében kiadott átküldő levél (Compassuales literae) díja : —40
11. Az óvásnak kézhez szolgáltatásáért, ha ez a váltó-törvényszék helyen váltó-törvényszéki személy által történt, jár a törvényszéknek —10
12. Váltójegyzői oklevél kiadatásért fizetendő 5—

2. §. Törvénykezésbeli eljárásnál váltó-törvényszéknek következő díjak járnak:

13. Minden kézhez-szolgáltatásért me-

Rf. kr.

- lyet valamely törvényszéki személy
tejjesít, a törvényszéknek fizetendő —10
14. Ha az idézés a váltó törvénykönyv
II. része 213 §-nak esetében a hir-
lapokba iktattatik, a beiktatás költ-
ségein felül a törvényszéknek fize-
tendő —40
15. Az idézésnek a fenemlitett §. ér-
telmében a törvényszék kapu-
jára történt felszegezéséért . . . —10
16. Váltó-törvényszék előtti megegyezés
díja 1—
17. Végzésekért :
- a) Melyekben a per érdeme elintézte-
tik, fizet a felperes és az alperes
fél külön habár, ezen felek több
személyekből állanak . . . —40
- b) Határidőnek elhalasztása érdemé-
ben hozott végzésért jár mind a
két féltől —30
- c) Végrehajtást megrendelő végzésért —40
- d) Minden egyéb végzésért . . . —12
18. Ítéletért fizettetik mind a két fél ál-
tal külön-külön 8—
A perbeszédék feljegyzésére díj nem
jár.
19. Hitletételért, akár az eskü a fél,
akár a tanu által teendő, a tör-
vényszéknek jár 1—
20. Ha több személyek ugyanazon

Rf. kr.

- tárgyban egyszerre meg lennének
esketendők 2—
21. Tanuk vagy műértők megrendeléseért —40
- Azonfelül a kézhez szolgáltatás díja is
fizetendő.
22. Végrehajtás végetti összeírás esetében a törvényszéknek jár 1—
23. Az összeírásról szóló jelentésért s ez iránti végzésért 2—
24. Végrehajtási eladásnál minden száz forinttól a törvényszéknek jár 1—
25. Ha valamely birói személy törvényszéki kiküldetésben fél napnál többet tölt, a fél a törvényszéknek minden napért fizet 2—

3. §. Mindezen előszámlált törvénykezés esetén kívüli munkálatokért és törvénykezésbeli eljárásokért a meghatározott díjak mindig a törvényszéknek fizetendők, és a váltó-törvényszéki személyeknek eljárásukért semmi díj nem jár.

4. §. Mindezen díjak a váltó-törvényszéki kiadó kezébe fizetendők, a ki ezen pénzeket kezelni, s felettök számadást vinni köteles.

5. §. Az 1. §-ban előszámlált törvénykezés esetén kívüli másolatokat a váltó-törvényszék vagy váltó-törvényszéki személy akkor teljesítendi, miután az ezen eljárás-

kat szorgalmazó fél a meghatározott díjakat lefizette.

6. §. Ha azonban a váltó-törvényszék átküldő levél mellett ily eljárásokra szólíttatnék fel, ezeket haladék nélkül teljesítendi, a felszólító törvényhatóságnak vagy bíróságnak pedig a díjakat egy uttal tudtára adja, hogy ezek az illető féltől haladék nélkül behajtassanak, s a munkálódott váltó-törvényszéknek megküldessenek.

7. §. A 2-ik §-ban 13. 14. 15. 16. 17. c) és d), 19. 20. 21. 22. 23. szám alatt előhozott törvénykezésbeli eljárások díját az tartozik fizetni, kinek kérelmére ezen eljárás történt. Azon végzésekre azonban, melyek a fenemlitett §-ban 17. szám a) és b) alatt felhozattak, s minden ítéletért (18-dik szám) járó díjt mind a két fél tartozik fizetni; magában értetődően, hogy a nyertes ezen költségei iránt a pert-vesztett fél által minden esetre kielégítendő. — A ki szegénységéről oly tartalmú hiteles bizonyítványt mutat elő, hogy egész értéke 200 frtot fel nem ér, a díjfizetés alól felmentetik, a díjak azonban feljegyeztetnek, és ha az ellenfél a pert vesztené, ez által megfizetendők.

8. §. Minden a 2-dik §-ban előszámlált törvénykezési eljárásnál fizetendő díjakért a félnek ügyvéde kezeskedik. Ezen intézkedés a távollévőnek hivatalból kirendelt gond-

nokára (Curator absentis) ki nem terjesztetik.

⑩. §. A díjak meg nem fizetése által a törvényszéknek semmi törvénykezési eljárása nem halasztathatik el, a meg nem fizetett díjt azonban a váltó-törvényszéki kiadó feljegyzendi, és ha a díj 8 nap alatt meg nem fizettetnék, ezt a váltó-törvényszéknek bejelentendi, mely minden további haladék nélkül a fél ügyvéde ellen végrehajtást intézend, s ennek ingó javait a díj erejéig bíróilag összeiratandja és eladatandja; magában értetődven, hogy az ügyvédnek sommás úton a váltó-törvényszék előtt a fél ellen viszkeresete fenmarad.

⑪. §. Azon díjak, melyek egy esztendő alatt be nem hajtattak, a 9. §-ban említett haladék nélküli végrehajtás kiváltóságát elvesztik, s úgy, mint minden egyéb követelések, az adósnak rendes bírósága előtt beperlendők és bebizonyítandók.

⑫. §. A váltó-feltörvényszéki ítéletek díja 16 frt., s ezen díjt akkor, midőn az ítélet az első bírósági váltó-törvényszékhez visszaküldetik, a nyertes fél tartozik a váltó-törvényszéknél lefizetni; magában értetődven, hogy ez is a megmarasztalt fél által megtérítendő költségek közé számittatik.

⑬. §. A ki magát törvény elleni díjak felszámítása által megkárosítotttnak érezné, panaszát a váltó-törvényszéknél adja be,

mely az iránt haladék nélkül végzést hozand. Ha a panaszló fél ezen végzésben sem nyugodnék meg, ezt folyamodás útján a váltó-törvénykönyv II. része 10-dik §-fejezetében körülírt módon a feltörvényszékhez felviheti.

13. §. A műértőknek fizetendő bért mindig a bíróság fogja a körülmények szerint meghatározni. Ha a műértők által történendő vizsgálatra előleges kiadások lennének szükségesek, a bíróság a vizsgálatot kérő fél által fizetendő előlegezést is meghatározza, mely kihallgatásukat kérte.

14. §. A bíróság szintugy meghatározandja a kárpótlást, mely a tanuknak keresetük elmulasztása miatt azon fél által fizetendő.

15. §. Minden egyes óvásnak dija, habár több óvások egy oklevélben foglaltatnak, a váltó-törvénykönyv I. rész 135-dik §. értelmében 2 frt.

16. §. A váltói eljárás következtében történt letét őrzéséért, a készpénz hatvanad része jár azon törvényszéknek vagy törvényhatósági személynek, mely a letétet őrzi, s azért felel. Ha közhiteli kötelezvények vagy váltók tétettek le, a letét dija a letett sommának $\frac{1}{4}$ procentje, drágaságoknál pedig azon sommának hatvanadrésze, melynek biztosítására letétetnek. Azon törvényszék vagy törvényhatósági személy, melynél letét

történt, nem köteles a letétet kiadni, mielőtt dija meg nem fizettetett.

17. §. Ha megyei, királyi, városi vagy mezővárosi tisztviselők váltótörvényszéki átküldőlevél következtében hivatalos eljárásukat teljesítik, akkor az eljáró személyeknek szokott napi díjai az illető fél által fizetendők.

18. §. A fiumei kereskedői és váltói törvényszéknél gyakorlatban lévő eddigi dijszabás s a díjak behajtásának s kezelésének módja tovább is megtartandó.

XVI. TÖRVÉNYCZIKK.

A kereskedőkről.

1-ső Fejezet.

A kereskedés kezdetéről.

1. §. Törvény előtt rendes kereskedőnek csak az tartatik, ki kereskedési czimét (Handlungsfirma) az alább következő szabályok szerint bejegyezteti és kereskedéséről rendes könyveket vezet.

2. §. Rendes kereskedést azonban nem nyithatnak, s magokat mint kereskedőket be nem jegyeztethetik:

a) Azok, kik 20-dik évöket el nem érték ;

b) Bármely vallás papjai, s a szerzetesek ;

c) Valóságos szolgálatban lévő katonai személyek ;

d) Az alkuszok (Sensalen, proxenetae) ;

e) Kik csődület és bukás (Falliment) alá kerülván, a csődületi bíróság ítélete által rendes kereskedés üzésétől eltiltattak ;

f) Kik csalási bűnök miatt megfenyítették ;

g) Kik elmebeli fogyatkozásuk miatt törvényes gondviselés alatt állanak ;

h) A d) e) és f) pontok alatt előszámlált személyek feleségei ;

i) Ezeken kívül szab. kir. városokban addig, míg e részben a törvényhozás kimerítőleg rendelkezik, a kereskedésnek elkezdhetésére nézve az eddigi gyakorlat fog megtartatni.

3. §. A kereskedési czimnek bejegyzése történhetik vagy

a) váltótörvényszéknél, vagy

b) az illető törvényhatóságoknál.

4. §. Az, a ki a váltótörvényszéknél kívánja kereskedési czimét bejegyeztetni, azt a váltó-törvény II. részének 3-dik fejezetében megállapított határozatok szerint köteles teljesíteni, s a bejegyzés után oly kereskedőnek tekintetik, kinek a váltótörvény I. rész 2-ik fejez. 10. §-sa a saját váltókra

nézve teljes mértékű váltó-képességet tulajdonit.

5. §. A ki pedig a váltótörvényszéknél magát be nem jegyezteti, tartozik magát az illető törvényhatóságnál, és pedig sz. kir. városokban és oly mezővárosokban, melyek első bíróságu hatósági rendes tanácscsal el vannak látva, a városi tanácsnál — egyéb helyeken pedig a vármegyénél bejegyeztetni.

6. §. Ezen hatóságoknál a bejegyzés következőképen történik:

Az, a ki magát bejegyeztetni kívánja, folyamodást nyújt be az illető tanácshoz vagy megyei gyűléshez, melyben egyszersmind megnevezi a kereskedés azon ágát, melyet rendesen üzni kíván, és azon czímet, mely alatt kereskedését folytatni akarja.

7. §. A közgyűlés vagy tanács, ha a folyamodó ellen semmi olyan kifogás nincsen, mely őtet a 2-dik §. értelmében a bejegyeztetéstől elzárná, őtet mint rendes kereskedőt bejegyzi, s arról neki hiteles bizonyítványt ad. Ezen bizonyítvány másolata a magyar királyi helytartó tanácsnak országszerte leendő kihirdetés végett fel fog küldetni, s a mezővárosok tanácsai az ilyen felküldést az illető megye útján eszközlik.

8. §. Azon kereskedők, kik magokat csak az illető hatóságoknál jegyeztették be, a saját váltók kiadhatására nézve más hazai

polgárok felett semmi különös kiváltsággal nem birnak.

9. §. Ha a kereskedő akkor, midőn czimét illető hatóságánál a 6-dik §. értelmében bejegyeztette, házasság, felesége hozományának (allatura), hitbérének (dos) és jegyajándékának (paraphernum) mennyiségét, mindjárt a bejegyzés alkalmával — ha később házasodnék meg, hat hónap alatt az egybekelés után, — azon hozományokra nézve pedig, melyek a házasság után jöttek kezéhez, azonnal ugyan azon hatóságánál, melynél kereskedési czimét bejegyeztette, írásban két példányban bejelenteni és bejegyeztetéseért folyamodni köteles. A megkeresett hatóság a hozomány, hitbér és jegyajándék sommáját végzésben mind a két példányra hitelesen feljegyzendi, az egyiket a kereskedő feleségének visszaadja, a másikat a betáblázási jegyzőkönyv mellé megtartandja.

10. §. A kereskedő feleségének ily módon be nem jelentett követelései csődület esetében elsőbbséggel nem birnak.

11. §. A löporral és méreggel üzött kereskedés iránt a fenálló rendszabások tovább is megtartatnak.

2-ik F e j e z e t.

A kereskedői könyvekről.

12. §. Azon kereskedési könyvek me-
1840. t. cz. 15

lyek a váltótörvénykönyv II. rész 106-ik §-a szerint a váltótörvénytársaknál törvényesítettnek, s ugyanazon §. szabályai szerint vezetettnek, nem csak a váltótörvénytársak előtt, hanem minden más bíróságok előtt is hiteleseknek és törvény előtt fél próbáttevőknek fognak tartatni.

13. §. Ezeken kívül, bármi egyéb kereskedői könyvek csak akkor fognak rendeseknek tekintetni, s bíróságok előtt a kereskedő mellett is fél próbául szolgálni, ha azok ugyanazon illető hatóságoknál, melyeknél a kereskedési czim bejegyzése történt, törvényesítettnek.

14. §. Az említett polgári hatóságok előtti törvényesítés épen azon módon történik, mely a fentebb felhívott váltótörvénykönyvi 106-dik §-ban a váltótörvénytársak előtti hitelesítésre már elhatároltatott, de az ezen hatóságoknál törvényesített kereskedési könyvek váltótörvénytársak előtt fél próbául nem szolgálhatnak.

15. §. Mindazok, mik a váltótörvénytársak előtt hitelesített könyveknek rendes vezetésére nézve a váltótörvénykönyv II. részének említett 106-dik §-ában meghatározottak, minden egyéb kereskedői könyvek vitelében szorosan megtartandók lesznek, különben ezek mint hiányosak, bizonyító erővel birni nem fognak.

16. §. A rendesen vezetett könyvek kereskedők közt, ügyeik minden körülmé-

nyei iránt— bizonyítanak. Oly személyek ellen, kik nem bejegyzett kereskedők, a kereskedői könyvek az áruk eladásának idejére, azoknak mennyiségére, minéműségére, árará és azon időre nézve szolgálnak bizonyítványul mely alatt a fizetésnek kellett történni. Ha a követeles valósága tagadtatnék, a kereskedő köteles a könyveken felül még az áruk megrendelését vagy azoknak a vevő kezéhez jutását is bebizonyítani.

17. §. A Kereskedői könyvek, ha rendszeren vezettetnek, a könyvvivők ellen teljesen bizonyítanak, más személyek ellen pedig fél próbául szolgálnak, mely a könyv tulajdonosának vagy könyvvezetőjének hozzájáruló pótló esküje által teljes bizonyítás erejére emeltetik.

18. §. Ezen pótló eskü a bebizonyítani szándékozó (Beweisführer) vagy könyvvezetője által az iránt tétetik le: hogy tudtára a számvitelben megjelenő minden tételek (Posten) mind jogcimükre, mind mennyiségükre nézve helyesek.

19. §. A kereskedői könyvek bizonyító erejüket megtámadásra — használtatva egy esztendőig és hat hónapig tartják meg, védelemre nézve pedig mindig törvényes erejűek. Ha azonban a számvitelikivonat (Conto-Auszug) sz. kir. városokban és első bíróságu hatósággal felruházott tanácsu mezővárosokban két tanácsbeli, megyékben a tör-

vényes bizonyság által hitelesítettik, a könyvek három esztendeig megtámadásra is használtathatnak; végre ha a keresetlevél egy esztendő és hat hónap alatt az illető bíróságnál beadatott, vagy a számviteli kivonatot az adós maga aláírta, bizonyító erejük tovább is fenmarad.

20. §. A kereskedői könyveknek fentebb meghatározott rendes vezetésén felül, még minden kereskedő köteles minden esztendőben kereskedői mérlegét (Bilance) megkészíteni, azaz: könyveibe egész követelési és tartozási állapotját sommásan bejegyezni.

21. §. Azon kereskedők, kik már jelenleg rendes kereskedést üznek s könyveket vezetnek, kötelesek lesznek e jelen törvény kihirdetésétől hat hónap alatt magokat vagy valamely váltótörvénytörvényszéknél vagy az illető hatóságnál bejegyeztetni, s könyveiket az előtt törvényesíttetni, s a fentebbi szabályok szerint rendesen vezetni; különben rendes kereskedőknek nem fognak tekintetni, s könyveik bizonyító erővel nem bírnak.

22. §. Azok pedig, kik csak vásárokon, sátorokban vagy házalva üzik a kereskedést, oly kereskedői könyveket nem vezethetnek, melyek a bíróságok előtt bizonyító erővel bírnának.

23. §. Gyárosoknak, gyógyszerárosoknak s mesterembereknek könyvei szintén hitelesek, és fél próbát tevők lesznek a

biróság előtt akkor, ha azok a fentebbiek szerint az illető hatóságoknál törvényesíttetnek s rendesen vezettetnek.

3-dik Fejezet.

A kölcsönös jogviszonyokról a kereskedés fellátásánál.

24. §. A mi a kereskedőnek viszonyait szegédszemélyzetéhez (Hilfspersona'le) illeti, ezek iránt, a mennyiben az illető személyek közt írott szerződések nem léteznének, vagy léteznének ugyan, de a viszonos tartozásokat világosan magokba nem foglalnák, következő szabályok megtartandók:

25. §. A kereskedőnek van joga szegédszemélyzetétől követelni:

a) Hü, becsületes és szorgalmatos magaviseletet;

b) Pontos engedelmességet minden a törvénnyel össze nem ütköző parancsok iránt, melyek a kereskedést illetik.

26. §. Azon személytől különösen, kire a könyvvezetés bízott, a kereskedő követelheti, hogy minden kereskedési ügyek iránt szigoruan felvigyázzon, s ezeket pontosan jegyezze könyveibe; továbbá, hogy szolgálati viszonyának megszünthe után is, a kereskedő felszólítására, bíróság előtt a maga által bejegyzett tételek (Posten) helyessége iránt a pótló esküt letegye.

27. §. A kereskedő-tanítvány (Lehrjunge) ellenben jog szerint a kereskedőtől követelhet:

a) Tanítást az illető kereskedésnek minden ágaiban és ügyeiben, különösen a könyvvitelben;

b) Közöséges tartást, lakást, öltözetet s orvosi ápolást;

c) Igazságos bizonyáglevelet, midőn a szolgálatot elhagyja.

28. §. A többi kereskedési segéd jogszerűen kívánhat a kereskedőtől:

a) Közöséges tartást és lakást;

b) A helybeli körülményekhez arányzott havonkénti pontos fizetést;

c) Szolgálati igaz bizonyítványt.

29. §. A kereskedői tanítvány, vagy közöséges segéd szolgálatát csak két hónapos felmondás után hagyhatja el, ugyan ezen felmondási határidőt a kereskedő köteles megtartani, ha tanítványát, vagy közöséges segédét elereszti. Fontosabb kötelességű segédeknel, mint pénzkezelőknél (Cassier) és könyvvézetőknél ezen felmondási idő négy hónapra terjesztetik.

30. §. A szolgálat azonban rögtön is megszűnhet:

a) Midőn a kereskedő a segéd iránti kötelességét tartani nem akarja, akkor a segéd tüstént kiléphet szolgálatából, s nem

csak a multa, de az egész felmondási időre is kielégítést követelhet;

b) Midőn a kereskedő a segédnek bérét a felmondás egész idejére előre kifizeti;

c) Ha a segéd hűtelenséget, vagy egyéb nagy kötelességsértést követ, vagy a szükséges ismeretekkel épen nem bír; a kereskedő őtet tüstént eleresztheti.

31. §. A csődület (Concursus) megszűnteti ugyan a jogviszonyt a kereskedő és segédei közt, segéde azonban a csődület megnyitása napjától számítandó felmondási időre kielégítést a csődületi tömegből követelheti; a tömeg gondnokának (Curator massae) pedig a szükséges felyvilágosításokat adni, sőt ha kívántatnék, azon időre szolgálatát is folytatni tartozik.

32. §. Midőn a kereskedő és segéde közt panasz támadott, a panaszlott a sz. kir. városokban és első bíróságu hatósággal felruházott rendes tanácsu mezővárosokban a tanácshoz, egyébütt pedig a járásbeli szolgabíróhoz személyesen idézendő, s a per, akár ez a viszonyos tartózkodás meg nem tartását, akár a bérfizetésnek megtagadását illeti, mindig szóval sommásan elintézendő, s az ítélet legfeljebb a harmad. napon végrehajtandó. A meg nem nyugvó félnek szabadságában áll ügyét birtokon kívül rendes per útján keresethni.

33. §. Oly helyeken pedig, hol a ke-

reskedői kar nagyobb, a helybeli hatóság három köztekintetű tagot nevezhet ki a kereskedők közül az ily viszálykodások elintézésére. Ezen tagok egyedül ezen ügyeket haladék nélkül, előleges vizsgálat után elintézendik, és ha szükséges, az illető helybeli hatósághoz ítéletök rögtöni végrehajtásáért folyamodni fognak, a helybeli hatóság pedig ezen folyamodásnak tüstént éleget teend.

34. §. Ezen három tag elintézésében meg nem nyugvó félnek a rendes per útja birtokon kívül marad fel.

35. §. A kereskedőnek teljes szabadságában áll mindennemű adási, vevési s egyéb kereskedési ügyeket üzni, árukat eladási bizományba (Comission) venni, és áruszállításokat tenni, a mennyire ezt törvényes rendszabások nem gátolják.

36. §. Midőn a kereskedő árurendelést (Bestellung) tesz, s egyszersmind az alkalmat is megnevezi, mely által a megrendelt árukat magához küldetni kívánja, akkor azon időponttól, midőn a megrendelt áruk a megnevezett alkalomnak az eladótól általadattak, a megrendelő ezeknek teljes birtokába jő, s az áruknak minden azon időpont utáni károsodásait viselni köteles. Ha pedig a megrendelő az átvivő alkalom iránt külön rendelést nem tett, az átküldés az eladó kereskedő veszélyére történik.

37. §. Ha a megrendelés értelme két-

séges, akkor az elküldő kereskedő ezt az ő helybeli szokása szerint magyarázhatja.

38. §. A bizományos (Commissionär) tartozik az általa eladott áruknak eladási áráért úgy felelni, mintha ő maga lenne a vevő (star del credere), hacsak ez iránt a megbízóval egyéb kikötés nem történt. Minden esetre azonban minden eladásnál eladási számadását a megbízóval (Committent) közleni, és ha az árukat bizonyos jegyek szerint átvette, az eladott áruk jegyeit neki bejelenteni köteles.

39. §. Ha az áruk árjegyzékek mellett (Preistarife) adattak át, a jegyzéki ár határozott árnak (Limito-Preis) tekintendő, melyen alól a bizományos a bizományi árut (Commissions-Ware) el nem adhatja, ha ezt mégis megtenné, a hiányzó pénzmennyiségért felel.

40. §. Mihelyt a megbízó (Committent) vagy a bizományos (Commissionär) a bizományt (Commissions-Ware) felmondották, a bizományos ezen árukból semmit többé el nem adhat.

41. §. A bizományosnak a bizományi árukra törvényes zálogjoga van azon a megbízó elleni követeléseinek erejéig, akár ezen követelések közönségesek, akár váltóiak legyenek. A bizományos ezen zálogjogát csődület esetében ettől függetlenül, a csődületről szóló törvényczikkely 35-dik §-ának rendelete szerint követelheti s valósíthatja.

42. §. A bizományos a bizomány miatt tett készpénzi költségein s előlegezéseinek törvényes 6 procentet tevő kamatajn kívül, az 5 procentre menő eladási díjt (Provision), mely ha az eladási pénzért kezeskedik (star del credere), hat procentre megyen, a bejött pénzből leróhatja, ha megbízójával szerződésben többet vagy kevesebbet ki nem kötött.

43. §. Egyéb kereskedői ügyekben a kereskedési díj (Provision), ha csak szerződés által többre vagy kevesebbre nem határozott, rendesen legalább egy harmad procent, legfeljebb két egész procent leendő, a mi panasza esetében, a bíróság által elhatároztatik, mely az ügyre fordított fáradságot, a felelőséget s megkívántatott időt tekintetbe véendi.

44. §. Áruszállításoknál (Spedition) az első átküldő az árukat jól elhelyezni, s a törvény értelmében bizonyítvánnyal ellátott fuvarosra bízni, magát pedig a szükséges oklevelekkel az iránt, hogy az elküldés rendesen megtörtént, ellátni köteles.

45. §. A ki az árukat további szállítás végett átveszi (Spediteur), átvételöknél megvizsgálandja, valljon a begöngyölés (Einhüllung) sértetlen-e? Ha ezt sértve találná, mindjárt a helybeli hatósághoz a kár megvizsgálása iránt folyamodik, az árukat pedig ujolag elhelyezi s ha megsértések a fuvaros hibájából történt volna, más biztos fuvarost szerezni köteles. Minden esetre pedig a le-

hető legrövidebb idő alatt tovább szállítani, s addig, míg nála vagynak, minden gondatlanságból vagy mulasztásból eredett károkért felelni tartozik.

46. §. Valahányszor áruknál oly károsítás történt, mely átszállító kereskedő (Spediteur) nézete szerint tüstént megvizsgáltatandó, az áruk megvizsgáltatása iránt a helybeli hatósághoz folyamodni köteles. A hatóság a netalán jelen nem lévő illető fél érdekeinek fentartására gondnokot rendel, s a kárt két ahoz értő jelenlétében megvizsgálандja, s vizsgálata eredményéről és az ahoz értők véleményéről jegyzőkönyvet viend, melyben a távollévő fél hivatalosan kinevezett gondnoka is jegyzéseit beiktathatja. Ezen jegyzőkönyv másolata az esedező áruszállítónak kiadandó.

47. §. Mihelyt az áruszállító (Spediteur) ezen kötelességeit teljesítette, többé semmiért nem felel.

48. §. Midőn a kereskedő aláírási czimének vezetésére más valakit akar meghatalmazni, ha a meghatalmazás csak arra terjed, hogy a czimvezető egyedül a kereskedési levelezéseket s jegyzékeket írhasa alá meghatalmazójának nevével, akkor az illető megyei vagy városi törvényhatósághoz folyamodik, a czimvezetőt előállítja, s annak aláírását bejegyezteti, ha pedig a czimvezetőt váltók aláírására is meg akarná hatalmazni, akkor

ez a váltótörvénykönyv II. részének 3-dik fejezeti rendelete szerint történendik.

49. §. Ezen czimvezetési felhatalmazás (Firma per procura) a cimvezetőnek jogot ad arra, hogy minden kereskedési ügyeket főnökének nevében végezhesen.

50. §. A kereskedők többi segédei csak annyiban tekintethetnek felhatalmazottjainak, a mennyiben ez szolgálatuk körének minémiségéből önként értetik: Igy például: a részleti eladásra (Kleinhandel) fordított segéd az ár iránt megalkudhatik, az eladási pénzt átveheti, és nyugtatványozhatja; az elküldési ügyekre (Expeditions-Geschäft) fordított segédek pedig az elküldés végett átadott árukat átvehetik, nyugtatványozhatják, s új fuvarosokat fogadhatnak.

51. §. Ha a kereskedő segédeinek rendszerint hatáskörét különösen meg akarja szorítani, például: a pénzkezelőt bizonyos időben a pénz átvételétől eltiltani, az a harmadiknak igazait nem sértheti, ha csak neki tudtára nem adatott.

52. §. Ha adás-vevésnél a fizetési időről semmi különös szerződés nem kötött, a vételpénz (Kaufschilling) tüstént kifizetendő.

53. §. Ha az adás-vevés súly szerint (nach Gewicht) történt, akkor a begöngyölés (Emballage) e szerint a teljes súlyról (Brutto-Gewicht) leszámítandó; ha a begöngyölés azonban le nem vétethetnék, az eladónak

szabadságában áll a begöngyölés valószínű súlyát (Tara) leszámítani, mi a helybeli kereskedői szokás szerint meghatároztatik.

54. §. Oly tárgyak vételénél, melyek begöngyölés nélkül tovább nem küldethetnek, a begöngyölésért semmi sem fizettetik, ha csak külön kikötve nincsen.

55. §. Kereskedők, gyártók, gyógyszerárusok, mesteremberek és közkereseti társaságok közt kereskedési, gyártási, vagy mesterségből eredett adásvevés következtében bármily magasan kikötött kamatok és díjak uzsorának nem tekintethetnek.

56. §. Mind ezeknél helye vagyon a haladéki kamatnak (Verzugszinsen) is, mely abból áll, hogy a hitelező azon esztendőnek végétől, melyben a tartozás eredett, a valószínűségig hat percent kamatot követelhet adósán, habár ez kikötve nem is volt.

4-dik F e j e z e t.

A kereskedési jog megszűnéséről.

57. §. A kereskedői jog megszűnik :

- a) A kereskedő halála által ;
- b) Midőn a kereskedő oly rendbe lép, mely a 2-ik §. értelmében a kereskedés-üzéssel meg nem fér ;
- c) Midőn a kereskedő csődület alá kerül ;
- d) Midőn csalási bűnök miatt megfenyítetik.

58. §. Ha a kereskedő meghalt, vagy pedig katonai vagy egyházi rendbe lépett, a kereskedés törvényes örökösei vagy megbízottja, által, ha azok ezt tovább folytatni nem kívánnák, s ez iránt magokat a 4. és 5. §-ban körülírt módon bejegyeztetni nem akarnák, teljes rendbe hozandó (Stralzieren), azaz: minden függő kereskedési ügyek véghezviendők a nélkül, hogy újak kezdetnének, a meglévő áruk eladandók, s a hitelezők kielégítendők. Az örökösök által a kereskedés rendbeszedésével (Stralzio) megbízott aláírási czimvezető (Stralzio Firmant) törvény előtt úgy tekintetik, mintha a kereskedő által az aláírási czim vezetésére megbízott volt.

59. §. Csődület esetében a csődületi tömegeknek szabadságában áll, a kereskedést vagy minden áruk eladatásáig folytatni, vagy pedig árverés útján eladni. A bájott pénz a csődületi tömeghez adandó, s a hitelezőknek csak a tömeg gondnoka által kifizetendő.

60. §. Jelen törvény rendelete a magyar tenger mellékre is kiterjesztetik, s a mennyiben a fumei váltó- s kereskedési törvény-széknél ezen törvény nyel nem ellenkező egyéb kereskedői rendszabások és szokások gyakorlatban volnának, ezek tovább is megtartatnak.

XVII. TÖRVÉNYCZIKK.

A gyárok jogviszonyairól.

1. §. A ki törvény szerint kereskedést

kezdhet, szabadon gyárt is állíthat fel, azaz oly intézetet, melyben ugyanazon iparkészítmények előállításához szükséges minden részlet munkák egy fővezérlet alatt készíttetnek.

2. §. Gyárak felállítására azonban képesek azon egyházi személyek is, egyenként mint egyetemben, és azon katonai szolgálatban lévők is, kik ingatlan vagyonnal bírnak, s azon gyárt kívánnak felállítani. Ily személyek azonban kötelesek egy aláírási czimvezetőt kinevezni, kire a gyár vezérletét egyes részletében bizzák.

3. §. Hogyha a gyártó könyveinek törvény előtt fél-próbát tevő hitelességet adatni kíván, ezeket a kereskedőkről szóló XVI-dik törvényczikkely 13-dik §. értelmében az illető törvényhatóság által törvénytésíteni, s szintugy mint a kereskedőrendesen vinni köteleztetik.

4. §. Ha a gyártó felesége magának követeléseiről iránt csődület esetére biztosítást kíván szerezni, hozományát, hitbérét és jegyajándékát a kereskedőkről szóló XVI-dik törvényczikkely 9-dik §-ának rendelete szerint ugyanazon hatóságnál köteles bejegyeztetni, melynél férje könyveit törvényesíttette.

5. §. A gyártó intézetében mindennemű mesterséget (Gewerbe) üző segédmunkásokat szabadon alkalmazhat.

6. §. Oly gyermekeket, kik 12-dik évöket még el nem érték, csak oly gyári munkákra lehet alkalmaztatni, melyek azon-

felől, hogy egészségüknek nem ártalmasak, testi kifejlődésüket nem akadályoztatják. A gyártó azonban azokat is, kik ezen időt elérték, de a 16. évet meg nem haladták, naponta erejükhöz mért munkára kilencz óránál tovább nem fordithatja s ezen kilencz órai munka sem lehet folytonos, de egy óra nyugidó által félbeszakasztandó.

7. §. A mi különben a kereskedők és segédszemélyzetők közti kölcsönös viszonyokról az illető törvényczikkely 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. és 34-dik §§-aiban rendeltetett, az a gyártókra és segédszemélyzetőkre is kiterjed. A közönséges munkásoknak bére minden héten kifizetendő, a felmondási idő pedig közönséges munkásoknál és mesterlegényeknél, ha ez iránt kölcsönös szerződés nem kötöttetett, nyolcz napra határoztatik.

8. §. A gyártási munkához szükséges épületek a katonaszállásolástól mentek.

9. §. A gyártó gyárműveit mind gyárában, mind külön boltban, a hol akarja, nagyban (in grosso) és részletesen (en detail) eladhatja, s raktárt (Niederlage) szabadon nyithat.

10. §. A törvénynek minden rendeletei, melyek a kereskedőkről és kereskedésről szólanak, a gyárművek eladására is terjednek, akár ez a gyártó, akár valamnly közbenjáró személy által eszközöltetik.

11. §. A csődületi tömegnek (Concurs-masse) gyároknál is van joga a gyártást és eladást addig folytatni, míg minden meglévő anyagszerek fel nem dolgoztatnak, s el nem adatnak.

XVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A közkeresetre összeálló társaságok jogviszonyairól.

1. F e j e z e t.

A közkereseti társaságokról.

1. §. Közkeresetre összeállott társaságok vagy olyanok:

a) Melyeknek tagjai a társasági czimben nyilván megneveztetnek, vagy a czimhez ragasztott ezen szóban „és társak“ (et Comp.) befoglaltatnak, s ezen társaságnál minden egyes tag egész vagyonával kötelezve vagyon, a társaságnak külső személyekkel kötött szerződéseire nézve. Az ilyen társaságok szoros értelemben közkereseti társaságoknak neveztetnek.

Ezen közkereseti társaságok azonban oly tagokat is vehetnek fel, melyek csak bizonyos befizetést veszélyre (Einlage auf Gefahr) tesznek, s azért magoknak a törvényeseknél nagyobb kamatokat köthetnek ki, de a társaság ügyeire egyéb befolyással nem birnak, s a befizetett sommán felül, egyéb vagyonuk-

kal a társaság tartozásáért nem felelnek, s ezen tagok kültagoknak (Commenditaires, stille Gesellschafter) neveztetnek;— vagy

b) Olyanok a társaságok, melyeknél egyik tag sincsen a czimben külön megnevezve, s az egész társasági tőke bizonyos számu és egyenlő sommáról szóló részvényekre osztatik, a részvényes tagok egyedül a részvényekért fizetett pénzeiket kockáztatják, és egyéb vagyonukkal semmi esetben nem kötelezettek. Ezen társaságok részvénytársaságoknak (Actien-Gesellschaften) neveztetnek.

2-dik Fejezet

A szoros értelmébeni közkereseti társaságokról.

2. §. A fentebbi fejezet 1-ső §-nak a) alatt körülírt szoros értelmébeni közkereseti társaságok tagjai nem lehetnek;

a) Megbukottak (Cridatäre), kik bírói ítélet által a kereskedés üzésétől eltiltattak;

b) Az alkuszok (Sensale);

c) A kik csalási bűnök miatt megfenyítették;

d) Ezen személyek feleségei.

Ezekon kívül mindenki, ki a váltó-törvénykönyv I. rész 2-dik fejezete szerint váltó kötelezéseket vállalhat magára, ilyen közkereseti társaságot állithat fel, vagy abban részt vehet.

3. §. Ha oly személyek vétettek volna be közkereseti társaságokba, kik abban a fen-

tebbiek szerint törvényesen részt nem vehetnek, ilyen felvétel a társaságoknak mások iránti kötelezéseire ugyan befolyással nincsen, a társaság azonban bejegyzett társaságok jogaival nem birand.

4. §. Szoros értelemben közkereseti társaságok váltóképeséggel csak akkor birnak, s könyveiknek hitelessége csak akkor leend, ha irott szerződést kötnek, és ezt a váltó-törvénykönyv II. rész 3-dik fejezetének rendelete szerint váltó-törvényszéknél bejegyeztetik, könyveiket pedig ugyanott hitelesítettik (paraphiren), és ugyanazon rész 106. §-sa értelmében rendesen vezetik.

5. §. A társasági szerződésben következő pontok foglaltatandók:

a) A közkereseti társaság céljának szoros meghatározása;

b) Azon személyek megnevezése, kik ezen cél elérésére társaságba álltak;

c) Szoros meghatározása annak, mivel s miképen tartozzék minden tag a közcélhoz járulni;

d) Az idő, mely alatt ezen tartozás teljesítendő;

e) A munka, melyet minden tag a közcél elérésére felvállalni köteles;

f) A közönséges ügyeknek ki által történendő vezérlete, a fontosabb ügyek elintézésének módja, és a czimvezetőnek, ha szükségesnek találtnék, kineveztetése;

g) A számadások letételének és vizsgálatának ideje és módja ;

h) A nyereség felosztásának idejeskulcsa ;

i) Azon viszonyok meghatározása, melyeknél fogva a társaság egyes tagja önként kiléphet, s melyekben a kilépésre kényszeríthetők ; végre

k) A társaság értékének mi módon történendő felosztása egyes tag kilépésénél vagy az egész társaság eloszlásánál.

6. §. A társasági tagok feleségei követeléseiket szintén azon módon, mint a kereskedők és gyártók csődület esetére biztosíthatják.

7. §. Ha a tagok a társasági szerződésben az 5-dik §-ban körülírt pontok iránt nem rendelkeztek volna, következő rendelkezések megtartandók:

8. §. A társaság minden tagjaitól — a külső tagokat ide nem értve — egyenlő járulmány (Beitrag, Einlage) s egyenlő munkásság követeltethetik, hacsak a szerződésben más nem rendeltetett.

9. §. A társaság tagjai oly ügyeket nem vihetnek, melyek a társasági czéllal ellenkeznek.

10. §. Közöséges társasági ügyek elintézésére, melyek a kitűzött cél s a meghatározott eszközök körén túl nem mennek, a társaság minden egyes tagjai az elhatározandó ügynek megjegyzése mellett meghivatandók.

A kitüzöttidőremegjelenőknek valóságos többsége határoz.

11. § Ha azonban fontosabb ügyekről lenne szó, melyek a szerződésben ki nem kötött járulmányokat, új tagoknak felvételét, kölcsönvételt, aláírási czimvezetést vagy az alapszerződések s alaptőke akármely veszélyeztetését illetik, akkor minden tagok jelenléte s egyetértése szükséges.

12. §. Ha a társaság aláírási czimvezetője különös felhatalmazás nélkül valamely kereskedői ügyet végzett, vagy lekötélést a társaság nevében felvállalt, ez iránt a társaságnak felelni tartozik, a társaság azonban a szerződést vagy kereskedői ügyet megtartani köteles.

13. §. A társaságoknál, melyek rövid, egy évet meg nem haladó időre kötöttek, a nyereség felosztása csak ezen idő elmultával követeltethetik. Ha a társaságok hosszabb időre kötöttek, a nyereségi felosztás a szerződés kötése napjától számítandó minden esztendő végével történik.

14. §. A nyereség a tagok közt járulmányaik arányában felosztandó.

15. §. Minden tagnak szabadságában áll, a társaság számadásait és kereskedésikönyveit megvizsgálni.

16. §. Minden tag a társaság többi tagjainak irányában csak járulmánya erejéig köteleztetik.

17. §. A közkereseti társaságok jogviszonya, segédszemélyzete, s a vele kereskedési kapcsolatban lévők iránt azon törvények szerint határoztatik meg, melyek a kereskedők és gyártók hasonló jogviszonyai iránt rendelkeznek, azon szükséges megkülönböztetés mellett, hogy mindig az egész társaság, vagy a társaság nevében cselekvő s ezzel megbízott személy az egyik szerződő fél, nem pedig az egyes társasági tagok.

18. §. Ugyanazért adósságok felmondása csak társasági határozat által történhetik, vagy azon személy által, mely a társasági határozat következtében erre fel van hatalmazva. Minden egyes tagnak szabadságában áll ugyan a társaság adósságait megfizetni, a társaság számára történendő fizetéseket azonban egyes tagok jogszerűen fel nem vehetik, s a társaság nevében nem nyugtatványozhatják, hanem a társaságot illető sommának mindig, vagy az egész társaságnak vagy az általa világosan, vagy hallgatva megbízott személynek fizetendők, vagy birói kézhez adandók.

19. §. Ha egy vagy több társasági tagok a társasági ügyek vezérletével megbízattak, ezen tulajdonságukban, a társaság irányában úgy, mint más segédszemélyek tekintendők, ugyanazért ezeknek minden jogaival birnak, kötelességeivel tartoznak.

20. §. Ha a társaságba új tag vétetik be, evvel ez iránt külön szerződés kötendő, és

szintugy mint az alapszerződés a váltó-törvény-széknél bejegyzendő.

21. §. A váltó-törvényszék czimkönyvében az új szerződés bejegyeztetésénél a társasági alapszerződésre hivatkozás történend; a bejegyzett alapszerződésnél pedig pótlólag az új tag-szerződése s ennek jegyzőkönyvi száma megemlítendő.

22. §. Ha az új tag-szerződés szorosabb meghatározás nélkül a társasághoz állt, akkor a többi régibb tagokkal egyenlő jogokkal bír, s egyenlő köteleességekkel tartozik.

23. §. Ha a társaság kültagokat (Commanditaires) vesz be, ezekkel is írott szerződés kötendő, melyet azonban bejegyeztetni nem szükséges.

24. §. Ilyen szerződésekben lényegesen megkivántatik, hogy a kültág befizetett tőkéjétől magának nyereség-fejében határozott kamatokat, melyek a törvényesnél nagyobbak is lehetnek; kössön ki, és hogy a társaság hitelezőinek, csődület esetében, a következő 26-ik és 27-ik §§. rendelkezése szerint befizetett járulmányára nézve is elsőbbséget kötelezzon.

25. §. A kültágok által a társasághoz befizetett pénz a társaság felbomlásáig sem az egyik sem a másik fél által fel nem mondathatik, ha csak a szerződésben egyéb rendelkezés nem történt.

26. §. A társaság beltágjai, a kültágnak befizetett tőkéjére és kamatjaira nézve min-

den vagyonukkal felelősek, s a kültagnak szabadságában áll ezek iránti törvényes keresetét akár az egész társaság akár annak egyes tagjai ellen intézni; a társaság hitelezői azonban a társaság bukása esetében öt követeléseikkel megelőzik, s magokat befizetett járulmányából is kielégíthetik.

27. §. A kültag még akkor is, miután a társaság az általa befizetett tőkét visszaadta, azon hitelezőknek, kik társasági összeköttetése alatt a társaságot kötelezték, tőkéje erejéig a társaság egyéb tagjaival egyetemben (in solidum) két esztendeig annyiban felelős, mennyiben a hitelezők a társaság tagjainál kielégítést nem találtak.

28. §. Ezen veszély felvállalása mellett a kültagok magoknak a törvényes kamatoknál magasabbakat is köthetnek ki, anélkül hogy ez uzsorának tekintethetnék.

29. §. Ha a szerződésben más rendelkezés nem történt, a kikötött kamatok fél évenként fizetendők.

30. §. Ezen kamatok a kültagoknak még akkor is fizetendők, ha a beltágok semmit nem nyertek, vagy talán épen veszteséget szenvedtek.

31. §. A társaság követelési és tartozási állapotjának világos jegyzéke a kültagoknak beléptökkor előterjesztendő, melyben különösen jegyeztessék meg a tőke mennyisége, mely azon ideig kültagoktól felvétellett.

32. §. Ha ezen jegyzékben később oly hiba találtatnék, mely a kültagot veszélyeztetné, akkor az, ki a jegyzéket szántszándékosan így készítette, mint hamisító tekintendő.

33. §. A kültagoknak a társaság vezérletében semmi befolyásuk nincs, szabadságukban áll azonban a számadásokat és könyveket megvizsgálni, s a segédszemélyekre felvigyázni.

34. §. A kinek bejegyzett közkereseti társaság ellen követelése van, az követelését akkor is, ha az nem váltólevélből eredett, a társaság minden bejegyzett tagjától egyetemben (in solidum) követelheti. Ugyanazért szabadságában áll, a beltagokat egyetemben, egy keresetlevélben, vagy minden egyet külön-külön megkeresni, s az egyik tag elleni keresettől elállva, a keresetet más tag ellen intézni.

35. §. Bejegyzett társaság hitelezője a kültagot járulmánya erejéig csak akkor és annyiban perelheti be egyetemlegi fizetés iránt, midőn s a mennyiben a társaság egyéb tagjainál kielégítést per s végrehajtás útján nem talált. A kültagoknak azonban akkor is következő kifogásai lehetnek:

a) Ha bebizonyítja, hogy egész járulmányi tőkét a társaságnak befizette, és abból kamatain kívül semmit vissza nem kapott, ez őt minden további fizetési költség-től felmenti, minthogy csak járulmánya erejéig kezeskedik.

b) Szintugy megszűnik a kültag kötelezése, ha a társaságból történt kilépése óta

két esztendő elmúlt, habár a követelés azon időből származik is, melyben a kültag a társasággal összeköttetésben volt.

36. §. Minden társasági tagnak, mely a társaság hitelezője által egyetemlegi fizetés iránt perbe idéztetett, a társaság többi tagjaira a reájok eső rész iránt viszkeresete van.

37. §. A társasági jog egyes tagokra megszűnik:

a) A tag halála által; örökösei sem feljogosítva, sem kötelezve nincsenek a társaság folytatására, ha a szerződésben ez iránt egyéb rendelkezés nincsen; ha azonban ott örökösről is lenne szó, akkor csak a közvetlen örökösök, nem pedig az örökösök örökösei folytathatják a társaságot;

b) Ha a társasági tag csődület alá kerül; vagy

c) Csalási bűnök miatt megfenyítették; vagy

d) Oly rendbe lép, melynek tagjai a fentebbiek szerint közkereseti társaságba nem léphetnek;

e) Azon idő elfolytával, melyre magát a tag a társasághoz lekötötte.

f) A tag a társaságból kiléphet, ha kilépését hat hónappal előbb a társaságnál bejelentette. Ezen felmondási jog azonban csak akkor gyakoroltathatik, ha a társaság nem határozott időre állott össze;

g) A tagnak joga van mindjárt a társaságból kilépni, ha a többi tagok lényeges tár-

sasági kötelezéseiket teljesíteni nem akarják ; ellenben azon tag, mely társasági kötelességeit nem teljesíti, a társaság által kirekesztethetik.

38. §. Ha a kilépés ellen, akármely részről kifogás tétetnék, s az ügy per útjára kerülne, akkor a nyertes félnek választása van; a kilépést a végítélet hozásának napjától, vagy azon időtől számítani, melyben a kilépés iránt kérdés támadott.

39. §. Az egész társaság eloszlása következő esetekben történik :

a) Ha a társasági cél elérhető lenni megszűnt, következőleg akkor is, ha a társaság alaptőkéje elfogyott ;

b) Ha az idő eltelt, melyre a társaság összeállott ;

c) Ha azon feltétel, melynek bekövetkeztére a társaság eloszlataása szerződésben köttetett, valósággal be is következik ;

d) Ha azon tag meghal, melynek személyes részvételéhez a társaság fennmaradását kötötte ;

e) Ha a társaság tagjainak többsége meghalt, csődület alá került, csalási bűnök miatt megfenyítettett, vagy közkereseti társaság folytatásától eltiltott rendbe lépett ;

f) Ha a tagok az eloszlásban megegyeznek.

40. §. A közkereseti társaság egyes tagjainak kilépése vagy a társaság teljes elosz-

lása ugyanazon váltó-törvényszéknél bejelentendő, melynél a társasági szerződés bejegyeztetett. A váltótörvényszék ezt a helytartótanácsnak felterjesztendi, mely az elosztatást közhirrre fogja tenni.

41. §. A társaság hitelezőinek jogai nem sértetnek a társaság részletes vagy teljes eloszlása által; ha azonban a hitelezők az eloszlás vagy kilépés közhirrre tétele után két esztendő alatt a társaság elleni követelések iránt a kilépett tag ellen pert nem indítottak, ezen idő elteltével a kilépett tag többé nem az egész tartozásért egyetemben (in solidum), hanem annak csak aránylag reá eső részeért vétethetik kereset alá.

42. §. Ha pedig a társasági tagok a kilépésnél vagy eloszlásnál oly szerződést kötöttek, hogy bizonyos, abban megnevezett tagok a társaság minden adóságait általveszik, s ezen szerződés a váltótörvényszék és helytartótanács útján közhirrre tétetett, akkor a társaság hitelezői a szerződés közhirrre tételétől számítandó két esztendő alatt, a kilépett társaság minden tagjai ellen intézhetik követeléseiket, de ezen idő elteltével kielégítésüket kizárólag csak a társaság adósságainak a szerződésben kijelelt átvállalóitól követelhetik.

43. §. Ezen idő elteltével a kilépett kütag is csak azon tagok ellen intézheti követelését, kik az eloszlási vagy kilépési szerző-

désben a társaság adósságait magokra vállalták.

44. §. Ha a kilépett tag a 41-dik §-ban meghatározott két esztendő alatt egyetemlegesen (solidarisch) perbe idéztetnék, a társaság minden tagjain vagy azon személyen, mely a kötelezéseket magára vállalta, szavatósságot (evictio) követelhet.

45. §. Kilépő kültag a társaságtól csak befizetett járulmányi tőkéjét és annak a kilépés napjáig járó lekötött kamatait követelheti.

46. §. Kilépő beltág ellenben, vagy annak csődületi tömege örököse vagy jogképviselője haladék nélküli számadást, a társaság követelési s tartozási állapotjának kimutatását, lelettár (Inventarium) készítését s azon aránylagi rész kiadását követelheti, mely a követelő állapotból minden kötelezések levonása után a tagra esik.

47. §. Minden kilépő beltág követelheti azt is, hogy mind azon hitelezők, kiknek a társaság tartozik, haladék nélkül kielégíttessenek, vagy hogy kielégítésök biztosíttassék, mi az által is történhetik, ha a tagok egyike vagy egy része az adósságokat egészen magára vállalja, s a hitelezők ebben megnyugszanak.

48. §. A kilépő tag követelheti továbbá, hogy a társaság vagyona, a mennyiben ez tetemes értékcsökkenés nélkül történhetik,

természetében (in natura) osztassék fel. Ha ez azonban értékcsökkenés nélkül nem történhetnék, a társaságban megmaradó tagok fogják meghatározni az osztály alá tartozó értéknek árát, a kilépő tagnak pedig választása van a tárgyat azon az áron átvenni s a társaság többi tagjainak a reájok eső részt kifizetni, vagy pedig magának az ezen árból reá eső részt a társaság által kifizettetni.

49. §. Ha a társaság ezen árhatározást megtenni nem akarná, a kilépő tag a bíróságtól becsüsök által történendő becsüt kívánhat. Ezen a bíróság felügyelése alatt történt becsünél is a kilépő tagnak a 48-ik §-ban érintett választása van.

50. §. A fel nem osztható tárgyakra nézve akkor is leendő helye a becsünek, midőn az egész társaság eloszlik, s a kiegyenlítésre egyszavulag más eszközt nem határozott. A 48-ik §-ban körülírt választás azt illeti a tagok közül, a ki a becsáron felül legtöbbet ígért. Ha ily magasabb ígéret nem történt, akkor a választási jog, azon sorban illeti a tagokat, melylyel a társasági szerződést aláírták.

51. §. Részes kilépés esetében a könyvek, a levelezés és egyéb oklevelek a társaságot folytató tagoknál maradnak, melyeknek kötelességében áll, a kilépő tagoknak kívánatára s költségein nekik mindig ezen oklevelek másolatait kiadni.

52. §. Ha pedig a társaság végképen eloszlik, s az illető felek az oklevelek gondviselése iránt meg nem egyeztek, ezeknek gondviselése a tagokat az aláírás sora szerint illeti, s így tehát a következőhöz mennek át, ha az előző törvényes ok által; milyen a csődület alá jutás, a gondviselőre alkalmas lenni megszűnik.

53. §. Oly közkereseti társaságoknál, melyek magokat bejegyeztették, mind azon keresetek, miket az egyes tagok a társaság ellen vagy az egyes tagok ellen formálnak, ha azok a társasági szövetezésből származott viszonyokat tárgyazzák, azon váltó-törvény-szék előtt fognak folyni, melynél a társaság be vagyon jegyezve — a váltó- és csődületi perek azonban e szabály alá nem tartóznak, hanem a társaságokra nézve az illető törvényes bíraknál maradnak; oly társaságoknál pedig, melyek magokat be nem jegyeztették, ha egyes tagnak az összes társaság ellen keresete lenne, azt a társaságnak illető csődületi bírāja előtt követelheti, ha pedig az összes társaság egyes tag ellen pert indít, ezt a tagnak illető bírósága előtt tenni köteles. Ily perekben, melyek a társaság és egyes tagjai közt keletkeztek, kifogásnak, és felebbvitelen s perújításon kívül semmi egyéb perorvoslatnak helye nincs. Hasonlóul ha a társasághoz nem tartozó személy az összes társaság ellen keresetet formál, a társaságot

csődületi bírāja; elejébe idézendő; az összes társaság pedig minden egyes személyt, ki ellen követelése van, illető bírósága előtt perel meg.

3-dik Fejezet.

A részvény-társaságokról.

54. §. Részvényt szerezni, s részvény-társaságba lépni mindenkinél megszorítás nélkül szabad.

55. §. A kik részvény-társaságot akarnak alakítani, a váltó-törvényszékhez írásban beadni kötelesek:

a) Az alakulandó társaság czéljait s azon adatokat, melyeken a kitűzött czél elérésének lehetősége alapul; — világosan elkülönözve a bizonyosokat a valószínűektől és bizonytalanoktól;

b) A szükséges tőke mennyiségének közelítő kiszámítását;

c) A részvények számának, befizetési idejének s elosztás módjának előleges feljegyzését, vagyis a részvénytervet, melyben annak is ki kell jelölve lenni, vajjon az alapítók szándékoznak-e az összes részvényeknek valamely részét, és jelszám-mennyit, a közönségnek nyilvános aláírás útján átengedni?

d) Az alakulandó társaság előleges alapszabályait. Ezen oklevelek letétetvén a váltó-

törvénszéknel, megtekintésök mindenkinek megengedtetik.

e) Ha az alakítandó részvény-társaság nem tisztán kereskedői társaság, vagy ha az 1836. XXV-ik törv. cikk rendelethez tartozó vállalat létrehozását szándékolja, akkor az előbbi pontokban megemlített okleveleket előbb még a helytartó-tanácsnak is be kell mutatni.

56. §. Oly részvényeket, melyek nem bizonyos névre szólnak (au porteur), kiadni nem szabad.

57. §. Az alapítók a már beadott előleges alapszabályokat magok hatalmával meg nem változtathatják.

58. §. Mihelyt a részvények azon része, mely az 55-ik §-nak c) alatti rendelkezéseszerint a közönségnek lészen átengedendő, nyilvános, és a közhatóság felügyelése alatt véghez viendő aláírás útján — mely aláírásnak legalább is három napig nyitva kell maradni — elkelt, a részvényesek közgyűlésre összehívatnak. Ezen közgyűlésben a társaság alakítja magát (constituirt sich), az előleges alapszabályok felolvastatnak, a végképeni alapszabályok elhatároltatnak, a pénztár megnyitására, kezelésre választmány rendeltetik, ha a társaság szükségesnek tartja, aláírási czimvezető (Firmaführer) választatik, s a választmány különösen felhatalmaztatik, hogy az alapszerződést és aláírási czimét be-

1840. t. cz. 17

jegyeztesse. Mind ezek a jelenlévők szótöbbsége által elhatározottnak.

59. §. A társaságnak ilyképeni alakítása előtt, az alapítók a részvényeknek bármely előleges befizetést semmi szín alatt nem kívánhatnak. Szinte úgy tiltva van a részvényekre kamatokat fizetni magából azon pénz mennyiségből, melyet a részvényesek előlegesen lefizetnek részvényeikre.

60. §. A társasági ülésnél a tag minden egész részvény után egy voksal bir, tiznél azonban több vokst, bármely légyen részvényeinek száma, semmi esetre nem nyerhet.

61. §. A választmány a gyűlésben szótöbbséggel elfogadott, és a választmány által aláírt társasági alapszabályokat a kereskedési czímmel együtt váltó-törvénytörvénykönyv II. rész 3-dik fejezete értelmében, a társaság nevében bejegyezteti.

62. §. Az illető váltó-törvénytörvények az alapszabályokat másolatban minden többi váltó-törvénytörvényeknek megküldendi, és szabad megtekintetésüket megengedendi.

63. §. A társaság az alapítóknak előleges költségeit, mihelyt ezek elégségesen bebizonyítottak, ha az alapszabályokban más rendelkezés nem történt, azonnal kifizetendi.

64. §. A választmánynak nem szabad az alapszabályoktól eltérni, vagy különös felhatalmazás nélkül a társaságot kötő rendszabásokat elhatározni, mi csak a társaság gyű-

lésében szótöbbség által történhetik. A társaság céljának változtatása csak akkor eszközölthetik, ha a társaságnak legalább három negyede a közgyűlésben a változtatásban megegyez, a kisebbségben maradott rész azonban ily esetben kiléphet, s a társaság ügyeinek akkori állása szerint részvényeinek, s ha nyereség találtatnék, az aránylag reá eső nyereségi résznek kifizetését követelheti.

65. §. Az alapszabályoknak minden változtatásai a váltótörvényszéknél bejegyeztetendők.

66. §. Rendkívüli kedvezéseket, például kisajátítást vagy találmányi kiváltság-levelet (Erfindungs-patent) kívánó részvénytársaságok a fentebbi §§ ok. rendeletén felül a fenálló rendszabásokhoz alkalmaztatandják magokat.

67. §. Mind ezen közkereseti társaságokról szóló törvények a bányászati törvényhatóság alá tartozó társaságokat nem illetik.

XIX. TÖRVÉNYCZIKK.

A kereskedői testületekről és az alkuszokról.

1. §. Mihelyt valamely városban vagy mezővárosban több mint tíz kereskedő, gyártó, vagy közkereseti tagtárs létezik, ezek kereskedői testületet alakíthatnak, s abba más ugyanazon megyében lakó kereskedőket, gyártókat és közkereseti tagtársakat is bevehetnek és ügyeik elintézésére, pénztárok kezelésére s alkuszok feletti vigyázatra választmányt s

elnököt szótöbbséggel választhatnak ; megjegyeztetik azonban : hogy az ily kereskedői testületek valóságos bejegyzett kereskedőt, ha az a testületbe lépni akar, s mint testületi tag kötelességeit teljesíteni késznek nyilatkozik, a felvételtől el nem zárhatnak.

2. §. A testületnek jogaihoz tartozik :

a) Oly helyeken, hol váltó-törvényszékek vannak, minden harmadik esztendőben a kereskedői ülnököt megválasztani ;

b) Az alkuszokat az alább körülírt módon vizsgálat alá venni.

3. §. A ki alkusz kíván lenni, ebbeli kívánságát a kereskedői testület elnökének bejelentse, s teljeskorúságáról és becsületes magaviseletéről bizonyítványokat mutasson elő.

4. §. Az elnök ezeket a kereskedői testületnek bejelenti, a testület pedig az elnök mellé két kereskedőt rendel, kik az esedezőt a szerződések tulajdonságairól, az alkuszi könyvvezetésről, egyéb alkuszi kötelességekről, a belföld s legközelebbi határos külföld mértékeiről, az áruk tulajdonságairól, az eladásoknál megtartott helybeli szokásokról, és ha váltó-alkusz is akarna lenni, a váltófoglalatosságokról szoros vizsgálat alá veendőik.

5. §. Ha a megvizsgált tudományát elegendően bebizonyította, a vizsgálók kötelesek neki erről a testület nevében bizonyoságlevelet kiadni, s őtet az alkuszi hitletétel végett a helybeli hatósághoz utasítani.

6. §. A helybeli hatóság a megvizsgált s bizonyítvánnyal ellátott személyt megeske-tendi: „hogy alkuszi kötelességeit pontosan teljesíteni fogja“ a helybeli hatóság azt, hogy az alkuszi hit valóságosan letétetett, az alkuszi vizsgálatról szóló bizonyítványairand-ja, s hiteles pecsétjével megerősítendi.

7. §. Az alkuszi kötelességek következők:

a) Tartozik egy első feljegyzési kézi könyvet (Buch der ersten Aufschreibung) és ezenkívül még egy rendes alkuszkönyvet tar-tani, melyek az illető hatóságnál selyem zsi-nórral átvonatnak, a zsinór két vége a ha-tóság pecsétjével megerősítették, s a lapok száma feljegyeztetik;

b) A kereskedésekben, gyárakban s köz-kereseti társaságok irodáiban (Bureau) gyakran megjelenni, s szolgálatait tolakodás nélkül ajánlani;

c) Mihelyt valamely ügy reá bízott, ezt első feljegyzése könyvének bal oldalára pontosan felírni;

d) Tartozik a felvállalt ügynök eszköz-lését szorgalmazni, a nélkül, hogy megbizója nevét, mielőtt az ügy befejeztetett, megnevezné, ha csak erre megbizója által meghatalmazva nincs;

e) Az előadandó áruk tulajdonságainak előadásánál igazságosan s részrehajlatlanul szolgálni, a valódi mustrákat megmutatni, s jót állni, hogy az áruk a műstráknak megfelelnek;

f) A mint a reá bizott ügyet valakivel befejezte, ezt első feljegyzése könyvének jobb oldalára a megbízás általellenében pontosan bejegyzendi; s a befejezett ügyet hitelesített alkuszkönyvébe mindjárt sorsszám szerint mind a két szerződő fél nevének és lakásának, az áruk mennyiségének, árának s a befejezés idejének pontos feljegyzése mellett beiktatandja. Az ily alkuszkönyv ugyan azon pontossággal és hitelességgel vitetendő, mely a kereskedői könyvektől kívántatott. Minden kereskedői ügy befejeztével.

g) Ezen könyvből két kötés-bizonyítványt (Schlusszettel) készít, melyekbe kézikönyvből a befejezett ügyet pontosan kiírandja, a sorsszámot és a kézikönyv lapszámát feljegyzendi, aláírandja s azokat haladéok nélkül a két félnek általadja.

8. §. Mihelyt az ügy befejezése az alkuszkönyvbe iktatott, ha az eladási vagy vétési megbízás kétségbe nem hozatik vagy bébizonyittatik, s az alkusz ezen megbízás határára túl nem ment, attól az egyes fél többé vissza nem léphet, s ily esetben a kötés-bizonyítvány teljes próbát tesz a befejezett ügy iránt.

9. §. A kötés-bizonyítvány (Schlusszettel) a fentebbiek szerint bizonyóságot tesz a perben: azonban az ellenfél még a könyvek vizsgáltatását is kívánhatja. Az alkusz ezeket minden ilyes kívánatra a helybeli hatóságnak

bemutatni köteles, mely megvizsgálandja, vajjon azok a törvények értelmében vitettek-e? ha az alkusz könyveit bemutatni vonakodnék, vagy ezeket nem a törvény értelmében vezette volna, akkor a kötés-bizonyítványra támaszkodó panaszló félnek minden káráért felelős.

10. §. Ha az alkusz könyveit hibásan vezeti, a hatóság első esetben ötöt a körülmények szerint 20—100 forintra menő büntetéssel illeti, másodszor pedig alkuszbizonyítványát tőle elveszi, s ötöt az alkuszok-sorából kitörli, ezen kitörlését pedig közhirre teszi.

11. §. Azon alkusz, ki adósságokba merül, részeges vagy játékos, csalárd embereknek vagy kiskorúaknak adósságcsinálásnál eszközül szolgál, a reá bízott titkokat kifecsegi, vagy a dugárusságot előmozdítja, az alkuszok sorából szinte kitörltetik; alkuszi bizonyítványát tőle elvételik, s a kitörlés közhirre tetetik.

12. §. Alkusz minden kereskedés üzésétől, gyár felállításától, vagy közkereseti társaságban részvételtől eltiltatik, s ha ezt tenni kívánná, előbb alkuszi hivataláról lemondani köteles; különben az alkuszok sorából kitörltetik.

13. §. Ha az alkusz kézikönyve megtelt, ezt a hely hatóságánál letenni, s egy újat hitelesíttetni köteles. Hogy ha hivatalát elhagyja, kézikönyveit szintén úgy letenni köteles.

14. §. Az egyszer megvizsgált s megsekketett alkusz hivatalát az ország minden ré-

szeiben, bizonyítványának előmutatása mellett, gyakorolhatja, s többé új vizsgálatnak magát alávetni nem köteles.

15. §. Az alkusz minden szerződő féltől a befejezett ügyért alkuszdiót (Sensarie) követelhet. Az alkuszdió, ha ez iránt külön egyezés nem történt, minden ügyért, mely 5000 forintot meg nem halad, fél procentre határozatik, nagyobb sommáknál pedig az 5000 forinttól minden esetre neki járó fél procenten felül minden száztól, mely az 5000 forinton felül vagyon, egy negyed procentet követelhet.

16. §. Azon czélból, hogy az alkusz az árukat becsök felett magasztalja, s így másokat csaljon, nagyobb alkuszdiót kikötni tilos. Ha az alkusz ezen rendeletet meg nem tartaná, az alkuszdió elvesztésén kívül 10—100 forintig menő büntetés alá kerül.

17. §. Ha az alkusz az általa kötött ügyekben csalárdságot követett volna el, akkor a 10. §. rendeletén felül a károsodottnak teljes kárpótlást adni köteles.

18. §. A fumei kereskedői testület, s a magyar tengeremléki alkuszok iránt gyakorlatban levő szabályok tovább is jelen állapotokban maradnak.

XX. TÖRVÉNYCZIKK.

A fuvarozásokról.

1. §. A ki fuvarozásokat vállal, köteles ezt illető hatóságának bejelenteni, s bizonyít-

adassanak át a fuvarosnak, és a helybeli kereskedői szokás szerint vagy tulajdon takaróival, vagy a fuvaroséival az idő viszonyosságai ellen elégségesen biztosittassanak, a fuvarlevélbe pedig mindez bejegyzendő.

4. §. A fuvaros a reá bízott árukért nem csak szekerével és marhájával, de egész vagyonával kezeskedni tartozik, s minden csel vagy gondatlanság által okozott kárt az áruk tulajdonosának megtéríteni köteles.

5. §. Oly ürügy alatt, hogy az áru súlyából valami hiányzik; vagy az áru elrontott, a kereskedő, ha a fuvaros bebizonyítja, hogy az állított hiány vagy romlás nem az ő csele vagy gondatlansága miatt történt, a kialakudott fuvarbérből semmit le nem vonhat; ha pedig a fuvaros az árukkal a kikötött időhatárnál később érkeznek meg a rendelt helyre, fuvarbérét a körülmények szerint vagy egészben, vagy részben elveszti.

6. §. Ha azonban a fuvaros hiteles bizonyítványokkal kimutatja, hogy a kikötött időhatárt győzhetetlen akadály miatt mulasztotta el, akkor minden büntetéstől ment leend. Ilyen bizonyítványokat a legközelebbi tisztviselő vagy helybeli hatóság a fuvaros felszólítására, ha kitételét valódinak találja, haladékon kívül kiadni köteles.

7. §. Ha a fuvaros utban észrevenné, hogy az áruk begöngyölése (Einhüllung, Emballage) vagy a hordó, melyben vannak,

akármi történetből megkárosultak, s az áruk ezen által veszélyeztetnének, köteles begyőlést vagy hordót kijavíttatni, mely esetben, ha a kijavítás szükségét s azt, hogy a kár sem baleset, sem gondatlansága által nem történt, bebizonyítja, a kijavítás bére neki az áruk tulajdonosa által kifizetendő.

8. §. Ha a fuvaros a reá bízott árukból valamit elidegenítene, vagy önhasznára fordítaná, köztolvajként megfenyítendő; azok pedig, kik ily árukat tudva átvették, s orgazdálként büntetendők.

9. §. A fuvaros a reá bízott szállítandó árukat maga, vagy emberei által a rendelt helyre, vinnyá köteles; ha tehát a fuvar más fuvarosra bízta, a fuvarbért ugyan el nem veszti, de az árukért ugyan tartozik felelni, mintha azokat maga szállította volna; — akár vagy időmulasztás esetében fenmaradván, visszereset (Regress) a azon fuvarosra, kinél a szállítást általadta.

10. §. Minden kérdések, melyek kereskedő és fuvarosok közt ezen törvény következtében keletkeznek, ha a kereset tárgya 200. forintot fel nem múl megyékben a szolgabírák által, királyi és első bíróság hatósággal felruházott rendes tanácsú mezővárosokban a helybeli bíró vagy kapitány által, sommás szóbeli per útján elintéztetnek, s az ítéletek tüstént végrehajtatnak. Megjegyeztetik azonban, hogy midőn a kereskedő akár a fuvaros

ellen valamely keresetet támasztani, akkor midőn tőle az árat általveszi, addig míg a fuvaros azon helyről el nem távozott, a helybeli bíróság — ha pedig már eltávozott volna, akkor azon városhoz vagy megyének fenemlített tisztviselői fognak a kereset felett itélni, melynek kebelében a fuvaros lakik, magában értetődően, hogy 200 forintot felülmuló keresetek kereskedő és fuvaros között mindig a panaszlottnak rendes bírósága előtt rendes per útján lesznek követelendők.

11. §. Az ítéletben meg nem nyugvó félnek a felebbvittel csak birtokon kívül marad fen, és pedig szolgabírótól a megyei törvényszékhez, városi vagy mezővárosi bírótól vagy kapitánytól az illető városi vagy mezővárosi tanácshoz. Ha azonban az elmarasztalási somma iránt a felvivő (appellans) addig is, míg az első bíróság felebbvitt ítélete megvizsgálatnák, vészedelmet látna, az elmarasztalási sommát vagy készpénzben az első bírónál teszi le, vagy pedig ugyanottan annyit erőben biztosítja. Az illető első bíróság ezen letett elmarasztalási sommát az illető feltörvényszék végitélete után a nyertes félnek átadja.

XXI. TÖRVÉNYCZIKK.

Adóssági követelések elsőbbség végetti betáblázásáról.

1. §. A betáblázásnak mindig azon köz-

törvényhatóság előtt kell történni, hol az adósnak javai, melyekre a betáblázás intéztetik, fekszenek. Ugyanazért a nemesi és jobbágyi javakra nézve az illető megyének közgyűlése előtt — szabad királyi városokban, a Jász-Kún kerületekben fekvő javakra nézve a városi tanács rendes ülésén — a Hajdú városokban a kerületi gyűlésben — a bányai vagyona nézve pedig a bányászti hegymester és jegyző előtt vagyon csak helye a betáblázásnak. Más hol történt betáblázások törvényes erővel nem bírnak.

2. §. Azon betáblázás, mely egyik megye vagy törvényhatóság előtt történt, az adósnak más megyében vagy más törvényhatóság alatt lévő javára soha ki nem terjed, még akkor sem, ha ezek csak részei vagy tartozmányai (appertinentiae) volnának azon nagyobb jószágoknak vagy uradalomnak, melyre nézve a betáblázás történt.

3. §. Megyei kisgyűlésen történt betáblázásnak törvényes ereje csak azon közgyűléstől számítandó, melyden a kis gyűlés jegyzőkönyve hitelesített; ugyanazon közgyűlésen történt betáblázások pedig, a gyűlésnek bármelyik napján történt legyen is a betáblázott iromány felolvasása, különbség nélkül ugyanazon egy napon történteknek tekintendők.

4. §. A betáblázásnak, hogy törvényes erejű legyen, előbb kell történni, mint a

csődület iránti folyamodás benyújtatott. Később történt betáblázások semmi erővel nem bírnak.

5. §. A betáblázott követelés, csődület esetében, más hasonló, de be nem táblázott követelések előtt kielégítési törvényes elsőbbséggel bír. Korábban betáblázott követelés a későbbben betáblázottat kielégítésére nézve megelőzi. Ugyanazon közgyűlésen vagy városi tanács előtt ugyanazon napon történt betáblázások között az adóslevél kelte határozza el az elsőbbséget.

6. §. Jövedőre a betáblázásból származó kielégítési elsőbbség az adósnak csak ingatlan javaira terjed. Ingó javakra betáblázást intézni, vagy az ingatlanokra történt betáblázásnak erejét ingókra is kiterjeszteni, ezentúl soha semmi szín alatt nem lehet.

7. §. Az eddig történt betáblázások azonban mind azon csődületekben, melyek már folyamatban vannak, vagy az jelen törvény kihirdetése után három esztendő alatt fognak támadni, az adósnak ingó javaira nézve is adnak a hitelezőnek elsőbbséget, de az ezen három évnél defolyta után támadó csődületeknél az eddigi betáblázásoknak ereje is az adósnak egyedül ingatlan javaira terjed.

8. §. Betáblázások alkalmával a kötelezvények mindenkor eredetben, a kereskedői könyvek kivonatai pedig a váltótörvénytől olyan ítéletei, melyekre nézve

a hitelező az adósnak ingó javaiból teljes kielégítést nem nyert, hiteles formában beiktatandók.

9. §. Minden betáblázandó követelésnek határozott sommáról kell kiadva lenni. Ha valaki oly követelést tábláztatna be, mely nem valamely határozott pénzmennyiségről szól a betáblázás által semmi elsőbbséget nem nyerend.

10. §. Ha valamely kötelezvény betábláztatnék, mielőtt az abban kitett pénzt vagy pénzbeli értéket az adós hitelezőjétől átvette, a betáblázásból származó elsőbbség azon időtől számítandó, midőn a kötelezvény az abban kitett pénz vagy pénzbeli érték valóságos áltáladásával teljesítésbe ment.

11. §. A betáblázás végett bemutatott iromány az illető közgyűlési vagy tanácsai ülésben nyilván felolvastatván, betáblázottnak végzés által kijelentessék, s ezen végzés az ülésnek jegyzőkönyvébe iktattassék, s a megtörtént betáblázás a betáblázott irományra feljegyeztessék, sőt ha a fél kívánja, erről neki hiteles bizonyítvány is adassék. Ezenkívül a betáblázott irománynak másolata egy különös, e végre készített betáblázási jegyzőkönyvbe beirandó, s minden betáblázásokról egynévsor szerint ilajstrom vezetendő.

12. §. A betáblázási jegyzőkönyvet s ilajstromot mindenki szabadon és díj fizetés nélkül megtekintheti, és a levéltárnok köteles azokból bárkinek kívánatára minden különös végzés vagy elnöki meghagyás nél-

kül, illő díj mellett, hivatalos aláírása alatt kivonatot kiadni.

13. §. A megyei közgyűlések előtt jövőendőben is történhetnek oly általános betáblázások, melyeknél az adósnak egyik vagy másik vagyona különösen ki nem jelletetik, s ezeknek törvényes ereje az adósnak azon megye hatósága alatt levő minden ingatlan javaira egyformán kiterjed.

14. §. De szabad királyi városokban ily általános betáblázásnak jövőendőben helye nem leend, hanem a hitelező köteles ezentúl a betáblázás alkalmával mindenkor különösen kijelelni adósának azon vagyonát, melyre a betáblázást intézni akarja, s midőn a betáblázás erejét annak minden ingatlan javaira ki akarja terjeszteni, ha ettől az adóslevélben eltiltva nincsen, azokat mind egyenként s különösen megnevezve jelelje ki, mert a mit meg nem nevezett, arra nézve a betáblázás neki elsőbbséget nem ad.

15. §. Ezeknek következtében minden szabad királyi városnak meghagyatik: hogy a betáblázási könyvet a földkönyvvel (Grundbuch) kösse össze. Azon szabad királyi városoknak, melyekben rendes földkönyv még nem létezik, két esztendei határidő engedtetik, mely alatt azt multhatatlanul elkészíteni, rendbe hozni, s a betáblázásokkal összekötni köteles.

16. §. Midőn a betáblázandó iromány-

ban az adós fél már maga határozottan kijelente azon polgári ingatlan vagyonát melyre adósságát betábláztatni engedi, akkor a betáblázást annak egyéb javaira kiterjeszteni nem lehet.

17. §. A ki valamely betáblázással terhelt polgári vagyont megvesz, addig, míg az eladott vagyónra betáblázott követelések kifizetve, vagy a hitelezők megegyezésével biztosítva nincsenek, az eladónak kezéhez a vételbeli sommából semmit le ne fizessen, különben a hitelezőknek minden ebből eredhető káráért, kezességgel tartozik. Ugyanazért köteles a városi tanács minden ilyen eladásról az illető hitelezőket azonnal tudósítani, s őket hivatalosan felszólítani, hogy betáblázott követeléseiknek miképen biztosítása iránt legfeljebb egy hónap alatt kívánságukat kijelentsék. Ha a hitelezők meg nem nyugodnának abban, hogy követeléseik az eladónak még birtokában maradott egyéb vagyonaire irassanak által, hanem kielégítést kívánnának, a vevő, hacsak a hitelezőkkel másképen nem egyez, mind azt, a mit a vételbeli sommából szerződés szerint egyszerre vagy időnként letenni tartozik, addig, míg a hitelezők ki nem elégítettek, mindig a városi tanács előtt fizesse le. A tanács pedig a letett sommából a kifizetendő követeléseket azonnal elégíttesse ki, s az eladó csak azt veheti kezé-

hez, a mi hitelezőinek kielégítésén felül maradt. Ha valamely hitelező a városi tanács felszólítására egy hónap alatt sem jelentené ki akaratját, a vevőnek választásától függ, azon követelést a maga terhére átiratni, vagy azt a városi tanács kezéhez letenni.

18. §. Midőn a betáblázással terhelt polgári vagyonnak csak egy része adatik el, a hitelezők betáblázott követeléseiknek csak azon részére nézve kívánhatnak a vevőtől biztosítást vagy kielégítést, a mi a betáblázás alatti vagyonnak eladott részére esik, s ha ezen résznek mennyiségére nézve a felek egymás közt meg nem egyezhethetnének, azt a városi tanács fogja rövid uton elintézni; követeléseik többi része pedig tovább is az adós birtokában maradt vagyონrészt terheli.

19. §. Ha egyes személyek nemesi javaikra nézve a betáblázásnak azon módját akarnák behozni, mely a fentebbi §§-ok által a királyi városokra nézve megállapított: szabadságukban álland, e végre megye közgyűléséből küldöttséget kikérni, mely az illető nemesi fekvő javakat hitelesen összeírja és felmérése; mely munkálatot a megye közgyűlésére bemutatván, az ily módon hitelesen összeírt és felmért nemesi birtokokról egy különös jegyzőkönyv fog a megye által vitettetni. A küldöttség

munkalódásának valóságáról felelet terhével tartozik.

20. §. Addig is pedig, míg a megyékben is rendes földkönyvek hozatnak be, oly esetben, midőn az adósnak valamely különösen kijelelt birtokára történt a betáblázás, és az adós azon birtokát elidegeníti, a vevő tartozik mind azon hitelezőket, kik követeléseiket különösen azon birtokra betábláztatták, annak megvételekor tudósítani s őket kielégíteni, vagy azon adósságokat a megvett birtokkal együtt átvállalni, különben habár az egész vételi sommat az eladónak lefizette is, mind azon adósságok, melyek a megvett birtokra különösen valának betáblázva, azt tovább is terhelik.

21. §. Ugyanez leszén megtartandó akkor, midőn az adós valamely törvényhatóság alatt levő, s általános betáblázással terhelt minden birtokát eladja, habár más törvényhatóság alatti birtokai megvolnának is.

22. §. A kitáblázások csak a betáblázott kötelezvénynek visszaváltásával történhetnek, s ugyanazon hatóságnál teljesítendők, melynél a betáblázás történt. A visszaváltott kötelezvény kitáblázás alkalmával is eredetben előmutatandó, s a kitáblázásnak módjára s rendes feljegyzésére nézve az illető hatóságok épen azon szabályok szerint fognak eljárni, melyek a betáblázásra nézve e

jelen törvényczikkelyben foglaltatnak; ha azonban a kitáblázandó kötelezvény eltévedvén, eredetiben be nem mutattathatnék, a kitáblázást sürgető fél az illető hatósághoz esedezést adand be, melyhez a hitelezőnek azon hitelesített elismerését, hogy a kitáblázandó s eltévedett kötelezvény valóságosan kifizettetett, hozzá csatolandja, és a kötelezvény megsemmisítésének és kitáblázásának eszközöltetését kéri. Az ily kérelemlevél következtében az illető hatóság a betáblázott kötelezvény másolatát a helytartó-tanácsnak megküldi, a főkományszék pedig ezt körlevél és a váltótörvénykönyv II. részének 213-dik §-ban említett hirlap által kihirdetvén, egy esztendei határidőt tűzend ki, melynek elfolytaig az, kinek birtokában a kihirdetett kötelezvény lenne, a kitáblázást sürgető törvényhatóságnál igényeit bebizonyíthatja; ezen határidő után a kötelezvény megsemmisítettnek jelentetik, s kitáblázása megengedettik. — Végre ha valaki ellen hamis, vagy már kifizetett kötelezvény volt betáblázva, s ez azon kötelezvény iránt per útján biróiképen felmentetett, s legfelsőbb bíróságnak, vagy ha a pert a másik fél felebb nem vitte, azon bíróságnak, mely a kérdés felett utoljára ítélt, felmentő ítélete mellett is megtörténhetik a kitáblázás.

23. §. A betáblázás díja minden kötelezvénytől, mely 200 forintnál nagyobb som-

máról nem szól, 1 frt 30 kr. — 200 forintot meghaladó sommától minden kötelezvénytől 3 ft. A kitáblázásért díj nem jár.

24. §. Fiumére nézve az ott gyakorlatban levő betáblázási rendszer tovább is megtartatik.

XXII. TÖRVÉNYCZIKK.

A csődületről (Concurs).

1. §. A csődület feletti biráskodás.

a) Bejegyzett kereskedőkre s közkereseti társaságokra nézve azon bíróságot illeti, melynek körében a csődület alá kerültnek kereskedési telepje (Etablissement) vagyon. Ugyanazért még akkor is, midőn az ilyen kereskedő nemesi jusokkal és javakkal bír, de kereskedési telepje királyi vagy első bírósági hatósággal ellátott mezővárosban vagyon helyeztetve, azon városnak tanácsa gyakorolja a csődületi bíróságot; ha pedig a kereskedési telep megyei vagy földesuri hatóság alatt vagyon, akkor a csődületi bíróság minden kivétel nélkül mindig a megyei törvényszéket fogja illetni; midőn végre a kereskedőnek több kereskedési telepjei vannak, melyek nem ugyanazon egy törvényhatóság alatt fekszenek, ezek közül az fog a csődületben biráskodni, mely a csődület megrendelése végett legelsőbbben megkerestetett.

b) Azokra, nézve, kik nem bejegyzett kereskedők, ha nem esek és egyszerűs mind nemesi javakkal bírnak, ha bár kir. városokban laknának, bírnának, vagy mint gyárosok bejegyezve volnának, is, mindig azon megyének törvényszékébe leendő a csődületi bíró, melynek kebelében nemesi javaik fekszenek, s ha nemesi javaik több megyékben feküdnének, azon megyetörvényszék, hol rendes lakásukat állandóul tartják, ha pedig rendes lakásuk is változtatva, hol egyik, hol másik megyében, legyen, vagy éppen az országon kívül laknának, az illető kerületi tábla, — végre az utolsó esetben, ha javaik több kerületekhez tartozának, a hitelezők folyamodására. O Felsége fogja kijelelni az illető kerületi táblák közül azt, mely a csődületben bíraskodni fog. Doussat id

Azon nemésekre nézve, kik szabad kir. városokban laknak, és semmiféle nemesi javakkal nem bírnak, valamint mindegyik egyéb városi hatóság alá tartozókra nézve is a városi tanácsot illeti a csődületi bíraskodás. Azok felett, kik első bírósági hatósággal ellátott mezővárosokban laknak, s ha nem nemesek, a mezővárosi tanács, — ha pedig nemesek, az illető megyének törvényszékébe foglaltatni. Végre

Minden egyéb nemesek és nem nemesek felett, ha bár földesuri hatóság alatt lakna-

nak is, mindig a megyei törvényszék gyakorolja a csődületi biráskodást.

A Jász és Kún kerületekben, mint az első ugy a felebbviteli bíróságot tekintve, az eddig divatozó szokás fog megtartatni.

A Hajdu városok kerületében a csődületi első bíróságot a városi tanácsok fogják gyakorolni, azoktól a felebbvitel a kerületi törvényszékre, onnét pedig egyenesen a hétszemélyes táblára történend: — A magyar tengermellékre nézve pedig az ottani váltó- és kereskedési törvényszék illetősége jelen állapotjában marad, a váltótörvénykönyv II-dik rész 26-dik §. értelmében.

2. §. A csődületi bíróság illetősége (competentia) alá tartoznak azon perek is, melyek a megbukottnak vagyonára nézve más bíróságok előtt vagynak ellene folyamatban; ugyanazért a csődület megnyitásakor minden ilyen perek a csődületi bírósághoz általtétetvén, ott fognak végképen elítéltetni; azon perek pedig, melyek a bukottnak vagyonára nézve más bíróság előtt ellene már lefolytak, habár végképen elintéztettek a felebbvitel útján megvizsgáltattak volna is, de végrehajtással még be nem fejeztettek, a csődületi első bírósághoz minden esetben általtéteendőek ugyan, de ez az elébbi bíróság által megítélt követelés valósága és mennyisége felett újabb ítéletét nem hozhat, hanem csak az osztályozás iránt fog biráskodni.

3. §. Ezen rendszabás alól azonban kivételnek:

a) Azon perek, melyek ingatlan nemési javakat tárgyznak;

b) Minden bányászati keresetek, melyek, ámbár a bukottnak bányái vagyona szinte a csődületi tömeghez tartozik, mégis mindig a bányászti bíróságnál elintézendők, miután azonban elintéztettek, osztályozás és kielégítés tekintetéből szinte a csődületi perhez és törvényhez adandók.

4. §. Azon ingó zálogok, melyekre a váltó-hitelező, a kibocsátó, forgató, elfogadó vagy váltókezes ellen a csődület medrendelése előtt a váltó-törvénykönyv I. részének 193-ik §. szerint zálogjogot nyert, és azon ingó javak, melyekre nézve a váltó-hitelezőnek az I. rész. 198. §. szerint megtartási joga (Retentionsrecht) vagyon, ugyanazon §§-ok szerint is a csődületi tömeghez nem tartoznak; ugyanazért, ha ezek iránt a váltóper még folyamatban lenne is, az a csődületi bírósághoz át nem tétetik, hanem a váltó-törvényszéknél marad.

5. §. Csődületnek helye vagyon:

a) Midőn az adós, vagy annak halálával örökösei, vagy hátrahagyott vagyonának gondnoka az illető csődületi bíróság előtt kijelentik, hogy adósságai vagyonát meghaladják;

b) Midőn a hitelezők közül egy vagy

többen a csődületi bíróság előtt bebizonyítják, hogy az adós tartozásainak eleget tenni nem képes, s ugyanazért csődületet kérnek. A csődület megnyitását pedig kérheti bármely hitelező, habár oly kötelezvénynyel vagy váltóval lépne is fel az adós ellen, melynek kitűzött fizetési ideje még le nem járt.

6. §. Midőn a felfedezés az adósnek részéről történik, az illető bíróság köteles a csődület megnyitását azonnal megrendelni, midőn ellenben a hitelezők kérnek csődületet, ez iránti folyamodásukat az adósnak csődületi bíróságához intézik, s azt városokban a tanácshoz, megyékben pedig a megyei alispánhoz nyújtják be, s a folyamodás mellett azon próbákat is tartoznak beadni mikből az adósnek fizetési tehetetlensége nyilvánosodik. A megkeresett városi tanács vagy alispán ezen folyamodást mellékleteivel együtt a panaszlottal haladéék nélkül közölvén, neki meghagyja, hogy egy kitűzött rövid határidőre az illető bíróság előtt, és pedig városokban a tanács, megyékben a törvényszék előtt személyesen vagy ügyviselője által megjelenjen, és ha az ellene intézett követelésnek alaptalanságát másképen megmutatni nem tudná, bizonyítványokkal támogatott követelési s tartozási állapotátját minden további halasztgatás nélkül mutassa ki. Ugyanazért megyékben

az alispán, mihelyest ilyen csődületi folyamodás adatik be hozzá, a törvényszéket a rendes időn kívül is azon napra, melyet a a panaszlottnak határidőül kitűzött, összehívni köteles.

7. §. A kitűzött határnapon az adós megjelenvén, ha azt hinné, hogy a fentebbiek szerint nem azon bíróság hatósága vagy illetősége alá tartozik, ez iránti kifogását, azonnal megteheti, a bíróság pedig e felett haladék nélkül ítéletet hoz; későbbben, a per folytában a bíróság elleni kifogásnak helye nincs.

8. §. Ha pedig a fél a bíróság ellen kifogást nem tenne, vagy a bíróság azt mint alaptalant elvetné, a bíróság a felek bizonyítványait azonnal fontolóra veszi, s ha szükségesnek látja, az adósnek vagyonbeli állapotját a hely szinén biróilag is megvizsgáltatja.

9. §. Ha a bíróság a két részről bemutatott bizonyítványokból vagy birói vizsgálatból azt látná, hogy az adósnek fizetési tehetetlensége valóságos, vagy alaposan gyaníttatik, a csődület megnyitását azonnal megrendeli.

10. §. A fizetési tehetetlenséget alaposan gyaníttatja, s azért a csődület megrendelésére elegendő:

a) Ha az adós megszökik, vagy elrejte-

zik, s ezen cselekvésének más oka nem valószínű;

b) Ha a megrendelt határidőre értékbeli állapotjának kimutatására a bíróság előtt maga vagy ügyviselője által meg nem jelenik, s értékbeli állapotját kimutatni vonakodik;

c) Ha ellene bebizonyíttatik, hogy hitelezőivel követelései egy részének elengedése végett oly kijelentés mellett kezdett egyezkedéseket, hogy adósságai vagyonát meghaladják, habár ezen kijelentés bíróságon kívül történt is;

d) Ha az adós kereskedőnek a bíróság előtt előmutatott kereskedői könyveiből kiviláglik, hogy könyveit annak idejében rendszeren befejezni három hónapig elmulasztotta, vagy azokat nyilván meghamisította.

§. A mint a csődület megnyitása elhatároztatott, a bíróság ugyanazon ítéletben az adósnak minden ingó s ingatlanjait haladék nélkül zár alá vétetni rendeli, s neki bíróiképen meghagyja, hogy követelési s tartozási állapotját bizonyos határnapi hit alatt fedezze fel, a csődületi tömegnek a netalán helyben lévő hitelezők meghallgatásával egy ideigleni gondnokot s egy perügylőt rendel, a bukott javainak összeírását elhatározza, s a hitelezők összehívására határidőt tűz ki. Ezen ítélet azonnal kihirdetendő, s kihirdetésevel a csődület megnyitottnak tekintetik.

12. §. Ha a bíróság azt találná, hogy a bukott, betegség, öregség vagy testi tehetetlenség miatt, mindennapi élelmét meg nem keresheti, s más egyéb segédeszközei sincsenek élete fentartására, javainak zár alá vétele napjától kezdve, a csődületi pernek befejezéseig neki a csődületi tömegből a gondnok által időnként rendesen kifizetendő tartást rendel; ez iránt azonban mind a tömegnek ideigleni gondviselőjét, mind a netalán helyben lévő hitelezőket minden esetre előbb kihallgatja. Ezen tartás naponként legalább hat krajczár leendő, de húsz krajczárnál naponként többre semmi esetben nem határozthatatik, sőt ha a per folyta alatt a bukottnak más keresetmódjai nyilvánának, mik által ezen tartás elkerülhetetlen szükséges lenni megszűnnék, annak fizetésétől a hitelezők kérelmére a bíróság a tömeget újabb ítélet által felmenti.

13. §. A megrendelt zár alá vételt városokban a bíróság két kiküldött tanácsbeli által, megyékben a törvényszék a kiküldött törvényes bizonyosság által azonnal teljesített azon javakra nézve, mik törvényhatósága alá tartoznak; a bukottnak egyéb javaira nézve pedig az illető törvényhatóságot átküldő levél mellett annak teljesítésére felszólítja.

14. §. A felfedezési esküt a bukott fél az eljáró csődületi bíróság előtt tartozik

nygyan letenni: de ha más törvényhatóság alatt laknék, és személyesen jelen nem volna, a bíróság annak illető törvényhatóságát átküldőlevél mellett az eskünek és fedezésnek kivételére megbizza.

15. §. A bukott ingó s ingatlan javainak összeírását városokban a tanács szinte egy vagy több tanácsbelire, megyékben a törvényezék a törvényes bizonyyságra bizza, azon javakra nézve pedig, melyek más törvényhatóság alatt vannak, az átküldőlevél mellett eszközli. Az összeírás mindig a tömeg-gondnoknak vagy megbizottjának hozzájárulásával teljesítendő; s a hitelezőknek is teljes szabadságában áll az összeírásnál jelen lehetni. — Az összeírást teljesítő tanácsbeli vagy törvényes bizonyyság, a tömeg-gondnokának vagy megbizottjának és neta-lán jelenlévő hitelezőknek meghallgatásával; mindjárt az összeíráskor elhatározza azt, melyek azon ingó javak, miket a hitelezők összejövételéig sem lehet eltartani, s azt az összeírásban is különösen megjeleli.

16. §. Az ingatlan nemesi javak iránti jogokat tárgyazó irományok az összeírás alkalmával lepecsételtetnek, s az illető nem-zetségbeliek kezére adandók.

17. §. Ha a bukottnál valamely bepecsételt letétemények találtnak, melyeken a tulajdonos neve, vagy egyéb ismerhető jelek láthatók, azok az összeírás alkalmával fel

nem bontandók, hanem az összeírásban világosan körülírva a tömeggondnoknak általadandók. Ha pedig a bukottnál mint a tiszviselőnél közpénztár találtatik, a különösen e végre szolgáló közpénztári szekrény az összeírók által lepecsételendő, s minden közhivatali irományokkal együtt a csődületi bíróságnak általadandó. A csődületi bíróság azon hatóságot, melyet a pénztár illet, haldék nélkül tudositja, a lepecsételt pénztári szekrényt pedig annak megbízottjai előtt felnyitván, ha abban oly bepecsételt letétemények talátnak, melyekről világos hogy valamely magánosokat illetnék, ezeket addig is, míg a tulajdonosok által nem követeltetnek, a tömeggondnokának kezéhez adja, a többit pedig az irományokkal együtt a hatóság megbízottjai veszik át. Azon közhatóság, melynek pénzeit a megbukott kezelte, általvéven ekképen a közpénztárt, s ahhoz tartozó irományokat, köteles az ezt illető számadásokat azonnal megvizsgálni, s ha kivilágosodnék, hogy a pénztárban felesleg (supèrplus) találkozik, azt a csődületi tömegnek általadjá; ha pedig a hivatalos számadások szerint a számadó elmarasztaltatott, az elmarasztalási somát a csődületi tömegben követeli.

18. §. Azon ingatlan javakra, melyek a bukott feleségének sajátjai, az összeírás ki nem terjesztethetik; ha csak az adósleveleket az asszony is alá nem irta. — Az összeírás szinto

ki nein terjesztetik a megbukott tisztviselőnek hivatalbeli fizetésére.

19. §. Ha bukott vérségével osztatlan állapotban vagyon, csak azon javait lehet tústént összeírni, melyek egyenesen s kizárólag az ő tulajdonai, a tömeggondnokának és perügylőnek azonban kötelességök leendő, kinyomozni mind azt, mi a bukottat az osztatlan közösből illeti, s az őtet illető résznek haladék nélküli kiadását az 1836. eszt. XIV-ik törvénczikkely utján eszközteni.

20. §. Ha a bukott valamely közkereseti társaság tagja, akkor a tömeggondnoka a társaságtól, a bukottra eső részt a társaságokról szóló XVIII-ik törvénczikkely 46. 47. 48. 49. és 50. §§. értelmében követelendi, összeíratandja, s zár alá teendi.

21. §. Ha a bukott valakivel közösségben élne, vagy valamit mással közösen bírna, és ezen közösség nem társasági szerződésen alapul, akkor a közös tárgyak azon megjegyzéssel, hogy közösöknek állittatnak, szinte összeíratandók, és a tömegi gondnoknak általadandók.

22. §. A birói összeírás két példányban elkészítendő, az egyik a tömeggondnoknak, a másik a csődületi bíróságnak általadandó.

23. §. A tömegnek kirendelt ideigleni gondnoka az összeírt javakat és a bukottnak ingó javait, kereskedését, s követeléseit tárgyazó minden irományokat az összeírás

szerint kezéhez és számadása alá veszi; azon ingókat, mik az összeírást teljesítő tanácsbelinek vagy törvényes bizonyoságnak a 15. §. értelmében hozott határozata szerint a hitelezők összejöveteleig sem volnának eltarthatók, haladéok nélkül hiteles személy jelenlétében árverés útján eladja, egyéb ingó s ingatlan javakra felelet terhét alatt gondosan felügyel, s azon tartozásokat, mik a tömegeket követelőleg illetik, a mennyire per nélkül bevehetők, minél előbb behajtja.

24. §. A kirendelt perügylő (Curator ad lites) tartozik még a hitelezők összejövetele előtt is mind azon perekre, melyek a bukottat követelőleg netalán illetik, felvi-gyázni, azoknak bevégzését lehetőleg siet-tetni, azon tartozásokat, mik a tömeget kö-vetelőleg illetik, a mennyire per nélkül megkaphatók nem volnának, törvény útján behajtani, s a bukott ellen más bíróság előtt folyamatban levő perekre nézve, me-lyek a 2-dik §-us szerint a csődületi bírósághoz általteendők, ezen általtételt tüstént eszközölni.

25. §. A csődületi hitelezőknek össze-hívása közönséges összehívó végzés (edicta-lis citatio) által történik. Ezen összehívó végzésben világosan ki kell tenni:

- a) A csődületi bíróságnak megnevezését;
- b) A bukottnak nevét;
- c) A hitelezők megjelenésének helyét és határnapját;

d) az ideiglen kinevezett tömeg-gondnokot;

e) A kirendelt perügyelöt;

f) Azon felszólítást, hogy mindazok, kik a csődületi tömegből bármely jogczimmel valamit követelnek, a kitűzött határidőre keresetöket a szükséges bizonyítványokkal gyámolítva okvetlenül beadják; később beadott követeléseknek hely nem adatván.

26. §. A hitelezők összehívására kitűzött határidő 30. napnál rövidebb, 120 napnál hosszabb nem lehet. Ezen összehívó végzés az eljáró törvényszéknek kapuira minden esetben kiszégeztessék, — a kiszegés napja arra feljegyeztetvén.

27. §. Ezen felül azon hitelezőkre nézve, kik az eljáró bíróság törvényhatósága alatt laknak, ezen hatóság más törvényhatóság alatt lakókra nézve pedig a helytartó tanács útján fog kihindettetni az összehívó végzés.

28. §. Azon csődületi perekben, melyek szabad királyi városok tanácsa előtt folynak, a városnak tanácsa — azokban, melyek megyei törvényszék előtt folynak, azon törvényszék. — a mezővárosi tanács előttiekben pedig a tanács kérelmére az illető törvényhatóság fogja az összehívó végzések kihirdetése végett a helytartótanácsot megkérni.

29. §. A helytartó-tanács az összehívó végzést nem csak szokott körlevelek útján

hirdeti ki, hanem azt azon hazai hirlapokban is, melyek a váltótörvénykönyv II. részének 214. §-a szerint a váltótörvénytörvényeszeki hirdetésekre fognak szolgálni, beiktattatja. Az ily csődületi összehívásokat magokba foglaló helytartótanácsi intézőleveleket a megyei alispán, gyűlést nem várva, azonnal közzé tenni köteles.

30. §. Midőn kisebb csődületeknél a bíróságnak bizonyos tudománya vagyon arról, hogy a megbukottnak semmi olyan hitelezője nincsen, ki a bíróságnak törvényhatóságán kívül laknék, az összehívó végzésnek a helytartótanács általi kihirdetése nem szükséges.

31. §. Ha a megbukottnak külföldön is volnának hitelezői, a bíróság azoknak tudósítását a magyar udvari cancellaria útján eszközözi.

32. §. Mindazon terhes szerződések, melyeket a bukott a csődület megrendelését közvetlenül megelőzőt tizenöt nap alatt házastársával vagy olyanokkal, kik vele harmad iziglen vérségi vagy sógorsági összeköttetésben vannak, bármiképen kötött, csak akkor tartják meg erejüket, ha az illetők más alkalmas próbákkal bebizonyítják, hogy az a mi az ily szerződőlevelekben mini tett dolog foglaltatik csakugyan valósággal megtörtént. A csődület megrendelése után a bukott a csődület teljes befejezéseig

semminemű vagyonáról szabadon nem rendelkezhetik; ugyanazért, ha vagyonából a csődület megrendelése után valamit elidegenítene, vagy elfejtene, a 130-ik §. értelmében mint csaló fog büntettetni. A csődület megrendelése után a tartozásbéli elmarasztalásért birói foglalás sem intéztethetik a bukottnak vagyonára.

33. §. Az elrejtett vagyonokat a tömeg gondnoka tüstént visszaveendi, s az, kinél rejtve voltak; ha bebizonyittatik ellene, hogy a csődület megrendelését tudva, vette azokat kezéhez, mint orgazda fog büntettetni.

34. §. Azon javak, melyeket valaki a bukottól, a csődület megrendelését tudva, megvett, a tömegnek visszaadandók, s a vevő ily esetben azokért adott pénzét elveszti.

35. §. A ki azonban a bukottól valamely világos követelésének biztosítására a csődület megnyitása előtt ingó zálogot vett által, habár követelése nem váltóbeli tartozásból eredt is, azon zálogot tartozik a tömegnek kiadni, de a tömeg a zálogon fekvő követelést a zálog átvételekor tüstént lefizetni köteles; ha a követelésnek mennyisége, vagy bár mi a zálogot tárgyazó körülmények miatt valamely kétségek támadnának a zálogtartó s tömeggondnok vagy perügylő között, azokat a csődületi bíróság

sompmás uton fogja elintézni, s ha a zálogtartó a zálogot kiadni mégis vonakodnék, azt a kielégítendők kielégítése után rajta bíróiképen, a szükség úgy hozván magával, átküldő levél mellett teljesítendő végrehajtás útján is megveendi.

36. §. Ha a csődület megrendelése után örökösödés vagy végrendelet által a bukottra valamely vagyon szállna, az is haladék nélkül összeirandó, s a csődületi tömeghez adandó.

37. §. Az eddig jó lélekkel kötött, ezután pedig törvényes bizonyság előtt kötendő, törvényes átadással megerősítendő, s az illető törvényhatóságoknak bemutatandó haszonbérleti szerződések, ha a haszonbérbe adó esik csődület alá, a csődület esetére is teljes erejüket megtartják, — ellenben ha a haszonbérbe vevő esik csődület alá, a haszonbérleti szerződés megszűnik.

38. §. Ha a csődületi tömegnél bizományi áruk vagy oly tárgyak kerültek volna összeírás és zár alá, melyek másnak kétségtelen sajátjai, ezek iránt a tulajdonos a csődületi bíróság elébe, még a hitelezők összejövetele előtt is, adhat keresetlevelet, melyben

a) Azon tárgyat, melyre tulajdoni jogot formál, úgy leirandja, hogy ez minden egyéb hasonló tárgytól világosan megkülönböztethessék;

b) Megmutatandja, hogy ezen leírt tárgy összeíráskor a csődületi tömegben találtatott;

c) Bebizonyítandja, hogy ezen tárgy kétségtelen tulajdona;

d) Megmutatandja azon módot, melyen ezen tárgy a bukotthoz jutott, a nélkül, hogy annak tulajdonává vált volna.

39. §. A fentebbi §. rendelete alá tartoznak mind azon ingó javak is, melyekről bebizonyíttatik, hogy a bukott feleségének valóságos hozományai, s mint hozomány kerülvén s bukottnak kezéhez, még természetben megvagnak; magában értetődően, hogy a bukottnál találtatott s másik által kiadott azon hozománybéli activ adóslevelek is, melyek feleségének nevére szólnak, mint annak sajátjai szinte kiadandók.

40. §. A feleség férje tömegéből az ingó javak közül csak azt követelheti, a mi kizárólag számára, vagy gyermekei számára készült tulajdon, s gyermekei ruháit, fejéreneműjét, ágyneműjét s azon bútorokat, melyek nevével vagy gyermekei neveivel meg vannak jegyezve. A többi követelése az osztályzás alá tartoznak.

41. §. A férj ellenben felesége csődületi tömegéből a 40. §-ban megjegyzett tárgyakon kívül minden a háznál találtató ingó javakat követelheti.

42. §. Ha a bukott mesterember vagy

napszámos eszközei vagy szerszámai birói összeírás alá kerültek volna, melyek élelem keresésére elkerülhetetlenül szükségesek, ezeket a bíróság a bukott kérelmére a csődületi tömegből neki szintén azonnal kiadandja.

43. §. A ki a bukottal együtt lakott, vagy valamit vele közösen birt, természetben csak azon tárgyakat követelheti a tömegből, melyek kizárólag általa használtattak, a közösen birt tárgyakból pedig az eladási árnak felét.

44. §. Ha ily kereset a hitelezők összejövetele előtt kerülne a bíróság elébe, az tartozik a tömeg gondnokát, a perügylőt és a netalán helybenlévő hitelezőket sommás uton meghallgatni, a kereset iránt szinte sommás uton ítéletet hozni, és ha a kereső fél mindazokat bebizonyította, mik a fentebbi §-ban e végre megkívántatnak, a kereset alá vett tárgyat, ha az természetben a tömegnél megvagyon, azonnal kiadja; ha pedig a tömeg-gondviselő ezt, mint nem tarthatót, már eladta, az érte bejött pénzt a kereső félnek haladék nélkül kifizetteti. A kereső fél azonban köteles tökéletes biztosításul szolgáló kezeskedést állítani az iránt, hogy ha netalán a csődületi per folytában az összehívott hitelezők keresetét s annak bizonyítványait megczáfolnák, s a kiadott tárgyra nézve megmutatnák, hogy az csak-

ugyan a tömeget illette, a tárgyat vagy annak árát a tömegnek azonnal visszaadandja. **45. §.** Ha pedig ily tulajdoni kereset a hitelezők összejövetelét utánzatná a bírósághoz, akkor a tömeg gondnokán és perügylőn kívül azon választmány lesz meghallgatandó, melyet a hitelezők az 51. §. értelmében a tömegre előendő felügyelés végett választottak, és ha ezek ellenvetést nem tennének, vagy a kereset bizonyítványait meg nem czáfolják, a kereset alá vett tárgy minden további biztosítás vagy kezeskedés nélkül a kereső félnek azonnal kiadandó.

46. §. A hitelezők összejövetelére bírósághoz kitűzött csődületi határnapon mind az, kinek a tömegből követelése vagyon, köteles személyesen vagy törvényes ügyviselője által a csődületi bíróság előtt megjelenni, és követelését mindazon oklevelekkel együtt, melyek annak támogatására szolgálnak, írásban két példányban legfelébb három nap alatt a bíróságnak beadni. **47. §.** Azok, kik a bukott ellen más bíróság előtt oly pereket folytattak, melyek a fentebbi 2-dik §. értelmében a csődület megnyitásakor a csődületi bírósághoz általteendő, szinte kötelesek követeléseiket, melyek iránt azon pereket folytatták, külön keresetlevél mellett, a csődületi határnaptól számlálandó három nap alatt a csődületi bíróságnak két példányban beadni, az egyik

példányhoz, ahhoz t. i., mely a bíróságnál maradand, az eredeti pert minden okleveleivel együtt hozzá csatolni, a másik példányhoz pedig, mely a perügylőnek ki fog adatni, az említett perből azon okleveleket s irományokat, melyek a követelés bebizonyítására szükségesek, — mellékelni; szabad-ságában állván a perügylőnek, ha ezek iránt az eredeti perből bővebb kifogásokat akarna tenni, azt a csődületi bíróságnál megtekin-teni.

48. §. A csődületi keresetlevelek mindig a csődületi tömeg ellen lévén intézendők, azokban sem a tömeg gondnokának, sem a perügylőnek megnevezése, sem pedig, ha ezek változnának, vagy az adós időközben meghalna, más keresetlevélnek beadása nem szükséges.

49. §. De tartozik a követelő ugyanazon keresetlevélben, melyben követelését előadja, annak a beadás napjáig követelhető minden járulmányait is beiktatni, s ekképen követelésének addigi egész mennyiségét pontosan kiszámítva előadni; ezen felül pedig követelésének osztályozása iránti kívánságát is okokkal és próbákkal támogatva előadandja, és mind ezekre nézve ítéletet kér.

50. §. Ha valamely követelő a kitűzött három nap alatt követelését szükséges próbákkal támogatva, valamely véletlenül köz-

bejött akadály miatt be nem adhatná, tartozik ezen akadályt az 3 nap lefolyta előtt a bíróságnak bejelenteni; ez pedig a perügyelőnek kihallgatásával ez iránt haladék nélkül ítéletet hoz, melytől semmi felebbvitelnek helye nem leendő; s ha az akadályt valóságosnak találja; azon követelőnek egy új s a lehetőségig rövid határnapot rendel. Ha azonban a fél az akadályt bejelenteni elmulasztaná, vagy annak valóságát bebizonyítani nem tudván, követelésének a fentebbiek szerinti előadását azonnal nem teljesítené, vagy az újabb határidőt még nem tartaná, követelése többé a csődületi perbe fel nem vétetik.

51. §. A megjelent csődületi hitelezők, vagy azoknak ügyviselői a csődületi határnaptól számlálандó három nap alatt magok közül szótöbbséggel egy, három tagból álló választmányt neveznek ki, a tömegnek ideigleni gondviselőjétől számadásait általveszik, s azokat megvizsgálás végett a választmánynak általadják; az ideigleni gondnoknak eddigi fáradozásaiért járó jutalmát meghatározzák; mivel ha az megelégedni nem akarna, annak mennyisége felett a bíróság fog határozni, jövődőre pedig vagy az ideigleni tömeg-gondnokot megerősítik, vagy helyette szinte szótöbbséggel új tömeg gondnokot választanak, s vele jövődő bére iránt megalkusznak.

52. §. Ezen választásoknál a hitelezők egyenlő szavazattal bírnak, ha pedig ekképen számlált szavazataikból valamely kérdésnél a többség világos nem lenne, a két egyenlő számú rész közül azon rész teszi a többséget, mely követelésének tőke summájára nézve a másikat meghaladja.

53. §. Ha a hitelezők a fentebb kitűzött három nap alatt azokat, mik az előbbi 51-ik §-ban foglaltatnak, nem teljesítenék, a bíróság fogja határozat által mind azokat kipótolni.

54. §. A csődületi választmány tartozik az ideigleni tömeggondnoknak beadott számadásait megvizsgálni, azokra észrevételeit megtenni s ha a hitelezők új tömeggondnokot választottak, a csődületi tömegnek az új gondnok kezére átendő rendes számadását eszközölni.

55. §. Ha az ideigleni gondnok azon észrevételekben, miket a csődületi választmány számadásaira tett, meg nem nyugodnék, a csődületi bíróság fog azok felett haladék nélkül határozni s ha a számadót elmarasztalná, az az elmarasztalási sommát végrehajtás által ismét tüstént megveszi. — A meg nem elégedő fél ezen ítéletet ugyan félebb nyithatja, de a felsőbb megvizsgálás csak az egész csődületi per befejezése s a követelések osztályozása iránt is kimondott végítélet után fog megtörténni.

56. §. A tömegnek a hitelezők által megerősített vagy ujonnan választott gondnoka a csödületi választmány kinevezésétől fogva, bármely eladásokat és szerződéseket csak a választmány számszerinti többségének jóváhagyásával tehet, s a bejött pénzekről szinte csak azok jóváhagyásával rendelkezhetik; ugyanazért minden a tömeg gondnoka által kiadott oklevelek, szerződések és nyugtá-ványok, melyek a tömeget bármely részben tárgyazzák, a csödületi választmány egyik tagja által mindig aláírandók.

57. §. A csödületi tömeghez tartozó minden ingó javaknak, melyek az ideigleni tömeg gondnok által még el nem adattak; mikor és mimódon leendő eladását a csödületi választmány fogja elhatározni.

58. §. Azon ingó javak azonban, melyek a tömeghez tartozó ingatlan nemesi javak hasznos műveléséhez szükségesek, a csödület bevégezése előtt el nem adathatnak.

59. §. A tömeghez tartozó ingatlan nem nemesi javak mindenkor csak árverés útján adathatnak el; de azoknak egészen vagy részenként, s mikor leendő eladását szinte a választmány határozza meg, s az eladás előtt azokat törvényesen megbecsültet, az árverési határnapról mind azokat, kiknek követeléseik azon eladandó ingatlan javakra vagynak betáblázva, előre tudósítja,

s az árverésnek hiteles személynek közbejöttével leendő teljesítését a tömeggondnokra bizza.

60. §. Az árverés a becsúáron kezdendő, s ha azon áron vevő nem találkoznék, új határnap lészen a választmány által kitüzendő, ekkor azonban a javak becsúáron alól is eladathatnak.

61. §. A nemesi ingatlan javakat a választmánynak eladás alá kitenni nem lehet, de azoknak miképen leendő kezelését a választmány fogja elhatározni, a tömeggondnok pedig azok kezelésére rendesen felügyel.

62. §. Az időközben bejött pénzeket a választmány csak olyanoknak adhatja ki kamatra, kiknél mind a tőkére, mind a kamatok rendes fizetésére nézve tőkéletes biztosság vagyon, különben minden kárért a hitelezőknek felelni tartozik. A választmány különösen még arra is ügyelni köteles, hogy azon pénzek oly helyekre és olyképen adassanak ki, hogy azokat a csődület bevégeztével tüstént készpénzül behajtani, s a hitelezők kielégítésére fordítani lehessen.

63. §. Azon költségeket, melyek a tömegnek rendbeszedésére, biztosítására és kezelésére szükségesek, s melyeknek kifizetése a csődületi per végeig el nem halasztható. a csődületi választmány a bejött készpénzből a tömeggondnok által azonnal kifizetteti.

64. §. Ha a választmány a tömeggond-

nokának hűtelenségét vagy alkalmatlan voltát időközben tapasztalná, annak tüsténti elmozdítását a csődületi bíróságnál fogja kérni, s ha a bíróság a vádat alaposnak találja, a gondnoknak elmozdítását haladéék nélkül megrendeli, helyette a választmány kijelelésére más tömeggondnokot rendel, s az elmozdítottat számadásainak tüsténti beadására szorítja, és ezen ítélet felebb nem vitethetik.

65. §. A követelők által két példányban beadott keresetleveleket, mellékleteikkel együtt, egyik példányban a csődületi bíróság egy csomóban a beadás rende szerint külön feljegyzés mellett sorozva (*rotulus actorum*), magánál megtartandja, másik példányban a perügylőnek tüstént kiadja, és annak ítélet által kötelességül teszi, hogy észrevételeit a keresetek minősége és valósága iránt minél előbb megtegye, s azokat egy kitűzött határnapra a bíróságnak bemutassa. Ezen határnapot a bíróság rendesen tizenötöd napra, ha pedig a hitelezőknek nagyobb száma hosszabb időt kívánna, legfeljebb negyvenötöd napra kitűzi.

66. §. A perügylő köteles a kitűzött határidő alatt minden a tömeget érdeklő követelések iránt egyedül azoknak minőségére és valóságára, nem pedig osztályzására nézve észrevételeit a netalán szükséges ellenpróbakkal gyámolítva megtenni, s a mely követelés ellen kifogása nem volna, azt is

világosan kijelenteni; észrevételeit vagy kifogását minden hitelezőre nézve külön írásba foglalja; minden ilyen külön írásba csak azt iktatja be, mi azon hitelezőnek követelését tárgyazza, s mind ezeket szinte két példányban elkészítve, a kitűzött határnapon a csődületi bíróságnak beadja.

67. §. Azon követelésekre nézve, melyek más bíróságoktól tétettek által a csődületi bírósághoz, a perügyelőnek csak azon kifogásokkal lehet élni, melyek a kereset valóságát s minőségét érdemileg tárgyazzák, a mennyiben ezek felett az előbbi bíróság végsőképen nem ítelt.

68. §. Ha mindazonáltal ilyen a csődületi bírósághoz általtett perekben az előbbi bíróság az adóst megjelenés vagy védelem elmulasztásáért makacssági ítélet által marasztalta el, vagy midőn a váltótörvényszék váltó-keresetben sommás uton fizetési végzést hozott, mely ellen az adós a törvényes idő alatt kifogásokat nem tett, — ámbar az ilyen elmarasztalás, vagy fizetési végzés már ítelt dologgá vált, ha azonban az birói foglalás által a csődület megnyitásakor még végre nem hajtatott, szabad leendő a csődületi perügyelőnek mind azon kifogásokat s ellenpróbákat is előadni, melyek a kereset valóságát érdemileg tárgyazzák.

69. §. A perügyelő által beadott észrevételeket a csődületi bíróság egyik példány-

ban szinte feljegyzés mellett sorozva, a per-
beli írományoknak a 65-ik §-ban megemlített
csomójához (rotulus actorum) teszi, s magá-
nál megtartja, s a másik példányt a hitele-
zőknek, és pedig mindeniknek csak azt, ami
annak követelését tárgyalja, kiadja, és
nekik meghagyja, hogy tizenöt napra fele-
letüket, s ha bővebb próbáik volnának, s
azoknak előadását keresetők valóságá-
ról nézve szükségesnek vélnék, okvetetlenül
beadják, különben a későbbi védelem el nem
fogadtatván, az előadottakból ítélet fog-
hozatni.

70. §. Ha azonban a perügylő vala-
melyik hitelező követelésének valósága ellen
oly próbákkal támogatott kifogásokat tett,
melyeket a hitelező előre nem láthatott, és
melyeknek megczáfolására oly próbák kíván-
tatnak, miket ő az ellenvetést nem gyanítva
előre meg sem szerezhetett, megszerzésük
pedig 15 nap alatt meg nem történhetik, és
ily esetben azon hitelező a bíróságtól hosszabbi
határidőt kérhet, de kérelmét azon naptól,
melyen a perügylőnek felelete neki a bírósági
által kiadatott, legfeljebb harmad nap
tartozik beadni, a bíróság pedig, ha a halasz-
tásnak fentebbi okait világosoknak látja, a
határidőt biróiképen meghosszabbíthatja,
de ezen meghosszabbítás 45 napot semmibe
esetben meg nem haladhat.

71. §. A hitelezők kötelesek a perügylő

lőnek észrevételeire netalán adandó feleletöket, szinte a szükséges próbákkal gyámolítva, a bíróság által kitűzött határidőre két példányban beadni.

72. §. Ha valamelyik hitelező a maga követeléseinek bebizonyításán s a perügylő által ezek valósága ellen tett kifogások megczáfolásán felül, még valamely más hitelezőnek követelése ellen is akarna kifogásokat tenni, szabadságában leendő a perbeli írományok csomójában (*rotulus actorum*), mely a bíróságnál vagyon, minden hitelezőnek beadott követeléseit s azok mellékleteit, és a perügylőnek ezekre tett észrevételeit megtekinteni, s azokból azt, a mit használni akar, magának leiratni, de észrevételeit ugyanazon idő alatt, mely a perügylő feleletének megczáfolása végett bíróiképen kitűzetett, minden hitelezőre külön írva, két példányban beadni tartozik.

73. §. A hitelezőknek követeléseik valósága iránt beadott ezen második iratát a bíróság ismét egyik példányban a perbeli írományoknak csomójához (*rotulus actorum*) mellékelve, magánál megtartja, másik példányban pedig a perügylőnek, vagy ha egyik hitelező a másiknak követelésére tett volna észrevételeket, ezeket azon hitelezőnek kiadja, s mind a perügylőnek, mind pedig az ilyen hitelezőnek, kit követelése iránt a másik hitelező megtámadott, a követelések valóságát

tárgyazó utolsó védíratnak elkészítésére 15 napi határidőt tesz. Ezen határidő oly esetben, ha a perügyelőnek számosabb hitelezők iratára kell felelni, 45 napig is kiterjesztethetik.

74. §. Mind a perügyelő, mind a fentebbi 73-ik § ban említett hitelezők kötelesek a követelés valóságát tárgyazó védíratot a kitűzött határnapon beadni; s ezenkívül a követelések valóságára nézve semmi újabb védelemnek, próbáknak vagy a védírat közlésének helye nem leendő, hanem a bíróság azonnal tartozik a beadottakból minden egyes követelésnek valóságára nézve végítéletet hozni, s azt haladék nélkül kihirdetni.

75. §. Ha valamely követelésre nézve csak fél próbák hozattak volna elő, s a kiegészítésre hivatétel volna szükséges, tisztító-eskü a bukottnak soha sem ítéltethetik meg, hanem a próbák csak pótló-eskü által lesznek kiegészíthetők.

76. §. Kihirdettetvén a követelések valósága iránt hozott ítélet, a kihirdetéstől számítandó 15 nap alatt köteles a perügyelő a megítélt követeléseknek osztályzását és egyenkénti scrozását az alábbi §§-ok rendelete szerint elkészíteni, azt okokkal támogatni s annyi példányban, hogy egy a bíróságnál a perbeli irományok csomójánál (rotulus actorum) megtartatván, minden hitelezőnek külön egy példány jusson, a bíróságnak beadni.

77. §. A bíróság ezen osztályzás sorozatot azonnal minden hitelezőnek külön kiadja, s őket oda utasítja, hogy ha és a mennyiben az ellen észrevételeik volnának, azokat, ha szükségesnek látnák, próbákkal is gyámolítva, tizenötöd napra a bíróságnak hemutassák; kifogásoknak semmi esetben hely nem adatván.

78. §. A hitelezőknek az osztályozat ellen tett kifogásait a bíróság által a perbeli irományok csomójához mellékeltetnek, ott ezen kifogásokat egész kiterjedésökben minden egyes hitelező megtekintheti, s a mit szükségesnek vél, azokból leirathatja, s a fentebbi 77-dik § ban kitűzött tizenöt nap leteltától számítandó tizenöt nap alatt azokra észrevételeit, vagy a mennyiben a maga követelésének sorozata lett volna egyik vagy másik hitelező által megtámadva, ez iránt végső védelmet elkészítendi, s a bíróságnak beadandja.

79. §. Ezentul a sorozatra nézve sem léssen további vitatásoknak, vagy a felek által beadott védíratok s észrevételek egymással közlésének helye, hanem a bíróság a sorozat iránt haladék nélkül végítéletet hoz, s ugyanezen ítéletben a perügyelőnek díját meghatározza.

80. §. A csődületi tömeg ellen formált követelések osztályzására nézve következők határoztatnak:

Az első osztályhoz tartoznak a következők:

a) Azon költségek, melyek a csődületi tömeg rendbeszédésére, biztosítására és kezelésére szükségesek voltak, hová a tömeg-gondnokoknak és perügyelőnek meghatározott díja, s a bukottnak tartására a 12-dik §. értelmében történt kiadások is tartoznak;

b) A megyei törvényszék előtt lefolyó csődületi perekben a bírói eljárásnak díja, mely azon perekben, hol a csődületi tömeg 1000 forintot meghalad, de 10,000 forintra nem megy, 25 forint — 10,000 forinttól 50,000 forintig 50 forint — ezen sommán felül pedig határozatlan sössmáig 100 forint leendő az egész bírói eljárásért, s mindenkor a megyeházi pénztárába fizetendő; 1000 forintot meg nem haladó tömegtől semmi díj nem járván. — A többi bíróságoknál e részben az eddig divatozó szokás fog megtartatni.

c) A végrehajtási szokott költségek;

d) A közhivatalbeli letétemények, vagyis azon pénzek s ingó vagyonok, melyek közhivaltalt viselő személynek hivatalánál fogva adattak kezéhez, a mennyiben azok a 44-ik §. szerint természetben ki nem adattak vagy az érettek bejött pénze a csődületi per folyamata alatt ugyanazon §. értelmében ítélet következtében ki nem fizettetett.

Továbbá a tisztviselőknek hivatalos számadásaiból eredett elmarasztalások ;

e) Minden közadóbeli tartozások és hátramaradások ;

f) A bányászati királyi urburai tartozások ugyanazon időre ;

g) A f. esztendei földesuri hátramaradások.

A régiebb hátramaradások akár közadóbeliak vagy bányászatiak, akár földesuriak legyenek, ezen osztályhoz nem tartoznak.

82. §. Hogyha a csődületi tömeg oly csekély volna, hogy abból még az 1-ső osztálybeli követeléseket sem lehetne teljesen kielégíteni, akkor a kielégítés azon renddel teljesítettik, melylyel az 1-ső osztálybeli követelések a fentebbi §-okban megállapított sor szerint kielégítendők, és pedig úgy : hogy azon első osztálybeli követelés, mely sorra előbb vagyon, egészen kifizetendő, habár más ugyanazon 1-ső osztályban, de hátrább lévő követelésnek kielégítésére semmi nem maradna is.

83. §. A második osztályhoz tartoznak :

a) A gyámsági számadásokból eredett elmarasztalások :

b) A bukott cselédjeinek hátralévő bére, a mennyiben ez a csődület megnyitása előtt egy évre hátra vagyon.

c) A kereskedői segédeknek fizetése a XVI.-dik törv. czikkely 31-ik §. értelmében.

d) Az orvosnak díja s a gyógyszerárusnak orvosi szerekért felszámított követelése, szinté a csődület megnyitását megelőzőtt egy évre ;

e) A temetési költségek, és pedig ha a bukott a csődület megnyitása előtt halt meg, egészen — ha pedig a csődület alatt halt meg, akkor ugymint szegény lészen eltemetendő, s csak azon költségek fognak felszámíthatni, melyek eltemetésére mulhatatlannul szükségesek valának ;

f) A lakásbéri tartozás azon fél esztendőre, mely a csődület megnyitását közvetlen megelőzte ;

g) A kéményseprőnek bére a csődületet megelőzőtt egy évre.

84. §. Ha az 1-ső osztálybeli követeléseknek kielégítése után a tömegből annyi nem maradna, hogy abból ezen 2-ik osztálybeli követelések teljesen kifizettessenek, akkor azon vagyon, mi az 1-ső osztálybeliek kielégítésén felül megmaradott, a 2-dik osztálybeliek között, követeléseik mennyiségének aránya szerint felosztandó lészen.

85. §. A harmadik osztályba sorozandók :

a) A bukottnak ősi adósságai, de csak azok, melyek akkor, midőn a bukott ősi örökségét átalvette már be valának táblázva, vagy az örökség átalvétele után hathónapalatt

betábláztattak. Ezen adósságok a bukott ősi örökségének erejéig megelőzik a bukottnak még korábban betáblázott saját adósságait is, magok között pedig a betáblázás sora szerint lesznek azon örökségből, melyet terhelnek, kifizetendőek. Azon ősi adósságok, melyek a fentebbiek szerint be nem tábláztattak, a bukottnak tulajdon-adósságai előtt elsőbbséggel nem bírnak;

b) A csődület alá került feleségének törvényes hitbére, mely a mágnásoknál 400, nemeseknél és polgároknál 200, nem nemeseknél pedig 40 forint leendő törvényes éftékű pénzben.

Ezen jegypénz rendszeren az ingatlan javakból lesznek kifizetendő, s az ingókat csak akkor terheli, ha ingatlanok nincsenek. Megelőzi pedig a bukottnak még azon adósságait is, melyek ellene házassága előtt már betábláztattak. Hasonló tekintet alá jönnek mindennemű bírói ítélet által megállapított vitalitiumok, ha azok az ítélet kihirdetése után legfeljebb hat hónap alatt az adósnak ingatlan javaira betábláztattak, vagy a hol ingatlan javak nincsenek úgy mint az asszonyi hozományról rendeltetett, az illető törvényhatóság előtt bejegyeztettek. Az ily betáblázott vagy bejegyzett vitalitium épen úgy lesznek a 3-ik osztályba sorozandó, mint a jelen §-nak rendelete szerint az asszonyi hozomány, a mi pedig a fentebbi módon be nem tábláztatott,

vagy be nem jegyeztetett, szintugy a közönséges adós levelek közé tartozik.

c) A bukott feleségének hozománya és jegyajándéka, a mennyiben annak valósága s a férj kezére lett jutása, sőt nemesekre nézve a férj ingatlan javaiba történt beruházása megbizonyittatik.

Hogy azonban az asszonyi hozomány ezen 3-dik osztályba soroztassék, szükséges, hogy az kereskedőknél a kereskedőkről szóló XVI-dik törvényezikkely 9-dik §-a szerint az ott meghatározott időben bejelentve, nem kereskedőkre nézve pedig azon időtől fogva midőn a férj kezére került, hat hónap alatt betáblázva lett legyen. Az így bejelentett vagy betáblázott hozomány megelőzi a férjnek minden későbbben felvett vagy későbbben betáblázott adósságait, azon asszonyi hozomány pedig, mely a fentebbiek szerint be nem jelentett, vagy be nem tábláztatott, a férjnek betáblázott adósságai és váltóbeli kötelezései előtt semmi esékben elsőbbséget nem nyer, hanem a közönséges adóslevelek (chirographa) közé tartozik.

d) A bukottnak adósságai, melyek elhárulnak a XXI-dik törvényezikkely 8. rendeleto szerint betábláztatnak.

e) A bukott által kiadott vagy elvállalt váltóbeli kötelezések.

86. §. Az ezen osztályhoz tartozó c) d) és e) alatti követelésekre nézve azonban

megjegyeztetik, hogy a betáblázott hozomány és a bukottnak betáblázott adósságai az ingatlanokra nézve birnak a XVI-dik törvényczikkely 9-dik §. értelmében bejelentett hozomány és váltóbeli adósságok előtt elsőbbséggel; ellenben az ingókra nézve a bejelentett hozomány és váltóadósságok megelőzik a betáblázott adósságokat. Ugyanazért a betáblázott hozományt és a betáblázott adósságokat, ha ezek az ingatlanokból ki nem elégíttethetnének, csak akkor lehet az ingókból kifizetni, ha a bejelentett hozományi és váltóbeli adósságok az ingókból már kikerültek valamint más részről a bejelentett hozománynak és váltóadósságoknak kifizetésére az ingatlanokat csak akkor lehet fordítani ha már az ingók kimerítették, s az ingatlanokból a betáblázottak teljes kielégítésén felül valami megmaradt; magában értetődően: hogy az ingatlan nemesi javakon lévő gazdaságbeli ingó vagyonok, melyek a 105-dik §. értelmében az ingatlanokkal együtt csak a per végével adatnak el, a kielégítéskor nem az ingatlan javakhoz számláltatnak, hanem természetöknél fogva ingóknak tekintendők, ellenben pedig az ingatlan nemesi vagy nem-nemesi javaknak a csődület alatti jövedelmei, s a mennyiben a nem-nemesiek a csődület alatt eladattak, azok árának kamatai kielégítéskor az ingatlanokhoz számítandók.

87. §. Ha azon betáblázott követelések,

melyeknek bukottának különösen megnevezett egyik vagy másik ingatlan javára vannak betáblázva azon ingatlan javaknak árából ki nem kerülmenek; a hitelező követelésének fenmaradott részére nézve más ingatlan javakra betáblázási elsőbbségét ki nem terjesztheti, hanem az a bukottnak közönséges adóslevelei közé sorozandó.

§ 88. Ha a csődületi tömegből ezen 3-dik osztálybeli követelések egészen ki nem kerülnének, a betáblázott követelések egymás között a betáblázás ideje szerint sorozandók. A váltóbeli követelésekre nézve pedig az a határoztatik: hogy mindennemű váltói kötelezések, melyeket az adós fél a váltótörvényszéknek vagy városi tanácsnak színe előtt, vagy megyékben a törvényes bizonyág előtt, a kiadás idejének és somának világos kifejezésével irt alá, egymás között egészen hiteles aláírásnak ideje szerint soroztassanak, s egyéb váltói kötelezések előtt minden levonás nélkül lesznek kifizetendők. Ugyan ezen szabály alá tartozik és szintén levonás nélkül kifizetendő kereskedőknél a bukott feleségének a XVI-dik törvényczikkely 9-ik §. szerint bejelentett hozománya is, mely minden váltókötelezéseket, mik a bejelentés utáni időből erednek, habár azok a fentebbiek szerint lettek volna hitelesen aláírva, megelőzi. Ellenben azon váltóbeli kötelezések, melyeket

az adós nem a fentebbiek szerint közhitelességű személyek előtt, hanem csak magánosan írt alá, egymás között semmi elsőbbséggel nem bírnak, hanem azon somma, mely a tömegből ezek kielégítésére fenmaradt, közöttök aránylag léssen felosztandó.

89. §. A negyedik osztályhoz tartoznak:

a) Azon letétemények, melyek a bukottnál mint magányszemélynél letétettek lettek, és a csődület megnyitásakor természetben nem voltak;

b) A bukott feleségének a 85-dik §. értelmében be nem táblázott, vagy be nem jelentett hozományai;

c) A bukottnak közönséges adóslevelei;

d) Minden terhes szerződésből eredő tartozások;

e) Minden kivonati (Auszugalis) adósságok;

f) Minden számadási követelések, melyek a fentebbi 81-dik §. b) betűje szerint az első osztályhoz nem tartoznak.

90. §. Ezen 4-dik osztálybeli követelések egymás között nem soroztatnak, hanem, ha a tömegből egészen ki nem kerülnek, az 4-dik osztály kielégítésére fenmaradt somma a hitelezők között minden elsőbbség nélkül követeléseik aránya szerint leszi felosztandó.

91. §. Az első számlált első négy osztály

ban sorozott követeléseknek megítélt kamata-
jara azon: elsőbbséggel bírnak, mely a tőkét,
miből fizetendők, illeti; de ezen elsőbbség
csak azonos kamatoknak tulajdoníttatik, mely
a csődületre alattba időre járnak, és melyek a
csődület megnyitását legközelebb megelőzőtti
egy évről hátrátvagnak; magában értendő-
vén, hogy a csődületi pernek megnyitásától
fogva minden megítélt követelésektől (a ka-
matok és járandók kivételével) az az időtartam
§ 92. §. Az ötödik osztályhoz tartoznak
a 91-ik §-ban említetteknek régibb kamata-
beli hátramaradások, ha az előbbi osztályok
teljes kielégítése után a tömegből annyit nem
maradna, hogy azok mind kifizetethessenek;
minden egymás közötti sorozás nélkül a tömeg
megmaradott részei közöttök aránylag felosz-
tandó.

§ 93. §. Végre az utolsó osztályhoz tar-
toznak minden az eddigiekben el nem számlá-
lt egyéb követelések, melyek egymás kö-
zött elsőbbséggel szintén nem bírnak; és el-
szerint, ha az előbbi osztályok teljes kifizetése
a tömeget ki nem merítette volna, arány-
lagú fizetést nyerne.

§ 94. §. Az alatt, míg a követelések osztá-
lyozása iránt a per végső elintézés alá kerül,
a csődületi választmány a tömeg gondnoká-
nak azon ideig vezetett számláit, amíg
vizsgálja, azokra észrevételeket tesz, melyek
ha a gondnok önkénytelen nem fogadja, a

csődületi bíróság a gondnoknak kihallgatásával, ki a nehézségekre legfelebb nyolczad nap alatt felelni köteles, ugyanazon ítéletben, melyet az osztályozás felett hoz, biróiképen határozand, s határozatát azonnal végre is hajtja; a meg nem elégedő félnek szabadságában állván ezen határozatot a csődületi perrel együtt, melyhez a bemutatott számadások az ezekre tett észrevételek és a gondnok felelete hozzá mellékeltetnek birtokon kívül felebb vinni.

95. §. Miután a csődületi bíróság az osztályozás iránt végítéletet hozott, és azt kihirdette, szabadságában áll bár melyik hitelezőnek és a per ügyelőnek, ha akár a követelések valóságát, akár az osztályozást tárgyzó birói ítélettel meg nem elégednék, azt felebb vinni, s ezen felebbvitelt mindenik hitelező a másiknak követelését tárgyzó ítéletre is kiterjesztheti, ha az által ön érdekét sértve véli.

96. §. A felebbvivő tartozik felebbvitele szándékát külön írásban határozottan kijelenteni, s abban felebbvitelének okait is előadhatja, de új próbákat ahoz nem mellékelhet, s ha ezt tenné is, azok semmi tekintetbe nem vétetnek. Tartozik pedig ezen felebbvitel iránti kijelentését az ítélet kihirdetésétől számítandó három nap alatt a csődületi bíróságnak bemutatni, később bejelentett felebbvitelnek hely nem adatván.

97. §. A bírósághoz beadott felebbviteli bejelentéseket a bíróságnál a perügyelő és minden hitelező megtekintheti, s ha valamelyiknek a másik által előadott felebbviteli okokra észrevételei volnának, azokat legfeljebb nyolcz nap alatt szinte a bíróságnak beadni köteles.

98. §. A csődületi perekben a felebbviteli bíróság mindenkör a váltó-feltörvényszék leend, s ahoz a felebbvitel mindenkör birtokon belől történik.

99. §. Azon perekre nézve, melyek más bíróság előtt már elintéztettek, de a 2-dik §. értelmében osztályzás végett a csődületi bírósághoz általtétettek, ha vagy a perügyelő, vagy valamelyik hitelező az abban megítélt követelések valósága vagy mennyisége iránt az előbbi bíróságnak ítéletével megelégedve nem volna, a mennyiben azon ítélet a pernek a csődületi bírósághoz lett általtétele előtt felebbvitel útján meg nem vizsgáltatott, az ellen felebbvitel útján kereshet orvoslást, s okait a 96-ik §-ban említett felebbviteli bejelentésbe iktathatja, s az ilyen perek is mindenkör a váltó-feltörvényszékhez fognak a csődületi perrel együtt felebbvitetni.

100. §. Eltelvén a felebbvitel bejelentésére és észrevételek előadására a 96. és 97-ik §§-okban kitűzött határidő, a csődületi bíróság a felebbvitelt ítélet által elháározza, s az

egész csődületi eljárást azon perekkel, melyek más bíróságokkal a csődületi perhez áttétettek és a felebbviteli bejelentésekkel s észrevételekkel együtt úgy, a mint ezek a nála levő irományoknak rendesen sorozott csomójában (rotulus actorum) vagynak, eredetben a váltó-feltörvényszékhez haladék nélkül felküldeni.

101. §. A váltó-feltörvényszék a felebbvitt csődületi pert, s mind azon pereket, melyek a csődületi perrel együtt felebbvitettek, a mennyiben ezek a csődület megnyitása előtt felsőbb vizsgálaton keresztül nem mentek, azonnal megvizsgálja, s ítéletet hoz. Ha az első bíróság ítéletét helybenhagyja, további felebbvitelnek helye nem lesz, hanem a per végrehajtás végett az első bírósághoz haladék nélkül áltl küldetik: ha pedig a váltó-feltörvényszék az első bíróság ítéletétől különbözőleg ítélte volna, a per azonnal a hétszemélyes táblához felvitetik; mely azt minden egyéb polgári perek előtt vizsgálat alá veszi s ítéletét a perrel együtt az első bírósághoz áltl küldi.

102. §. Ha a váltó-feltörvényszék oly követeléseket is ítélte meg, melyeket a csődületi bíróság mint valótlanokat elvetett, s az osztályzásban nem is sorozott, akkor azon feltörvényszék az első bíróságnak az osztályzások iránti ítéletébe nem is ereszkedik, hanem a követelések valóságának kérdésében a pert

a hétszemélyes táblához felküldi, s ha a váltó-törvényszék ítélete ott is helybenhagyatik, akkor a per az első bírósághoz oly utasítással küldetik vissza, hogy a felsőbb ítélőszékeken megítélt követelések is az osztályzásba soroztassanak.

103. §. Ezen osztályzási sorozást a perügylő harmadnap alatt köteles teljesíteni s javaslatát a bíróságnak beadni, mely azt a hitelezőkkel azonnal közlendő, kik észrevételeiket legfeljebb nyolczad napra tartoznak a bírósághoz a fentebbiek szerint külön írásban beadni, hol azokat az ujjonnan sorozott hitelező is megtekintheti, s nyolczad nap alatt megjegyzéseit, vagy kért osztályzásának újabb okait szinte a fentebbi módon írásban előadandja. Ekkor a bíróság végítéletet hoz azokról a felekről, kiket kihirdeti.

104. §. Ha ezen ítélettel valamelyik fél meg nem elégszik, felebbviteli kijelentésénél okait írásba foglalva a váltó-törvényszéknek beadja, mit azonban a kihirdetés után huszonegy óra alatt köteles teljesíteni, a bíróság pedig a pert még akkor is, ha ezen újabb osztályzási ítéletek felebb nem vitettek, minthogy az osztályzás iránt elsőbben hozott s felebbvitt ítélet a felebbvitelnél még meg nem vizsgáltatott a felső bírósághoz felküldi, hol az egész osztályzási ítéletnek megvizsgálása a felebbi §§-ok szerint történik.

105. §. Mihelyest a per a végrehajtás

végezt az első bírósághoz visszaküldetett, vagy ha az első bíróság ítéletét a felek fel nem vitték, mihelyest azon ítélet kihirdette-tett, e bíróság azonnal elkezdí végrehajtási munkálódását; ugyanazért

106. §. A csödületi választmány tartozik jó előre gondoskodni arról, hogy a csödületi per folyamata alatt a csödületi tömegből netalán kamatra kiadott pénzek behaj-tassanak, s ha azok behajtása felmondási időtől függ, a választmánya felmondást annak idejében teljesítendi, úgy hogy a behaj-tás azon ideig, midőn a végítélet valósággal végrehajtandó, haladék nélkül eszközöltessék.

107. §. Megvizsgálja továbbá a választ-mány a tömeg gondnokának azon számadá-sait, miket utolsó számadásának megviza-gálása óta vezetett; s az ezekre netalán tett észrevételeket, a mennyiben a gondnok eze-ket el nem fogadná, a bíróság a gondnok meghallgatásával ítélet által elhatározza, s a szükség úgy hozván magával, a gondnok ellen tüstént végre is hajtja; a meg nem elé-gedő félnek birtokon kívüli felebbvitele fen-maradván.

108. §. Ezek után a bíróság felszámítja a megítelt követelések egész mennyiségét, s ha a csödületi tömeghez ingatlan nemesi já-vak is tartoznak, melyek a fentebbi 61-ik §. szerint a per végéig el nem adattak; azo-

kat, s a rajtok lévő, és az 58-ik §. szerint szintén el nem adott gazdaságbeli ingókat az 1836. XV-ik törvény-czikkely rendelete szerint árverés alá bocsátja, annak teljesítésére egyik bírósági tagját kiküldi, — ha pedig az árverés alá bocsátandó javak más törvényhatóság alatt volnának, az árverést átküldőlevél mellett eszközölni.

109. §. Ezen árverésnél az arról nevezett jegyzőkönyvben minden egyes ingatlan vagyonért bejött somma különösen jegyeztessék fel, és az, a mi azon ingatlan javakon lévő gazdaságbeli ingókért bejött, az ingatlanok árától szorosán különböztessék el.

110. §. Ha ezen árverésből már annyi jött volna be, hogy az a tömegnél meglévő pénzzel együtt minden megítélt követeléseknek és járulékaiknak kifizetésére teljesen elegendő, és még ingatlan javak maradtak volna fel, az árverésre kiküldött bíró az árverést tovább nem folytathatja.

111 §. Ekképen tisztára hozatván s pénzzé tétetvén a tömeghez tartozó javak, a bíróság a tömeg gondnokának meghagyja, hogy a megítélt követelések kifizetése sorát készítse el, ki is azt nyolcz nap alatt a bíróságnak annyi példányban, hogy a bíróságnál egy példány megmaradván, minden hitelezőnek egy példány jusson, beadni köteles. A bíróság ezen kifizetési feljegyzést a hitelezőknek vagy azok ügyviselőinek azonnal

kiadja, kiknek jussok leend, ha az ellen észrevételeik volnának, azokat harmad nap alatt a bíróságnak írásban beadni; ez pedig megvizsgálván a tömeggondnok által beadott kifizetési feljegyzést s a hitelezőknek arra tett észrevételeit, tüstént ítéletet hoz, melyben a miképen történendő kifizetés sorát bíróiképen megállapítja.

112. §. Minthogy mind azon költségek, melyek a 81-ik §. a) b) és c) pontjai alatt említetnek, mind azon hitelezőknek; kik a tömegből kielégítést nyernek, egyformán használtak, ezeket azon hitelezők tartoznak kielégített követeléseik arán, a szerint viselni; ugyanazért ezen költségek a mennyiben a csődületi per folyamata alatt még ki nem fizettettek, a tömegből kifizetendők, hanem a bíróság összeszámlálván mindezeket, mind pedig a per folyamata alatt már kifizetett hasonló költségeket, az egész sommát azon követelések között, melyek a tömegből kielégítést nyernek, aránylag felosztja, s akkor, midőn az egyes hitelezők követeléseit kielégítettnek, mindenkinek kielégítési járandóságából a költségeknek aránylag reájok eső részét levonandja.

113. §. Ha az első és második osztálybeli követelések kielégítése a tömeget annyira kimeritené, hogy a fenmaradott részből a harmadik osztálybeliek teljes kifizetése ki nem kerülne, — nehogy a hiányt a harma-

dik osztálybeliek közül egyedül azok szenvedjék, kik az ingókra nézve bírnak elsőbbséggel, az egész második osztálybeli követeléseknek és az első osztálybeli b) c) d) e) f) és g) alattiaknak kielégítésére fordított somma nem csak az ingóknak, hanem aránylag az ingatlanoknak árából is leszámítandó.

114. §. Megállapítván a 108-ik §. szerint a bíróság a miképen történendő kifizetés rendét, azt a tömeg gondnokának kiadja, s egy bírói tagot küld ki, kinek jelenlétében a gondnok a hitelezők megítélt követeléseit a bíróképen megállapított mód szerint kifizeti, azon hitelezőktől, kik teljes kielégítést nyernek, minden követelésüket tárgyazó eredeti okleveleket általvesz, azoktól pedig, kik megítélt követeléseiknek csak egy részét kapták meg, nyugtatóványt vesz, s eredeti okleveleikre a történt részfizetést feljegyzendi.

115. §. Ha valamely hitelező követelését 30 nap alatt által nem venné, a tömeg gondnoka annak járandóságát bírói kézbe teszi le.

116. §. Megtörténvén a kifizetések, a tömeg gondnoka, s a kiküldött bírói tag arról jelentést tesznek, a kifizetés okleveleit a bíróságnak bemutatják, ez pedig a csődületet megszűntnek nyilatkoztatja.

117. §. Ha a csődület berekesztése után a bukottnak valamely vagyona találkoznék, mely a csődület alá tartozott volna, vagy

ha azon perekből, melyek a bukottnak tömegét keresőleg illeték, de a csődület berekesztéséig le nem folytak, a bukottra valamely vagyon háramlanék, joga leendő azon hitelezőknek, kik a csődületi tömegből teljes kielégítést nem nyertek, megítélt, de ki nem elégitett követeléseiknek erejéig, a bukott ellen azon vagyonára birói foglalást intézni. Ezen birói foglalás pedig az illető csődületi bíróság által a hitelezők kérelmére a csődületi perben hozott ítélet s osztályzás szerint azonnal meg fog rendeltetni, és haladék nélkül teljesítendő.

118. §. Ha pedig a csődület berekesztése után a bukottra valamely örökség szállott, vagy az bármiképen ismét vagyont szerzett, a csődületi perben ki nem elégitett hitelezők ellene új csődületet nyithatnak, melyhez azonban a bukottnak új hitelezői is meghivandók; s a per mindenekben a fentebbiek szerint folytatandó.

119. §. Csődületi perekben a 7-dik §-ban említett bíróság elleni kifogáson és a 95-ik §-ban körülírt felebbvitelen kívül semmi egyéb kifogásoknak, perorvoslásoknak, perujításoknak és birói parancsolatoknak bármi alakban és szín alatt hely nem adatik.

120. §. Perbeli költségek csődületi perekben a felek között kölcsönösen kiegyenlítettéknek tekintetvén, meg nem ítéltetnek.

121. §. Ha a perügylő a bíróság által

a fentebbi §§-ok értelmében a perbeli írá-
sok beadására kitűzött határnapokat meg
nem tartaná, a bíróság ötet kötelességének
teljesítésére felszólítandja, a határnapok új
elmulasztásának esetében hivatalától ítélet
által elmozdítandja, s helyébe más perügye-
lőt nevezend ki. Ezen ítéletbe egyszersmind
beiktatandó, hogy az elmozdított perügylő
a csődületi pert tárgyzó munkájáért semmi
díjt nem követelhet.

122. §. Hogy a megyei törvényszékek
előtt folyamatba teendő csődületi perek azért,
mert a megyei törvényszékek állandóan
együtt nem ülnek, hosszas halasztást ne
szenvedjenek, kötelessége leend a megyei
törvényszéknek, mihelyt a csődületi per meg-
kezdetett, ítélet által egy választmányt meg-
hatalmazni, s illetőleg annak meghagyni,
hogy a per folyta alatt különösen a felek
periratainak be- és kiadására kitűzött határ-
napokon a törvényszék rendes helyén jelen
lgyen, s mind azt, a mit a per folytában a
bírósnak teljesíteni kellene, haladék nélkül
megtegye. Ezen választmány pedig törvény
által felhatalmaztatik arra, hogy a határ-
napok megrendelése vagy elhalasztása iránt
közbenszóó ítéleteket is hozhasson. Oly ité-
leteket azonban, melyek magát a per érde-
mét tárgyazzák, csak a teljes számú törvény-
szék hozhat. Ezen választmánynak tagjai
lesznek: egy elnök, egy táblabíró, szolgál-

biró és esküdt, és egy állandó jegyző, kik mindnyájan szavazati joggal fognak birni. A mennyiben a kerületi táblák előtt is lesznek csődületi perek folyamatban, a fentebbi szabály azokra is kiterjesztetik olyképen, hogy az elnökkel vagy annak helyettesével és a jegyzővel együtt öt tag tartozzék törvénszünetek alatt is a kerületi tábla helyén a per folyta alatt különösen a felek periratainak be- és kiadására kitűzött határnapokon jelen lenni, s mind azt, a mit e részben a bíróságnak teljesíteni kellene, haladék nélkül megtenni; a per érdemét tárgyzó ítélet hozása ott is az egész ítélőszéket illetvén.

123. §. Felülfizetési keresetnek (*actio ad superinscriptionem*) azon javakra nézve, melyek a csődületi per következtében vétettek birói foglalás alá, semmi esetben helye nem leend. Azon ingatlan nemesi javakra nézve pedig, melyek még a csődület megnyitása előtt a bukottnak javaiból birói zálogképen becsü mellett jutottak valakinek kezére, úgy szinte azon ingatlan nemesi javakra nézve is, melyeket a bukott a csődület megnyitását legközelebb megelőző öt esztendő alatt valakinek szerződés mellett zálogba adott, azon hitelezők, kik a csődületi perben megítélt követeléseiket vágyon hiánya miatt meg nem kapták, felülfizetési pert kezdenek. Régiebb szerződési zálogokra azonban,

és a csődületi pert megelőzőtt azon birói zálogokra, melyek a birói foglaláskor tartott árverés mellett jutottak a zálogbirtokos kezére, valamint szinte bármely polgári javakra nézve is, a csődületi hitelezőknek felülfizetési keresetük (*actio ad superinscriptionem*) nincsen.

124. §. A hamissággal párosult, vagy vétkes gondatlanságból eredett bukásoknak megfenyítésére következők rendeltetnek:

125. §. A csődületi bíróság azon ítéletben, mely által a csődület megnyitását biróiképen megrendeli, s a hitelezők összehívására határidőt rendel, egyszersmind a bukottnak szorosan meghagyja, hogy bukásának okait a hitelezők összejövetelére kitűzött határnapig írásba foglalva a csődületi bíróságnak beadja.

126. §. Beadván a csődület alá eset, bukása iránti írásbeli nyilatkozását, minden hitelezőnek joga vagyon azt megvizsgálni, s ha a bukott által előadott okokat elégteleneknek, vagy annak felhozott állításait alaptalanoknak vélné, azok czáfolatára ellenpróbákat felhozni, sőt a bukott ellen szoros vizsgálatot is kérni.

127. §. A bíróság a hitelező által kért szoros vizsgálatot megrendeli, és a bukottnak kihallgatásával teljesíti, annak kereskedési könyveit s a csődület megrendelésekor lefoglalt kereskedési levelezéseit, ha a vizs-

gálatra szükségesnek látja, általnézni s a tapasztaltakat gondosan feljegyzni; szabadságában állván minden hitelezőnek a birói vizsgálatot, sőt a kereskedői könyveket s levelezéseket is megtekinthetni.

128. §. Kinyomoztatván a per befejezéseig a bukásnak okai, ha akkor, midőn már a csődületi tömeg egészen tisztába hozott, s az ahhoz tartozó javak eladattak, kivilágosul, hogy a tömeg a hitelezők kielégítésére nem elegendő, ha a beadott próbák és véghezvitt vizsgálatok szerint a bukás hamissággal párosult, vagy vétkes gondatlanságból eredett, a csődületi bíróság azon ítéletben, melyben a kifizetés rendét megállapítván, a követelések kielégítését a tömeggondnak meghagyja, egyszersmind kimondja azt is, hogy a bukás hamisságból vagy vétkes gondatlanságból eredvén, a bukott jövendőre váltókat törvényesen ki nem adhat, bejegyzett kereskedőnek nem tekintetik, s törvény előtt hitelességgel bíró kereskedési könyveket nem vezethet, — s ezen ítélet ugyanazon módon, mint a hitelezők összehívására kitűzött határnappal történt, a helytartótanács útján országszerte is hirdettetik. Sőt hamisságnak vagy nagyobb beszámítást érdemlő vétkes gondatlanság esetében, a csődületi bíróság azt azon fenyegető bíróságnak, mely alá a bukottnak személye tartozik, azonnal felfedezi, s a vétek bebizonyítására szükséges irományokat neki átküldi

129. §. A fenytő bíróság pedig köteles, minden ilyen felfedezés következtében a bukottat azonnal perbe vonni, s ha elszökésétől méltán tartani lehetne, azt haladék nélkül le is tartóztatni.

130. §. Hamissággal párosult bukásnak tekintetik minden bukottra nézve:

a) Ha a bukott a csődület megnyitása előtt, vagy a per folyamata alatt elszökött;

b) Ha akkor, midőn ellene a hitelezők csődületet kérnek, a bíróság idézésére sem maga, sem képviselője által megjelenni nem akart;

c) Ha a bíróság ítéletének következtében értékbeli állapotját a 12 dik §. értelmében felfedezni nem akarja;

d) Ha ugyan birói ítélet következtében bukásának okait előadni nem akarja;

e) Ha a tömegből valamit eltitkolt, s a csődület megrendelete után valamit eladott;

f) Ha hitelezőinek kijátszására adósságokat szinlett, valótlan adós leveleket adott ki, vagy valóságos kötelezvényeinek kiadási napját előbbre tette;

g) Ha hitelének emelésére vagy fentartására tudva hamis leveleket használt;

h) Ha valamely számadása alá bizott vagyont s bár mi letéteményeket elköltött; ha a gyámsága alatti árváknak értékéből valamit eltulajdonított, vagy elpazarlott;

Kereskedőknél s gyárosoknál ezeken

kivül a bukás hamissággal párosultnak tekintetik, ha:

a) A bukott kereskedő könyveit hamisan vezette, azokat később meghamisította, leveleket azokból kiszaggatott, vagy másokat ragasztott bele;

b) Ha bejegyzett kereskedő, vagy közkereseti társaság könyveket épen nem vezet.

Minden hamissággal párosult bukás a fenyítő bíróság által bünperrel leendő megboszulandó s a vétkes, a beszámítás mértékéhez képest fél esztendőtol három esztendőig kiterjeszthető tömlöczcel büntettetik.

131 §. A vétkes gondatlanság esetei következők:

a) Ha bejegyzett kereskedő könyveit rendetlenül vezeti; ugy szintén:

b) Ha minden évnek végével követelési s tartozási állapotjáról kereskedési mérleget (Bilance) nem készít;

c) Ha valamely kereskedő rövid idő alatt tetemes vagyont elpazarlott, s megmutatni nem tudja, hogy szerencsétlenség vagy nagyobb kereskedési veszteségek érték;

d) Ha valamely kereskedő a csődület megnyitása előtt akkor, midőn könyveiből már láthatta, hogy vagyona minden adósságainak kielégítésére nem elegendő, a helyett hogy maga a csődület megnyitását kérte volna, egyik vagy másik hitelezőjét, kinek

mások kárával kedvezni akart, birói foglalás útján előre kielégítette.

A vétkes gondatlanságból eredett bukás azokon felül, mik a 124-ik §-ban már említettek, nagyobb beszámítási körülmények között, különösen pedig a fentebbi d) alatti esetben, a bukottnak fenytő bírósága által fenytő per útján fog megboszuatni, s egy héttől hat hónapig terjedhető bezárással büntetetik.

132. §. Jelen csödületi törvény azon csödületi perekre nézve, melyek ezen törvény kihirdetésekor már folyamatban vannak visszaható erővel nem bír, hanem azok mindenben az elébbi rend és törvények szerint lesznek elintézendők.

XXIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az ügyészi és biztosi vallásról.

Az 1563: 53-dik törvényczikkely kiterjesztetik a sz. kir. városok tanácsaira is oly móddal: hogy az országnak bármely nemes vagy nem nemes lakosa, azon tanács előtt, annak rendes ülésében személyesen megjelenvén, előtte ügyészeket, sőt a II. rész 13-dik czimje értelmében városi telkekre és polgári vagyionokra nézve teljes hatalmu biztost is vallhasson. Azon ügyészi és teljes hatalmu biztosi vallásról a szokott mód és forma szerint az illető királyi város hiteles pecsétje és

jegyzői aláírás alatt kiadott hiteles ügyésztvalló levél erőteljes legyen, és az országnak minden bíróságai azt elfogadni köteleztessenek.

XXIV. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836-ik évi XLV-dik törvény kiterjesztetik.

Az 1836 : XLV-dik törvény további rendelkezésig a jövő és annakutánna következő országgyűlési időkre is ezennel világosan kiterjesztetik.

XXV. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1827-dik eszt. 14 dik törvény következtében a „Tabula Judiciaria Regnorum Slavoniae, Croatiae et Dalmatiae“ előtt folyó „Juris“ pereknek a báni tábla elébe leendő áttétetése iránt.

Az 1827-dik esztendei XIV-dik törvényczikkelynek azon retele, minélfogva a szávántúli részekben eső nemesi jószágokat illető, s a károlyvári tartományi törvényszék előtt a francia uralkodás, vagy attól kezdve ezen részek visszakapcsolásaig tartó időköz alatt indított perek a Dalmát, Horvát- és Tótországok ítélő-táblája előtt folytattassanak, akképpen magyaráztatik és világosittatik : hogy ezen törvény-rendelés csak olyan perekre nézve értesék, melyekben jogi s a banális

táblának bírósága alá tartozó ösiségi kérdések nem fordulnak elő, — az ilyen kérdések elítélését megkívánó perek pedig, azokat sem véve ki, melyek jelenleg a Dalmát, Horváth és Tótországok ítélő-táblája előtt folyamatban vannak ezen világosító és módosító törvény rendelkezésénél fogvást most mindjárt a törvényesen illető báni tábla bírósága alá folytatás végett tétessenek által.

XXVI. TÖRVÉNYCZIKK.

Az elhunyt egyházi személyek által hátrahagyott örökség összeírásáról és felosztásáról.

Az elhunyt egyházi személyek által hátrahagyott örökség összeírására és felosztására nézve határoztatik: hogy az ilyenmü örökségek összeírása és felosztása ne kirekesztőleg a kamarai és egyházi illető személyek által, hanem az illető örökösöknek — kik ez iránt annak idejében tudósítandók lesznek — közbenjöttével is hajtassék végre.

XXVII. TÖRVÉNYCZIKK.

A sequestrumokról és Moratoriumokról.

Az önkénytes Sequestrumok a bírói ítéletek végrehajtását nem akadályozhatják; Moratorium, azaz: késleltető parancsolatok pedig csak valamennyi hitelezőnek világosan kinyitatkoztatott megegyezésével adathatnak.

XXVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836: XXXIII-ik törvényczikkely tartalmának a Jász és Kún kerületek birtokos lakosaira való kiterjesztéséről.

Az 1836-dik évi XXXIII-dik törvényczikkelynek az ország nemeseiről és sz. királyi városok polgáraitól szóló rendelete a Jász és Kún kerületek birtokos lakosaira is kiterjesztetik.

XXIX. TÖRVÉNYCZIKK.

A zsidókról.

Addig is, míg a zsidók állapotjáról a törvény bővebben rendelkezik, ez uttal határozatik.

I. §. Mindazon zsidók, kik az országban vagy kapcsolt részekben születtek, valamint szinté azok is, kik az itteni lakásra törvényes uton engedelmet nyertek, ha ellenök erkölcsi magokviseletök tekintetéből bebizonyított alapos kifogás nincsen, az egész országban és kapcsolt részekben akárhol szabadon lakhatnak, — kivéven egyedül az 1791-dik esztendői XXXVIII-dik törvényczikkelyben említett bánya-városokats azon helyeket, melyekből a bányák és bányászati intézetek tekintetéből törvényes régi szokás mellett jelenleg kizárva vannak.

2. §. A fenálló feltételek mellet gyárokat a zsidók is állithatnak, kereskedést és mesterségeket akár maguk kezükre, akár vallásukbeli legények segítségével is üzhetnek, s ifjaikat ezekben taníthatják, — azon tudományokat pedig és szép mesterségeket, miknek gyakorlatában eddig is voltak, ezután is gyakorolhatják.

3. §. Egyébiránt köteleztetnek, hogy állandó, vezeték és tulajdon-nevekkel éljenek, a születendők pedig vallásuk papjai által vezetendő anya-könyvben bejegyeztessenek ; — továbbá kötelesek

4. §. Minden okleveleket és szerződéseket a hazában és a kapcsolt részekben divatozó élő nyelven szerkesztetni.

5. §. A mennyiben az izráeliták polgári telkeknek (fundus) szabad szerezhetése gyakorlatában lennének, az ily városokban ezen gyakorlat jövődjére nézve is megállapittatik.

6. §. Minden ezen törvénnyel ellenkező törvény, szokás, rendelet vagy határozat eltöröltetik és megszüntetik.

XXX. TÖRVÉNYCZIKK.

A Jász és Kún kerületek községeiben behozandó összesítésről és arányosságról.

Az 1836: XII-dik törvényczikkely a Jász és Kún kerületekre is kiterjesztetik, oly móddal :

1. §. Az összesítés és arányosság beho-

zása kérésének joga a kerületekben a birtokos lakosokat illeti; még pedig ha a tagositandó határ fele mennyiségét bármely csekélységgel haladja is a tagosítást kívánók birtoka, annak teljesedésbe vétele kérdés alá se jöjjön, hanem a kivitele módja iránti kérdések és követelések peren kívül, a 2-dik §-ban határozott folyamodás útján intéztesse nek el; azily módon történendő elintézésel meg nem elégedő félnek szabadon maradván az, hogy a szokott folyamodási utat birtokon belől követhesse.

2. §. Ha pedig a tagosítást sürgetők birtoka a határnak nem felét ugyan, de legalább egy ötöd részét tenné, akkor az összesítést kívánók a kerületekhez folyamodnak, a honnan egy kiküldöttség neveztetvén ki, ez békebiróság formán igyekezni fog a többi birtokosok részéről is az összesítésbe való egyezést megszerezni, ezt nem eszközölhetvén, a folyamódok szárnát, birtokuk mennyiségét a kerületeknek bemutatandja, hogy ugyan ezen folyamódok kérésüket per útján eszközölhessék. Az előforduló minden kérdések s fenfőrogható követelések a kerületi összes törvénsszék ítélete által határozatnak el; a szokott felebbvitel birtokon belől fenmaradván.

3. §. A tagosítás kulcsául szolgál kinek kinek mostani birtoka váltságának mennyisége.

4. §. Az összesítés végrehajtására szükséges mérnöki, nem különben osztályozási és

egyres birtok-kimérési költségeket minden birtokosok birtokuk arányában viselni kötelesek.

XXXI. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836: XII-dik törvényczikkelynek a Hajdúkerületre kiterjesztéséről.

1. §. Az összesítés és arányosság behozása kérésének joga a Hajdú-kerületben a birtokos lakosokat illeti; még pedig ha a tagosítandó határ fele mennyiségét bármily csekélységgel haladja is a tagosítást kívánók birtoka, annak teljesedésbe vétele kérdés alá se jöjjön, hanem a kivitele módja iránti kérdések és követelések peren kívül a kerületi gyűléshez teendő folyamodás s innen kirendelendő ünnepélyes választmány által intéztesenek el; az ily módon történendő végzéssel meg nem elégedő félnek szabadságában álland, ügyét a kezdett polgári uton felsőbb helyekre teendő folyamodás mellett birtokon belől orvosolni.

2. §. Ha pedig a tagosítást sürgetők birtoka a határnak nem felét ugyan, de legalább egy ötöd részét tenné, akkor az összesítést kívánók a kerülethez folyamodnak, a honnan egy küldöttség neveztetvén ki, ez igyekezni fog a többi birtokosok részéről is az összesítésbe való beegyezést megszerezni; azt nem eszközölhetvén, a folyamodók számát s birtok-

kuk mennyiségét a kerületnek bemutatandja, hogy kérésüket per útján eszközölhessék, és az előforduló minden kérdések vagy fenforogható követelések a kerületi törvényszék által minél előbb soron kívül bírói ítélet által határozatnak meg; a szokott lépcsőnkénti felebbvitel birtokon belül fenmaradván.

3. §. A tagosítás kulcsául szolgál kinek-kinek összesítésekor birtoka; azonban a közből tett bebizonyítható foglalások ezen arányosítási kulcsba fel ne vétessenek.

4. §. Az összesítés végrehajtására szükséges mérnöki, nem különben osztályozási és egyes birtok kimérési költségeket a birtokosok birtokuk arányában viselik.

XXXII. TÖRVÉNYCZIKK.

Mosony vármegye és Bruck városa közötti határbeli kérdés elintézésére országos biztosság neveztetik.

Mosony vármegyének és Bruck városának határai között a Lajtha vizének mentében fenforgó határbeli kérdések elintézésére országos biztosság neveztetik, melyben Mosony vármegyének időkori alispánja is részt vesz.

1. §. A biztosság tudósítását a legközelebbi országgyűlésre be fogja mutatni.

2. §. A biztosság tagjai azok, kik a XXXV-dik törvényczikkelyben, egyébiránt a

beszegellett helyekre nézve, a dunántuli ke-
rületre neveztettek.

XXXIII. TÖRVÉNYCZIKK.

*Mármaros vármegye és galicziai kúti uradalom
között Ignatyásza havas felett fenforgó határvil-
longások elintézése országos küldöttségre biza-
tik.*

Mármaros vármegye és galicziai kúti ura-
dalom között Ignatyásza havas felett fenforgó
határ villongások elintézése azon országos
biztosságra bizatik, mely az 1791: LXVIII.
törvényczikkely által az ország határainak
Galiczia felé leendő kiigazítása végett ren-
delve vagyon.

1. §. Ezen küldöttséggel a fenérített
határbeli kérdést illető minden irományok és
oklevelek közöltessenek, melyek szerint azt
elintéztvén, valamint egyéb reá bizottak, ugy
ezen eljárása felől is tudosítását az országgyü-
lésre beadni köteleztettek.

2. §. Elhatároztatik: hogy a küldöttség
eljárásában Mármaros vármegyének minden-
kori egyik alispánja is részt vegyen.

XXXIV. TÖRVÉNYCZIKK.

*Bihar vármegye és Erdélyország határai felett
fenforgó kérdések elintézésére országos biztosság
neveztetik.*

Bihar vármegyének Erdélyországgal ha-

táros részén a határok felett támadott kérdések elintézése ugyanazon országos biztosságra bízatik, mely az 1836: XXXI-dik törvény által kiküldve vagyon.

1. §. A biztosság tudositását a legközelebbi országgyűlésnek be fogja mutatni.

XXXV. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1827: 16-dik és 1836: 32-dik törvényczikkelyek által rendelt biztosságoknak részint meghalt, részint akadályoztatott tagjai helyett mások neveztetnek.

Miután azon biztosságoknak, melyek az 1827: 16-dik és 1836: XXXII-dik törvényczikkelyek által több törvényhatóságok alá tartozó beszegellett helyekre nézve rendeltettek, némely tagjai részint elhaltak, részint a törvény szerint reájok bizott tisztekbeni eljárásban akadályoztatnak, helyettök biztosokká, Ő Felsége kegyelmes hozzájárulásával, következők neveztetnek:

A dunáninnei kerületben:

Gróf Berényi János; Bencsik János helyett pedig Emődy János, Nyitra vármegye követe s alispánja.

A dunántúli kerületben:

A biztosság alóli felmentését kérő s kinyerő herczeg, Batthyányi Fülöp helyett vá-

sonkeői gróf Zichy Károly cs. kir. kamarás s Vas vármegye főispánja hivatalának helytartója; meghalálozott gróf Szapáry Sándor helyett galanthai idősb gróf Eszterházy Mihály, cs. kir. kamarás; továbbá tolnai gróf Festetics Leo; s végre Széll Imre s Torkos Mihály helyökbe Bertha Antal, Vas, és Sötér Ferencz, Mosonyvármegyék követei s főjegyzői.

A tiszáninnen i kerületben:

Comáromy István és báró Perényi Gábor helyett bárczai Bárczay Mihály Abauj, és nagylónyai és náményi Lónyai László, Beregh vármegyék követei.

XXXVI. TÖRVÉNYCZIKK.

Zsiva tájéka és Cséb, másképp Kis-Nestin, ugyszinte Butykovác, másképp Új-Vukovár szigetek Bács vármegyéhez kebeleztetnek.

Az 1807: XXX-dik törvényczikkely által Bács és Szerém illetőleg pedig Bács és Verőcze vármegyék között fenforgó némely határbeli kérdések elintézése végett kirendelt biztosságnak Ó Felsége eleibe beadott jelentése következtetésében, mind Zsiva tájéka, mind pedig Cséb, másként Kis-Nestin és Butykovác, másként Új-Vukovár szigetek Bács vármegyéhez kebeleztetnek.

I. §. Az említett tájék és szigetbeli birtokosok magány-jussaik és követelései köl-

csönös elhatározása, a törvény rendes útjára tartozván, mostani fekvésekben s teljes épségben megtartatnak.

XXXVII. TÖRVÉNYCZIKK.

A közadónak, mely törvényhatóság pénztárába fizetéséről, és különösen a balassa-gyarmathi Illésen szőlőt bíró nem-nemes lakosokról.

A törvényhatósági hasonló kérdések el- távoztatására határoztatik: hogy a közadó mindenkor azon törvényhatóság pénztárába fizetessék, mely törvényhatóság kebelében az adózás alá tartozó tárgy helyheztetve vagyon; ennél fogva különösen is rendeltetik:

1. §. Hogy Nográd vármegyébéli balassa-gyarmathi azon nem-nemes lakosok, kik Honth vármegyébéli Illési pusztá határában szőlőket birnak, ezen szőlőktől Honth vármegye pénz-tárába adózzanak.

XXXVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A Dunát a Tiszával összekötő csatornáról.

Azon részvény-társaságnak vállalata, mely báró Vécsey Miklós szathmári főispán és báró Sina György elnöklété és vezérlete alatt, a Dunát a Tiszával Pestről és Bölcské-ről, vagy ezen pontok vidékeiről Szegeddel, Csongráddal és Szolnokkal vagy vidékeikkel csatorna által összekötni szándékozik, ezen- nel a törvénynek oltalma alá vétetik, és ezen

nagyszerű, a haza érdekeire nagy hasznu válalatra e következő kedvezések ruháztatnak :

1. §. Felhatalmaztatik a nevezett társaság, hogy a Dunát a Tiszával a fent kijelelt helyeknél, vagy ezen pontok vidékeinél, a mint azt a technikai tekintetek vagy egyéb körülmények megengedik, egy hajózásra alkalmas csatorna által összeköthesse oly formán, hogy sem azon téren, mely a Tiszánál és Dunánál kijelelt fentebbi végpontok között létezik, sem ezektől mind fel, mind lefelé számítandó öt mértföldnyire, 50 év lefolyása előtt más által a Dunától a Tiszához csatorna ne vonathassék.

2. §. Ha azonban a társaság a fent kijelelt pontok közül valamelyiket 25 év leforgása alatt csatorna által össze nem kötné, akkor szabadságában állandó akárkinek azon fentemlitett helyeket, melyekre nézve a jelen társaság vállalatát nem teljesítette, vagy külön, az elkészítettel érintkezésbe nem jövő csatorna által összekötni, vagy a jelen vállalkozóktól épített csatornával érintkezésbe jövő, hasonlóul hajókázható szárny-csatorna által kapcsolatba hozni. Ez utóbbi esetben azonban az ily szárnycsatornát építeni szándékozó a jelen vállalkozóknak, vagy azok engedményeseinek az elkészített csatornára fordított, és neki is hasznára való költségek illő részét kifizetni tartozzék, mely iránt ha a két társaság egymással barátságos uton megegyezni nem tudna,

akkor a jelen társaságnak megtérítendő somma mennyiségét a főítélőszékek az 1836-ik eszt. XXV-ik törvényczikk 3-ik §-ban meghatározott uton és módon fogják mi a jelen vállalkozók, mind a szárny vonalt készíteni akarók, sommás költségeinek, és az illető csatornák terjedelmességének összes tekintetbe vételével igazságosan elhatározni.

3. §. Ha pedig a társaság a jelen vállalat tervének a helytartó-tanács által történendő helybenhagyásától számítandó 3 év alatt a csatornát meg nem kezdené, vagy a jelen törvény hirdetése napjától számítandó 15 év leforgása alatt a fenemlitett pontok közti vonatok egyikét sem készitené el, akkor a jelen törvény kedvezései iránta megszűnnek, s azokra ruháztatnak, kik a jelen törvényben kijelelt pontok csatorna általi összekötésének eszközlését magukra vállalják.

4. §. Kötelességül tétetik a társaságnak, az elkészült csatornát az első 50 év alatt folyvást hajózásra alkalmas karban tartani; ha pedig ezen idő alatt a csatorna hajozhatatlanná válnék a miatt, mivel a társaság azt hajozási tekintetben elhanyagolja, ezen törvény jótékonyága reá nézve megszűnik.

5. §. Az 1836: XXV-ik törvényczikk 3-dik §-ban elrendelt kisajátítás ezen vállalatra is kiterjesztetik, és pedig úgy, hogy ennek rendelete nem csak magára a csatornára s annak partjaira, de az illető vontató utakra,

a csatorna kitisztíthatására szükséges térre, s a felügyelők lakjainak helyére, valamint a csatorna vizének leülepedésére ne talán megkiváncsolható melléktavak ásására szükséges térre is értessek, az ugyanazon §-ban körülírt kármentesítés mellett; s minthogy a csatornában a halászat is egyedül a társaságot fogja illetni, ezen kármentesítés az említett törvényben meghatározott mód szerint s bíróság által akkép fog eszközöltetni, hogy azok, kiknek birtokukból a csatorna tére kisajátított, a mennyiben a társaság vállalata által halászati jogaikban rövidséget szenvednének, e tekintetben is tökéletes kárpótlást nyerjenek.

6. §. A csatorna, annak vize, partjai, szóval a kisajátított egész tér, a társaságnak örökös tulajdona.

7. §. Az ezen csatornának használatától a hajózók és szállítók által minden különbség nélkül fizetendő bérnek mennyiségét a helytartó tanács a vállalkozókkal kötendő alku által úgy határozandja meg, hogy ezen bérjegyzék a vállalat használatától számítandó 50 évek lefolyásaig sem a társaság által fel nem emeltethetik, sem a helytartó tanács által lejjebb nem szállíthatatik; ezen idő lefolyta után pedig a társaság köteles a csatorna jövedelmi állapotját a főkormányzásoknak kimutatni, mely tekintetbe vévén a csatorna jövedelmeit s az annak haszonnali fűntartására

szükséges költségeket, a bérjegyzéket az említett 50 évek lefolyása után az igazsághoz és méltányossághoz képest fogja elhatározni.

8. §. A mennyiben a csatorna által megszakadott közlekedések iránt kérdések támadnának, azt, hol tartozzék a társaság maga költségein és minden vámszedés nélkül hidakat és palókat építeni, vagy réveket és csolnakokat tartani? a társaság és illető felek meghallgatása után, tekintettel a közlekedés nagyobb vagy csekélyebb voltára és szükségére, a helytartótanács fogja megállapítani.

9. §. A csatorna partjain és az egész kisajátított téren minden károk eltávolztatására a legelés és kikötés, járás és kelés, ugyszinte a víznek bármi névvel nevezendő használata csak a társaság megegyezésével fog történni.

10. §. Az 1836: XXV-dik törvényczikkely 2. 5. 6. 7. és 8-dik § ban foglalt rendeletek jelen vállalatra kiterjesztetnek.

XXXIX. TÖRVÉNYCZIKK.

A Buda és Pest városai között építendő álló hid tárgyában készült szerződésről.

A Buda és Pest városai közötti álló hid építése iránt kirendelt országos választmány által báró Sina Györggyel az 1836-dik évi XXVI-ik törvényczikkely folytában kötött

szerződés e jelen törvény által is teljes erejűnek nyilvánittatik.

XL. TÖRVÉNYCZIKK.

Az 1836: XXV-dik törvényczikkely kiterjesztetik.

Az 1836: XXV-dik törvényben az ott kijelelt vonalokra nézve a magános vállalkozók javára foglalt kedvezések egy, Béctől Magyarországon keresztül Triestig vezetendő vasutépítési vállalatra is ezennel világosan kiterjesztetnek.

XLI. TÖRVÉNYCZIKK.

Néhai Alagovich Sándor zágrábi püspök árva-intézetbeli alapítványa törvénybe iktattatik.

Néhai Alagovich Sándor, volt zágrábi püspök, a közjó előmozdítására és a szenvedő emberiség gyámolítására czélzó nemes törekvéstől vezéreltetve, Pozsega városában árva-intézetet alapítván, ezen jeles és követésre méltó buzgóságból származott alapítvány örök emlékül törvénybe iktattatik.

XLII. TÖRVÉNYCZIKK.

A magyar tudós társaságra folytatva tett adakozásokról.

A háza oltárára tett nemeslelkű adakö-

zások örök emlékezetet érdemlő megismerésül, a magyar tudós társaság számára 1832-dik esztendőtol fogva részint kész pénzben, részint kötelezvényben tett ajánlások törvénykönyvbe iktattatnak, mint következők:

	frt.	kr.
Ő császári kir. Fensége Károly Főherczeg	10000.	—
Jankovich Miklós	1000.	—
Gr. Károlyi István	20000.	—
Gr. Károlyi Lajos	10000.	—
Sz. kir. Buda fővárosa	2000.	—
Vedres István	200.	—
Vághy Ferencz	400.	—
Honth megye küldeménye	20.	40
Báró Prónay Sándor	2000.	—
Ürményi Ferencz	2000.	—
A győri evang. gyülekezet	234.	14
Fejér vármegye két rendü küldeménye	610.	20
Kolosváry Sándor	400.	—
Döme Károly	300.	—
Perlaky Károly	100.	—
Kálmán János	100.	—
Fiume városa	1000.	—
Bujanovics Sándor	400.	—
Nagy-Szombat sz. k. város	200.	—
Komárom vármegye	200.	52
Bars vármegye	352.	—
Nyitra vármegye alapítványa	1000.	—

	frt. kr.
Zirczi apát Villax Nándor.	1000.—
Báró Szepeszy Ignác, pécsi püspök, évenként	600.—
Gévay Antal évenként	50.—
Bács vármegye küldeménye	452. 6
Matus Ferencz, tapi plébános hagyománya	45.36
Illos József hagyománya	40.—
Komárom vármegye küldeménye	500.52
XVI szepesi város küldeménye	200.—
Kőszeg város küldeménye	5 —
Mosony megye alapítványa	89.36
Kovács János alapítványa	1000.—

Torontál vármegyéből.

Mocsonyi János	100.—
Bideskuty Lajos	10.—
Török-becsei uradalom	100.—
Nagy-szent-miklosi járás	124.24
Nagy-kikindai kerület	80.—
Gr. Gyulay Albert	50.—
Endrődy József	100.—
Lázár Ágoston	400.—
Karácsonyi István	100.—
Nikolics János	100.—
Dadányi Konstantin	100.—
Damaskin Antal	100.—
Malenicza Miklós	100.—
Gr. Teleki József, régi pénzgyűjtémény öregbitésére	2000.—

	frt. kr.
Ittebei Kis Antal, évenkéntig	100.—
Csekonics János hasonlóan	48.—
Nagy-szent-miklósi Nákó János	1000.—
Névtelen	88.12
Gr. Pálffy Jánosné herczeg de Ligne Eufemia hagyománya mely báró Spiegelné herczeg de Ligne Flóra halálával fizet- tetik ki	2500.—
Bölöni Farkas Sándor, 200 da- rab arany	
Névtelen	88.12
A Kolosvári unitarium collegium olvasó társasága	5.—
Házy Alajos hagyománya	500.—
Forgó György hagyománya	1000.—
és egy Rothschildféle kötelez- vény sors	250.—
Gr. Eszterházy Miklós	4000.—
Körösi Csoma Sándor 200 darab arany	
Bohus János holtig ajánlata éven- ként	200.—
Fodor Pál, kir. tanács. hagyo- mánya	100.—
Szabadka kir. városa	300.—
Nagy-enyedi casinói egyesület	40.—
Külkey Henrik	31.26
Mayer János, londoni szücsmester (szepesi fi)	56.—

frt. kr.

Perlaky Dávid, 50 példányt „Történeti adatok“ czimű könyvéből; ára 20 kr.	
Kutsera Lőrincz, 100 példányt „Ertekezés a rövid utu vissza- tételekről“ czimű könyvéből; ára 30 kr.	
Hrabovszky Dávid, 30 példányt „Utazási rajzok“ czimű 2 kö- tetű munkájából; ára 2 frt. 40 kr.	
Perlaky Dávid, mosony-győri evangelikus esperes gyűjte- ménye	40.24
Acsády Sándor, „Magányos ma- gyar törvény“ czimű könyvé- ből 50 példányt, ára 2 frt.	
Nagy Pál, hajdan kir. professor „Historia universalis gentium“ czimű 3 kötetű munkájából 20 példányt; ára 3 frt.	
P. Gegő Elek	32.—
Missits István hagyománya	80.—
Dr. Viola József	75.—
Drnovszky Ferencz, pogrányi plébános, 10 aranyat	
Egyed Antal, „P. Ovidius Naso pontusi levelei“ czimű fordít- mányából 400 példányt; ára 30 kr. régi classicusok fordí- tásai kiadására	

frt. kr.

Peregrini Elek, „Magyarok történetei“ czimű munkájából

50 példányt; ára 30 kr.

Berzsenyi Dániel, versei 1-ső kiadásából származott tiszta haszon magyar könyvek kiadására

200.—

Gorove László, Lajos és Károly jutalom alapítványul . . .

1000.—

Horváth Endre hagyományából

300.—

XLIII. TÖRVÉNYCZIKK.

A magyar Ludovicea katonai intézetre tett ajánlásról.

A magyar Ludovicea katonai intézetre a mult 1836-ik évi országgyűlés óta tett nagylelkű adakozások az 1808-ik évi VIII-ik törv. cikk értelmében törvénybe iktattatnak.

I. §. Temesvári Márton, a tiszántuli kerületi tábla ülnöke, vagy egy tábla-ház szerzésére, vagy a Ludovicea felsegélésére — Ő Felsége választása szerint — 7917 pengő forintot kötelezőkben, 510 forintot 11 és $\frac{7}{8}$ krt. kész pénzben adott, a melyet ő Felsége a Ludovicea pénz-alapjához oly feltétellel csatolni kegyeskedett, hogy az illető kerületi tábla az ott szolgálatban lévők gyermekei közül egy, vagy ha az ajánlat szaporodnék, két növédekét mutathasson be az intézetbe.

2. §. Szabad királyi Pest városa a Ludovicea mellett lévő azon helyet, melyen eddig a vámház állott és ennek közelében lévő városi legelőből kimetszett darab földet az intézetbeli növendékeknek katonai gyakorlata, a Ludovicea kertének háta megett a kerítés egyenes vonalán kívül eső csekély területnek általengedése és egy új vámháznak a Ludovicea költségén leendő felállítására melletti általadta.

3. §. Nemes Szilágyi Mihály 11,000 pengő forintot oly módon ajánlott, hogy ennek jövedelméből egy, a debreczeni választó polgárság által a debreczeni nemes ifjak közül kimutatandó növendék tartassék, az ebből fennmaradandó somma pedig a muzeum pénz alapjául tétessék. Később az alapító eredeti alapítványát 2333 forinttal 20 kr. p. n. göben szaporítván, az összes alapítványból ekkép a Ludoviceában nevelendő két ifjak egyikének kijelelését Bihar vármegyére, a másikat pedig Debreczen városára bizta.

4. § Gróf Batthyányi Alajos özvegye Therézia, született Szapáry grófné, végrendeletében a Ludovicea magyar katonai intézetre 12,000 váltó forint alapítványt tett; a végrendelezőknek örökösei egy növendék bemutatási jusnak fentartása mellett, ezen alapítványt 6666 frt. 40 kr. p. tőke-sommára önként ugy emelték, hogy ezen sommát 1842-ik évi november 1-ső napjára a Ludovicea pénz-

tárába vagy kész pénzül lefizetik, vagy ugyanazon naptól kezdve a tőke somma lefizetéseig annak száztól 6 forintjával számítandó kamatait fizetni fogják.

XLIV. TÖRVÉNYCZIKK.

A pesti magyar színházról.

Az 1836. XLI-dik törvény folytában a pesti magyar színház megállapítására országos ajánlat tételik.

A Pesten most fenálló, a törvényhatóságok által gyűjtött szabad ajánlatokból felépült magyar színház, az alább következő 4-dik §. értelmében, mint nemzeti tulajdon országos pártolás alá vétetik, ugy mindazonáltal, hogy az 1836. XII. törvény által kijelelt telek további rendelkezésig eredeti céljára megtartassék.

I. §. Ezen színházon fekvő, az építésből eredő, és összesen 39,882 frtot $15^{22}/_{100}$ krt tevő tehernek törvényes járulékival együtt leendő kifizetésére, és az első felkészítések beszerzésére, különösen 50,000 forint és nem több — a színház megalapítására pedig 400,000 — összesen 450,000 igaz értékű ezüst frt ajánltatik; mely somma ezen országgyűlési kivetés szerint egyedül a nemesek és azok által, kiket a törvény ezen nevezet alá foglalva ért, leszen fizetendő és a törvény szerint beszédendő.

2. §. Ezen sommából 400,000 frt. alapítványi tőkének tekintetvén, abból nem egyéb, mint kamatjainak lefelebb $\frac{2}{3}$ da fordíttassék a színház évi költségeinek pótlására, $\frac{1}{3}$ ad rész kamatai pedig minden esetre a tőkéhez adatván, azt évről évre szaporítsák.

3 §. Az ajánlat kezelése és a színház igazgatására való felügyelés — a királyi helytartó magyar tanácsnak azon felügyelési joga, melyet egyéb színházakra nézve is gyakorol, épségben tartatván — egy országos választmányra bízatik, mely

4. §. Nemes Pest vármegyével és a most létező részvény társasággal értekezvén, az elsőtől ugyan magát a színházat, a másodiktól pedig a színházhoz tartozó díszitményeket, ruhatárt és egyéb tulajdonát, írásbeli szerződés mellett az ország számára vegye által, s mindenek előtt a színházon fekvő fen kitett terhet és törvényes járulékait kifizetvén.

5. §. Az alapítványi tőkét akár együtt, akár részenként, úgy szinte a kamatok egy harmadrészét, évről évre, de nem alább 5 perczentnél, biztos kezekhez kölcsön kiadván, a kamatokat rendeltetésük helyére fordítsa.

6. § A küldöttség megbizatik, hogy a színház igazgatásának a jövő országgyűlésig mi módoni elrendezésére nézve a színház művészeti előhaladásának megfelelőleg, ideiglen oly intézkedést tehessen, melyet belátása

szerint legcélszerűbbnek fog találni; a legközelebbi országgyűlésre mindazonáltal e tárgyra nézve kimerítő véleményt adni köteleztetik; ugyszinte

7. §. A színházzal együtt általveendő készületek felől a lelettárt, nem különben a színház bevételei és kiadásai felől vezetendő, oklevelekkel támogatott számadásokat a legközelebbi országgyűlésre bemutatni tartozik.

8. §. A küldöttség tagjai:

A főrendi tábla részéről:

Széki gróf Teleki József, cs. kir. kamarás, valóságos belső titkos és a magyar kir. helytartó tanács tanácsosa, a magyar szent korona örje, a magyar tudós társaság elnöke, és Szabolcs vármegye főispánja. Bárá Révay Nepomuk János, Szklabina és Blatnicza örökös ura, cs. k. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos, Túrocz vármegye örökös és főispánja. Losonczy Gyürky Pál, cs. kir. kamarás és Krassó vármegye főispánja. Bárá Orczy György, cs. kir. kamarás. Gróf Festetics Vincze, cs. kir. kamarás.

A királyi tábla részéről:

Hagyárosi Zalay Alajos, királyi személynői ítélőmester. Revisnyei Reviczky Imre, kir. tanácsos s kir. táblai ülnök.

Horvátország részéről:

Dominics Sándor, Dalmát-, Horvát- és Tótország követe.

A vármegyék részéről:

A dunán-inneni kerületből:

Szutsits Károly, Bács; Frater Pál, Nógrád;

helyettes:

Marczibányi Antal, Trencsin vármegyék követei.

A dunántuli kerületből:

Nagy Pál, Soprony; Ürményi József, Fejér;

helyettes:

Fiáth Ferencz, Fejér vármegye követei.

A tiszán-inneni kerületből:

Szentmiklósy Viktor, Gömör; Pribék Antal, Ung;

helyettes:

Bernáth Zsigmond, Ung vármegyék követei.

A tiszántuli kerületből:

Várkonyi Ádám, Temes; Botka Imre, Szathmár;

helyettes:

Bohus János, Arad vármegyék követei

A szabad kerületek részéről:

Szluha Imre, Kún és Jász kerületek követé.

És állandóul Pest megyének egyik alispánja, és szabad királyi Pest városának kapitánya.

A szabad királyi városok részéről:

A dunán-inneni kerületből:

Schreiber Ferencz, Buda,

A dunántúli kerületből:

Martini Fridrik, Soprony,

A tiszán-inneni kerületből:

Haske András, Kassa,

A tiszántúli kerületből.

Derecskey József, Debreczen, szabad királyi városok követei.

XLV. TÖRVÉNYCZIKK.

A mostani országgyűlése költségeinek szabad ajánláskép a nemesi rend által való viseléséről.

1. § Ezen országgyűlésnek az utóbbi országgyűlés előtt különben, a vármegyék házpénztárai által viselni szokott minden költségeit a jelen országgyűlés alatt is és minden innen szármasztatandó követke-

sek nélkül szabad ajánlásképp, egyedül a nemesi rend és azok, kiket a törvény azon nevezet alá foglalva ért, fogják viselni; ez alól azokat sem vévén ki, kik vagy magok személyesen, vagy mások által vagynak ezen országgyűlésen jelen, sőt még azokat sem, kik magok követségi tiszttel vagynak felruházva.

2. §. Ugyanazon mostani országgyűlési költségeket minden egyegy vármegye egyedül csak saját követői részükre fogja kiszolgáltatni; a napi fizetéseknek a közelebbi múlt országgyűlésen meghatározva volt mennyisége a jelenvalóra is megállapíttatván.

3. §. Ezen országgyűlési költségeknek személyenkénti kivetés kulcsát és beszédése módját mindazáltal a vármegyék közönségei, és pedig akként rendelik el: hogy a személyenkénti kivetés elveit igazságosan, az egyarányosság alapján fogják a végre meghitelt küldöttség előmunkálata mellett elhatározni, azokat pedig, kik az általuk meghatározott kivetés szerint a törvényhatóságok által kiszabandó határidő alatt eleget tenni nem akarnának, a fizetésre, ha tartozásuk 200 forintot felül nem halad, szóbeli perek útján az 1836-ik évi XX-ik törvényczikkelyben kijelölt törvénykezési szabályok szerint, — ha pedig tartozásuk a 200 forint sommát felülhaladja, a megyéknek nem csak alispánjai, hanem szolgabirái előtt is folytatható, írott

ugyan, de minden esetre sommás perek után fogják szorítani; az utóbb említett sommás írott perekre nézve nyilván az rendeltetvén: hogy azok 6 hét alatt okvetetlenül fejeztessenek be; s a végrehajtás azonnal eszközöltessék; a felebbvitel végre egyedül csak birtokon kívül engedtessek meg.

4. §. Horvátországra is hasonlóul kiterjesztetik ezen törvénynek rendelete; szabadon fenmaradván azon felosztásbeli mód, melylyel az említett ország az ajánlások és segédelmek egyéb eseteiben és közgyűléseiben ekkoráig élt. Egyébiránt a szabad kir. városokra és külön portákkal bíró több törvényhatóságokra nézve saját követeik iránt az eddig gyakorlott szokás meg fog tartatni.

XLVI. TÖRVÉNYCZIKK.

Báró Lederer Ignác honosításáról.

Az ország rendei a királyi Felség és haza szolgálatajában kitüntetett érdemeknek becsben tartásával —

1. §. Báró Lederer Ignác, magyarországi hadi főkormányzót, a Mária Therezia katonai érdemrend lovagát s több külföldi rendeknek is vitézét, Ő cs. kir. apostoli Felségének belső titkos tanácsosát, a cs. k. lovasság tábornokát s a Lajos Károly bajor király nevét viselő 2-dik sorszámú dragonyezrednek másod tulajdonosát, annak metói

tekintetbe vételével: hogy hosszas katonai szolgálatja alatt úgy háború, mint béke idején magát megkülönböztette, s mióta Fejedelmének bizodalmból a magyarországi hadi kormányzóságot már szinte számosabb évek óta viseli, a magyar nemzethez (melynek nyelvét is érti) vonzó szeretetének, tiszteletének s a felségesen országló ház zászlói alatt szolgáló fiai iránti jóságának szép jeleit adta, különösen pedig azon gyászos emlékü szerencsétlenségek alkalmával, melyek az 1838. évi vizár és jég-torlások miatt szabad kir. Buda és Pest városaikat érték, a budai és pesti lakosoknak az ellenük néhány napokon dühöngött elemi csapásoktól a lehetőségig megmentésükben s inségeik enyhítésében mind maga sok jót cselekedett, mind a parancsaitól függött katonasággal cselekedtetett — törvényes maradékaival együtt az ország hazafiusított nemesei közé, országgyűlési üléssel és szavazattal is, önként és az egész taksának elengedésével bevették.

XLVII. TÖRVÉNYCZIKK.

Báró Eichhoff Józsefnek hazafiusításáról.

Az ország rendei báró Eichhoff Józsefet, Ő cs. kir. apostoli Felségének belső titkos tanácsosát, a hanoverai királyi Guelf-rendnek lovagát, a cs. kir. udvari közönséges

kamarának elnökét, ki a közállomány hosszas és közhasznu szolgálatá közben szerzett jeles érdemeit a magyar nemzetre nézve különösen azzal szaporította, hogy abban, hogy a Dunának rohanó áradásából eredett veszély után a sors csapásaitól sokat szenvedett város és pesti kereskedés állásának felemelésére, s így illetőleg a hazai kereskedés megcsökkenésének is elhárítására, hirtelen és különösen kedvező feltételek alatt nevezetesebb sommáju készpénz adatott, fő és munkás részt vett — törvényes maradékaival együtt az ország hazafiúsított nemesei közé, országgyűlési üléssel és szavazattal is, szinte önként és az egész taksának elengedésével bevették.

XLVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Feiler Ferencz honosításáról.

Az ország rendei nemzeti újabb bizonyító jelét kívánván adni annak, hogy az idegenek által a haza polgárjai iránt gyakorlott jószágát valamint érdemlett becsben tartják, úgy meg is jutalmazni kívánják.

1. §. Feiler Ferenczet, bécsi nagykereskedőt, ki mind a mellett, hogy az 1838-ik évi tavaszkor történt vizári veszély alkalmával mint idegen, egyedül kereskedési dolgaiiban volt Pest városában jelen, maga ritka példájú elszánásával s életének és egészségé-

nek koczkáztatásával a rohanva pusztító vizek hullámai közül a hazának számosabb polgárjait részint ezeknek javait kiragadva, életüket és vagyonaikat megtartotta, s kinék abbéli szép cselekedete közös becsülést nyert az egész országban — törvényes maradékai-val együtt Magyarországi hazafusított nemesnek hasonlóul önként és az egész taksának elengedésével bevették.

XLIX. TÖRVÉNYCZIKK.

Gróf Huyn János Károly és Hugó, s báró Rolsberg Miksa hazafusításukról.

1. §. Gróf Huyn János Károly, főhadnagy a cs. kir. tábornoki szállásmesteri karnál, és testvére gróf Huyn Hugó, miután megmutatták azt, hogy ösatyjok gr. Huyn János József a török háborukban kitüntetett katonai fényes érdemeiért nyert magyar honossággal és grófi czimmel is néhai I. Leopold római császár és magyar király által még az 1697-ik évben megajándékoztattott, s akkoriban a hűségi esküt és taksát is letette, — valamint

2. §. Báró Rolsberg Miksa, a magyar királyi udvari cancellariánál udvari fogalmazó, kinek elődje Rolsberg Mátyás maga és ősei vitéz tetteik jutalmául, a királyi Felségtől 1734-dik évben szinte magyarországi honosítást és bárói czimet nyert, s a taksát is ha-

sonlóul lefizette, de a közbenjött meghalálózások és m ilasztások miatt azon 1697-dik és 1734-dik éveken nyert honosításoknak törvénybe iktatása mindkettőjökre nézve eddig elmaradt, most a felebb megnevezettek mind h á r m a n és pedig minden t a k s a f i z e t é s n é l k ü l , mint magyarországi honosított nemesek, o r s z á g g y ü l é s i ü l é s é s s z a v a z a t n é l k ü l , ezennel törvénybe iktattatnak.

L. TÖRVÉNYCZIKK.

A bihaini báró Piret Lajos, báró Hiller József, és gróf Folliot-Crenneville Lajos Károly hazafiúsítás-taksabeli tartozásuk elengedéséről, és az utóbbiaknak törvénybe iktatásukról.

1. §. Azon 1000 darab aranyból álló fél taksa, melyet bihaini báró Piret Lajos cs. kir. aranykulcsos, altábornok, az ausztriai cs. Leopold jeles rend közép-keresztése, s több külföldi rendeknek vitéze, az 1827-dik évi XLIV-dik törvényczikk rendelete szerint lefizetni tartozott volna, és a melynek le nem fizetése miatt az 1830-ik évi XVII-ik törvényczikk által honosítottak sorából kitöröltetett, időközben is szerzett jeles érdemeinek tekintetbe vételével egészen és végképen elengedtetik, s felebb megnevezett bihaini báró Piret Lajos, mint honosított magyar nemes, újra ezennel törvénybe iktattatik.

2. §. Miután azon 2500 forint, melye-

ket néhai báró Hiller János cs. kir. fegyvertármester és hadvezér, az 1802-ik évi XXXIV-ik törvényczikk által reá háritott fél taksából életében le nem fizetett, az 1836-ik évi XLVI-ik törvényczikk erejével ebben megnevezett fiainak elengedtettek, ezen általános elengedés a néhai báró Hiller János megkülönböztetett érdemeinek unokájában is leerdő megjutalmazásoknál fogva Antal Lajos fiától származott unokájára, báró Hiller Józsefre is, általánosan és egyébiránt kiterjesztetik, s most említett báró Hiller József honosított magyar nemesnek megismertetve ezennel törvénybe iktattatik.

3. §. Mivel azon 1000 darab aranyokból álló fél taksa is, melyet gróf Folliot Crenneville Lajos Károly, Mária Terézia katonai s több külföldi rendeknek vitéze, ő cs. kir. Felsége kamarása, belső titkos tanácsosa, lovasság tábornoka, a 2-dik vasas ezred 2-ik tulajdonosa, és az első nemes testőrsereg alkapitánya, az 1827-ik évi XLIV-ik törvényczikk rendelete szerint lefizetni tartozott volna, köztudomásra lévő jeles s újabb érdemei tekintetéből egészen végképen elengedtetik, felebb nevezett gróf Folliot-Crenneville Lajos Károly, mint honosított magyar nemes újra és ezennel törvénybe iktattatik.

LI. TÖRVÉNYCZIKK.

Gróf Messey Lajos, báró Waldstätten György, gróf Bubna Károly, báró Wimmersberg Emánuel, gróf Hoyos Antal, Herczeg Thurn és Taxis Fridrik, herczeg Thurn és Taxis Vilmos Károly, gróf Aichelberg Ferencz, báró Flödnig Eduard és Adolf, báró Wimmer József, báró Mattencloitt Gottfrid, és gróf Lilienberg Volfréd honosításukról.

Az ország rendei a háboruk és béke ideje alatt mind saját, mind az ősök által szerzett érdemekre való tekintetnél fogva —

1. §. Bielley gróf Messey Lajost, cs. k. nyugalmozott kapitányt;

2. §. Báró Waldstätten György, ausztriai cs. Leopold, és orosz cs. szent Anna rendek másod osztályu vitézét, cs. kir. altábornokot, Horvátországban osztálynokot és egészség vonali főparancsnokot, és az Ő Felsége nevét viselő tyroli vadászezrednek másod tulajdonosát;

3. §. Gróf Bubna Károly, cs. kir. aranykulcsost, és a herczeg Schwarzenberg nevét viselő dzsidás-ezredbeli századost;

4. §. Báró Wimmersberg Emánuel;

5. §. Gróf Hoyos Antal, cs. kir. aranykulcsost, és a szász király nevét viselő 3. sorszámú vasas ezredbeli századost;

6. §. Herczeg Thurn és Taxis Fridrik, valsasinaí és friedberg-scheeri grófot, portugall királyi Krisztusrend közép keresztes vi-

tézét, cs. k. aranykulcsost, ezredest, és a hg. Hohenzollern nevét viselő 2 sorszámú könyű lovas ezred kormányzóját;

7. §. Herczeg Thurn és Taxis Vilmos Károly, valsasinaí és friedberg-scheeri grófot, a jeruzsálemi szent János-rendnek tiszteletbeli lovagját, a badeni nagyhercegi zähringi oroszlánról czimzett házirend közép keresztetését, a két Szicília ismétí összekapcsolásáról nevezett nápolyi királyi rend lovagját, cs. kir. aranykulcsost, ezredest, s a báró Bakonyi nevét viselő 33-ik számú magyar gyalog serezed. parancsnokát;

8. §. Gr. Aichelburg Ferencz, cs. k. aranykulcsost;

9. §. Báró Flödnig Eduárdot, a nádori 12. számú magyar huszár ezred főhadnagyát, és báró Flödnig Adolfot, Honth vármegyének tiszteletbeli aljegyzőjét;

10. §. Báró Wimmer József, cs. kir. kapitányt;

11. §. Báró Mattencloít Gottfried, cs. k. nyugalmazott kapitányt, és

12. §. Gróf Lilienberg Volfrédot, a gróf Haugvicz nevét viselő 38-ik számú gyalog serezedbeli kapitányt, s a pápai sz. Gergely-rend vitézét, — és pedig a fentnevezetteket mindnyájukat törvényes maradékaikkal együtt az egész taksának elengedésével, az ország hazafiusított nemesei közé, or-

szágyűlési ülés és szavazat nélkül bevették.

LII. TÖRVÉNYCZIKK.

Wildner Ignác, püülingeni Vesque János, Glogovszky Lajos, ehrenheimi Sitra Jakab, Zubovics József és István, Burdina Rudolf, Beker József, Brosenbach Károly, saint-aulairei Schiwny Károly, Ballarini Károly, és waldstätteni Hayek Erneszt hazafusításukról.

Tekintetbe vévén az ország rendei a katonai és polgári pályán szerzett jeles érdemeket és szolgálatokat —

1. §. Wildner Ignác, ausztriai nemes törvénytanárt, s udvari és törvényszéki bécsi ügyvédet;

2. §. Pütlingeni Vesque János, cs. k. közállományi cancellariai valós. tanácsost;

3. §. Glogovieci Glogovszky Lajos, cs. kir. aranykulcsost;

4. §. Ehrenheimi Sitra Jakabot;

5. §. Pruszpokorinszki Zubovics Józsefet és Istvánt;

6. §. Burdina Rudolf, cs. kir. nyugalmazott századost;

7. §. Beker József, cs. kir. ezredest, s a fenséges főherczeg esztei Ferencz Károly nevét viselő 2-dik sorszámú vasas-ezred parancsnokát;

8. §. Brosenbach Károly, cs. k. hadi biztost;

9 §. Sant-aulairei Schiwny Károly, cs. k. kapitányt;

10 §. Ballarini Károlyt, a fenséges főherczeg János nevét viselő dragonyos-ezrednek ezredesét, és

11 §. Waldstätteni Hayek János Ernőset, a toskánai sz. József-rend vitézét, s a báró Bakonyi nevét viselő 33-ik számú magyar gyalog serege ezredesét, — törvényes maradékaikkal együtt, mindnyájukat az egész taksá elengedésével, az ország hazafusított nemesei közé bevették.

LIII. TÖRVÉNYCZIKK.

Gróf Sommery Lajos hazafusításáról.

A katonai jeles érdemeknek méltó tekintetbe vételével:

1. §. Gróf Sommery Lajos, cs. k. kamarás, a lengyel királyi sz. Sztaniszló-rend középkeresztese, az orosz császári sz. Wladimir-rend 4-dik osztályu vitéze, a herczog Hohenzollern nevét viselő 2-dik sorszámú könnyű lovas ezredbeli őrnagy, törvényes maradékai-val együtt, a fél taksá elengedésével az ország hazafusított nemesei közé országgyűlési ülésés szavazat nélkül bevettett, s miután az 1830-ki XVII-ik törvényczikk rendelkezésének eleget tett, törvénybe iktattatik.

LIV. TÖRVÉNYCZIKK.

Mack Ignác honosításáról.

Az ország rendei tekintetbe vévén a közjó gyarapításában tett hasznos szolgálókat —

§. Mack Ignác, bécsi polgár, az első ausztriai takarékpénztárnak és a bécsi gazdasági társaságnak valóságos tagja, törvényes maradékaival az egész taksalefizetése mellett, az ország hazafüsitott nemesei közé bevétetik, s törvénybe iktattatik.

LV. TÖRVÉNYCZIKK.

Mack Ignác alapítványáról.

Mack Ignác a Temesváron építendő lyceumnak alapítására 10,000 p. frtot — a nemzetnek szabad rendelkezése szerint kijelendő valamely hazai közhasznú célra pedig 5000 p. frtot nagylelkűen ajánlván, s ezen utóbbi sommát az ország rendei, Ő Felségének kegyelmes megegyezésével a pesti vakok intézete gyarapítására kívánván fordítani, ezen nemes adakozásának emléke törvénybe oly hozzáadással iktattatik: hogy a pesti vakok intézetében két növendékek számára a fentebb érintett summával alapítandó helyek Mack-alapítványnak neveztesse.

B e f e j e z é s.

Mi tehát kegyesen meghallgatván és kegyelmesen elfogadván említett hiveink, a fennevezett Magyarországunk és hozzá kapcsolt részekbeli egyházi főrendü, zászlós, országnagy urak, nemesek, ugy egyéb karok és rendek alázatos könyörgését és esedezését mindazon felhivott Nekünk fenidézettkép benyujtott törvényczikkelyeket ezen leveünkbe szóról-szóra beiktattuk és beirattuk, s azokat, s összesen mind egyenként az azokban foglaltakat helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, hozzájuk királyi megegyezésünket és jóváhagyásunkat adtuk,

királyi hatalmunknál fogva elfogadtuk, helybenhagytuk, helyeslettük és megerősítettük; biztosítván az előemlitett hű karokat és rendeket a felől: hogy minden a fen beiktatott törvény-czikkelyekben foglaltakat mind Minmagunk megtartjuk, mind pedig minden más hiveink által megtartatjuk, miként is azokat jelen levelünk ereje s tanúsága szerint elfogadjuk, helybenhagyjuk, helyeseljük, és megerősítjük. Költ a Mi valóban kedvelt hívünk tekintetes és nagyságos székhelyi gróf Majláth Antal kamarásunk, valóságos belső titkos tanácsosunk, magyarországi főasztalnokmesterünk, Zemplén várnegyei főispán, Magyarországon udvarunk, egyszersmind szent István apostoli király jeles rendes cancellára keze által, szabad kir. Pozsony városunkban Pünkösöd hava tizenharmadik napján, az Urnak ezer nyolcz száz negyvenedik, Magyar, Cseh stb. országi Uralkodásunknak pedig hatodik évében. Isten szentegyházait főtisztelendő, tisztelendő és tisztelt atyák a

Krisztusban: méltóságos Kopácsy József herczeg, esztergami; klobusiczi Klobusiczky Péter, egyházilag egyesült kalocsai és bácsi; felső-eőri Pyrker János László, egri főegyházak érsekei; Tárkovits Gergely, egyesült görög szertartásu eperjesi; említett Kopácsy József veszprémi helytartó; fogaraszöldi örökös gróf Nádasdy Paula Ferencz, váczai; Bélik József, szepesi; Belánszky József, beszterczei; Böle András, szombathelyi; Laicsák Ferencz, nagy-váradi deák szertartásu; tusnádi Kovács Miklós, erdélyi; Hám János, szathmári; nagy-kéri Scitovszky János, pécsi; palugyai és bodafalvy Palugyay Imre, nyitrai; barlabasseveczi Ossegovich Imre, zengi és modrusi vagyis korbáviai; Smicziklasz Gábor, egyesült görög szertartásu körösi; Lonovics József, csanádi; Kukovich József, bosnai vagy diakovári és szerémi; szalai báró Barkóczy László, székesfejérvári; Popovics Vazul, egyesült görög szertartásu munkácsi; Haulik György, zágrábi; Stankovits kereszt. János,

györi; ocskay Ocskay Antal, kassai (a nagyvárad i egyesült görög szertartásu és a rosonyói székek üresék lévén); Schrott József, a felszentelt egyházilag egyesült nándor fehérvári és szendrői; Kollár István, választott tribuniczi, Rajner Károly, választott vovadrai; nádasi Tersztyánszky Imre, választott fárái; Hábel Xav. Ferencz, választott dulmi; Matizovich János, választott rosoni; Deresik Nep. János, választott zrisztinai; bezdédi és kisbákai báró Bémer László, választott dulczinai; Miskolczy András, választott szerbiai; Sailer György, választott bosoni; Balassa Gábor, választott anzáriai; Karner Antal, választott bácsi; Sághy Mihály, választott novi egyházak püspökei szerencsésen kormányozván: — többször említett Magyarországunk főispánságait és tisztségeit pedig fenséges József ausztriai főherczeg Ur, Magyarországunk nádorispánja és kir. kelytarionk; továbbá tekintetes és nagyságos székhelyi Majláth György, országbiránk; b. Vlasits Ferencz

Horvát, Dalmát és Tótországaink bánja; vásáros naményi báró Eötvös Ignác, tárnok; fogaras-földi örökös gr. Nádasdy Mihály, főkamrás; revisnyei gróf Reviczky Ádám, főudvari; vásonkeői gróf Zichy Ferencz, főajtónálló; német ujvári örökös gróf Batthyányi Imre, főlovász; elébb említett székhelyi gróf Mailáth Antal, főasztalnok; buzini gróf Keglevich János, főpohárnok mestereink; hajnácskeői gr. Vécsey Auguszt, magyar nemes testőrző seregünk kapitánya, és más többek számosan viselvén; a pozsonyi grófi hivatal pedig üres lévén.

FERDINAND, s. k.

(P. H.)

Gróf Mailáth Antal s. k.

Bartal György s. k.

TARTALOM

az 1840-ik évi országgyűlésen alkotott törvényczikkelyekhez.

	<i>Lap.</i> 7—8
Előbeszéd	7—8
I. Törvényczikk. Az ország szent koronája örjének megválasztá- sáról	9—10
II. Törvényczikk. A magyar ezre- dekhez ujenczokban tett sege- delmi ajánlatról	10—15
III. Törvényczikk. A katonai élel- mezés és szállásolás tárgyában országos biztosság rendeltetik.	15—19
IV. Törvényczikk. A Duna s egyéb folyamok szabályozásáról . . .	19—23
V. Törvényczikk. A büntető- és ja- vító-rendszer kidolgozására or- szágos választmány küldetik ki	23—27
VI. Törv. czikk. A magyar nyelvről	27—29
VII. Törvényczikk. Az 1836-dik évi országgyűlésen alkotott s ur- béri tárgyú törvényczikkelyek némely szakaszainak világo-	

	<i>Lap.</i>
sitásukról a részint módosításukról	29—40
VIII. Törvényczikk. A jobbágyok örökösödéséről	40—47
IX. Törvényczikk. A mezei rendőrségről	47—76
X. Törvényczikk. A vizekről és csatornákról	76—85
XI. Törvényczikk. Az 1636: XX-ik törvényczikkben elrendezett szóbeli perek bíróságának hatósága kiterjesztetik	85—86
XII. Törvényczikk. Az 1836-ik évi XVI-ik törvény rendelete kiterjesztetik.	86
XIII. Törvényczikk. Az 1836-ik évi XIV-ik törvényczikk olykép módosittatik	86
XIV. Törvényczikk. Az 1715-ik évi XX-dik törvényczikk 7-dik §-sa módosítatik	87
XV. Törvényczikk. A váltótörvénykönyv behozatik	87•

VÁLTÓ-TÖRVÉNYKÖNYV.

I. RÉSZ.

Anyagi váltójog.

- I. Fejezet. A váltó fogalmáról általában, a váltónak lényeges

	<i>Lap.</i>
felosztásáról, és a váltó-törvényekre alkalmazásáról	88—90
II. Fejezet. A váltó-képességről . . .	90—91
III. Fejezet. Azokról, mik a váltókban általában, és különösen az idegen és saját váltókban megkívántatnak	91—95
IV. Fejezet. A hátíratról és kezességről.	95—100
V. Fejezet. Az elfogadásról (Acceptation) általában, és a névbecsülésről (Honoration) különösen	100—110
VI. Fejezet. A lejáratról, azaz fizetés idejéről	110—112
VII. Fejezet. A fizetésről	112—118
VIII. Fejezet. Az óvásról	118—121
IX. Fejezet. A viszkeresetről (Regress).	121—129
X. Fejezet. A váltóbeli szabálytalanságokról (Unregelmässigkeiten) általában, és az elveszett váltókról különösen	130—136
XI. Fejezet. A zálogról és megtartási jogról (Pfand- und Retentions-Recht).	136—139
XII. Fejezet. A váltójog megszüntéről általában és az elévülésről (praescriptio) különösen	139—141

II. RÉSZ.

Váltói törvénykezés.

I. Fejezet. A váltótörvényszékek felállításáról és tagjairól . . .	141—146
II. Fejezet. A váltótörvényszékek illetőségéről	146—149

Lap.

III. Fejezet. Az aláírási czim és közke- resetre összeállott társasá- gok szerződéseiknek beje- gyeztetéséről	150—154
IV. Fejezet. Eljárás az óvásoknak (Pro- test) az előzőkkel (Vor- männer) történendő meg- tudásánál	154—156
V. Fejezet. A váltó-sommák letételéről (Deponirung)	156—159
VI. Fejezet. A sommás eljárásról váltó- perekben	159—164
VII. Fejezet. A rendes perfolymáról vál- tótörvényszékek előtt	164—171
VIII. Fejezet. A bizonyítványokról (Be- weismittel)	171—182
IX. Fejezet. A bírói határozatokról	182—185
X. Fejezet. A perorvoslatokról	185—189
XI. Fejezet. A határozatok végrehajtá- sáról	189—206
XII. Fejezet. A perujításról	206—208
XIII. Fejezet. A szünnapokról	208
XIV. Fejezet. A kézhez szolgáltatásokról	208—212
XV. Fejezet. A váltó-üggyvédekről	212—215
XVI. Fejezet. Valtótörvényszéki díjszabás	215—222
XVI. Törvényczikkely. A kereskedőkről	
I. Fejezet. A kereskedés kezdetéről	222—225
II. Fejezet. A kereskedői könyvekről	225—229
III. Fejezet. A kölcsönös jogviszonyok- ról a kereskedés fenállá- sánál	229—237
IV. Fejezet. A kereskedési jog megszü- néséről	237—238
XVII. Törvényczikk. A gyárok jogviszo- nyairól	238—241
XVIII. Törvényczikk. A közkeresetre ösz- szeálló társaságok jogvi- szonyairól	241

	<i>Lap.</i>
I. Fejezet. A közkereseti társaságokról	241—242
II. Fejezet. A szoros értelembeni közkereseti társaságokról . . .	242—256
III. Fejezet. A részvény társaságokról .	256—259
XIX. Törvényczikk. A kereskedői testületekről és az alkuszokról	259—264
XX. Törvényczikk. A fuvarosokról .	264—268
XXI. Törvényczikk. Adóssági követelések elsőbbség végetti betáblázásáról	268—277
XXII. Törvényczikk. A csődületről (Concurs)	277—331
XXIII. Törvényczikk. Az ügyészi és biztosági vallásról.	331—332
XXIV. Törvényczikk. Az 1837-dik évi XLV-ik törvény kiterjesztetik	332
XXV. Törv. cz. Az 1827. eszt. 14. törvény következtében a „Tabula Judiciaria Regnorum Slavoniae, Croatiae et Dalmatiae“ előtt folyó „Juris“ pereknek a báni tábla elébe leendő áttételére iránt . .	332—333
XXVI. Törvényczikk. Az elhunyt egyházi személyek által hátrahagyott örökség összeírásáról és felosztásáról . . .	333
XXVII. Törvényczikkely. A Sequestrumokról és Moratoriumokról	333—334
XXVIII. Törvényczikkely. Az 1836-ik évi XXXIII-dik törvényczikk tartalmának a Jász és Kún kerületek birtokos lakosaira való kiterjesztéséről	334
XXIX. Törvényczikk. A zsidókról . . .	334—335

Lap.

- XXX. Törvénczikkely. A Jász és Kún
kerületek községeiben beho-
zandó összesítésről és arányos-
ságról 335—337
- XXXI. Törvénczikk. Az 1836-ik XII.
törvénczikk a Hajdu kerü-
letre kiterjesztéséről 337—338
- XXXII. Törvénczikk. Mosony várme-
gye és Bruck városa közötti
határbeli kérdés elintézésére
országos biztosság neveztetik. 338—339
- XXXIII. Törvénczikk. Mármaros vár-
megye és galicziai kúti urada-
lom között Ignatyásza havas
felett fenforgó határvillongá-
sok elintézése országos kül-
döttségre bizatik 339
- XXXIV. Törvénczikk. Bihar vármegye
és Erdélyország határai felett
fenforgó kérdések elintézésére
országos biztosság neveztetik. 339—340
- XXXV. Törvénczikk. Az 1827: XVI.
és 1836: XXXII. törvénczikk
által rendelt biztosságoknak
résztint meghalt, résztint akadá-
lyoztatott tagjai helyett mások
neveztetnek 340—341
- XXXVI. Törvénczikk. Zsiva tájéka és
Cséb, máskép Kis-Nestin, ugy-
szinte Butykovác, máskép Uj-
Vukovár szigetek Bács vármegyé-
hez kebeleztetnek 341—342
- XXXVII. Törvénczikk. A közadónak mely
törvényhatóság pénztáraiba fi-
zetéséről, és különösen a balassa-
gyarmathi Illésen szőlőt bíró
nem nemes lakosokról 342

	<i>Lap.</i>
XXXVIII. Törvénczikk. A Dunát a Tiszával összekötő csatornáról .	342—346
XXXIX. Törvénczikk. A Buda és Pest városai között építendő álló hid tárgyában készült szerződésről.	346—347
XL. Törvénczikk. Az 1836: XXV. törvénczikk kiterjesztetik . .	347
XLI. Törvénczikk. Néhai Alagovich Sándor zágrábi püspök árvaintézetbeli alapítványa törvénybe iktattatik	347
XLII. Törvénczikk. A magyar tudós társaságra folytatva tett adakozásokról	347—352
XLIII. Törvénczikk. A magyar Ludovica katonai intézetre tett ajánlásról	352—354
XLIV. Törvénczikk. A pesti magyar színházról	454—358
XLV. Törvénczikk. A mostani országgyűlése költségeinek szabad ajánlaskép a nemesi rend által való viseléséről	358—360
XLVI. Törvénczikk. Báró Lederer Ignác honosításáról	360—361
XLVII. Törvénczikk. Báró Eichhoff Józsefnek hazafiusításáról . . .	361—362
XLVIII. Törvénczikk. Feiler Ferencz honosításáról	362—363
XLIX. Törvénczikk. Gróf Huyn János Károly és Hugó, s báró Rolsberg Miksa hazafiusításukról .	363—364
L. Törvénczikk. A bihaini báró Piret Lajos, báró Hiller József, és gróf Folliott Crènevillè Lajos Károly hazafiusítás taksa- beli tartozásuk elengedéséről,	

Lap.

és az utóbbiaknak törvénybe iktatásukról 364—365

LI. Törvényczikk. Gróf Messey Lajos, báró Waldstetten György, gróf Bubna Károly, báró Wimmersberg Emánuel, gróf Hoyos Antal, herczeg Thurn és Taxis Fridrik, herczeg Thurn és Taxis Vilmos Károly, gr. Aichelburg Ferencz, báró Flödnig Eduárd és Adolf, báró Wimmer József, báró Mattencloitt Gottfrid, és gróf Lilienberg Volfred honosításukról 366—368

LII Törvényczikk. Wildner Ignác, pütlingeni Vesque János, Glogovsky Lajos, ehrenheimi Sitra Jakab, Zubovics József és István, Durdina Rudolf Beker József, Brésenbach Károly, saint-aulairey Schiwny Károly, Ballarini Károly és waldstätteni Hayek Ernest hazafusításukról 368—369

LIII. Törvényczikk. Gróf Sommery Lajos hazafusításáról 369—370

LIV. Törvényczikk. Mack Ignác honosításáról 370

LV. Törvényczikk. Mack Ignác alapítványáról 370

Befejezés 371